

Akadémiai tagajánlások — 1995

Az Akadémiáról szóló törvény szerint „az akadémikusokat a hazai rendes és levelező tagok választják soraik közé”. Erre az akadémikusok gyűlésén kerül sor, előreláthatólag 1995 májusában. Az új alapszabály értelmében az akadémikusok gyűlése szabályzatban határozza meg az akadémikussá választás rendjét. Mivel ennek elkészítésére ez ideig nem kerülhetett sor, az elnökség úgy foglalt állást, hogy az 1995. évi tagválasztás előkészítése a 14/1994. sz. elnökségi határozatnak megfelelően történik. E szerint az ajánlások beérkezésének határideje 1994. szeptember 30-a volt. Eddig az időpontig 142 levelező tagra és 45 rendes tagra érkezett ajánlás.

Az alábbiakban a rendes és a levelező tagságra ajánlottak legfontosabb adatait, tudományos munkásságuk területét és néhány kiemelkedő eredményét ismertetjük, a tudományos osztályok által rendelkezésünkre bocsátott szövegek alapján. (Az ajánlók nevét néhány osztály ábécébe sorolta, mások az aláírás sorrendjében adták meg). A választások a tagajánlások teljes szövege és az ehhez mellékelt publikációs jegyzékek alapján történnek.

Nyelv- és Irodalomtudományok Osztálya

RENDES TAGSÁGRA

Hazai György

1932-ben született Budapesten. Szűkebb szakterülete a turkológia. Az MTA Nyelvtudományi Intézetének kutató-professzora, az Academia Europaea (London) tagja, orientalisztikai tagozatának elnöke. 1982-ben lett az MTA levelező tagja. Székfoglalója Fejlődési korszaktípusok és területi variánsok viszonya a török nyelv történetében címmel 1984-ben jelent meg.

Azóta publikált fontosabb művei: Bibliographisches Handbuch der Turkologie. Eine Bibliographie der Bibliographien (Bibliotheca Orientalis Hungarica 30). Budapest—Wiesbaden

1986, 583 p. (Zusammen mit B. Kellner-Heinkele); Handbuch der türkischen Sprachwissenschaft. Teil I. Herausgegeben von Gy. H. (Bibliotheca Orientalis Hungarica 31). Budapest—Wiesbaden 1990, 493 p.

Ezek a művek Hazai György igen széles körű turkológiai tájékozottságának eredményei. Nagy tudását igen sok tudományos színvonalú recenzióban, cikkben, előadásban stb. is kamatoztatja a világ számos lapjának hasábjain. A nemzetközi turkológia egyik legismertebb és elismert szaktekintélye.

Ajánlók: *Benkő Loránd, Harmatta János, Tőkei Ferenc*

Kiefer Ferenc

1931-ben, Apatinban született. Szűkebb szakterülete az általános és a magyar nyelvészet. Jelenleg az MTA Nyelvtudományi Intézetének igazgatója és az ELTE professzora. Akadémiai levelező tagságát 1987-ben nyerte el.

1991-ben tartotta székfoglaló előadását A magyar nyelv kutatásának általános nyelvészeti vonatkozásairól. Azóta folytatva kognitív nyelvészeti, szöszemantikai, a szöveg időszerkezetére irányuló kutatásait, érdeklődése a magyar nyelv hasonló irányú kutatásával egészült ki. A magyar aspektusrendszer, a morfológia stb. vizsgálatára terén kiváló eredményei vannak. „A magyar nyelv általános nyelvészeti vonatkozásai” c. székfoglalója (1991), továbbá az általa kezdeményezett és szerkesztett „Strukturális magyar nyelvtan. Mondattan” (1992) c. könyv, vagy a társszerzővel készült „Hungarian Syntax” c. mű utalnak tematikájának bővülésére. Ezen kívül magas színvonalú oktatói tevékenységet fejt ki hazai és sok külföldi egyetemen.

Ajánlók: *Benkő Loránd, Hajdú Péter*

Poszler György

1931-ben, Kolozsvárott született. Szűkebb szakterülete az esztétika és az irodalomtudomány. Akadémiai levelező tagsága elnyerésének éve 1990. Azóta megjelent fontosabb művei: „Látomás és indulat” a művészetelméletben — Négy tétel Füst Milán esztétikájáról (székfoglaló előadás); Találkozások — válogatott tanulmányok (1992, 2. kiad.); Vonzások és taszítások — válogatott tanulmányok (1994); Jelentős új felismeréseket publikált a kultúraelmélet, a mai válság, valamint a két világháború közti magyar irodalom történetéből. A mai magyar szellemi és kritikai élet kimagasló tekintélyű képviselője.

Ajánlók: *Németh G. Béla, Szabolcsi Miklós*

Róna-Tas András

Budapesten született 1931-ben. Szűkebb szakterülete: nyelvészet, altajisztika, magyar őstörténet. 1990 óta az MTA levelező tagja. Jelenleg a József Attila Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karának egyetemi tanára. Levelező taggá választása óta született fontosabb tudományos munkái: Az „An Introduction to Turkology” (1991) kül- és belföldi előadásai alapján készült felsőfokú bevezetés és kézikönyv, s mint ilyen egy tervezett sorozat I. kötete. Megírta mesteréről Németh Gyuláról készült monográfiáját (1991), kiadta Németh Gyulának

egy török nyelvekről szóló vastag könyvét (1990). Székfoglaló előadása — A honfoglaló magyarság —, mely 1993-ban jelent meg, voltaképpen summája egy olyan összefoglalásnak, amely a magyarság etnikai összetartozásának kialakulását és az országalapítás példátlanul gyors megvalósítását magyarázza. Tanulmányaival, könyveivel, oktató munkájával olyan iskolát teremtett Szegeden, amely méltó a korábbi budapesti turkológiai-orientalisztikai iskola hagyományaihoz.

Munkáját Szent-Györgyi Albert-díjjal ismerték el (1992), a Csúvas Nemzeti Akadémia tiszteleti tagja (1992).

Ajánlók: *Hajdú Péter, Harmatta János, Szabolcsi Miklós*

LEVELEZŐ TAGSÁGRA

Ecsedy Ildikó

1938-ban, Ungváron született. Sinológus, Kína és Belső-Ázsia történetével foglalkozik. Az MTA Nyelvtudományi Intézetének tud. tanácsadója, az ELTE c. egyetemi tanára. Sinológiai témájú doktori értekezését 1985-ben védte meg.

Fontosabb művei az utóbbi tíz évben: A kínai állam kezdetei (Bp., 1987, 407 o.); Hétköznapiok és ünnepek a régi Kínában (Bp., 1990, 95 o.); Kínai császárok és alattvalók (Bp., 1992, 79 o.).

Ezek a könyvek rendkívüli eredetiségükkel tűnnek ki. Szerzójük a tíz év alatt kb. 100 tudományos cikket, temérdek tudományos, tanulmány-értékű recenziót jelentetett meg magyar és idegen nyelvű, külföldi folyóiratokban. Munkáira mintegy 20 hivatkozás történt, nagyon komoly külföldi és magyar szerzők tollából.

Kína és Belső-Ázsia történetének rendkívül gazdag tárgykörében Ecsedy Ildikó nemzetközi szaktekintélynek örvend. Munkásságának nem egyszerűen a szokatlan sokoldalúság a jellemzője, hanem az, hogy multidiszciplináris tudása — a magyar orientalisták között egyedülálló módon — a természettudományos területekre is kiterjed. Világszerte feltűnést keltett például az a munkája, amelyben a kínai történelem kutatását új csillagászati felfedezésekkel kapcsolta össze.

Ajánlók: *Harmatta János, Hazai György, Tőkei Ferenc*

Honti László

Lengyeltóiban született 1943-ban. Nyelvész, az MTA Nyelvtudományi Intézetének főmunkatársa, a Groningeni Áll. Egy. finnugor tanszékének professzora. Doktori értekezését az uráli nyelvészet témaköréből 1989-ben védte meg.

Az elmúlt 10 évben egy magyar és hét idegen nyelvű könyve, könyvrészlete jelent meg, melyekre azóta mintegy 450 hivatkozás történt.

Honti Lászlónak a Geschichte des obugrischen Vokalismus (1982) c. munkája az urálistika sok lényeges hangtörténeti kérdését tisztázta, elvégezte az uráli számnevek rendszereit bemutató analízisét (Die Grundzahlwörter der uralischen Sprachen, 1993), leírta és magyarázta az osztják nyelvjárásokat (Chrestomathia Ostiatica, 1984), nagy része volt az Uralisches etymologisches Wörterbuch I—II. munkálataiban (1988—1991), s egyéb tanulmányai révén is a nemzetközi finnugrisztika élvonalába került. A hazai uráli nyelvészet fejlesztésében még meghatározó feladatok várnak rá.

Munkásságát Gombocz Zoltán-díjjal ismerték el (1977); külső tagja a Société Finno-Ougrienne-nek és a Societas Uralo-Altaica-nak.

Ajánlók: *Hajdú Péter, Kiefer Ferenc*

Kenyeres Zoltán

Budapesten született 1939-ben. Szűkebb szakterülete a legújabbkori magyar irodalomtörténet. Az ELTE Bölcsészettudományi Karának tanszékvezető egyetemi tanára.

Kenyeres Zoltán a magyar irodalomtörténetírás ún. „középső nemzedékének” kimagasló tagja. A két világháború közti magyar irodalom, annak is elsősorban intellektuális vonulata foglalkoztatta. Érdeklődésének középpontjában az irodalom és kritika esszétörténeti problémái állnak.

Részt vett a magyar irodalomtörténetírás nagy kollektív munkáiban, fontos pályaképekkel, így Lukács György pályájának rajzával. Első önálló könyve: „Gondolkodás és irodalom”, ebben a modern magyar irodalmi gondolkodás és a lírai költészet összefüggésével foglalkozott. 1983-ban jelent meg tanulmánykötete „A lélek fényüzése” címmel, amely irodalom és nemzetszemléletünk átalakítását kíséri figyelemmel. 170 éves válogatást készített a Magyar Remekírók sorozat számára az 1900–1945 közti időszak magyar tanulmány- és esszéirodalmából. Legfontosabb műve a Weöres Sándorról írott nagymonográfia (Tündérsíp, 1983), a költő eddigi legsokoldalúbb elemzése. Újabb tanulmányaiban a Nyugat történetét dolgozza fel, egy nagyívű, könyvterjedelmű értekezésben pedig irodalomtörténetírásunk múltjával és jelenével foglalkozik, úttörő módon nézve szembe a közelmúlt kérdéseivel.

A magyar irodalom történetét mindig a világirodalom összefüggésében vizsgálja, filozófiai, kultúraelméleti, lélektani szempontokkal gazdagítva módszerét. Jelentős kritikusi tevékenysége, több folyóiratot szerkesztett és szerkeszt. Kimagasló oktatói, tudományszervezői tevékenysége, — az ELTE BTK Magyar Intézetét ő szervezte meg, s ő lett igazgatója.

Ajánlók: *Köpeczi Béla, Németh G. Béla, Szabolcsi Miklós*

Kiss Lajos

1922-ben született Debrecenben. Az MTA Nyelvtudományi Intézetének tudományos osztályvezetője, címzetes egyetemi tanár. Az idősebb, de még alkotóereje teljében lévő magyar nyelvésznemzedék egyik legkiemelkedőbb tagja. Szakterülete a magyar—szláv nyelvi kapcsolatokra, a helynévkutatásra, az egy- és kétnyelvű szótárírás elméletére és gyakorlatára terjed ki.

Alapképztségét és tevékenységének fő irányát tekintve szlavista, akinek munkássága különösen az etimológiai kérdésekre irányul. Erről tanúskodik 1960-ban megvédett *Suffixum nélküli deverbális főnevek az orosz nyelvben* c. kandidátusi disszertációja, valamint 1984-ben doktori disszertációként megvédett *Szláv tükörszók és tükörjelentések a magyarban* című könyve. Szlavistaként nemzetközi ismertségre és tekintélyre is szert tett.

Jelentős tudományos értéket képvisel *Földrajzi neveink etimológiai szótára* c. munkája, amelynek negyedik, bővített és javított kiadása 1988-ban jelent meg, s amely tömegesen mutat fel új részeredményeket, és ugyanakkor eredményesen szolgálja a közművelődést és a közérdeklődést is. Mint a modern módszertani és technikai eszközökkel újraindított ún. Akadémiai nagyszótári munkálatok felelős vezetője, Kiss Lajos tudományszervezőként és a

magyar lexikográfia vezető munkásaként is fontos, előremutató és nagy felelősséggel járó munkát végez.

Ajánlók: *Benkő Loránd, Kiefer Ferenc, Papp Ferenc*

Kósa László

1942-ben született Cegléden. Az ELTE BTK művelődéstörténeti tanszékének tszv. egyetemi tanára. Szűkebb szakterülete: néprajz-folklór. Doktori értekezését 1988-ban védte meg.

Az elmúlt 10 évben magyarul hat, idegen nyelven öt könyvet, könyvrészletet jelentetett meg. Európai színvonalú és ismertségű tudós, akinek munkássága széles körű, terjedelmes, részletező és integráló-összefoglaló jellegű. Foglalkozott a gazdasági és társadalomnéprajzi témáitól kezdve, a paraszti polgárosodási folyamatokat bemutató művelődéstörténetileg kiemelkedően értékes kutatással, sőt tevékenysége a vallási néprajzra, az életmód- és mentalitásalakulásra is kiterjed. Sokféle irányuló számos könyve közül kiemelhető a *Paraszti polgárosodás és népi kultúra táji megoszlása Magyarországon* (1990, 1992); az *Egyház, társadalom, hagyomány* (1993) továbbá összefoglaló *Abriss der ungarischen Volkskunde* című (1984) angol és francia nyelven is megjelent műve.

Tudományos kitüntetései: Jankó János-díj 1973; Györffy István Emlékérem 1989.

Ajánlók: *Benkő Loránd, Hajdú Péter*

Kulcsár Szabó Ernő

1950-ben, Debrecenben született. Irodalomtörténettel, irodalomelmélettel foglalkozik, a pécsi Janus Pannonius Tudományegyetem összehasonlító és világirodalmi tanszékén, egyetemi tanár. Doktori értekezését 1994-ben védte meg.

Az elmúlt tíz évben négy önálló kötete, mintegy száz tanulmánya, kétszáz kritikája, 17 nagyobb idegen nyelvű (főként német) publikációja jelent meg.

Kiemelkedő jelentőségű két monográfiája: *A zavarbaejtő elbeszélés* (1984) és *A magyar irodalom története 1945—1991.* (1993).

Több folyóirat nivódiját nyerte el, 1992-ben Bölöni-díjat kapott.

Ajánlók: *Németh G. Béla, Poszler György, Szabolcsi Miklós, Szegedy-Maszák Mihály*

Maróth Miklós

1943-ban született Budapesten. Szakterülete az ókortudomány (görög—latin és sémi filológia). Az MTA Ókortudományi Kutatócsoportjának vezetője. Doktori értekezését 1988-ban védte meg.

Az elmúlt tíz évben idegen nyelven két könyve, egy könyvrészlete és 24 tanulmánya, magyarul három könyve, két könyvrészlete és 11 tanulmánya jelent meg.

Maróth Miklós tudományos munkássága az ókori görög és a keleti művelődés határterületi kérdéseinek kutatására irányul. Tanulmányait Budapesten és Bagdadban végezte, hosszabb ideig ösztöndíjasként tartózkodott Bécsben, Leningrádban és a Harvardon. Ptolemaios és az arab források felhasználásával tisztázta Közép-Ázsia történeti földrajzának számos vitás kérdését. Lefordította az ugariti epika ránk maradt alkotásait, eredményesen vizsgálta időrendjüket, kimutatott számos, eddig észre nem vett stílár és szerkezeti egyezést az ugariti és a görög epika közt. Nyelvészeti tanulmányai vezették a logika történetének vizsgálatához,

Arisztotelészhez, és az arab arisztotelizmushoz. Vizsgálta ezek hatását a görög és az arab tudományos gondolkodásra, műfajok és a tudományos próza alakulására. Görög, de görög forrásban ránk nem maradt gondolatmeneteket ásott elő arab forrásokból. Kutatásai azonban nem korlátozódnak a logikatörténetre. Minden kérdést a rendszer egész összefüggésében vizsgál. Így jutott fontos felismerésekre a Poétika és a Fizika egyes tételeinek összehasonlításában, a különböző szakterületeken alkalmazott azonos módszertan elemzésében, s ennek az iszlám tudományra gyakorolt hatása tanulmányozásában. E téren nemzetközi szaktekin-tély, Oxfordba, Chicagóba, Dublinba, Helsinkibe hívták e kérdésekről előadás tartására. Jelenleg az arisztotelészi esztétikának a muzulmán esztetikával és a párhuzamos középkori zsidó tanításokkal való kapcsolatait vizsgálja.

Ajánlók: *Borzsák István, Ritoók Zsigmond*

Rába György

1924-ben született Budapesten. Egyetemi tanulmányait a Pázmány Péter Tudományegyetem Bölcsészkarán végezte, francia—magyar szakos tanári oklevelet szerzett 1948-ban. Első írásai — versek, kritikák, esszék — a Nyugatban s a Magyar Csillagban jelentek meg. 1957-ig középiskolában tanított. Ettől fogva az Akadémia Irodalomtudományi Intézetében dolgozott. Költőként ma a legjobbak között tartják számon, a művészi fegyelem és készség példájaként. Fordítóként is, a nagy világnyelvek irodalmából, élvonalba tartozik. Tudományos munkássága a 19. és a 20. század magyar és világirodalma elemző vizsgálatára irányul. A magyar fordításirodalomról szóló monográfiája (a Szép hűtlenek, 1969) e kérdéskör legalapvetőbb munkájának számít, hasonlóképp két nagyterjedelmű Babits-monográfiája (Babits Mihály költészete, 1983; Babits Mihály, 1983). Egyikben a mai módszerek kritikus alkalmazásával, széles világirodalmi ismeretei s gazdag nyelvtudása jegyében, Babits művei karakterét hazai s egyetemes irodalmi szemszögből egyaránt hitelesen rajzolta meg. A másikban életrajz és életmű, keletkezés és fogadtatás szép, tiszta előadású rajzát nyújtotta.

Szabó Lőrinc bonyolult személyiségéről és költészetéről kismonográfiájában mindmáig az egyik legmeggyőzőbb képet adta. Irodalomelméleti, művelődéstörténeti, bölcséleti felkészültsége a különböző irányok szembesítésében (pl. Ady szimbolizmusa, Kassák avantgarde művészete) szervesen s helyes proporcióval van jelen. Költőként is, irodalomtörténészként is mintegy tíz előkelő hazai és külföldi díjjal jutalmazták tevékenységét.

Az Akadémia erősen megfoglyatkozott irodalomtörténész gárdájának ma is friss tagja, gondos és folyamatos munkásságával igaz nyereséget jelentene.

Ajánlók: *Németh G. Béla, Szabolcsi Miklós*

Somfai László

Jászladányban született 1934-ben. Szűkebb szakterülete: 18—20. századi zenetörténet, Haydn- és Bartók-kutatás. A Zenetudományi Intézet Bartók Archivumának vezetője, a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola egyetemi tanára. Doktori értekezését 1982-ben védte meg.

Az elmúlt tíz évben megjelent művei: *The Keyboard Sonatas of Joseph Haydn*. (Chicago, 1993 — kiadás alatt); *Béla Bartók: Composition, Concepts and Autograph Sources* (Berkeley, kiadás alatt), továbbá 32 tanulmány, zömében angol nyelven.

Legfontosabbnak ítélt tudományos munkái: Joseph Haydn zongoraszonátái és Béla Bartók: *Composition, Concepts and Autograph Sources*. (Berkeley)

Ajánlók: *Nagy Péter, Poszler György, Ujfalussy József*

Szilágyi János György

1918-ban, Budapesten született. Szűkebb szakterülete az ókortudomány. A Szépművészeti Múzeum ny. osztályvezetője. Doktori értekezését a művészettörténet területén 1973-ban védte meg.

Szilágyi János György számára az ókortudomány oszthatatlan: nyelvi és tárgyi emlékek csak egymással összefüggésben értelmezhetők. Ennek megfelelően az ő munkássága is kiterjed az ókori irodalom és művészet kutatására egyaránt. Plautusról, Horatiusról, Ovidiusról, Senecáról, Lukianosról szóló tanulmányai ez íróknak nemcsak a maguk korában való jelentőségét helyezték új megvilágításba, hanem a mi korunk számára való fontosságukat is megmutatták. A Magyarországon található görög vázáknek a *Corpus Vasorum* nemzetközi sorozatában megjelenő feldolgozását (1981) a külföldi kritika általános csodálattal fogadta. Feldolgozta az etruszko-korinthuszi vázafestészetnek a világon szerte található teljes anyagát, s ezt a korábban nem sok figyelemre méltatott anyagot évtizednyi pontosságú datálásával a kor vezérletévé tette (*Ceramica etrusco-corinzia*. I. Roma 1992, a II. kötet s.a.). E téren ma Szilágyi elismerten a világ első szakembere. A Szépművészeti Múzeum képgyűjteményének történetével kapcsolatos kutatásai (Pulszky K.) úttörőek. Fordításai (Thukydides, Seneca) nagy irodalmi értékűek. Mint tanár élményszerű óráival, mint idősebb barát beszélgetéseivel sok fiatal kutatót indított el vagy vezetett tovább pályáján. Taggá választásával nemzetközileg általánosan elismert, kitűnő kutatót fogad tagjai közé az Akadémia.

Ajánlók: *Bóna István, Borzsák István, Marosi Ernő, Ritoók Zsigmond*

Tamás Attila

1930-ban született Budapesten. A debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem irodalomtörténész professzora. Egyetemi tanulmányait a budapesti Tudományegyetem Bölcsész Karán végezte s magyar—német szakos tanári oklevelet szerzett. Hamar mint kiváló, alapos és tárgyyszerű kritikust és széles látókörű, igen jelentős történelmi műveltséggel rendelkező irodalomtörténészt tartották számon. Sok közös vállalkozásnak volt fontos, részben irányító résztvevője (pl. Irodalmi Lexikon, a magyar irodalom külföld számára írott és sok nyelven megjelent története). Előbb a szegedi Egyetemen oktatott, közelismerést szerezve. Kandidátusi (1962), majd a tudományok doktora (1975) fokozatát megszerezve, Barta János hívására, később az ő utódként is, Debrecenben a 20. és a 19. sz. magyar irodalomtörténetének lett előadója, tan-székvezető professzorként. Könyvei s könyvekbe nem foglalt tanulmányai a mondott korszakról nyújtottak fontos, nélkülözhetetlen eredményeket.

De nemcsak az irodalomtörténet területén munkálkodott széles körű érdeklődésre számot tartó tárgyokról, hanem az irodalomelméletben is. Kivált irodalomelméleti, művészetlélektani s befogadást illető munkái váltottak ki elismerést és ihlető olvasottságot. Tanítványai közül meglehetősen sokan kerültek a tudományág sokat ígérő művelői közé.

Az utolsó tíz évben megjelent fontosabb művei: A nyelvi műalkotás jelentése (A jelentés fogalma — a műalkotás felől nézve.) Debrecen, 1984. 118 o.; Illyés Gyula. Bp., 1989. 324

o.; Töprengések az irodalmi értékről. Bp., 1993. 118 o.; Értékteremtők nyomában. Debrecen, 1994. 362 o.; Esztétika. Nemzeti Tankönyvkiadó—KLTE 1992. 72 o.

Ajánlók: *Köpeczi Béla, Németh G. Béla, Szabolcsi Miklós*

Filozófiai és Történettudományok Osztálya

RENDES TAGSÁGRA

Hanák Péter

1921-ben, Kaposvárott született. Szűkebb szakterülete: az Osztrák—Magyar Monarchia története, a XIX. századi kultúrtörténet. Jelenleg a Közép-Európa Egyetemen tanít. 1990-ben választották az MTA levelező tagjává. Székfoglalóját „A magyar vállalkozó tőkés eredete és kifejlődése” címmel 1991-ben tartotta.

Történetírói pályája 1848-as témákkal indult, hamarosan azonban a dualizmus történetét kezdte alaposan kutatni, s nagy része volt ennek a korszaknak az újraértékelésében. Levelező taggá választása óta ebben a tematikában mélyült el, egyre inkább a társadalom- és kultúrtörténet felé fordulva. Kitűnő ismerője a századforduló magyar és osztrák szellemi életének, ennek megkapó bizonyítéka a szellemes, jelentős új vonásokat feltáró könyve (A kert és a műhely). Másik fontos eredménye az általa kezdeményezett és szerkesztett tanulmánygyűjtemény (Polgári lakáskultúra a századfordulón), amely előbbi könyvével együtt Ausztriában németül is megjelent, dokumentálva Hanák Péter külföldi elismertetését is. De ezt bizonyítja egy Amerikában megjelent gyűjteményes kötetbe írt összefoglalása a XX. századi magyar történelemről (Hungary on Fixed Course). Az utóbbi években is számos tanulmánya jelent meg ebből a témakörből.

Hanák Pétert új témák és megközelítések felé mindig nyitott személyisége, kombattáns alkata, szellemes megfogalmazásai és kérdésfeltevései, nem különben éles kritikája, széles körű olvasottsága és tudása a szakma egyik vezető egyéniségévé teszi. A Lengyel Tudományos Akadémia tiszteleti tagja, a Gindely-díj és az osztrák becsületrend középkeresztje tulajdonosa.

Ajánlók: *Niederhauser Emil, Pach Zsigmond Pál, Székely György*

Heller Ágnes

1929-ben, Budapesten született. Szűkebb szakterületei: etika, társadalom- és történelemfilozófia. Jelenleg a New School of Social Research (New York) filozófiai tanszékének egyetemi tanára. Az MTA 1990-ben választotta levelező tagjává. Székfoglalóját 1991-ben Meghívás Immanuel Kanttól ebédre címmel tartotta.

Heller Ágnes a nemzetközi filozófiai tudományosság egyik legrangosabb képviselője. Külföldön megjelent könyvei közül néhány már megjelent Magyarországon is. Tevékenységének egyik fókuszja az etikai kérdések filozófiai vizsgálata. Elméletének centrumában a választásokra kényszerített ember, valamint a morális autonómia elemzése áll, valamint annak vizsgálata, miképp kapcsolódnak az egyéni döntések, tettek az általánosabb morális normákhoz. Egyáltalán, hogyan teremti az ember ezeket a normákat. Vizsgálatai annyiban jelentettek újat, hogy fényt derített arra az addig rejtélyesnek tekintett folyamatra, miként születnek

az erkölcsi világban új normák, milyen következményekkel jár az emberi autonómia és szabadság a morál alakulására. E kérdések során dolgozta ki új etikai értékelméletét. E könyvek mellett számos tanulmánya vizsgálja e kérdéskör filozófiatörténeti és jelenbeli elágazásait. (Gyűjteményes kötetben: *The Grandeur and Twilight of Radical Universalism*, 1991.)

Munkásságának másik centruma a történelem- és társadalomfilozófia. [*A Theory of History* 1982, *Dictatorship over Needs* (Fehér Ferencsel és Márkus Györggyel közösen) 1982, *Beyond Justice*, 1984, magyarul, 1991] Történelemfilozófiájának alaptézise, hogy a történelem nem pusztán tény, hanem projekt, azaz a fejlődés egyik lehetősége. Ugyanígy a haladás nem a történelem természetes velejárója, hanem érték, aminek megvalósítása (elvesztése) e történelmi harcok egyik tétje. Csakhogy nem egyetlen érték kibontakoztatásán munkálkodnak a történelmi erők, hanem különböző értékválasztások plurális mezején alakul ki az az eredmény, amit haladásnak nevezünk. Ezekbe a történelemfilozófiai kutatásokba illeszkedik a szükségletek elméletéről írott könyve (*Theory of Needs*, 1981), valamint a szocialista berendezkedések szenvedélyes kritikája (*Dictatorship over Needs*), ami annak idején jelentős visszhangot kapott.

Az igazságosság elmélete c. könyvével vált világhírűvé, a mű angolul több kiadást ért meg, 1992-ben paperback formában is megjelent, számos nyelvre fordították le. A 80-as évek társadalomelméleti és jogi vitáihoz kapcsolódik, polemikusan Rawls elméletéhez. A kérdés, amire a választ keresi: miképp lehet a társadalmi igazságosság elméletét a szabadság elvére felépíteni. Mi a viszony a társadalmi egyenlőség polgári forradalmi követelése és az igazságosság modern koncepciója között?

Heller Ágnes jelentős életművet, nemzetközi rangot mondhat magáénak. Nem rajta múltott, hogy hazai elismerése megkésétt. Idehaza rendszeresen ad elő az ELTE Bölcsészettudományi Karán, a debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem filozófia tanszékén, előadásait mindig nagy érdeklődés kíséri. Tanulmányaival és közírói tevékenységével bekapcsolódott a hazai közéletbe is.

Ajánlók: *Almási Miklós, Pataki Ferenc*

Pölöskei Ferenc

1930-ban, Rédén született. Szűkebb szakterülete az új- és legújabbkori magyar történelem. Jelenleg az ELTE tanszékvezető egyetemi tanára. Az MTA 1987-ben választotta levelező tagjai sorába. Székkfoglalóját a „Paraszi politikai irányzatok Magyarországon a XIX–XX. században” címmel 1988-ban tartotta.

Kutatásai a reformkortól szinte napjainkig ívelnek, s a politikai, az agrár-, az alkotmány- és jogtörténet, valamint a helytörténet számos fontos kérdésére terjednek ki. Politikátörténeti írásaiban több korábban kevésbé méltányolt politikus portréját rajzolta meg. (Andrássy Gyula, Tisza Kálmán, Tisza István, Wekerle Sándor stb.) Más tanulmányaiban a polgári kori hatalmi ágak helyét, a közigazgatás és az önkormányzat jellemző vonásait tisztázta, főként a korábbi szabad királyi városok és mezővárosok jogi státusának megszüntetésekor létrehívott új, polgári várostípusok funkcióit és belső szerkezetét. Megújuló érdeklődéssel fordult a hazai agrármozgalmak utóbbi száz esztendejének problémái felé.

Levelező taggá választása (1987) óta az említett témakörökben három könyve jelent meg. A rejtélyes Tisza-gyilkosság (1988), István Tisza (1994, németül), s legutóbb A Köztársasági eszme története Magyarországon (1994), számos új megállapítással. Ugyanez idő alatt három tanulmánykötet szerkesztésében (köztük: Magyarországi pártprogramok 1919–1944) működött eredményesen közre. Egyéni tanulmányok egész sorát jelentette meg, többek között a

dualizmus államrendszeréről és Pápanak (itt járt középiskolába) 1867 és 1945 közötti történetéről.

Kutatásai köréből több hazai és külföldi tudományos fórumon tartott elismeréssel fogadott előadást. Jelentős szakmai tevékenységet fejtett ki a TMB Történettudományi Szakbizottságának elnöki tisztjében is, amelyet 1980 óta tölt be.

Ajánlók: *Niederhauser Emil, Pach Zsigmond Pál, Székely György*

LEVELEZŐ TAGSÁGRA

Diószegi István

1930-ban, Szegeden született. 1953 — az egyetem elvégzése — óta az ELTE Bölcsészettudományi Karán dolgozik: a Történeti Könyvtár, majd 1957-től az új- és legújabbkori egyetemes történeti tanszék munkatársa. 1978-ban egyetemi tanárrá nevezték ki, egyúttal megbízást kapott a tanszék vezetésére is. 1978-ban lett a történettudomány doktora.

Egyetemi előadásai, szemináriumai főként a nemzetközi kapcsolatok történetét ölelik fel a francia forradalomtól a második világháború végéig terjedően. Speciális előadásai és szemináriumai jórészt a diplomáciatörténet, illetve az Osztrák—Magyar Monarchia problémakörével foglalkoznak. Irányítása alatt a fenti témakörökből számos egyetemi doktori disszertáció és több habilitációs értekezés készült.

Tudományos kutatói tevékenysége részint az oktatás szükségleteihez igazodik, részint alap kutatás jellegű. Két könyvében feldolgozta a nemzetközi kapcsolatok történetét az 1879—1939 közötti időszakban. Két másik könyvben diplomáciatörténeti jellegű tanulmányait tette közzé. Hazai és nemzetközi elismerést kiváltó kutatásait elsősorban az Osztrák—Magyar Monarchia külpolitikájának tárgykörében végezte. E területről rendkívül gazdag forrásanyagra és irodalomra építve hat könyvet írt. Különösen kiemelkedik e témakörben az 1870-es évek külpolitikájának, újabban pedig a nagyhatalmak magyarsággképének feltárása. Sajtó alá rendezte az osztrák—magyar közös minisztertanácsi jegyzőkönyvek III. (1883—1895) kötetét. Könyveit a hazai és a külföldi szakkritika elismeréssel fogadta.

Tagja a História, az Acta Historica és a Történelmi Szemle c. folyóiratok szerkesztőbizottságának, 25 év óta szerkeszti az Annales Historica c. évkönyvet. 1991 óta a Magyar Történelmi Társulat elnöke. Több nemzetközi történész tanácskozáson vett részt, és előadásokat tartott a bécsi, salzburgi, klagenfurti, grazi, müncheni, hamburgi, pozsonyi, rennes-i, párizsi és heidelbergi egyetemen.

Ajánlók: *Ormos Mária, Glatz Ferenc, Hanák Péter, Niederhauser Emil, Pölöskei Ferenc*

Engel Pál

1938-ban született Budapesten. 1961 és 1968 között az ELTE Egyetemi Könyvtárban dolgozott tudományos munkatársként. A könyvtár évkönyveiben jelentek meg a bizánci, majd később a 15. századi magyar történelem tárgyköréből első dolgozatai. 1968-tól 1982-ig a Posta Központi Szakkönyvtárának igazgatója, 1982-től az MTA Történettudományi Intézet munkatársa, 1988-tól osztályvezetője, 1991 óta tudományos igazgatóhelyettese. 1994-ben szerezte meg a történelemtudomány doktora fokozatot.

Könyvtárosi pályafutása során — kisebb megszakításokkal — megbízott előadóként dolgozik az ELTE-n, 1974-től Mályusz Elemér munkatársaként részt vesz a Zsigmond-kori

oklevéltár adatgyűjtési munkálataiban és a Borsa Iván vezette munkaközösség tagjaként az Országos Levéltár oklevél anyagának számítógépes rendezésében. Szücs Jenő révén kapcsolódik a Történettudományi Intézetben újjáalakult középkor-történeti osztály munkájához. 1989-től az Eötvös József Kollégium előadója, majd rendes tanára. 1990—1992 között a miskolci Bölcsészegyesület egyetemén, 1992—1993-ban a szegedi egyetemen tanít középkori magyar és egyetemes történetet. Ez utóbbinak tanszékvezetői tisztségét is ellátja. 1993-tól tanácskozó jogú tagja az MTA II. Osztályának. 1993-ban a Középkortudományi Társaság elnökévé választják.

Kutatási területe elsősorban a késő középkori Magyarország politikai és társadalomtörténete. Első nagyobb munkájában (*Királyi hatalom és arisztokrácia viszonya a Zsigmond-korban*, 1977) Zsigmond uralkodásának újraértékelésére vállalkozott, új módszereket használva a Zsigmond-kori belpolitikai viszonyok rekonstruálásához. *Ung megye nemesi társadalma 1437 előtt* c. disszertációjában (1985, kézirat) arra tett kísérletet, hogy egy részletes minta alapján felderítse a középkori magyar nemesség eredetét és társadalmi szerkezetét. Evégett tette közzé 1989-ben külön kötetben az erre vonatkozó legfontosabb forráscsoportot (*Kamara-haszná-összeírások 1427-ből*). Egyéb tanulmányaiban többek között az 1310—23 közötti időszak politikai történetét, valamint az Anjou-kori pénztörténet alapkérdéseit igyekezett tisztázni, de foglalkozott a késő középkori Magyarország demográfiájával is. Nemzetközi érdeklődésre tarthat számot az a dolgozata, amelyben sikerült tisztázni a politikatörténet egyik sokat kutatott problémáját, a várnai csatát megelőző 1444. évi török—magyar békekötés rejtélyét (1984). Nevéhez fűződik egy Magyarországon korábban ismeretlen középkori intézmény, a *honor felfedezése* (1981), amely azóta lexikoncíműszóvá vált. Mind ebben, mind más kutatásaiban egyaránt nélkülözhetetlen eszköznek bizonyult egy középkori „tishti címtár” összeállítása, amely a politika szereplőire vonatkozó személyi adatokat hivatott tartalmazni. Ez az 1974 óta folytatott adatgyűjtése most önálló kötetként jelenik meg (*Magyarország világi archontológiája 1301—1457*, sajtó alatt). Szerzője (210 címszóval) és egyik szerkesztője volt a *Korai magyar történeti lexikon* c. kézikönyvnek (1994). Ormos Máriával közösen készített munkája, a *Világtörténelem évszámokban* (1981) máig használatos. Kristó Gyulával közösen írt egyetemi jegyzete (*Magyarország története II.*, 1985) jelenleg is több egyetem tananyaga. Legismertebb munkája azonban a Glatz Ferenc szerkesztette *Magyarok Európában* c. mű első kötete (*Beilleszkedés Európába a kezdetektől 1440-ig*), melyben összefoglalta Magyarország és Európa középkori történetét.

Ajánlók: Györffy György, Glatz Ferenc, Niederhauser Emil,
Ormos Mária, Pach Zsigmond Pál

Hunyady György

1942-ben született Budapesten. Szűkebb szakterülete a szociálpszichológia. Jelenleg az ELTE tanszékvezető egyetemi tanára, a pszichológiai tudomány doktora (1986). Egyetemi tanulmányait 1965-ben fejezte be az Eötvös Loránd Tudományegyetemen, történelem—pszichológia szakon. E kettős indíttatás meghatározó irányelvként vonul végig egész tudományos pályáján. E két diszciplína kapcsolatával foglalkozó, Kornis Gyula tudományos munkásságáról írta bölcsészdoktori disszertációját, amelyet 1967-ben védett meg. A tanulóifjúság történeti ismereteiről és fogalomalkotó képességéről írt monográfiája alkotta az 1972-ben megvédett pszichológiai kandidátusi értekezésének alapját. Ez a munka jelzi, hogy Hunyady a történelem és a pszichológia együtthatásából alakította ki sajátos szakmúfaját: a történeti alapozású szociálpszichológiát. A szociálpszichológia továbbfejlesztésének fontos állomása

volt a Pataki Ferencsel közösen írt munkája, amelyben a „látens ideológiai szerkezet” csoportformáló szerepét vizsgálta (A csoportkohézió, 1972).

Hunyady munkásságának egyik jelentős eredménye, hogy szakterületének alapvető fogalmait, kutatási irányait sikeresen meghonosította a hazai tudományosságban. Érdemes néhány kérdéskört megemlíteni: a szociális attitűd, a kognitív konzisztencia, a személy-percepció, a szociális sztereotípiák és a kognitív stílus kérdését. Ezek az eredmények a nemzetközi szakirodalomban is elismerést váltottak ki. A történelmi ismereteknek, különösen a nemzetre vonatkozó nézetek alakulásának empirikus vizsgálatait a külföldi szakkonferenciákon is ismertté váltak. Ezekből a kutatásokból született az akadémiai doktori értekezése is (Történelmi nézetek pszichológiai szerveződése és társadalmi sajátosságai). Munkásságának elismerését mutatja, hogy a rangos Pergamon Press sorozatában idén jelenik meg összefoglaló monográfiája (Stereotype System and Historical Change). Egészében megállapíthatjuk, hogy Hunyady tudományos munkássága kezdeményező jelentőségű egy újonnan formálódó szakterület, a „történelmi és politikai pszichológia” kifejlődéséhez.

Kiemelkedő oktatási tevékenysége. Mintegy két évtizede tanít az ELTE-n, ő alakította ki a pszichológus-képzés modern szociálpszichológiai tananyagát. 1983 óta az egyik pszichológiai tanszék vezetője. Tíz évig tanított vendégtanárként Debrecenben, ő kezdeményezte a KLTE Pszichológiai Intézetének felállítását, és alakította ki Debrecenben az ország második pszichológusképző intézetét. Tudományos és oktatói munkásságával szorosan összefüggött kiterjedt tudomány- és oktatásszervezői tevékenysége.

Hunyady évek óta aktívan részt vesz az Akadémia szakterületi tudományszervező munkájában is. Tagja több külföldi szakmai szervezetnek, többek között az International Council of Psychologists-nak. A hazai pszichológia eddig legnagyobb nemzetközi rendezvénye, az 1991-ben tartott Második Európai Pszichológiai Kongresszus szervezője és elnöke volt.

Ajánlók: *Ádám György, Hanák Péter, Niederhauser Emil, Nyíri János Kristóf*

Kákósy László

Budapesten született 1932-en. Szakterülete az ókori történelem, egyiptológia. 1976 óta az ELTE egyiptológiai tanszékének vezetője. A tudományok doktora fokozatot 1974-ben nyerte el „Világnézet és valláspolitikai az egyiptomi Újbirodalom idején és a Későkorban” c. disszertációjával.

Fő kutatási területei: az egyiptomi vallás, különös tekintettel a népi hiedelmek, a teológia és a vallásfilozófia viszonyára; a Ptolemaios- és római-kori Egyiptom kulturális-vallási hatása a görög-római világ szellemi életére; publikálatlan szövegek feldolgozása (publikálta a Szépművészeti Múzeum két korábban kiadatlan hieratikus mágikus papiruszát).

Tanulmányait főleg külföldi szakfolyóiratokban tette közzé. Számuk jelenleg 320. Könyvei közül a „Varázslás az ókori Egyiptomban” megjelent németül és olaszul is. Kiadás előtt áll könyv terjedelmű tanulmánya a „Religion im römischerzeitlichen Ägypten”, mely az „Aufstieg und Niedergang der römischen Welt” sorozatában lát napvilágot.

1960 óta sok nemzetközi kongresszuson, szimpozionon vett részt és tartott előadásokat. Az USA-ba külön előadókörútra hívták meg, két alkalommal Németországban és egyszer Svájcban is volt hasonló előadás-sorozata.

Tudományos tevékenységében nagy szerepet kaptak az egyiptomi helyszíni munkák. 1964-ben előkészítette az MTA núbiai ásató expedícióját, melynek maga is tagja volt, és részt vett az anyag publikálásában is. 1983-tól folyamatosan vezeti az ELTE thébai ásatását, melynek során eddig egy hatalmas szarkofág feltárására került sor II. Ramses korából (Dzsehutimesz sírja). 1983-ban az UNESCO megbízásából részt vett egy új kairói múzeum megtervezésében.

Tudományos pályájának indulása óta részt vett a tudomány szervezésében is. Jelenleg az MTA Ökortudományi Bizottságának társelnöke, a Magyar Vallástudományi Társaság elnöke, az Ökortudományi Társaság alelnöke, az Orientalisztikai Bizottság tagja. Vezetőségi tagja az International Association of Egyptologistsnak. A Kuzsinszky-emlékérem, az Abel Jenő-emlékérem, továbbá az Akadémiai Díj és a Széchenyi-díj (1982) kitüntette.

Ajánlók: *Györffy György, Glatz Ferenc, Harmatta János, Ritoók Zsigmond*

Lackó Miklós

1921-ben született Budapesten. Szűkebb szakterülete a XX. sz. első felének társadalom-és művelődéstörténete. Jelenleg az MTA Történettudományi Intézetének tudományos tanácsadója, a történelemtudomány doktora (1977).

Lackó munkásságának gerincét, legeredetibb, újat teremtő témáját a két világháború közötti magyar kultúrtörténet, a szellemi élet mozgása, a nagy eszmei irányzatok és képviselők bemutatása alkotta. Műfaji és módszerbeli választása éppolyan sokoldalú — a rövid életrajztól a műelemzésig és az ideológiakritikáig terjed —, aminthogy érdeklődése is kutatási körébe fogja a szellemtörténetet, a marxizmust, a népiességet, a fasizmus és a rasszizmus ideológiáját. A kor csaknem valamennyi jelentős gondolkodójának szentelt esszét vagy cikket. Panteonjában helyet kapott Szekfű Gyula, Fülep Lajos, Prohászka Lajos, Németh László, Révai József, Lukács György — és szemhatárán feltűnt Kerényi Károly, Tolnai Károly, Babits Mihály és sok más jeles alkotó. (*Válságok — választások*. Bp., 1975. — *Szerep és mű*. Bp., 1981. — *Korszellem és tudomány*. Bp. 1988.)

Lackó alapján véve esszéista, de alapos forrásismerete, az elsődleges források bő felhasználása, erős elemző és kritikai készsége nagy lélekzetű esszéit kismonográfiákká növeli. Legtöbb tanulmányában a baloldali demokratizmus alapjáról keményen, de méltányosan bírálja a szellemtörténetet, elismerve a konzervatív értékörzés érdemeit.

Jelentős Lackó munkássága a két világháború közti korszak jellegének meghatározásában is. Egyes tanulmányaiban és a nagy összefoglalásokba írt fejezeteiben elsők között fordult szembe az akkor uralkodó politikai elfogultsággal és dogmatizmussal. Az akkori vitákban a szimplifikáló „fasiszta diktatúra” megjelöléssel szemben, a korszakra az antiliberalis, illetve autoritativ konzervativizmus meghatározást fogadta el. Külön könyvet írt a tényleges fasizmusról (*Nyilasok, nemzetiszocialisták*, Bp., 1966), amelyben a magyar fasizmus felívelését, hanyatlását és bukását dolgozta fel. Figyelemre méltó tárgyilagos tanulmányt készített az 1970. évi moszkvai Nemzetközi Történeztudományi Kongresszusra a kelet-európai fasizmusok sajátosságairól (*Neue Vierteljahrshefte für Zeitgeschichte*. München, 1972). Ebben a széles körű áttekintésről és liberális felfogásról tanúskodó tanulmányban csatlakozott a sztálinista dogmatizmus ellen akkor kibontakozott nemzetközi vitához.

Bár Lackó Miklós egyetlen nem tanított, intézetben több mint két évtizedes osztályvezetői tevékenysége felért egy posztgraduális szemináriummal. Osztályán, irányítása alatt, a 20. század első felének és a kortörténetnek számos jeles kutatója nőtt fel, állandó személyes kapcsolatban állt a tehetséges fiatal értelmiséggel. Ebben a tekintetben nagy hatásúak voltak népszerűsítő előadásai és vitacikkei is.

Ajánlók: *Hanák Péter, Glatz Ferenc, Niederhauser Emül*

Szabó Miklós

1940-ben született Szombathelyen. Főbb kutatási területei: ókori régészet (különös tekintettel a görög kultúrára) és protohisztórikus régészet (vaskor, keltológia). Jelenleg az ELTE ókori régészeti tanszékének tanszékvezető egyetemi tanára, az ELTE rektora, az Országos Akkreditációs Bizottság Társadalomtudományi Kollégiumának, valamint az Ókortudományi és Múzeológiai Szakbizottságnak elnöke. 1994 óta az MTA Régészeti Bizottságának elnöke.

Szabó Miklós a klasszika archeológiai módszereken alapuló protohisztórikus kutatás magyarországi megalapítója, s jelenleg nemzetközileg egyik legismertebb képviselője. A 80-as évek eleje óta rendszeresen tanít vendégprofesszorként külföldi egyetemeken, elsősorban Franciaországban, továbbá előadásokat tart, szemináriumot vezet olasz, svájci és német egyetemeken. Tagja az Études Celtiques (Párizs) szerkesztőbizottságának, valamint az Union Internationale des Sciences Pré- et Protohistoriques nemzeti és vaskori nemzetközi bizottságának. A Deutsches Archäologisches Institut 1977-ben választotta levelező tagjává, a párizsi Collège de France pedig 1989-ben emlékéremmel tüntette ki.

1970-től kezdve, közel egy évtizeden keresztül, részt vett az athéni École Française d'Archéologie kutatómunkájában, főként Delphoiban és Argosban. Ekkor készítette el a boiótiai archaikus agyagszobrászat úttörő feldolgozását, amellyel 1980-ban a kandidátusi címet szerzte meg. A történelemtudomány doktora fokozatot a Kelta művészet a Kárpát-medencében c. disszertációjával 1987-ben nyerte el. A kelta kultúra kutatójaként a Kelták nyomában Magyarországon c. könyve (1971: magyarul, németül, franciául és angolul; 1976: magyarul és németül) tette ismertté. 1988 óta a Velem-Szentviden és a Mont Beuvray-n folyó magyar—francia vaskori kutatások magyar vezetője, az 1991-es nagyszerű, velencei „I Celti” kiállítás egyik igazgatója volt. Csak az elmúlt évtizedben négy jelentős könyve és 40 tanulmánya jelent meg, jobbára külföldön. Archaikus agyagszobrászat Boiótiában c. monográfiáját az Akadémiai Kiadó 1986-ban adta ki, angol nyelvű, átdolgozott változata (Archaic Terracottas of Boeotia) Rómában, a „L'Erma” di Bretschneider-nél 1994-ben látott napvilágot. A párizsi École Normale Supérieure kiadványaként közreadott Les Celtes en Pannonie. Contribution à l'histoire de la civilisation celtique dans la cuvette des Karpates (1988) c. kötetben a késő vaskor történeti alapú kronológiáját dolgozta ki. A korszak új, kitűnő összefoglalása 1992-ben Párizsban jelent meg: Les Celtes de l'Est: Le second âge du Fer dans la cuvette des Karpates. Ugyancsak 1992-ben, Budapesten jelent meg a Kárpát-medence legfontosabb La Tène-kori leletcsoportjának, a diszített fegyvereknek monografikus feldolgozása, teljes katalógussal. (Decorated Weapons of the La Tène Iron Age in the Carpathian Basin. Társszerző: F. Petres Éva.) Az 1994-ben, elsőként olaszul megjelent nemzetközi vállalkozás, a Storia d'Europa (Torino) 2. kötetében a Kelták (I Celti) fejezet szerzője.

Ajánlók: *Bóna István, Bökönyi Sándor, Székely György*

Szakály Ferenc

1942-ben született Zalaegerszegen. Szűkebb szakterülete a középkor és a magyar—török kapcsolatok. Jelenleg az MTA Történettudományi Intézetének osztályvezetője, a történelemtudomány doktora (1992).

Kutatási területe a török—magyar katonai és diplomáciai érintkezés legkorábbi szakasza (14—16. sz. eleje), a magyarországi török berendezkedés, a török—magyar érintkezés — kivált a hódoltságban —, valamint a török kiűzésével végződött háborúk története. Érdeklődése kiterjed a Habsburgok magyarországi uralmára, a magyar gazdaságnak az európai

gazdaságban elfoglalt helyére és bizonyos közigazgatás- és művelődéstörténeti témákra. Kandidátusi disszertációját 1976-ban (Magyar adóztatás a török hódoltságban), nagydoktori értekezését 1992-ben védte meg (A magyar jogszolgáltatás és jogigazgatás a török hódoltságban). (Az előbbi megjelent az Akadémiai Kiadónál 1981-ben, az utóbbi megjelenés alatt áll.)

Szakály Ferenc több mint 200 tudományos publikációjában vizsgálja a török hódoltság gazdasági és társadalmi életének hétköznapjait. Több tucat ún. helytörténeti dolgozata tárja fel a hódoltság kori városi és falusi élet kereteit és e tanulmányokban a klasszikus forráskritikai műveltség igen szerencsésen párosul a jól szerkesztő és a részjelenségeket az „egész”-be illeszteni képes történésszel. Forrásokból kiinduló és a források tiszteletében eredő történeti magatartása magyarázza azt, hogy számtalan forráskiadványt találunk cikkei és könyvei között. Mind a török, a bécsi, illetve királyi Magyarországból származó levéltári dokumentumokat, mind pedig az emlékirat-irodalom termékeit nagy szakszerűséggel tárja fel és világítja meg.

Ezt a forrásfeltáró és forráskutatói történést egészen más oldalról mutatják be az utóbbi években írott szintetizáló jellegű tanulmányai. A kétkötetes hadtörténetben, a mohácsi csatáról írott összefoglaló jellegű munkákon túl ezt a szintetizáló-képességet leginkább a Magyarok Európában című sorozatba írott Virágkor és hanyatlás 1440—1711 c. könyve mutatja.

Szakály Ferenc fiatal korától részt vesz a különböző szakmai szervezetekben. 1980—85 között a Magyar Történelmi Társulat főtitkára, majd 1985-től ügyvezető alelnöke, titkára a Tudományos Minősítő Bizottság Történettudományi Szakbizottságának (1979-től) és az MTA Művelődéstörténeti Komplex Bizottságának (1985—1990). Tagja a Magyar—Csehszlovák (Szlovák) és a Magyar—Török Történetész Vegyesbizottságnak, 1991-től a Történelmi Szemle főszerkesztője. Számos nemzetközi konferencián vett részt, így főelőadója volt a madridi történész világkongresszus egyik kronológiai szekciójának (a török európai hódításáról). Feltelesen említetést érdemel Szakály Ferenc szereplése a tömegkommunikációban, mindenekelött a televízió történeti műsoraiban.

Ajánlók: *Glatz Ferenc, Hanák Péter, Ormos Mária, Pach Zsigmond Pál, Pölöskei Ferenc*

R. Várkonyi Ágnes

1928-ban, Salgótarjánban született. Szűkebb szakterületei: Magyarország 16—18. századi története, a 19. sz. történettudományának historiográfiája, történeti ökológia. Jelenleg az ELTE egyetemi tanára, a történelemtudomány doktora (1971).

A történetírás három területén alkotott maradandót. Magyarország 16—18. századi történetét vizsgálva feltárta Zrínyi Miklós mozgalmanak nemzetközi összefüggéseit és Zrínyi körének a törökellenes nemzetközi szövetség létrehozására irányuló törekvésekben játszott szerepét. (Török világ és magyar külpolitika, Bp., 1975.) Rekonstruálta Rákóczi szabadságharcának társadalmi alapjait; a fejedelem közeli munkatársainak működését is bemutatva, összegezte Rákóczi belső reformjait és konföderációs törekvéseit, valamint kimutatta, hogy az önálló államiság megteremtéséhez, a hatalmi erőviszonyok átrendeződésében bízva, nemzetközi garancia megszerzésére törekedett. Az erdélyi fejedelemség történetét vizsgálva, feltárta az országegység átmentését célzó, ugyanakkor a fejedelemség államiságát az európai béke-rendszerekbe kapcsolóan legitimizáló politikai irányzatok létét és befolyását. (Europica varietas — Hungarica varietas, Bp., 1994.)

A történetírás másik területén: historiográfiai munkáiban meggyőző kritikáját adta a 19. századi „kuruc vagy labanc” romantikus, aktuálpolitikai célokat szolgáló történetírásnak, ugyanakkor kimutatta, hogy az előbbivel szemben — kapcsolatban az angol és francia történetírással — már a reformkortól kezdve jelen voltak a történeti gondolkodásban az akkor modern polgári irányzatok, amelyek a nemzeti történelem valóságghú feltárásában a realista módszereket, a tudomány autonómiájának elvét és a társadalomtörténeti szemléletet érvényesítették. (A pozitivista történet szemlélet a magyar történetírásban I—II., Bp., 1973)

Végül a történeti ökológia művelése során számba vette évszázadok ökológiai tapasztalatainak kutatási módszereit, a társadalom és a környezet kölcsönhatásának tipikus jelenségeit.

R. Várkonyi történetírói munkásságának jellemzői: a számba jöhető hazai és külföldi forrásanyag lehető teljességének felkutatása és használata, a nemzetközi összefüggések és párhuzamok kitartó keresése, a „magyar globus” történéseinek beillesztése az egyetemes folyamatokba, a történettudományhoz kapcsolódó más tudományágak (irodalom- és művészettörténet, néprajz, antropológia stb.) eredményeinek tudatos hasznosítása, valamint a történeti esszé megújítását célzó — máris eredményes — kísérletezés. Írói munkássága mellett széles körű ismeretterjesztő tevékenységet fejt ki a legkülönbözőbb fórumokon. Végül, de nem utolsósorban, elismerésre méltó egyetemi oktatói munkássága: nem egy ígéretes vagy már be is érett tehetség történész-pályájának beindításában működött közre. 1973-ban, 1975-ben és 1986-ban Akadémiai Díjjal, 1970-ben és 1987-ben Kiadói nívódíjjal, 1992-ben Comenius-émlékéremmel tüntették ki.

Ajánlók: *Varga János, Glatz Ferenc, Györffy György, Köpeczi Béla, Szabad György*

Matematikai Tudományok Osztálya

RENDES TAGSÁGRA

Babai László

Budapesten született 1950-ben. Szűkebb szakterülete a számítógéptudomány, gráfelmélet, csoportelmélet. Jelenleg az ELTE algebrai és számelméleti tanszékén egyetemi tanár. 1990 óta az Akadémia levelező tagja. Áttetsző bizonyítások címmel tartott székfoglaló előadást.

A levelező taggá választás óta született munkái: — L. Babai, L. Fortnow, C. Lund: Non-deterministic exponential time has two-prover interactive protocols, *Computational Complexity* 1 (1991), 3—40. Az interaktív bizonyítások elméletének központi dolgozata, lendületes fejlődés kiindulópontja. Különösen nagy hatást gyakorolt, előre nem látott módon, a közelítő algoritmusok bonyolultságának látszólag távoli kérdéskörére. — L. Babai: Local expansion of vertex-transitive graphs and random generation in finite groups, *Proc. 23rd ACM Symposium on Theory of Computing*, 1991, pp. 164—174. Hogyan lehet egy véges csoportban adott generátorokból a csoport egy egyenletes eloszlású véletlen elemét előállítani? Erre a — csoportelméleti algoritmusokban központi szerepet játszó — kérdésre ad polinom idejű algoritmust a cikk, a kombinatorikus izoperimetria, a lineáris algebra, és a bolyongáselmélet módszereit kombinálva. — N. Alon, L. Babai, H. Suzuki: Multilinear polynomials and Frankl—Ray—Chaudhuri—Wilson type inequalities, *J. Combinat. Theory-A* 58 (1991), 165—180. Újabb lineáris algebrai módszert vezet be az extrémális halmazrendszerek elméletében, bizonyos metszet-feltételeknek elegendő halmazrendszerek méretének felső becslésére. Lé-

nyegesen egyszerűsíti a címben jelzett témakör klasszikus tételeinek bizonyításait és általánosítja az eredményeket korlátozott mértékben nem-uniform rendszerekre.

Munkásságát Akadémiai Díjjal ismerték el.

Ajánlók: *Erdős Pál, Györy Kálmán, Lovász László, Révész Pál, T. Sós Vera, Szemerédi Endre*

Csiszár Imre

1938-ban, Miskolcon született. Szakterülete az információelmélet, Az MTA Matematikai Kutató Intézetének osztályvezetője. 1990-ben választották az Akadémia levelező tagjává. Székközlő előadásának címe: Lineáris inverz problémák megoldási módszereinek axiomatikus vizsgálata. 1989-ben Akadémiai Díjat nyert.

Levelező taggá választása óta született legfontosabb tudományos munkái:

1. Why least squares and maximum entropy? An axiomatic approach to linear inverse problems. *Annals of Statistics* 19 (1991) 2032—2066.

2. Arbitrarily varying channels with general alphabets and states, *IEEE Trans. Inform. Theory* 38 (1992) 1725—1742.

3. Common randomness in information theory and cryptography. *IEEE Trans. Inform. Theory* 39 (1993) 1121—1132 (R. Ahlswede társszerzővel).

Ajánlók: *Csibi Sándor, Gyires Béla, Prékopa András, Révész Pál, T. Sós Vera, Tandori Károly*

Demetrovics János

1946-ban, Püspökladányban született. Kutatási területei a számítástudomány, logika, adatbázisok elmélete, algoritmuselmélet, kombinatorika, és azok alkalmazásai. Az MTA Számítástechikai és Automatizálási Kutató Intézetének tudományos fősztályvezetője. 1974-ben egyetemi doktori címet kapott a budapesti Eötvös Loránd Tudományegyetemen. Ugyanebben az évben Moszkvában a matematikai és fizikai tudományok kandidátusa lett. A Magyar Tudományos Akadémián 1981-ben védte meg akadémiai doktori értekezését. 1987-ben az MTA levelező tagjává választották. Munkásságát 1974-ben Grünwald Géza-díjjal, 1983-ban Benedikt Ottó-díjjal, 1984-ben Akadémiai Díjjal, 1990-ben Kalmár László-díjjal ismerték el. 1985-ben a Munka Érdemrend arany fokozatát kapta. Több mint 170 tudományos publikációja és 4 könyve jelent meg. (Diszkrét Matematika [1984]; A számítástudomány matematikai alapjai [1985]; Computer-aided Specification Techniques [1985]; Iszpolzovanyie Szetyej Petri pri projektirovanií szisztem obrabotki dannih [1988]). Munkáira több mint 800 hivatkozás van, ebből 50 könyvben, illetve monográfiában szerepel.

Ajánlók: *Daróczy Zoltán, Hajnal András, Kátai Imre, Prékopa András*

Gécseg Ferenc

1939-ben, Zalaváron született. Kutatásait az automataelmélet, univerzális algebra területén végzi. 1987-ben lett az Akadémia levelező tagja. Az automaták szorzatairól tartott székközlő előadást. A József Attila Tudományegyetem számítástudományi tanszékének egyetemi tanára.

Legfontosabb dolgozatai, illetve eredményei: „On α_0 - v_1 -products of automata.” (*Theoretical Computer Science*, 80 [1991], 35.) Helmut Jürgensennel közös dolgozatában igazolást nyert, hogy az automata leképezések véges, de nem korlátos hosszúságban való előállításánál a legáltalánosabb szorzat mindig helyettesíthető egy olyan szorzattal, amelynél a komponens automaták sorozatba rendezhetők úgy, hogy minden egyes komponens automata csupán az őt közvetlenül megelőzötől függ. „On homomorphic representations by products of tree automata.” (*New Results in Theoretical Computer Science*, Proc. Symp., Graz 1994, Springer Lecture Notes in Computer Science, Volume 812, 131.) A dolgozatban a faautomaták homomorfan teljes rendszereinek alapvető, ekvivalens jellemzéseit adja a felismerhető fanyelvek és a determinisztikus fatranszformációk segítségével.

Munkásságában nagyra értékelendő, hogy figyelmét a matematika alkalmazásában is jelentős problémák megoldására fordítja, s így a hazai számítástudomány terén vezető egyéniségnek számít. Eredményeit 1990-ben Szele Tibor-emlékéremmel ismerték el. 1994-ben a Finn Tudományos Akadémia külföldi tagjává választotta.

Ajánlók: *Kátai Imre, Leindler László, Szőkefalvi-Nagy Béla, Tandori Károly*

Halász Gábor

Budapesten született 1941-ben. Szűkebb szakterülete az analitikus számelmélet, az analízis. Egyetemi tanár az ELTE analízis tanszékén. 1987-ben nyerte el az Akadémia levelező tagságát. Székközlő előadását Multiplikatív függvények címmel tartotta.

Azóta született legfontosabb tudományos munkái:

— On the Arithmetic Means of Lagrange Interpolation. *Coll. Math. Soc. J. Bolyai* 58., Approximation Theory, 1990, 263—274. (Erdős Pállal közösen). Ez a cikk tartalmazza Halász bizonyítását arra a több mint 50 éve igaznak vélt, de 1990-ig nem bizonyított alapvető, Erdős által megfogalmazott jelenségre, hogy van olyan folytonos függvény, amire a Lagrange interpolációs polinomok számtani közepe majdnem mindenütt divergens.

— The „Coarse and Fine Theory of Interpolation” of Erdős and Turán in a Broader View. *Constructive Approximation*, 8 (1992), 169—185. A „finom” interpolációs elmélet korábbi eredményeit jelentősen mélyíti és a lényegét ragadja meg az interpolációs eljárás hatékonyságát mérő új függvény bevezetésével és annak részletes jellemzésével.

— On projections into the space of trigonometric polynomials. *Acta Sci. Math. (Szeged)* 57 (1993), 353—366. A Lozinskij—Harsiladze tételt lokalizáló korábbi eredményeit továbbfejlesztve pontos feltételt ad arra, milyen integrál normában lehet egy általános vetítő operátor sorozat korlátos.

Munkásságáért Akadémiai Díjjal tüntették ki.

Ajánlók: *Császár Ákos, Erdős Pál, Győry Kálmán, Hajnal András, Laczkovich Miklós, Révész Pál, T. Sós Vera, Szemerédi Endre*

Szász Domokos

1941-ben, Budapesten született. A sztochasztikus folyamatok, dinamikai rendszerek, matematikai statisztikus fizika területén fejt ki munkásságát. Jelenleg az MTA Matematikai Kutató Intézetének tudományos igazgatója. 1984-ben Akadémiai Díjat nyert.

1990-ben lett az Akadémia levelező tagja. „Matematikai biliárdok és az ergodikus hipotézis” c. tartott székközlőt.

1984 és 1994 között megjelent 25 idegen nyelvű, egy magyar nyelvű tudományos cikke, egy magyar nyelvű tudományos-népszerűsítő cikke, egy konferenciakötete (társszerkesztő) jelent meg. Az 1984 és 1992 közötti dolgozatokra 77 hivatkozás történt.

Legfontosabb tudományos munkái ebből az időszakból:

1. *On the K-Property of Some Planar Hyperbolic Billiards*. Commun. Math. Phys. 145, (1992) 595—604. A Bunimovich nevezetes stadionját általánosító Wojtkowski-féle konvex-szóró-biliárdok osztályára bizonyít Kolmogorov-keverést; itt korábban csak a Ljapunov-exponensek nem-nulla voltát tudták.

2. *The K-Property of 'Orthogonal' Cylindric Billiards*. Commun. Math. Phys. 160, (1994) 581—597. Az általa 1992-ben bevezetett henger-biliárdok (ezek speciális esetként tartalmazzák kemény golyók rugalmasan ütköző rendszereit) egy osztályára: az *ortogonális henger-biliárdokra* igazolja — az ergodicitás szükséges és elégséges feltételeire vonatkozó — ugyancsak 1992-ben megfogalmazott sejtését.

3. *The K-Property of 4-D Billiards with Non-Orthogonal Cylindric Scatterers* (Simányi Nándorral közös), megjelenik 1994-ben a Journal of Statistical Physicsben. Folytatva az előző dolgozat gondolatkörét, két nem-ortogonális henger ütközővel adott biliárd ergodicitását bizonyítják. Eszközként megjelenik egy alkalmas Lie-csoport a sebességek gömbjén vett hatása tranzitivitásának igazolása. E gondolatnak máris jelentős alkalmazásai vannak általánosabb modellek tárgyalásánál is.

Ajánlók: Császár Ákos, Erdős Pál, Gyires Béla, Hajnal András, Prékopa András, Révész Pál, Szépfalusy Péter, T. Sós Vera, Tandori Károly,

LEVELEZŐ TAGSÁGRA

Benczúr András

1944-ben, Nyáregyházán született. Szűkebb szakterülete: számítástudomány, informatika. Doktori fokozatát 1989-ben szerezte. Az ELTE egyetemi tanára, a „Felzárkózás az európai felsőoktatáshoz” alap ügyvezető elnöke.

A magyar számítástudományi élet egyik meghatározó egyénisége. Modellalkotó képessége és erős rendszerszemlélete elméleti matematikusként induló pályáját a számítástudomány felé fordította, ahol mind alkalmazási, mind matematikailag igényes kutatási területen egyaránt kiemelkedő eredményeket ért el, elsőként az elemi Gauss—Markov folyamatok statisztikai vizsgálatában.

Legjelentősebb eredményei az adatkezelés és információs rendszerek területén önálló, új megközelítést adják a gyakorlat által felvetett kérdéseknek. Az MTA SZTAKI-ban, majd a KSH SZÁMKI-ban a számítógépes rendszerek hatékonyságvizsgálatában végzett munkásságából kiemelkedőek a biztonsági, lapolási és elrendezési kérdésekben végzett kutatásai. Az adatbázis-rendszerekben tárolt információ mennyiségének mérésére, a rendszerek információszolgáltató képességének jellemzésére tett több kísérlet után jutott el a Kolmogorov entrópia használatáig. Doktori értekezésében foglalja egységes, algoritmuselméleti keretbe az adatbáziskezelő rendszerek hatékonyságvizsgálatára vonatkozó eredményeit, mutat rá az igen elméletinek tartott Kolmogorov entrópia központi szerepére a számítógéppel kezelt adatok információmennyiségének mérésében. Említést érdemelnek még a relációs adatmodell függőségeinek vizsgálatában, a logikai adatkezelésben, a számítógépes tanulásban és a fuzzy halmazok algoritmuselméleti jellemzésében elért eredményei.

Felsőoktatási tevékenysége igen széles körű, valószínűségszámítást és számítástechnikai tárgyakat több magyar egyetemen oktatott, s 12 éve az ELTE programtervező szakon az

adatbáziskezelés tárgy előadója. 1992—93-ban Charlotte-ban, az Észak-Karolinai Egyetemen vendégprofesszorként is ezt a tárgyat oktatta.

1974-ben Farkas Gyula-emlékdíjat, 1979-ben Kalmár László-emlékérmet, 1989-ben Akadémiai Díjat (megosztva) kapott. Az MTA Számítástudományi Bizottságának 1980-tól tagja, 1993-tól titkára. Az Alkalmazott Matematikai Lapok főszerkesztője. A Bolyai János Matematikai Társulatban több tisztséget töltött be, jelenleg az Alkalmazott matematikai szakosztály elnökhelyettese. A Neumann János Számítógéptudományi Társaság alelnöke.

Ajánlók: *Demetrovics János, Gyires Béla, Prékopa András*

Csörgő Sándor

Egerfarmoson született 1947-ben. Szűkebb szakterülete a matematikai statisztika és valószínűségszámítás. A József Attila Tudományegyetem analízis alkalmazásai tanszékének és a University of Michigan, Department of Statistics professzora. Doktori értekezését 1984-ben védte meg.

1985—1994 közötti publikációi: egy angol nyelvű monográfia és 55 angol nyelvű dolgozat. (Továbbá hét angol nyelvű és két magyar nyelvű dolgozata van megjelenőben, valamint további nyolc angol nyelvű dolgozata közlésre benyújtva.)

Legfontosabb eredményei: A cenzorált empirikus folyamatok approximációs elméletének kiépítése 20 dolgozatban (1981—1989); Az empirikus karakterisztikus függvények elméletének (pl. Csörgő S.: Limit behaviour of the empirical characteristic function. *The Annals of Probability* 9 [1981], 130—144) és sok alkalmazásának (pl. Csörgő S.: Testing for normality in arbitrary dimension. *The Annals of Statistics* 14 [1986], 708—723) kiépítése 25 dolgozatban (1980—1990); Empirikus és kvantilis folyamatok súlyozott gyenge approximációja (Csörgő M., Csörgő S., Horváth L., D. M. Mason: Weighted empirical and quantile processes. *The Annals of Probability* 14 [1986], 31—85); A valószínűségszámítás klasszikus határeloszlás-elméletének valószínűségi módszerekkel történő megújítása és kibővítése (28 dolgozat, 1986 óta) rendezett mintaelemek különböző összegeire, amely elmélet magában foglalja a klasszikus összeg- és extrémumelméleteket és a korlátlanul osztható eloszlások egy új sztochasztikus kalkulusát (pl. Csörgő S., E. Haeusler, D.M. Mason: A probabilistic approach to the asymptotic distribution of sums of independent, identically distributed random variables. *Advances in Applied Mathematics* 9 (1988), 259—333; Csörgő S.: A probabilistic approach to domains of partial attraction. *Advances in Applied Mathematics* 11 (1990), 282—327). A szentpétervári paradoxon (a valószínűségszámítás legrégebbi, 1713-ból származó problémájának) teljes feloldása, melyről monográfia készül (1990-).

Tudományos kitüntetései, nemzetközi tudományos elismerései: Rényi Kató-emlékdíj, II. fokozat (1970); Grünwald Géza-emlékdíj, I. fokozat (1974); Fellow: The Institute of Mathematical Statistics (1984); Matematikai Díj (1986); Választott tag: International Statistical Institute (Voorburg, Hollandia) (1988); The Scientific Research Society (Washington, D. C., USA) (1993).

Ajánlók: *Leindler László, Révész Pál, Szőkefalvi-Nagy Béla, Tandori Károly, Totik Vilmos*

Fried Ervin

1929-ben, Budapesten született. Szakterülete az algebra. Az ELTE TTK algebra és számelmélet tanszékének tanszékvezető egyetemi tanára. Doktori értekezését 1970-ben védte meg.

Az elmúlt tíz évben 15 angol nyelvű cikke jelent meg. Legfontosabb munkái: Tournaments and non-associative lattices, *Annals Univ. Sci. Budapest. Sect. Math.* XIII (1970), 151—164.

(Ebben a dolgozatban bevezeti a gyengén asszociatív hálók később igen gyümölcsözőnek bizonyult fogalmát.) — The dual discriminator function in universal algebra, *Acta Sci. Math.* 41 (1979), 83—100. (Ebben az A. Pixleyvel közös dolgozatban megalkotják a duális diszkriminátor-függvény fogalmát, és tisztázzák alapvető tulajdonságait. A *Mathematical Reviews* szerint ez a cikk „kötelező olvasmány” az univerzális algebrában dolgozók számára.) — Automor-phism groups of fields, *Colloq. Math. Soc. J. Bolyai* 29 (1977), 293—303. (Ebben a Kollár Jánossal közös dolgozatban igazolják a testek automorfizmuscsoportjának előírhatóságát.)

Ajánlók: *Babai László, Császár Ákos, T. Sós Vera*

Fritz József

1943-ban, Magyaróváron született. Szűkebb szakterülete a valószínűségszámítás, matematikai fizika. Az ELTE valószínűségelméleti és statisztika tanszékén egyetemi tanár. Doktori értekezését 1986-ban védte meg. 1984-ben megosztott Akadémiai Díjat kapott.

Az elmúlt tíz évben 16 angol nyelvű dolgozata jelent meg, ezekre 70 hivatkozás történt.

Legjelentősebb tudományos munkái: On the hydrodynamic limit of a Ginzburg—London lattice model. *Probab. Theory Rel. Fields* 81 (1989) 291—318. (Nemlineáris hidrodinamikai egyenlet első általános érvényű levezetése.) — Stationary states of random Hamiltonian systems. *Probab. Theory Rel. Fields* 99 (1994) 211—236. (társszerzők: T. Funaki, J. L. Lebowitz). (A Boltzmann-féle ergodikus hipotézis erős formában történő bizonyítása gyenge véletlen hatások feltételezésével.)

Ajánlók: *Császár Ákos, Csizsár Imre, Gyires Béla, Prékopa András, Révész Pál, Szász Domokos, Szépfalussy Péter*

Juhász István

Budapesten született 1943-ban. Szakterülete az általános topológia és a halmazelmélet. Az MTA Matematikai Kutató Intézetének tudományos tanácsadója és osztályvezetője. Doktori értekezését a halmazelméleti topológiából 1977-ben védte meg.

Az elmúlt tíz évben egy könyvrészlete, 34 tudományos cikke jelent meg, valamennyi angolul; ezekre 64 hivatkozás történt.

Legjelentősebb tudományos eredményei: Cardinal functions in topology, *Math. Centre Tracts*, No. 34, Amsterdam, 1971, 2nd printing 1975. A monográfia a tárgykör első összefoglalója, óriási sikere és hatása volt, a halmazelméleti topológia klasszikus műve. — Cardinal functions — ten years later, *Math. Centre Tracts*, No. 123 (1980), Amsterdam — Cardinal functions II. in: *Handbook of Set Theoretic Topology*, Amsterdam, 1984, 63—109.

Ajánlók: *Császár Ákos, Hajnal András, Laczkovich Miklós, Szemerédi Endre*

Katona Gyula

1941-ben, Budapesten született. Kutatási területei a kombinatorika, annak alkalmazásai és az adatbázisok elmélete. Az MTA Matematikai Kutató Intézetének tudományos tanácsadója és osztályvezetője. 1982-ben az *Extremális kombinatorikai tételek folytonos változatai valószínűségi alkalmazásokkal* című értekezésével nyerte el a matematikai tudomány doktora fokozatot. Munkásságát (két alkalommal, 1967-ben és 1969-ben) Grünwald-díjjal, 1975-ben

Rényi-díjjal, 1987-ben Szele Tibor-emlékéremmel, 1989-ben Akadémiai Díjjal (megosztva) ismerték el. A Greifswaldi Egyetem Arndt-emlékérmét 1987-ben kapta.

Több mint 80 tudományos publikációjából 32-t írt az utolsó 10 évben. 4 kötetet szerkesztett, ebből hármat az utolsó 10 évben. (Algebra, Combinatorics and Logic in Computer Science; Combinatorial Problems in Database Models [a Discrete Applied Mathematics amerikai folyóirat különszáma]). Összes munkáira több mint 700 hivatkozás történt, közöttük 25 könyv.

Legfontosabb tudományos munkája *A theorem of finite sets*, (Theory of Graphs [Coll. held at Tihany, Hungary, 1966], Budapest, 1968, 187–207); ennek fő állítása a Kruskal–Katona tétel néven lett ismert, és az extrémális halmazrendszerek elméletének egyik legfontosabb eredménye. Több mint százan hivatkoznak rá. Újranyomtatták a *Classic Papers in Combinatorics* című kötetben (Szerk. I. Gessel, G-C. Rota, Birkhäuser, Boston, 1987). Az *Extremal hypergraph problems and convex hulls* (Erdős Péterrel és Frankl Péterrel, *Combinatorica* 5 [1985] 11–26) című munka az extrémális halmazrendszerek és a lineáris programozási feladatok közötti kapcsolatra világít rá. *A survey of some combinatorial results concerning functional dependencies in relational databases* (Demetrovics Jánossal, *Annals of Math. and Artificial Intelligence* [1992]) egy felkérésre írt összefoglaló, amely áttekinti a szerzők vezetésével elkezdett új irányzat eredményeit.

Iskolateremtő személyiség, kiváló tanítványok sorát indította útjukra. A Bolyai János Matematikai Társulat főtitkára.

Ajánlók: Babai László, Csiszár Imre, Demetrovics János, Gyires Béla, Győry Kálmán, Hajnal András, Lovász László, Prékopa András, Révész Pál, T. Sós Vera, Szemerédi Endre

Major Péter

1947-ben, Budapesten született. A valószínűségszámítás és a matematikai fizika területén végzi kutatásait. Az MTA Matematikai Kutató Intézetének tudományos tanácsadója. Doktori értekezését 1988-ban védte meg a valószínűségszámítás témaköréből. 1986-ban Akadémiai Díjjal tüntették ki.

14 dolgozata jelent meg az utolsó 10 évben. Legfontosabb eredményei:

— An Approximation of partial sums of independent RV's and the sample DF. Part I. *Z. für Wahrscheinlichkeitstheorie und verw. Gebiete* 32 (1975), 111–131; Part II. *Z. Wahrscheinlichkeitstheorie und verw. Gebiete* 34 (1976), 33–58 (Kömlos Jánossal és Tusnády Gáborral közösen). E sokat idézett dolgozatban a szerzők a valószínűségszámításban fontos invarianciaelv legélesebb alakját bizonyították be, megválaszolva egy sokáig nyitott kérdést.

— The large-scale limit of Dyson's hierarchical vector-valued model at low temperatures. The non-Gaussian case. Part I. *Annales de l'Institut Henri Poincaré, Série Physique Théorique*, Volume 49 fascicule 1 (1988), 1–85; Part II. *Annales de l'Institut Henri Poincaré, Série Physique Théorique*, Volume 49 fascicule 1 (1988), 86–143 (P. M. Bleherrel közösen). E dolgozat eredményei megmutatják egyrészt azt, hogy a folytonos szimmetriának milyen fontos következményei vannak fizikai modellekben, másrészt, hogy valószínűségi változók erős függése következtében milyen új típusú határeloszlástételek jelennek meg a valószínűségszámításban.

— Poisson law for the number of lattice points in a random strip with finite area. *Probab. Theory. Rel. Fields* 92 (1992) 423–464. E dolgozat egy fontos fizikai sejtéshez, az úgynevezett kvantumkáosz problémaköréhez kapcsolódik, és egy ott felmerült meglepő sejtést bizonyít be.

Ajánlók: Csiszár Imre, Gyires Béla, Laczkovich Miklós, Révész Pál, T. Sós Vera, Szász Domokos,

Móricz Ferenc

1939-ben, Hódmezővásárhelyen született. Szűkebb szakterülete a matematikai analízis, közelebről sorozatok, sorok, szummációk, approximációk és kifejtések elmélete, klasszikus és diadikus harmonikus analízis; a valószínűségszámítás határeloszlástételei. A József Attila Tudományegyetem analízis alkalmazásai tanszékének egyetemi tanára. Doktori értekezését „Burkolófüggvényekre vonatkozó egyenlőtlenségek és alkalmazásai a valószínűségszámításban és az ortogonális sorok elméletében” címmel 1978-ban védte meg.

Tudományos kitüntetései: Grünwald Géza-díj (1967); Matematikai Díj (1983); Akadémiai Díj (1990).

Az elmúlt tíz évben 88 idegen nyelvű tudományos cikke jelent meg, melyekre 131 hivatkozás történt. Legfontosabbnak ítélt tudományos munkái:

1. On the a.e. convergence of the arithmetic means of double orthogonal series, *Trans. Amer. Math. Soc.*, 297 (1986), 763—766. Kolmogorov, Kaczmaz és Zygmund eredményeinek kiterjesztése egydimenziós ortogonális sorokról kétdimenziósokra.

2. Cesáro summability of multiple Walsh—Fourier series, *Trans. Amer. Math. Soc.*, 329 (1992), 131—140. (Schipp Ferencsel és W. Wade-del közösen.) Megoldották a kettős Walsh kifejtések Cesáro-szummálhatóságának több évtizedes problémáját.

3. Lebesgue integrability of double Fourier transforms, *Acta Sci. Math.*, 58 (1993), 297—326. (Dang Vu Giang-gal közösen.) Alapvető egyenlőtlenségeket igazolnak, amelyek biztosítják, hogy egy abszolút folytonos függvény valamely Lebesgue-integrálható függvény Fourier-transzformáltja legyen.

Számos mély és igen jelentős eredményt ért el a klasszikus és diadikus harmonikus analízis, a Fourier-integrálok, valamint az ortogonális sorok területén. Jelentős mértékben hozzájárult a többszörös sorok elméletének kiépítéséhez.

Ájánlók: *Leindler László, Szőkefalvi-Nagy Béla, Tandori Károly*

Pintz János

1950-ben, született Budapesten. 1975-ben kandidátusi, 1984-ben doktori fokozatot szerzett. Kutatási területe a számelmélet. Az MTA Matematikai Kutató Intézetének tudományos tanácsadója.

82 publikációja jelent meg, az utóbbi 10 évben 40. Ezekből 38 angol nyelvű tudományos dolgozat, többségében rangos külföldi nemzetközi folyóiratokban került publikálásra, továbbá egy angol nyelvű könyvrészlet. Hivatkozásainak száma 174. Kitüntetései: Rényi Kató-díj (1973), Grünwald-emlékdíj (1974), Rényi-díj (1984), Matematikai Díj (1986), MTA és Akadémiai Kiadó nívója (1994), Hardy-Ramanujan társaság (Bombay, India) díja (1987 és 1992).

A Dirichlet-féle L -függvények elméletében nagy jelentőségű új elemi módszert alkotott a valós gyökök vizsgálatára, mellyel több fontos becslést javított (*Acta Arith.* 31 [1976], 273—289). A prímszámok irregularitási elméletében több mint 30 dolgozatot publikált, a korábbi ilyen témájú eredmények jelentős részét nagymértékben megjavítva. Munkásságával e terület vezető kutatójává vált. Igen fontos a zéta-függvény gyökei és a primeloszlás közti kapcsolatot minden eddiginél pontosabban leíró eredménye (*Acta Arith.* 37 [1980], 209—220) és a század eleji híres Mertens-sejtés első effektív cáfolata (*Astérisque* 147—148 [1987], 325—333). Az analitikus számelmélet 4. fő problémájaként tekintett, egymást követő prímek különbségére vonatkozóan áttörést jelentett Ivaniéccal közös felső becslése (*Monatshefte Math.* 98 [1984], 115—143) és legújabb alsó becslése az előforduló nagy hézagokra. Kiemelkedő eredményeket ért el a több mint 250 éves Goldbach-sejtéssel kapcsolatban is, többek közt kimutatván,

hogy az azt esetlegesen megsértő páros számok rövid intervallumokban is ritkán fordulhatnak elő (J. Lond. Math. Soc. (2) 47 [1993], 41—49).

Több igen fontos eredményt ért el továbbá Bombierivel, Ivaniéccal, Komlóssal, Szemeréddel és más társszerzőkkel együtt kombinatorikus jellegű számelméleti kérdésekben (Duke Math. J. 66 [1992], 369—385), a híres Heilbronn-féle háromszögprobléma K. F. Rothtól származó korábbi felső becslésének javításával és a sejtés meglepő cáfolatával kapcsolatosan (J. Lond. Math. Soc. (2) 25 [1982], 13—24), továbbá primitesztelési problémákban (Math. Comp. 53 [1989], 399—406) is.

Ajánlók: *Erdős Pál, Győry Kálmán, Szemerédi Endre*

Ruzsa Z. Imre

1953-ban, Budapesten született. Szűkebb szakterülete a számelmélet, kombinatorika, valószínűségszámítás. Az MTA Matematikai Kutató Intézetének csoportvezetője. Doktori értekezését az additív számelméletből 1993-ban védte meg.

Egy könyve, 47 angol és egy magyar nyelvű cikke jelent meg. E munkáira 120 hivatkozás történt.

Néhány fontos munkája: Pontosan meghatározta, hogy milyen ritka lehet egy lényeges komponens — olyan sorozat, amelyet 0 és 1 közötti sűrűségű sorozathoz algebrailag hozzáadva azok sűrűségét megnöveli. Bourgain összeghalmazokban található számtani sorozatok hosszára adott becsléséről meglepő módon kimutatta, hogy az majdnem pontos. Wirsing multiplikatív számelméleti függvények középértékéről szóló nevezetes tételét még egyetemi hallgatóként fogalmazta át úgy, hogy a probléma általános struktúrába képező függvényekre is felvethető volt, és meglepő kapcsolatokat tárt fel a struktúra és az eloszlás között. Az additív függvények koncentrációjára talált becslésének segítségével teljes általánosságban megadta a degenerált határeloszlás feltételét, ami mind a mai napig az egyetlen ilyen kritérium.

Kiemelkedő jelentőségű publikációi az utolsó tíz évben: Essential components, Proc. London Math. Soc. 54 (1987), 38—56. — Arithmetic progressions in sumsets, Acta Arithmetica 60 (1991), 191—202.

Tudományos kitüntetései: Rollo Davidson díj, MTA Ifjúsági Díj, Rényi Kató-díj II. és I. fokozata, Grünwald Géza-díj I. fokozata, Rényi Alfréd-díj, Matematikai Díj.

Ajánlók: *Erdős Pál, Győry Kálmán, Halász Gábor, Laczkovich Miklós, T. Sós Vera, Szemerédi Endre, Totik Vilmos*

Sárközy András

1941-ben, Budapesten született. Szakterülete a számelmélet. Az MTA Matematikai Kutató Intézetének tudományos tanácsadója. Doktori értekezését 1982-ben védte meg „Exponenciális összegek számelméleti alkalmazásai” címmel. 1966-ban Grünwald Géza-díjjal, 1980-ban Matematikai Díjjal ismerték el munkáját.

Az elmúlt úz évben megjelent 56 cikkére (angolul) 130 hivatkozás történt.

Legjelentősebb tudományos eredményei: — On difference sets of sequences of integers, I. Acta Math. Acad. Sci. Hung. 31 (1978), 125—149. E cikkében bizonyítja, hogy „sűrű” sorozatok differencia-sorozata tartalmaz négyzetszámokat. A tételnek egy valamivel gyengébb változatát egyidejűleg és függetlenül Fürstenberg is bizonyította. Ez a (ma Fürstenberg—Sárközy-tétel néven ismert) tétel kiterjedt további kutatások kiindulópontjává vált.

— On divisors of sums of integers, II, *J. Reine Angew. Math.* 365 (1986), 171—191. (társszerző: C. L. Stewart). Mintegy 20 cikkében tanulmányozza összegsorozatok aritmetikai szerkezetét. E vizsgálatok arra a nagyon fontos, váratlan és újszerű felismerésre vezettek, hogy a „sűrű” sorozatok összegsorozatának jól meghatározott aritmetikai szerkezete van. E témakörben talán legfontosabb cikke a fenti, melyben (Stewarttal közösen) azt bizonyítják, hogy „sűrű” sorozatok összegsorozatának van olyan eleme, amely „majdnem prim”, abban az erős értelemben, hogy felírható egy prímszám és egy korlátos egész szám szorzataként.

— Finite addition theorems, II, *J. Number Theory* 47 (1994). E cikksorozatában a végtelen sorozatokra vonatkozó addíciós tételek klasszikus elméletének véges sorozatokra vonatkozó analogonját dolgozza ki. A jelen részben bizonyítja, hogy a „sűrű” sorozatokból képezett részhalmazösszegek halmaza tartalmaz hosszú számtani sorozatot. Ennek az eredménynek máris számos alkalmazása van, lehetővé tette részhalmaz-összegekre és partíciókra vonatkozó számos probléma tisztázását.

Ajánlók: *Babai László, Erdős Pál, Györy Kálmán, Hajnal András, T. Sós Vera, Szemerédi Endre*

Schipp Ferenc

1939-ben, Sombereken született. Az ELTE TTK numerikus analízis tanszékének tanszékvezető egyetemi tanára. Doktori értekezését, mely az analízis tudományterületén készült, 1976-ban védte meg. 1978-ban Matematikai Díjat, 1990-ben Akadémiai Díjat kapott.

Az elmúlt tíz évben egy angol nyelvű könyv, 26 angol nyelvű és 2 magyar nyelvű publikációja jelent meg. Az összes hivatkozások száma 290.

Legjelentősebb tudományos eredményei: *On the dyadic derivative. Acta Math. Acad. Sci. Hung.*, 28 (1976) 145—152. Ebben bebizonyítja a diadikus deriváltra az elmélet alaptételét. — *Fourier series and martingale transforms. Linear Spaces and Approximation. Birkhäuser Verlag, 1978, 571—581.* Ebben kiterjeszti a martingálelmélet fogalmait és eredményeit ún. fa-martingálokra. Eredményeinek következményeként adódik, hogy számos korábban vizsgált és néhány újabban bevezetett ortogonális rendszerre igaz a Carleson-tétel megfelelője. — *Walsh series: an introduction to dyadic harmonic analysis. Akadémiai Kiadó — Adam Hilger, 1990.* Ez az irányításával nemzetközi együttműködésben készült monográfia a témakör első összefoglalása. A könyvről több elismerő értékelés jelent meg és számosan hivatkoznak rá.

Ajánlók: *Daróczy Zoltán, Demetrovics János, Gécség Ferenc, Kátai Imre, Leindler László, Prékopa András, Szőkefalvi-Nagy Béla, Tandori Károly*

Simonovits Miklós

Budapesten született 1943-ban. Szűkebb szakterülete a kombinatorika és az algoritmuselmélet. Az MTA Matematikai Kutató Intézetének tudományos főmunkatársa. A gráfelméletből írt doktori értekezését 1981-ben védte meg. 1993-ban Akadémiai Díjban részesült.

Az elmúlt tíz évben egy könyve, 25 cikke jelent meg (angolul), több mint 15 publikálás alatt van. Az utolsó 10 évben megjelent cikkeire 100, az utolsó 10 év során összes cikkeire több mint 300 hivatkozás történt.

Néhány különösen fontos tudományos munkája: — *A method for solving extremal problems in graph theory, Theory of graphs, Proc. Coll. Tihany, (1966), (Ed. P. Erdős and G.*

Katona) Acad. Press, N. Y., 1968, pp 279—319. Erdős és Simonovits korábban bizonyították, hogy egy Turán típusú extrém problémában az extrémális számot a minimális kromatikus szám határozza meg. A fenti cikk ennek egy messzesemenő javítása: az extrém és majdnem extrém gráfok struktúráját is a tiltott gráfok kromatikus számának minimuma határozza meg. Ezen eredményei nyomán az extrémális gráfelméleti kutatások döntően megváltoztak.

— Cycles of even length in graphs, *Journal of Combinatorial Theory*, 16B(2) April (1974) 97—105. (társszerző: J. A. Bondy). Az egyik döntő áttörést jelenti az extrémális gráfelmélet legnehezebb problémái, az „elfajult” extrém problémák elméletében.

— The mixing rate of Markov chains, an isoperimetric inequality and computing the volume of convex bodies, *ACM* (1990) (társszerző: Lovász László). — Random walks in a convex body and an improved volume algorithm, *Random Structures and Algorithms* 4, (1993) 359—412. (társszerző: Lovász László). Egy cikksorozat első 2 cikke, amelyben az elméletben és alkalmazásokban egyaránt lényeges — magas dimenziós konvex testekre vonatkozó — randomizált térfogatszámító, illetve integráló algoritmusok között a jelenlegi leggyorsabbat adja.

Ajánlók: *Babai László, Erdős Pál, Györy Kálmán, Hajnal András, Laczkovich Miklós, Lovász László, Révész Pál, T. Sós Vera, Szemerédi Endre*

Tusnády Gábor

1941-ben, Csegöldön született. Matematikai statisztikával, valószínűségszámítással foglalkozik. Az MTA Matematikai Kutató Intézetének tudományos tanácsadója. Doktori értekezését a matematikai statisztika területéről 1994-ben védte meg. 1978-ban MTA Matematikai Díjat kapott.

Az elmúlt tíz évben megjelent 33 dolgozatára 15 hivatkozás, egy dolgozatára 223 hivatkozás történt. Ez utóbbi: An approximation of partial sums of independent RV's, and the sample DF. I—II., *Zeitschrift für Wahrscheinlichkeitstheorie und verwandte Gebiete*, 32 (1975), 111—131, 34 (1976), 33—58. (társszerzők: Komlós János, Major Péter). A szerzők független egyforma eloszlású valószínűségi változók részletösszegeihez normálisak részletösszegeit, empirikus eloszlásfüggvényükhöz az úgynevezett Brown-bridge folyamatot illesztették a kvantilis transzformáció és diadikus séma segítségével, és megmutatták, hogy a kapott illeszkedés hibája a lehető legkisebb. Ez a világszerte legjobban ismert magyar valószínűségszámítási eredmény, a KMT beágyazás.

Különleges fontosságú munkája még: On asymptotical optimal tests, *The Annals of Statistics* 5/2 (1977), 385—393. A szerző összetett hipotézisek vizsgálatára olyan próbát konstruált, melynek ereje a mintaelemszám függvényében exponenciálisan nullához tart és a sebessége azonos a lokálisan legjobb próba sebességével. — On optimal matchings, *Combinatorica* 4/4 (1984), 259—264. (társszerzők: Ajtai Miklós, Komlós János). A szerzők meghatározták az egységnyezeten egyenletes eloszlású minta és a Lebesgue-mérték szállítási költségéből származtatható távolságának a pontos nagyságrendjét. Ez az eredmény jól használható az úgynevezett bin packing feladat megoldásában.

Ajánlók: *Csiszár Imre, Gyires Béla, Halász Gábor, Révész Pál, T. Sós Vera, Szász Domokos, Szemerédi Endre*

RENDES TAGSÁGRA**Bor Zsolt**

1949-ben, Orosházán született. Szűkebb szakterülete az optika kvantumelektronika, 1990-ben lett az Akadémia levelező tagja. Székfoglaló előadásának círe: A klasszikus optika reneszánsza: femtoszekundumos optika. A JATE optikai és kvantumelektronikai tanszékének tanszékvezető egyetemi tanára, az MTA lézerfizikai tanszéki kutatócsoportjának vezetője.

Bor Zsolt levelező taggá választása óta eredményeit a klasszikus optika továbbfejlesztése, az ultragyors folyamatok tanulmányozása és a lézerek alkalmazása területén érte el. Univerzális érvényességű összefüggések felismerésével megalapozta az optika új irányát a femtoszekundumos optikát (Opt. Eng. 32 [1994] 2501). Az ultrarövid impulzusok terjedésének mérésére kifejlesztette a repülési idő interferometriát (Exp. Techn. der Physik 39, [1991] 447). Igazolta a Rubinowicz—Miyamoto-féle széli hullám elmélet helyességét. Mérési eljárást dolgozott ki a femtoszekundumos lézerimpulzusok időtartamának és fázismodulációjának egyidejű mérésére (Opt. Commun. 82 [1991] 56). 0,1 femtoszekundumos pontosságú módszert dolgozott ki a dielektrikumtükrök reflexiókésése diszperziójának mérésére. 70 nm periódusú rácsot állított elő polimer felületen. Ez a legjobb feloldás, amit optikai módszerrel valaha is elértek (Appl. Phys. Lett. 58 [1991] 2761).

A houstoni Rice egyetem adjunct professzora, az Európai Fizikai Társulat Optikai és Kvantumelektronikai Bizottságának tagja, 1991-ben a londoni székhelyű Academia Europaea tagjai közé választotta. Gyulai Zoltán-díjat, 1994-ben pedig Széchenyi-díjat kapott.

Ájánlók: *Berényi Dénes, Keszthelyi Lajos, Kroó Norbert,
Lovas István, Nagy Károly*

Zimányi József

Budapesten született 1931-ben. Szűkebb szakterülete a nagyenergiájú nehézion fizika. 1990-ben lett az Akadémia levelező tagja. Székfoglaló előadását Relativisztikus nehézion reakciók címmel tartotta. Az MTA Központi Fizikai Kutató Intézete Rézszecke- és Magfizikai Kutató Intézet kutatóprofesszora, osztályvezető, az ELTE TTK címzetes egyetemi tanára.

Tudományos kitüntetései: Bródy Imre-díj (1969); Akadémiai Díj (1981); Magyar Köztársasági Érdemrend Tisztikeresztje (1992).

Zimányi József kutatásaival elindította a hazai nagyenergiájú nehézion-fizikai kutatásokat, és doktoranduszok munkájának irányításával létrehozta a budapesti nagyenergiájú nehézion-fizikai iskolát, amely szorosan kapcsolódik e terület nemzetközi élvonalbeli kutatásaihoz. Száznál több publikációjára a szakirodalomban több mint hétszáz hivatkozás található. Levelező taggá választása óta munkatársaival együtt továbbra is a nehézion-fizika aktuális problémáit kutatta. Munkatársaival ez idő alatt 25 idegen nyelvű közleményt, ezek között 13 rangos nemzetközi folyóiratban megjelent cikket publikált.

Néhány fontosabb publikációban a közeljövőben működésbe álló relativisztikus nehézion kísérletekben — SPS (CERN), RHIC (Brookhaven), LHC (CERN) — lezajló folyamatokra adott lehetséges leírásokat. Így a nehézion ütközésben keletkező tűzgömb belsejében kialakuló állapot leírására konstruálta meg a relativisztikus átlagtér modell egy új, egyszerű formáját (Nuclear equation of state with derivative scalar coupling, Phys. Rev. C42, 1416 [1990]). A reakcióban keletkezett forró gázból emittált összetett részecskék számának meghatározására

vezette be a relativisztikus koaleszcencia modellt (Covariant coalescence model for relativistically expanding systems, Phys. Rev. C44 1636 [1991]).

A kvarkanyag bomlásának, a rehadronizációnak problémáját foglalta össze NATO iskolára feikért előadásában, (Rehadronization of the quark gluon plazma, in Particle Production in High Energy Excited Matter, Ed. H. Gutbrod and J. Rafelski, Plenum Press, New York, 1993, p. 243). A rehadronizáció egy lehetséges, új modelljét adta a sorozatos hasadáson alapuló elképzeléssel (Production of strange clusters by quark gluon plasma fragmentation, Z.f. Phys. A348, 201 [1994]). Rámutatott arra, hogy az igen nagy energián keletkező kvark anyag keletkezésének egy lehetséges indikátoraként szolgálhat a többszörösen charmos baryonok megjelenése, (Multi-heavy baryons in ultra relativistic heavy ion collisions, Phys. Lett. B304, 203 [1993]).

Ajánlók: *Berényi Dénes, Csikai Gyula, Keszthelyi Lajos, Lovas István, Nagy Károly, Sólyom Jenő*

LEVELEZŐ TAGSÁGRA

Dörnyelné Németh Judit

1932-ben, Budapesten született. Diplomáját 1955-ben az Eötvös Loránd Tudományegyetemen szerezte meg. Kutatási területe az elméleti magfizika és asztrofizika. Kisebb megszakításoktól eltekintve az Eötvös Loránd Tudományegyetemen dolgozott, jelenleg ott egyetemi tanár. 1965-től egy évig dolgozott H. Bethe Nobel-díjas professzor mellett a Cornell Egyetemen, az Egyesült Államokban. 1975–76-ban meghívták vendégprofesszornak a világ egyik legrangosabb egyetemére, a Massachusetts Institute of Technology Fizika Intézetébe. Doktori értekezését az elméleti magfizika és asztrofizika témaköréből, 1971-ben védte meg. Eötvös Loránd-éremmel, Akadémiai Díjjal tüntették ki.

Az elmúlt tíz évben 48 idegen nyelvű tudományos cikket jelentetett meg. Hivatkozásainak száma összesen: 580.

Legfontosabb eredményei a neutroncsillagok szerkezetére vonatkozó mikroszkopikus számításai (Physics Letters, 1967, Physical Review 1968), továbbá a sűrűségfüggő effektív magerők meghatározása (Nucl. Physics A197, 329 [1972], Nucl. Physics A208, 463 [1973]). Úgyszintén sok hivatkozás jelzi az újabb kutatási területén, a multifragmentáció témakörében elért eredményeinek sikerességét (Zeitschrift für Physik A325 [1986], Nucl. Phys A476, 74 [1988]).

A hazai tudományos közéletben már évtizedek óta kiemelkedő teljesítményt nyújt. Szervezője volt a világhírű Balatoni Magfizika Konferencia sorozatnak. Az utóbbi években mint az Eötvös Loránd Fizikai Társulat alelnöke, új lendületbe hozta a Fizikus Vándorgyűléseket, amelyek a külföldre szakadt és itthon dolgozó fizikusok egymásra találásának fórumai lettek. Hazai közéleti munkájának megkoronázása az ELTE Bolyai Kollégiumának odaadó munkával való létrehozása és megszervezése.

Ajánlók: *Keszthelyi Lajos, Kiss Dezső, Lovas István, Szalay A. Sándor, Szépfalussy Péter, Zimányi József*

Farkas Győző

1933-ban, született Kisménedín. A KFKI Szilárdtestfizikai Kutató Intézete Pikoszekundumos Laboratóriumának vezetője. Doktori fokozatát a kandidátusi fokozat átlépésével nyerte el 1980-ban az intenzív terü kvantumelektrodinamika és kvantumoptika területén elért ered-

ményei alapján. Tevékenységét az Eötvös Loránd Fizikai Társulat Schmid Rezső-díjával ismerték el 1975-ben.

Eredményeit az elmúlt 10 évben hét idegen nyelvű könyvrészletben, továbbá 46 idegen nyelvű és négy magyar nyelvű publikációban közölte. Hat szabadalma van. Hivatkozásainak száma: 402.

Legfontosabbnak ítélt eredményei: Az extrém erős lézerterekben fellépő új típusú foton-elektron kölcsönhatások kísérleti feltárása: a sokfotonos igen magas perturbációs rendű fotoeffektus kimutatása és az Einstein-egyenlet sokfotonos új, mélyebb tartalmú megjelenési formáinak igazolása (Phys. Lett., 1967, 24A; 25A, társszerzőkkel) — Extrém erős lézerterek alkalmazásával behatolás a kvantumelektronika azon nem-perturbatív típusú kölcsönhatásának területére, ahol kísérletileg kimutatta a lézerfrekvenciákon keltett tunnel-emissziót atomokon és fémeken (Phys. Lett., 1972, 39A; Appl. Phys. Lett., 1977 1., 1977 27 társszerzőkkel) — Igen nagy energiájú elektronok, ill. fotonok azon új formában megvalósuló emissziójának kimutatása, melynél minden emissziós folyamat a lézerkvantum energiája szerint periodikus vonalas spektrummal valósul meg. (Phys. Rev. Lett., 1979, 43; Phys. Rev., 1990, A41; A46 társszerzőkkel). Ezen különleges alapfizikai folyamatok és az intenzív elektron-, ill. igen magas lézerharmonikus fotonnyalábok ma már gyakorlati alkalmazásokat is szolgálnak.

Ajánlók: *Bor Zsolt, Kroó Norbert*

Fazekas Patrik

1945-ben született, Mosonmagyaróváron. Szűkebb szakterülete az elméleti szilárdtestfizika, ezen belül az erősen korrelált elektronrendszerek (nehéz fermionos rendszerek, kvantumos antiferromágnesek, szemcsés szupravezetők, kevert valenciájú anyagok) elmélete. Az MTA KFKI Szilárdtestfizikai Kutatóintézetében dolgozik, tudományos tanácsadó. Doktori értekezését 1988-ban védte meg. Kötüntetései: MTA Ifjúsági Díj (1975), az Eötvös Loránd Fizikai Társulat Bródy-díja (1976), 1991 óta az ELTE TTK címzetes egyetemi tanára.

Az elmúlt tíz évben 26 idegen nyelvű tudományos közleménye és egy magyar nyelvű könyve jelent meg, ezekre 250 hivatkozás van. Összesen 57 idegen nyelvű közleményt és három magyar nyelvű könyvet publikált, ezekre 688 hivatkozás történt.

Legfontosabbnak ítélt tudományos munkái: A kvantum spinrendszerek spinfolyadék-állapotának lehetőségéről: P. Fazekas and P. W. Anderson: *On the ground state properties of the anisotropic triangular antiferromagnet*, Phil. Mag. 30, 423 (1974) (220 hivatkozás); szemcsés szupravezetőkről: P. Fazekas, B. Mühlischlegel and M. Schröter: *Short range and long range phase coherence in granular superconductors*, Z. Phys. B57, 193 (1984); a homogén valencia-keveredés kérdéséről: P. Fazekas and B. H. Brandow: *Application of the Gutzwiller method to the periodic Anderson model*, Phys. Scr. 36, 905 (1987); a Kondo-rácsok elektroszerkezetéről: H. Shiba and P. Fazekas: *Correlated Fermi-liquid state formed with overlapping Kondo clouds*, Progr. Theor. Phys. Suppl. 101, 403 (1990).

Ajánlók: *Jánossy András, Kroó Norbert, Sólyom Jenő, Zawadowski Alfréd*

Horváth Zalán

1943-ban született, Debrecenben. Fő érdeklődési területe az elméleti részecskefizika, a klasszikus és kvantumtérelmélet és a matematikai fizika. Az ELTE TTK elméleti fizikai tanszékének vezetője.

A kvantumtérelméletben az axiomatikus megfogalmazás kérdéseivel, majd a nempolínómális elméletekkel foglalkozott. A gyenge kölcsönhatásokhoz számolt magasabb rendű korrekciókat az analitikus renormálást használva. Ezután a Salam és Weinberg által javasolt egyesített elmélethez kapcsolódó különböző kérdésekkel foglalkozott.

A klasszikus mértékelméletek topologikusan stabil megoldásainak vizsgálata töltötte ki munkásságának nagy részét. Belátta a gömbszimmetrikus, sztatikus megoldások létezését tetszőleges mértékcsoport esetén. Levezette a töltés-kvantálást ezen megoldások jelenlétében, majd egy speciális határesetben a Bogomolny—Prasad—Sommerfield limitben egzakt megoldásokat generáló módszert adott, mind a tengelyszimmetrikus, mind pedig az általános sztatikus esetben. További mértékelméleti megoldások létezését is bizonyította: mezonok, szfaleronok stb. A megoldásgeneráló módszert más modellekre is általánosította.

A spontán kompaktifikáció módszerével javaslatot tett a belső szimmetriák eredetére, és rámutatott, hogyan lehet nulla nyugalmi tömegű fermionokat kapni. A spontán kompaktifikációt kiterjesztette nemszimmetrikus faktorterek esetére is.

Ezután a szuperhürelméletek vizsgálatával foglalkozott. Javaslatot tett a lehetséges négydimenziós szuperhürelméletek osztályozására. Megvizsgálta a magasabb szintű Kac-Moody ábrázolások szerepét a szuperhürelméletekben. A Becchi—Rouet—Stora által javasolt módszert alkalmazta a nem-kritikus hürelméletekben megjelenő kétdimenziós gravitációelméletre. Jelenleg a hürelmélet vizsgálatával foglalkozik görbült háttéren, valamint a kvantum integrálható rendszerekkel és a mértékelméletek és a gravitáció kölcsönhatásával.

Ajánlók: *Lovas István, Nagy Károly*

Janszky József

Csornán született 1943-ban. Szűkebb szakterülete a nemlineáris és kvantumoptika, valamint a kristályfizika. Az MTA Kristályfizikai Kutatólaboratóriumának tudományos igazgatója. Doktori értekezését 1986-ban védte meg. Munkásságát Novobátky-díjjal (1990), Fizikai Díjjal (1992) ismerték el.

Az elmúlt tíz évben 50 idegen nyelvű, 3 magyar nyelvű tudományos cikket, 18 idegen nyelvű könyvrészletet, ill. proceedingst publikált, két szabadalma van. Független hivatkozásainak száma 342.

Kimutatta, hogy a fény ún. összenyomott állapota sokszorosan felülmúlja a lézerefény határfokát sokfotonos folyamatokban (Phys. Rev. A36, 1288 (1987)). Elsőként mutatott rá, hogy az ún. optikai Schrödinger-macska állapot squeezing tulajdonságot mutat. Új, egydimenziós reprezentációt dolgozott ki a fény kvantumállapotainak a tárgyalására (Phys. Rev. Lett. 64, 2771 (1990); 68, 3816 (1992); Phys. Rev. A48, 2213 (1993); 49, 1281 (1994); 50, 732 (1994)). Rámutatott, hogy a Schrödinger-macska állapotok általánosításával olyan, kísérletileg ígéretes szuperpozíciókra jutunk, amelyekkel gyakorlatilag tetszőleges állapot megközelíthető. Kidolgozta, hogyan lehet molekulákat Schrödinger-macska állapotba hozni (Phys. Rev. A50, 1777 (1994)). Kimutatta, hogy periodikus, hirtelen frekvencia-változással nagyfokú squeezing érhető el (Phys. Rev. A46, 6091 (1992); 49, 4935 (1994)). Széles körben elterjedt módszereket dolgozott ki igen rövid, egyedi lézerrimpulzusok mérésére (Opt. Comm. 23, 293 (1977); 60, 251 (1986)).

Ajánlók: *Berényi Dénes, Bor Zsolt, Marx György, Tarján Imre*

Kertész János

1950-ben, Budapesten született. Szűkebb szakterülete a statisztikus fizika, számítógépes fizika. A Budapesti Műszaki Egyetem Fizikai Intézetének igazgatóhelyettese, egyetemi tanár. Doktori értekezését a statisztikus fizika, számítógépes fizika területén 1989-ben védte meg. Tudományos kitüntetései: Novobátky-díj (1988); Akadémiai Díj (1990).

Idegen nyelvű publikációinak száma 80, amelyre az összes hivatkozások száma 1993-ban meghaladta a 963-t.

Legfontosabb tudományos munkái: A fázisátalakulások korrelált perkolációs — geometriai modelljének numerikus igazolása. J. Kertész, D. Stauffer and A. Coniglio: Clusters for random and interacting percolation, in: „Percolation structures and processes”, eds: G. Deutscher, R. Zallen and J. Adler (Adam Hilger, 1983) p. 121. A diffúzió-limitált aggregáció jelenségénél az anizotrópia és a fluktuációk szerepének tisztázása. J. Kertész and T. Vicsek: Diffusion limited aggregation and regular patterns: fluctuations versus anisotropy, *J. Phys. A19*, L257 (1986). A felületi durvulás alapmodelljénél a felület szerkezetének megmagyarázása és a skálázási járulékok értelmezése, valamint hatékony numerikus módszer bevezetése a korrekciók csökkentésére. J. Kertész and D. E. Wolf: Noise reduction in Eden models: Surface structure and intrinsic width. *J. Phys. A21* 747 (1988). Skálahipotézis felállítás a felületi durvulásnál fellépő morfológiai átmenetek esetére, konkrét modell megoldása. J. Kertész and D. E. Wolf: Anomalous roughening in growth processes, *Phys. Rev. Lett* 62, 2571 (1989).

Ajánlók: *Jánossy András, Sólyom Jenő, Szépfalussy Péter, Zawadowski Alfréd*

Kirschner István

1934-ben, Nagykanizsán született. Szűkebb szakterülete az alacsony hőmérsékletek fizikája (ezen belül szupravezetés, a termodinamika). Az ELTE alacsony hőmérséklet fizikai tanszékének egyetemi tanára. A szupravezetők fizikájából írta és védte meg 1975-ben doktori értekezését.

Tudományos kitüntetések: Munka Érdemrend (1965), Fizikai Díj (1988), Albert Einstein-érem (1990) és NASA-oklevél (1993). Tagja a EPS alacsony hőmérséklet fizikai bizottságának (1984), Európa Tanács tudományos együttműködési bizottságának (1989), E-MRS végrehajtó bizottsági delegált (1990).

Az elmúlt tíz évben 78 idegen nyelvű és 9 magyar nyelvű tudományos dolgozata jelent meg, 23 műszaki fejlesztési tanulmánya és szabadalma van, az ismert hivatkozások száma 500 felett van.

Legfontosabb eredményei és publikációi: Kísérleti módszerekkel kimutatott egy új típusú fázisátalakulást a szupravezetésen belül (*Phys. Lett. A47*, 139, 1974), levezette a szupravezetők fundamentális egyenletét (*Journ. Low. Temp. Phys.* 14, 427, 1974), egyértelmű kapcsolatokat talált a magas hőmérsékletű szupravezetők preparációja, mikroszerkezete és fizikai paraméterei között (*Phys. Rev. B36*, 2313, 1987, *Phys. Lett. A130*, 39, 1988, *Zeit. Phys. B85*, 175, 1991), munkatársaival közösen hiper-diamágneses jelet, optikailag indukált változásokat figyelt meg és a nevéhez fűződő thermometric mapping módszerrel követni tudta a termikus ciklusok által okozott változásokat (*Zeit. Phys. B78*, 169, 1990, *Phys. Rev. B42*, 347, 1990, *Phys. Lett. A178*, 315, 1993). Az általa korábban kidolgozott variációs elvből kiindulva termodinamikai stabilitási kritériumokat adott meg a szenzorok működésére (*Sensors and Actuators A41*, 622, 1994). Munkatársaival együtt megépítette az első magas hőmérsékletű szupravezető mágneseket (*Physica C153*, 1471, 1988, *Cryogenics* 29, 83, 1989).

Ajánlók: *Kovács István, Lukács József, Pál Lénárd*

Kondor Imre

1943-ban született, Debrecenben. Kutatási területe: statisztikus fizika, ezen belül előbb a szuperfolyékony Bose-rendszer, majd a kritikus jelenségek, jelenleg a rendezetlen rendszerek, speciálisan a spinűvek elmélete. 1966 óta oktat az Eötvös Loránd Tudományegyetemen, 1991-től kezdve mint egyetemi tanár. 1992/93-ban az ELTE-n megszervezte a TTK legkiválóbb hallgatóinak iskoláját, a Bolyai Kollégiumot, melynek jelenleg igazgatója.

Doktori disszertációját 1988-ban védte meg Az Ising spinűveg térelmélete címmel. 1984—94 között 3 magyar és 19 idegen nyelvű közleménye jelent meg, továbbá részt vett egy idegen nyelvű kötet szerkesztésében. Összes publikációjának száma: 43, melyekre eddig 298 független hivatkozás történt. Vendégkutatóként, illetve vendégprofesszorként több évet töltött különböző vezető európai kutatóhelyeken: Triesztben, Frankfurtban, Párizsban és Manchesterben. Számos nemzetközi konferencián volt meghívott előadó, köztük az EPS 1985. évi berlini Condensed Matter konferenciáján.

Kutatási eredményei közül a legnagyobb visszhangot a spinűvek átlagtérelmélete stabilitásának igazolása (C. De Dominicis and I. Kondor, *Phys. Rev. B* 27 [1983] 606), a spinűvek kölcsönható térelméletének a kiépítése (C. De Dominicis and I. Kondor, *J. Phys. Lett.* 45 [1984] L205, 46 [1985] L1037), valamint a rendezetlen rendszerek és a káosz elmélete közti kapcsolat felismerése (I. Kondor, *J. Phys. A* 22 [1989] L163) keltették.

Ajánlók: *Jánossy András, Nagy Károly, Sólyom Jenő, Szász Domokos, Szépfalussy Péter, Zawadowski Alfréd*

Mihály György

1951-ben született, Kaposváron. A BME Fizikai Intézete fizika tanszékének tanszékvezető egyetemi tanára. Doktori értekezését kísérleti szilárdtestfizikából 1986-ban védte meg. Az elmúlt tíz évben idegen nyelvű cikkeinek száma 82. Munkáira 913 független hivatkozás történt.

Legfontosabb tudományos munkái: Metastabil állapotok kimutatása szervesetlen láncgyűletekben. G. Mihály and L. Mihály: Spontaneous decay of metastable states in orthorhombic TaS. *Phys. Rev. Lett.* 1984, 52.; G. Kriza and G. Mihály: Stretched-exponential relaxation in a charge-density-wave system. *Phys. Rev. Lett.* 1986, 56.; Kollektív vezetés kísérleti megfigyelése és az alagút effektus lehetőségének megmutatása alacsony dimenziós molekula kristályokban. G. Mihály, Yong Kim and G. Grüner: Dielectric relaxation of the pinned spin-density-wave in (TMTSF)₂ PF₆. *Phys. Rev. Lett.* 1991, 66.; G. Mihály, Yong Kim and G. Grüner: Crossover in low-temperature collective spin-density-wave transport. *Phys. Rev. Lett.* 1991, 67.; R. Gaal, S. Donovan, Zs. Sörlei and G. Mihály: Photoinduced charge-density-wave conduction. *Phys. Rev. Lett.* 1992, 69.

Ajánlók: *Jánossy András, Kiss Dezső, Kroó Norbert, Marx György, Sólyom Jenő, Szépfalussy Péter, Zawadowski Alfréd*

Ormos Pál

1951-ben született, Szegeden. Végzettsége fizikus, tudományos szakterülete a biofizika. Az MTA Szegedi Biológiai Központ Biofizikai Intézetének igazgatója. Kutatási területe a biológiai energiaátalakítás molekuláris mechanizmusa, a fehérjék szerkezetének és működésének a kapcsolata. A téma nemzetközi fejlődéséhez lényegesen hozzájárult.

Az elmúlt 10 évben 24 tudományos közleménye jelent meg, valamennyi nemzetközi folyóiratokban, illetve könyvekben. Munkáira a szakirodalomban 700-nál több független hivatkozás található.

Fontosabb közleményei: Keszthelyi L. és Ormos P.: Electric signals associated with the photocycle of bacteriorhodopsin; FEBS Lett. 109, 189—193 (1980) — Ormos P., Braunstein D., Frauenfelder H., Hong M., Lin S-L., Sauke T. és Young R.: Orientation of carbon monoxide and structure-function relationship in carbonmonoxy-myoglobin; Proc. Natl. Acad. Sci. USA 85, 8492—8496 (1988) — Ormos P.: Infrared spectroscopic demonstration of a conformational change in bacteriorhodopsin involved in proton pumping; Proc. Natl. Acad. Sci. USA 88, 473—477 (1991).

Ajánlók: *Bor Zsolt, Keszthelyi Lajos, Zawadowski Alfréd*

Pállinkás József

1952-ben született, Galvácson. Az MTA Atommagkutató Intézetének (ATOMKI) igazgatója. Doktori értekezését a „Végállapotú elektroneloszlás asszimetriája ion-atom ütközési folyamatban” címmel 1989-ben védte meg. Tudományos kitüntetései: ATOMKI Ifjúsági Díj (több ízben), MTA Ifjúsági Díj (1980, 1985), ATOMKI Díj (1983, megosztva), Akadémiai Díj (1985, megosztva).

Az elmúlt tíz évben 33 idegen nyelvű cikket publikált. A hivatkozások száma: 279.

Az atomi ütközések fizikája területén elért számos jelentős eredménye közül kettő különösen kiemelkedő. Az aranyatomok L-alhéjának különböző ionok által történt ionizációjánál kimutatta a végállapotok elektroneloszlása asszimetriájának vizsgálata során a Coulomb-eltérülés szerepét (*J. Phys. B* 15, 3742, 1980). Csak erre a munkájára történt külföldi hivatkozások száma mintegy 60. A proton-hélium ütközésben egy régóta megoldatlan kísérleti probléma bravúros megoldásával sikerült az elektron-elektron szóródás révén létrejövő, ún. Thomas-szórást kimutatni. (*Phys. Rev. Lett.* 63, 2464, 1989; *Phys. Scripta* 42, 175, 1990.)

Mindezek mellett kiemelkedő aktivitással részt vesz a magyar és a nemzetközi tudományos élet alakításában.

Ajánlók: *Berényi Dénes, Bor Zsolt, Csikai Gyula, Keszthelyi Lajos, Lovas István, Tarján Imre*

Pócsik György

1933-ban, Kisvárdán született. Az ELTE elméleti fizikai tanszékének egyetemi tanára. 1967-ben kvantumtérelmélettel foglalkozó értekezésével nyerte el a fizikai tudomány doktora fokozatot. Tevékenységét 1964-ben az Eötvös Loránd Társulat Schmid Rezső-díjával, 1985-ben Eötvös-éremmel, 1992-ben Akadémiai Díjjal ismerték el. A Trieszti Elméleti Fizikai Központ levelező tagja.

Az utóbbi tíz évben 23 idegen nyelvű, 2 magyar nyelvű dolgozata és két jegyzete jelent meg. Összesen 104 idegen nyelvű tudományos publikációja van, ezekre 532 hivatkozást kapott.

Eleinte kvantumtérelmélettel (nemrenormálható elméletek, egzaktul megoldható modellek, bilokális térelmélet), majd részecskefizikával (áramalgebra, gyenge közvetítő Z és Higgs bozon, elektrogyenge szimmetriasértés) foglalkozott. Legfontosabb publikációi és eredményei: Unitarity bounds on Higgs boson masses in the Weinberg—Salam model with two Higgs doublets, *Zeitschrift f. Physik*, 1981, C8, 13 és 1981, C10, 367. (Ebben a Higgs bozonra vonatkozó

tömegkorláton kívül keltésére és bomlására is maradandó eredményeket ért el.); Triple hadronic energy correlations in high energy e^-e^+ annihilation. *Phys. Rev.*, 1985, D31, 1025. (Ebben lehetőséget teremtett a kvantumszindinamika pontos kísérleti ellenőrzésére, amit több kísérleti csoport realizált.); Currents and sum rules in vector meson theory. *Nuovo Cimento* 1966, 43A, 541. (Ebben alapvetően járult hozzá áramalgebraik szerkezetének tisztázásához.) 1992-ben az elektroyenge szimmetriasértésnek egy új lehetséges módját ismerte fel, ennek részletein dolgozik jelenleg (*Mod. Phys. Lett* A9, 1994, 1701).

Hosszabb időt töltött a Stanfordi Lineáris Gyorsító Központban, ahol a Z-bozon fizika szakértője volt; A. Salam Nobel-díjas meghívására Triesztben rendszeresen előadott, meghívott előadó volt a Nápolyi Egyetemen és más egyetemeken. 8 nemzetközi részecskefizikai konferencia főszervezője volt, 9 közvetlen tanítványa van, akikkel hosszabb ideig publikált. A CERN Committee of Council tanácsadója, az MTA Részecskefizika Bizottsága elnöke. Az ELTE-n több oktatási, ill. doktori programot dolgozott ki.

Ajánlók: *Csikai Gyula, Nagy Károly, Zimányi József*

Rácz Zoltán

1946-ban született, Dunaharasztin. Fizikusi diplomát a Leningrádi Állami Egyetemen szerzett 1971-ben. Az Eötvös Loránd Tudományegyetemen 1973-ban Sub Auspiciis Rei Publicae Popularis kiténtetéssel való doktorrá avatása tanúsítja, hogy kiemelkedő képességei már tanulmányai korai szakaszától kezdve megmutatkoztak.

Kutatómunkáját az MTA elméleti fizikai tanszéki kutatócsoportjában kezdte és mindmáig ennek tagja, jelenleg tudományos tanácsadói beosztásban. Közben számos alkalommal töltött hosszabb-rövidebb időt külföldi kutatóhelyek meghívására. Fontos hozzájárulása az ELTE-n folyó fizikusképzéshez az első Eötvös Fizikus Iskola megszervezése 1987-ben.

Tudományos munkássága a statisztikus fizika területére esik, ezen belül elsősorban az egyensúlytól távoli rendszerekben lejátszódó folyamatok tulajdonságait vizsgálta. Számos kiemelkedő eredményt ért el, a legfontosabbakat az alábbiakban foglaljuk össze. Kidolgozta a nemlineáris relaxáció skálaelméletét. (*Phys. Lett.* A53, 433 [1975]; *Phys. Rev.* B13, 263 [1976]). Bevezette az aktív zóna fogalmát a növekvő struktúrák jellemzésére (M. Plischke and Z. Rácz: *Phys. Rev. Lett.* 53, 415 [1984]). Egzaktul megoldotta részecskeforrások jelenlétében végbemenő diffúziókontrollált annihiláció egydimenziós változatát. (*Phys. Rev. Lett.* 55, 1707 [1985]). Kidolgozta az $A+B \rightarrow C$, diffúzió-reakció típusú kémiai folyamatokban fellépő reakciózóna dinamikai skálaelméletét. (L. Gálfi and Z. Rácz: *Phys. Rev.* A38, 3151 [1988]). Megmutatta, hogy nemegyensúlyi rendszerekben lokális kölcsönhatás nemlokális dinamikával kombinálva hosszú-hatótávolságú effektív kölcsönhatásokra vezethet (B. Bergsen and Z. Rácz: *Phys. Rev. Lett.* 67, 3047 [1991]).

Idégen nyelvű közleményeinek száma 55 (az elmúlt tíz évben 37), melyek nemzetközi folyóiratokban (48), ill. könyvrészletként (7) jelentek meg. Munkáira mintegy 850 hivatkozás ismert. Eredményeinek elismerését tanúsítják továbbá rangos nemzetközi rendezvényeken előadások tartására való felkérések. Példaként említhető, hogy előadója volt a *Fractals in Physics* (Trieste, 1985; Erice, 1988), *Surface Disordering* (Les Houches, 1992) konferenciáknak.

Itthon több tudományos díjjal tüntették ki: Novobátky-díj (1977), MTA Fizikai Díj (1988), Akadémiai Díj (1990, megosztott).

Ajánlók: *Nagy Károly, Sólyom Jenő, Szépfalussy Péter, Zawadowski Alfréd*

Szegő Károly

Budapesten, 1943-ban született. Szakterülete az űrfizika. Az MTA KFKI Részecske és Magfizikai Kutató Intézetének igazgatója. Doktori értekezését az űrfizika, üstökös-fizika területéről védte meg 1987-ben. Munkásságát Állami Díjjal (1988), Fonó Albert Díjjal (1989), MTESZ Díjjal (1991) ismerték el. A Nemzetközi Asztronautikai Akadémia levelező tagja (1988).

Idegen nyelven megjelent cikkeinek száma az elmúlt 10 évben: 80, ezekre több mint 1000 hivatkozás történt. Legfontosabbnak ítélt tudományos munkái:

Television Observations of Comet Halley from VEGA Spacecraft, *Nature*, 321, 262, 1986; — First in situ Plasma and Neutral Gas Measurements at Comet Halley, *Nature*, 321, 282, 1986; — MHD Turbulences in Solar Wind — Comet Interaction Region, *Geophysical Res. Lett.*, 13, 85, 1986; — Ions of Martian Origin and Plasmashet in the Martian Magnetosphere: Initial Results of the TAUS Experiment, *Nature*, 341, 612, 1989; — Observation of Electron and Ion Fluxes in the Vicinity of Mars with the HARP Spectrometer, *Nature*, 341, 614, 1989; — Physical Processes in the Plasma Mantle of Venus, *Geophysical Res. Lett.*, 18, 2305, 1991.

A jelölt legjelentősebb tudományos eredményei: a Halley üstökös magjának lefényképezésében való részvétel, az üstökös és a napszél kölcsönhatásának vizsgálatában való közreműködés, a napszél és bolygó eredetű ionok kölcsönhatásának tanulmányozása, a bolygó ionoszférája felletti hullámaktivitás modellezése.

Ajánlók: *Kiss Dezső, Marx György, Pál Lénárd, Szalay A. Sándor*

Vesztergombi György

1943-ban született, Budapesten. Az MTA KFKI Részecske és Magfizikai Kutató Intézetének tudományos tanácsadója.

A kísérleti részecskefizika nemzetközileg elismert kutatója. Kutatási területe a kísérleti részecskefizika legváltozatosabb témáit öleli fel: buborék- és szikrakamrás kaon kísérletek, proton-proton ütközőnyalábos kölcsönhatások, müonok mélyen rugalmatlan szórásának tanulmányozása, direkt fotonok és nehézion ütközések vizsgálata. A „Kvark és mértékbozon kölcsönhatások” című doktori értekezésben (1992) összefoglalt mérési eredményei részét képezik azon alapvető tapasztalati anyagnak, amely az elemi részecskék mai egységes leírását adó úgynevezett Standard Modell kísérleti megalapozásául szolgál.

Kísérleti fizikusi pályafutását a KFKI-ban a buborékkamrás felvételeket feldolgozó csoportban kezdte. Ezután a szerpuhovi kaon regenerációs kísérletben vett részt, ahol az adatképzési problémák megoldásában orosz-lánrésze volt. Majd a CERN—Dubna együttműködés keretében az ISR-on folytatta kutatásait a streamer-kamrás és Split-Field-Magnet (SFM) kísérletekben. Az SFM kísérletben volt először lehetőség arra, hogy a nagy transzverzális impulzusú (általában semleges pion bomlásból származó) foton trigger segítségével a töltött részecskék energia korrelációját mérve az első indikációt lehessen nyerni „jetek” létezésére a proton-proton ütközésekben.

Elsőként hívta fel a figyelmet az ISR-n direkt-fotonok kísérleti kimutathatóságára és kidolgozta észlelésük módszerét. Ezen módszerek továbbfejlesztéseként a későbbi SPS gyorsító pozitív és negatív pion- valamint protonnyalábjával végzett szisztematikus direkt-foton kísérletekben a QCD-vel, a kvarkok és glüonok kölcsönhatását leíró elmélettel teljes összhangban álló eredményeket kapott.

Különösen aktív szerepet játszott a mélyen rugalmatlan müon-szórás másik aspektusának, a foton és Z-bozon interferenciájának kimutatásában a CERN NA4 kísérletben.

A müncheni Max-Planck-Intézetben dolgozva az NA35 streamer-kamrás kísérlet keretében kapcsolódott be az anyag eddig ismeretlen halmazállapotának, a kvark-gluon-plazmának a

felkutatására indult munkákba. Munkáját két ún. „plazma-szignatúra” a ritkaság-keltés és pion-interferencia kísérleti problémáira koncentrált, mindkét témakörben intenzív hazai tevékenységet indukálva. Így a magyar CERN tagságot kihatásnálva lehetőség nyílt arra, hogy az előzőektől eltérően a magyar fizikusok komplex módon vegyenek részt egy nagy-energiás CERN kísérlet valamennyi fázisában, Budapesten készítve el a kísérlet egy fontos részdetektorát, a „Budapest Falat”.

Érdemes kiemelni, hogy a kísérleti részecskefizikai kutatásai mellett komolyan foglalkozott az azok technikai hátterét biztosító számítástechnikai eszközökkel is.

Az utóbbi években egyre növekvő mértékben vesz részt a magyar tudományos közéletben. Az MTA Részecskefizikai Bizottságának titkára 1993 óta. Az OTKA fizikus zsűri tagja, a Magyar CERN Bizottság tagja. Magyarország képviselője a CERN Committee of Councilban. Az ELTE címzetes egyetemi tanára.

Tudományos publikációinak száma meghaladja a 100-at. Az 1974 és 1990 közötti időszakban a referált folyóiratokban megjelent cikkeire 825 hivatkozás található.

Megkapta az Eötvös Társulat Schmid-díját. Kétszer részesült Akadémiai Díjban.

Ajánlók: Csikai Gyula, Zimányi József

Vicsek Tamás

1948-ban, Budapesten született. Szűkebb szakterülete a statisztikus fizika (fraktálnövekedés). Egyetemi tanár, az ELTE atomfizikai tanszékének vezetője. Doktori értekezését a statisztikus fizika, fraktálnövekedés témaköréből 1988-ban védte meg. Munkásságát Novobátky-díjjal (1986), Akadémiai Díjjal (1990) ismerték el.

Az elmúlt tíz évben megjelent 3 könyve, 100 idegen nyelvű és 10 magyar nyelvű tanulmánya. Munkáira 2200 hivatkozást tartanak számon.

Legfontosabb tudományos munkái: Nemzetközi mércével mérve Vicsek Tamás a *természetben kialakuló fraktálok kialakulásának és növekedésének* ma egyik legjobb kutatója. *Fractal Growth Phenomena* című, 500 oldalas monográfiája (World Scientific Co. 1989, 1992) két angol, két japán kiadásban jelent meg. A *Science* referátuma szerint „a szerző egy nagyon időszerű és új eszközt teremtett, hogy behatoljunk a fraktálok kibontakozó világába”. Eddig 464 hivatkozás. — *Pattern Formation in Diffusion-Limited Aggregation* (Physical Review Letters 53, 1984, 2281) feltárta a nemegyensúlyi (dendrites) kristályképződést befolyásoló felületi feszültség és statisztikus aggregációs vizsgálatok kapcsolatát. A *Nature* (John Maddox) egész oldalon ismerteti: „Mindaddig nem értettük a hópelyhek mintázatának kialakulását. Vicsek számításai megmutatják, merre kell elindulnunk”. *The New Scientist* hozzáteszi: „Vicsek olyan szimmetrikus mintákat produkál, amelyek sokkal tipikusabban hasonlítanak a hókristályokra, mint a korábbi véletlen-növekedési minták.” Eddig 118 hivatkozás. — *Scaling in Percolation Networks and Ballistic Deposition Models* (F. Family — T. Vicsek, Journal of Physics A18, 1985, L75) megalapozza a durva felületek növekedésének elméletét egy skálafüggvény bevezetésével, eddig 236 hivatkozás. — *Self-affine Growth of Bacterial Colonies* (Vicsek Tamás — Cserző Miklós — Horváth Viktor, Physica A167, 1990, 315) a fizikai jelenségeknél megfigyelt affín-fraktál-tulajdonságok első alkalmazása biológiai rendszerekben a fizikai diffúzió baktériumtelep terjedését irányító voltának kimutatása. A *Nature* képpel kísért ismertetése szerint „A baktérium-telep mintái kialakulásának kulcsa a kemotaxikus kommunikáció, ennek figyelembevétele a szerzők számára lehetővé teszi, hogy a látott mintázatot kísérletileg reprodukálják”. Három év alatt 58 hivatkozás.

Ajánlók: Jánossy András, Kiss Dezső, Marx György, Pál Lénárd, Sólyom Jenő, Szalay A. Sándor, Szépfalussy Péter, Tarján Imre, Vámos Tibor, Zawadowski Alfréd

RENDES TAGSÁGRA**Bócsa Iván**

1926-ban született Aradon. Fő kutatási területe a növénynemesítés és egyes növényi mikroevolúciós folyamatok. Jelenleg a GATE Kutatóintézetének fősztályvezetője, kutatóprofesszora. 1990 óta az Akadémia levelező tagja.

Magyarországon Bócsa Iván állított elő elsőként egylaki kender és heterózis (hibrid) kender. Alaposan tanulmányozta a kender beltenyésztésének genetikai és élettani következményeit. Nemzetközi szinten elsőként foglalkozott az uniszexualitással, mint a kender ivari genetikai jelenségével, ill. ennek gyakorlati kihasználási lehetőségeivel. UNIKO-B néven uniszexuális fajtát állított elő. Másik sikeres növényfajtája a sárgaszárú kender, amelyet szabadalmaztatott. A lucernanemesítésben a beltenyésztés, a magtermőképesség és az antinutritív anyagokban szegény fajták előállítása terén ért el sikereket. Említésre méltók azok a kutatások, amelyeket az automatikusan felnyíló fajta előállításával kapcsolatban hajtott végre. Nemzetközi együttműködés keretében több lucernafajtája nyert hivatalos elismerést. A szaponin-szegény Szapko fajtája szabadalmat is kapott. A szaponinkutatással kapcsolatban több nemzetközi szintű közleményt tett közzé. A baltacim nemesítésével kapcsolatban a Mátra-fajta előállításában és az oktoploid baltacim alapanyagának előállításában ért el említésre méltó eredményeket.

Mintegy 170 tudományos közleménye jelent meg, ebből 40 idegen nyelvű, ill. külföldi folyóiratokban. Nyolc kézi-, ill. szakkönyv megírásában működött közre.

Az MTA Növénynemesítési Bizottságának elnöke, majd tiszteletbeli elnöke, a Miskolci Akadémiai Bizottság alelnöke. Tagja három nemzetközi tudományos szervezetnek (EUCARPIA, ASSINSEL, IAMFE) és szerkesztője a Növénytermelés c. tudományos szakfolyóiratnak. Két ízben részesült kormánykitüntetésben, kitüntették a Feischmann Rudolf-émlékplakettel és az Akadémiai Díjjal, valamint az Eötvös-díjjal.

Ajánlók: *Király Zoltán, Klement Zoltán*

Dudits Dénes

1943-ban született Mosonmagyaróvárott. 1990-ben választották az Akadémia levelező tagjává. A GATE egyetemi tanára, az SZBK Növénybiológiai Intézetének igazgatója. Jelenlegi kutatási szakterülete a növény molekuláris és sejtgenetika, illetve agrárbiotechnológia.

Kimagasló eredményeket ért el a gazdasági növények génállományának kibővítését szolgáló módszerek fejlesztése érdekében végzett kutatásai során. Az általa irányított kutatások és széles körű együttműködések alapozták meg az idegen gént hordozó, transzgenikus növények hazai előállítását és felhasználását az alapkutatásban és a növénynemesítésben. Így a burgonya X-vírus köpenyfehérje génjének a burgonyába történő beépítésével és fejlesztésével a vírus szaporodásának mérséklését lehetett elérni. A világon elsőként közölték le idegen gén beépítését lucernába. Jelentős nemzetközi érdeklődést váltott ki a kukorica protoplasztokból történő hatékony növényregenerációs rendszer kidolgozása. Az előállított kukorica transzformánsok révén új adatokat közölt a génkifejeződést szabályozó DNS szekvencia elemek kölcsönhatásairól. A lucerna testi sejtjeiből kiinduló embriogenezis molekuláris alap-

jainak vizsgálatával egy új koncepciót vezettek be a nemzetközi irodalomba, amely a szignálátviteli rendszer és a sejtosztódás hormon (auxin) aktivációját jelöli meg a totipotens sejtek kialakulásának meghatározó tényezőjeként.

Levelező taggá történt megválasztása óta 32 közleménye jelent meg, nemzetközi folyóiratokban, illetve konferenciakiadványban és könyvekben. 1990-ben az Academia Europaea tagjává választották. A Nemzetközi Növény Sejt és Szövettenyésztési Társaság (IAPTC) elnökségének és az ICRO Tanács tagja. Rendszeresen oktatja a biotechnológia tárgyat. Növénybiotechnológia című, társszerzővel írt könyve több hazai egyetemen alap oktatási anyag. Az *Acta Biologica Hungarica*, *Current Genetics*, *The Plant Journal* és *Plant Science* folyóiratok szerkesztőbizottsági tagja. Az Országos Akkreditációs Bizottság plénumának tagja, a Biológiai Szakbizottság elnöke. 1994-ben elnyerte a Körben Alapítvány Európai tudományos díját a molekuláris, sejtszintű és fejlődésbiológiai kutatásokra épülő, modern növénynevelés megteremtéséért kifejtett munkásságáért.

Ajánlók: *Király Zoltán, Klement Zoltán*

Sáringer Gyula

1928-ban született Magyarzserdahelyen (Zala m.). Szűkebb szakterülete a növényvédelmi entomológia. 1990 óta az Akadémia levelező tagja. Az exterior tényezők (fotoperiódus, hőmérséklet stb.) szerepe a rovarok nyugalmi állapotának (dormancia) előidőzésében címmel tartott székfoglaló előadást. A Pannon Agrártudományi Egyetem rektora. Munkásságát Frivaldszky-emlékéremmel (bronz 1962, arany 1986), Horváth Géza-emlékéremmel (1986), a Magyar Biológiai Társaság Állattani Szakosztályának emlékplakettjével (1984, 1991), Herman Ottó-emlékéremmel (1994), a Suez Canal University (Ismailia, Egypt) Emlékplakettjével (1994) ismerték el.

A jelölt 43 éve foglalkozik a rovarok nyugalmi állapotát (dormancia) befolyásoló ökológiai tényezők közül a fotoperiódus, a hőmérséklet és a tápnövény szerepének tisztázásával. Levelező taggá történt választása óta többek között a fotoperiódusnak a diapauza intenzitására gyakorolt hatását tette vizsgálat tárgyává. A termo- és fotoperiódus együttes hatását tanulmányozta a repcedarázs (*Athalia rosae* L.) és a lombosfa fehérmoly (*Leucoptera malifoliella* Costa) populációkon. Figyelemre méltó eredménye, hogy a repcedarázs esetében a dormanciát kiváltó kritikus fotoperiódus hatását a 25 °C feletti hőmérséklet minimálisra (5–28 %) csökkenti. A búza kártevőivel több éven keresztül végzett kutatásainak eredményeit 1990-ben jelentette meg. A fonálférgek (Nematoda) két fajának, a *Steinernema carpocapsae* és *Heterorhabditis* ssp. infektív lárváiból készített szuszpenzióval hazánkban először végzett eredményes szabadföldi kisparcellás és üzemi méretű biológiai védekezési kísérleteket burgonyabogár peték, lárvák, bábok és imágók, továbbá repcedarázs álhernyók ellen (1988–1994 között).

Ajánlók: *Király Zoltán, Klement Zoltán*

Tomcsányi Pál

1924-ben, Budapesten született. Szűkebb szakterületei: agrármarketing, a minőség ökonómiaja, fajtakutatás. 1990-ben választották az Akadémia levelező tagjává. Székfoglaló előadást A fogyasztói értékítélet és a piacos termelés címmel tartotta. Tudományos munkás-

ságát Entz Ferenc-emlékéremmel ismerték el. A Kertészeti és Élelmiszeripari Egyetem tiszteleti (h.c.) doktora (1991). Jelenleg az Országos Mezőgazdasági Minősítő Intézet kutatóprofesszora.

Levelező taggá választása óta korábbi módszereinek továbbfejlesztésével a termékek piaci hasznosságát modellező „áruelemzést” és az erre alapozott, a heurisztikus tervezés új elemeit bevezető, marketing stratégia módszertanát dolgozta ki. A véleményeket és preferenciákat kvantifikáló eljárásokat rendszerezte és továbbfejlesztette. A hasznosság és minőség eddigektől eltérő elméleti megközelítését kezdeményezte. Ezeket a nagyrészt saját módszertani eredményeit publikálta angolul *Goods analysis and product strategy in marketing* (Akadémiai Kiadó, 1994, 287 o.) című könyvében, ami egyidejűleg magyarul *Piaci áruelemzés és marketing termékstratégia* címen (OMMI, 1994, 338 o.) jelent meg. A marketing és az értékelemzés (Értékelemzési Szemle, 1991. 2. sz. 11—18. p.) című és néhány további közleménye a minőség-és fajtakutatás tárgyköréből készült.

Ajánlók: *Cselótei László, Kurnik Ernő*

LEVELEZŐ TAGSÁGRA

Balázs Ervin

1948-ban született Budapesten. Tudományos munkásságának fő területe a molekuláris növénykórtan, génebézet, vírusellenállóság, virológia. E témakörben — Hibridvektor magasabb rendű növények génátültetéséhez: karfiol mozaik vírus (CaMV) szekvenciák alkalmazása — nyerte el 1988-ban a biológiai tudományok doktora fokozatot. Jelenleg a gödöllői Mezőgazdasági Biotechnológiai Kutatóközpont főigazgatója, a gödöllői Agrártudományi Egyetem c. egyetemi tanára.

Két elfogadott és egy bejelentett szolgálati szabadalma van. Az elmúlt 10 évben egy könyvrészlete, 10 magyar és 18 idegen nyelven írt közleménye jelent meg. Az idegen nyelvű közleményeire való hivatkozások száma az elmúlt évtized adatait tekintve 529, míg a kézikönyvekben lévő, ill. a magyar nyelvű hivatkozásokkal együtt csaknem ezer.

A beteg növény hormonális anyagcsere-változásainak tanulmányozása során, elsőként mutatta ki, hogy a hiperszenzitív növény a vírusfertőzés által indukált lokális lézió megjelenése előtt fokozott mennyiségben termel etilént, s hogy a szöveti szenescencia és a vírusfogékonyság között pozitív korreláció van. (*Acta Phytopath. Acad. Sci. Hung* 4. 355—358, 1969, *Physiol. Plant Path.* 3. 341—346, 1973.) A szisztémikus szerzett rezisztencia tanulmányozása során elsőként mutatott rá, hogy előfertőzés következtében megemelkedett citokininszint a későbbi vírusfertőzés által indukált szimptomák kialakulását gátolja, a virusszaporodást viszont nem (*Physiol. Plant Path.* 11. 29—37, 1977, *Physiol. Plant Path.* 16. 277—287, 1980). Egy nemzetközi kutatócsoport tagjaként elsőként tárták fel egy növényi vírus teljes elsődleges szerkezetét, s bizonyították, hogy a karfiol mozaik vírus genomjában található virális promoterek a HeLa sejt lizátumában aktívak. Ezzel a génebézetben jól használható promotert fedeztek fel (35 S), amit azóta a világon széles körben alkalmaznak (*Gene* 19. 239—249, 1982, *Cell* 30. 763—773, 1982). Az állatvirológiában ismert SV 40-ből kifejlesztett génvektor analógiájára magasabb rendű növényekbe történő direkt génbevitelre alkalmas vektort állított elő (*Gene* 40. 343—348, 1985). Nevéhez fűződik a növényi molekuláris virológia hazai kutatásainak elindítása. Irányításával a hazai flórából izolált két fontos kórokozó (burgonya Y vírus és szilva himlő vírus) elsődleges szerkezetét határozták meg, utat nyitva ezek

gensebézési felhasználására. Ennek eredménye a most már két éve szántóföldi kísérletekbe vont virusellenálló dohány, amely várhatóan új utakat nyit meg a magyar mezőgazdaság számára is.

Az Európa Tanács Genetikailag Módosított Szervezetek Környezeti Hatásaival foglalkozó szakértői bizottságában dolgozott, s egyik szakmai szervezője, valamint felkért előadója volt a Páneurópai Genetikailag Módosított Szervezetek Környezeti Hatásaival foglalkozó konferenciának. Szakértőként vett részt az ENSZ felkérésére a riói UNCED Biotechnológiai Szakbizottságában. Három akadémiai bizottságban vesz részt immár a második ciklusban, valamint az Országos Akkreditációs Bizottság Agrártudományi Szakbizottsága tagjának kérték fel.

Ajánlók: *Bócsa Iván, Király Zoltán, Klement Zoltán,
Mészáros János, Sáringer Gyula*

Barnabás Beáta

1948-ban, Budapesten született. Szűkebb szakterülete a növényi szaporodásbiológia. Az MTA Mezőgazdasági Kutatóintézetében dolgozik, a biológiai szekció vezetője, igazgatóhelyettes. 1989-ben védte meg doktori értekezését.

A martonvásári virágzásbiológiai iskola legtehetségesebb tanítványa, Barnabás Beáta a virágzásbiológiai megfigyelést és kísérletezést új irányokba és új metodikákkal fejlesztette, megalapozta a reprodukcióbiológiai és pollen krioprezervációs kutatásokat hazánkban, amelyeket nemzetközileg is elismernek. Új tudományos iskolát alapítva jelentősen hozzájárult szakterülete fejlesztéséhez.

Az elmúlt tíz évben 44 dolgozata (19 idegen nyelvű, 11 magyar tudományos cikk és 14 nemzetközi konferencia kiadványában megjelent dolgozat), 8 könyvrészlete (6 angol, 2 magyar nyelvű) jelent meg, ezekre az utóbbi évtizedben 84 hivatkozás történt. Legjelentősebb publikációi: Barnabás, B., Rajki, E. (1976): Storage of maize (*Zea mays* L.) pollen at -196°C in liquid nitrogen. *Euphytica*, 25:747—753. Barnabás, B., Pfahler, P. L., Kovács, G. (1991): Direct effect of colchicine on the microspore embryogenesis to produce dihaploid plants in wheat (*Triticum aestivum* L.). *Theor. App. Genet.* 81:675—678. Barnabás, B. (1994): Preservation of maize (*Zea mays* L.) Pollen In: Bajaj, Y.P.S. (ed): *Biotechnology in Agriculture and Forestry*. Vol. 25. Maize: Springer-Verlag, 607—618. Kovács, M., Barnabás, B., Kranz, E. (1994): The isolation of viable egg cells of wheat (*Triticum aestivum* L.) *Sex. Plant Reprod.* 5:311—312.

Ajánlók: *Kurnik Ernő, Rajki Sándor, Tomcsányi Pál*

Bedő Zoltán

1951-ben, Debrecenben született. Szakterülete a növénynevelés. Az MTA Mezőgazdasági Kutatóintézetének (Martonvásár) igazgatója. 1993-ban védte meg doktori értekezését a növénynevelés témaköréből. Munkásságát 1992-ben Akadémiai Díjjal ismerték el.

Az elmúlt tíz évben három magyar nyelvű és három idegen nyelvű könyvrészlete, 22 magyar és 31 idegen nyelvű tudományos cikke jelent meg, 11 szabadalma van. Munkáira 30 hivatkozás történt.

Az 1955-ben kezdeményezett, megalapozott és kifejlesztett martonvásári búzanemesítési hagyaték legtehetségesebb örököse, társnevelőként (a részeseése 12—24 %) előállított tizenhat búzafajtát, ebből tizenegyet külföldön is minősítettek. Ezen búzafajtákat eddig Ma-

gyarországon mintegy 3,1 millió, külföldön pedig 2 millió hektáron termesztették. Jelentősek nemesítésmódszertani kutatásai is, így több szelekciós módszert dolgozott ki, új megközelítésben vizsgálta a növény alkalmazkodóképességét, sikeresen alkalmazta az új biotechnológiai eljárásokat a gabonanemesítésben.

Ajánlók: *Kurnik Ernő, Rajki Sándor*

Biacs Péter

1940-ben született Budapesten. Tudományos munkásságának fő területe a növényi olajok és állati zsíradékok vizsgálata, az élelmiszer-biotechnológia. E témakörben (A növényi és mikroorganizmus lipidek kémiai nyerte el 1985-ben a kémiai tudományok doktora fokozatot. Jelenleg a Központi Élelmiszeripari Kutatóintézet főigazgatója, a Kertészeti és Élelmiszeripari Egyetem tanára.

Négy elfogadott szolgálati szabadalma van. Az elmúlt 10 évben egy könyve (Biological role of plant lipids, Akadémiai Kiadó, 1989), nyolc könyvrészlete, két egyetemi jegyzete, valamint 23 idegen nyelven és 56 magyar nyelven írt közleménye jelent meg tudományos folyóiratokban. Az idegen nyelvű közleményeire való hivatkozások száma 35. Nemzetközi konferenciákról kiadott könyvekben 14 angol nyelvű előadásanyaga jelent meg. Összes publikációjának száma több mint 300.

A kender és a dohány levélzetén a viaszanyagok, lépcsőzetes, páros szénatomszámú lánchossz-növekedését elsőnek mutatta ki (Acta Alimentaria, Acad. Sci. Hung. 5. 403—423, 1976). Karotin és lipid-termelő élesztőgombák szaporodásdinamikáját tanulmányozva megállapította, hogy az exponenciálisan gyorsuló szaporodás fázisában elsősorban telítetlen zsírsavakat tartalmazó foszfolipidek képződnek, míg a lassuló sebességű szakaszban telített zsírsavakat tartalmazó trigliceridek halmozódnak fel. A vadélesztők sütőélesztőben kimutatására speciális lipidanalitikai módszert dolgozott ki (Acta Alimentaria 8. 57—66, 1979). Koleszterint és növényi olajokat épített be a sörélesztő sejtmembránjába (Acta Alimentaria 10. 149—150, 1981). A KÉKI általa létrehozott Lipidkémiai Laboratóriumában fűszerpaprika és paradicsom lipoxigenáz enzimét mutatták ki (Acta Alimentaria 15. 307—318, 1986 és 16. 339—350, 1987), majd a karotin színanyagok változását vizsgálták (J. Plant Nutr. 11. 505—516, 1988 és J. Agric. Food Chem. 37. 350—353, 1989). Karotinok zsírsav-észtereit és -diésztereit szétválasztva (J. Liquid Chrom. 12. 2707—2717, 1989, és Food Chem. 45. 151—155, 1992) és meghatározva mérték a színtabilitást befolyásoló tényezőket (J. Agr. Food Chem. 40. 363—367, 1992 és 41. 1864—1867, 1993), majd tanulmányozták az eredeti és hozzáadott antioxidáns tulajdonságú anyagok hatását (J. Plant Phys. 143. 520—525, 1994). Eredményei hozzájárultak a magyar fűszerpaprika és más kertészeti növények fajta szerinti összetétel-vizsgálatához, minőségének meghatározásához.

Az MTA Lipidkémiai Munkabizottságának egyik alapítója (1975) több ciklusban titkára (1975—85), majd elnöke (1985—). Négy akadémiai bizottságban vesz részt és több tudományos folyóirat szerkesztőbizottságának tagja. A Nemzetközi Élelmiszertudományi és Technológiai Egyesületek Uniójának (IUFoST) alelnöke (1991—95), a Magyar Élelmiszertudományi Egyesület (MÉTÉ) elnöke (1990—95).

Ajánlók: *Balázs Sándor, Bócsa Iván, Dimény Imre, Király Zoltán*

Böloni István

1928-ban, Kisújszálláson született. Szűkebb szakterülete az agrár-műszaki tudomány. A Mezőgazdasági Gépkeszerleti Intézetnek, ill. az FM Műszaki Intézetének ny. tudományos igazgatóhelyettese, a Gödöllői Agrártudományi Egyetem kihelyezett agrár-műszaki tanszékének vezetője, c. egyetemi tanár.

1964—65-ig Ford ösztöndíjas az University of California Davis Campusán, ahol alapvető kutatást végzett a mezőgazdasági anyagok zárt körfolyamatos aprítása területén. 1972—73-ban az UNIDO szakértője Damaszkuszban, 1994-ben elnyerte a Fulbright Program 5 hónapos „Lecturer Grant”-ját és ez év őszén a Kansas State University meghívására vendégprofesszorként aprításméleti előadásokat tart PhD hallgatók és egyetemi oktatók részére.

Doktori értekezését „A kalapácsos daráló optimális mechanizmusa és gépüzemeltetési összefüggése” címen 1975-ben védte meg. Tudományos munkásságát — amely a szalastakarmány, a kukorica és a kalászos gabona termesztés területétől a takarmányaprítás elméletéig terjed —, 20 könyv, könyvrészlet, s önálló mű, 25 neves idegen nyelvű szaklapban megjelent dolgozat, 28 magyar nyelvű publikáció fémjelzi. Két jelentős találmány szerzője, ezekre 63 citációja van, amelyből 18 idegen nyelvű.

Könyvei közül kiemelkedő jelentőségű mű A kalapácsos daráló a mezőgazdaságban és a takarmányiparban (1990). Ebben olyan új, aprításméletet dolgozott ki, amely mind granulometriai, mind energetikai és gépüzemeltetési szempontból nagy nemzetközi elismerést váltott ki. Több kormánykitüntetés tulajdonosa. A MAE-től 1975-ben Szabó Gusztáv-émlékéremet, a GTE-től 1990-ben Műszaki Irodalmi Díjat, a GATE-től 1993-ban Pro Facultate kitüntetést kapott.

Ajánlók: *Balázs Sándor, Böcsa Iván, Dimény Imre, Terplán Zénó*

Harnos Zsolt

Budapesten született 1941-ben. Szűkebb szakterülete az agrárinformatika, agroökológiai rendszerek elemzése, modellezése. 1985-ben nyerte el a mezőgazdasági tudományok doktora fokozatot, az agroökológiai adottságok rendszerének matematikai modellezéséről készült értekezésével. A Kertészeti és Élelmiszeripari Egyetem matematikai és számítástechnikai tanszékének tanszékvezető egyetemi tanára.

Tudományos közleményeinek száma 83, az utolsó 10 évben 57, aminek a megoszlása: könyveinek, könyvrészleteinek száma magyar nyelven: 5, idegen nyelven: 4, szerkesztett könyvek száma magyar nyelven: 3, idegen nyelven: 2, további publikációi magyar nyelven: 18, idegen nyelven: 25. Az utolsó 10 évben 22 magyar és 20 nemzetközi konferencián volt előadó. Hivatkozások száma: 89.

Harnos Zsolt szakmai tevékenységét a rendszerelemzés (agroökológiai rendszerek vizsgálata) címszóval lehet jellemezni, amelyen belül eredményeit az agrárinformatika, ökológiai, mezőgazdasági folyamatok értékelése, matematikai modellezése, ökológiai alapú tervezés, sztochasztikus folyamatok elemzése, kockázatanalízis területén érte el. Munkássága önálló irányzatot jelent a hazai mezőgazdasági kutatásokban. Legjelentősebb kutatási eredményeit az MTA által kezdeményezett és irányított Agroökológiai potenciál felmérése, a biomassza-program, az Alkalmazkodó mezőgazdasági rendszerek, az Aszály kutatások, valamint a klímaváltozás és annak termőföldhasználatra gyakorolt hatásainak az elemzéseire irányuló nemzetközi kutatási program (CLAIRE) keretében érte el. Legfontosabb publikációi: Csáki Cs., Harnos Zs., Láng I.: Agricultural Development and Ecological Potential: The Case of

Hungary, Kieler Wissenschaftsverlag Vauk, 1984. — Láng I., Harnos Zs., Csete L, Kralovszky U.P., Tökés O.: A biomassza hasznosításának lehetőségei. Mezőgazdasági Könyvkiadó, Budapest, 1985. — Harnos Zs. (társszerzőkkel és szerkesztő): Az alkalmazkodó mezőgazdaság rendszere: Módszertani kutatások. AKAPRINT, Budapest, 1991.

Széles körű tudományos közéleti tevékenységet fejt ki. Elnöke az MTA Biometriai-Biometamatikai, valamint Operációkutatási Bizottságának. Tagja az MTA Környezetvédelmi Elnöki Bizottságnak, valamint az Aszály Bizottságnak. Vezetőségi tagja a Nemzetközi Biometriai Társaságnak (IBS), magyar képviselője az IFORS-nak (Operációkutatási Társaságok Nemzetközi Szövetsége). Több hazai és nemzetközi konferencia szervezésében vett részt, ill. volt a programbizottság vezetője, ill. tagja.

Az egyetem befejezése óta szorosan kapcsolódik a felsőoktatáshoz, 1987 óta a KÉE matematikai és számítástechnikai tanszékének tanszékvezető egyetemi tanáraként oktat és irányítja a matematika, biometria, informatika és számítástechnika oktatását. 1993 óta a KÉE Professzorok Tanácsának elnöke, a Habilitációs Bizottság társelnöke, s a Doktori (PhD) Bizottság tagja.

Ajánlók: *Demetrovics János, Dimény Imre, Györffy Béla, Láng István*

Heszky László

Győrött született, 1945-ben. Szakterülete a növénygenetika. A Gödöllői Agrártudományi Egyetem genetika és növénynemesítés tanszékének tanszékvezető egyetemi tanára. 1990-ben szerezte meg a biológiai tudományok doktora fokozatot.

Tudományos eredményeit az elmúlt 10 évben két magyar és egy angol nyelvű könyvben, négy angol (Springer Verl.) és két magyar nyelvű könyv (Akadémiai Kiadó) önálló fejezetében, továbbá 37 angol és 19 magyar nyelvű tudományos közleményben foglalta össze. Hivatkozásainak száma: 202. Az in vitro morfogenezis alternatív útjait bizonyító ábrái az USA-ban egyetemi tankönyvbe kerültek. Két szabadalmát fogadták el, továbbá társnemesítője az első biológiai úton előállított magyar növényfajtának, mely bizonyítja az általa kidolgozott — nemzetközileg is nívómnak számító — haploid szomaklon nemesítési módszer jelentőségét.

A hatvanas évek végétől úttörő munkásságot fejtett ki a növényi sejtenetikai és szövettenyésztési módszerek kutatásában és növénynemesítési célú alkalmazásában. Ennek keretében a világon elsők között bizonyította az androgenezis alternatív útjait búza pollenből (J. Plant Breed, 77, 187—197, 1976), elsőként dolgozta ki különböző fajok növényregenerációs rendszerét szomatikus sejtekből (Plant Cell Rep. 8, 174—177, 1989 és 11, 266—269, 1992), sikeresen indukálta a szomatikus embriogenezist krioprezervált növényi sejtekből (Plant Cell Tiss. Org. Cult. 21, 217—226, 1990) és dolgozott ki egy modell-rendszert a tenyésztett növényi sejtek regeneráló-képességének visszaállítására (J. Plant Physiol. 136, 336—340, 1990). Kísérletileg bizonyította a szerv- és polidiafüggő szomaklonális variabilitást növényi rendszerben (Biotechn. Agr. Forestry 14, 619—641, 1991, Springer Verl.). Társszerzővel írt Növénybiotechnológia c. könyve (Mg. Kiadó, Budapest, 1990) mind a kutatásban, mind a felsőoktatásban alapműnek számít. Nemzetközi elismertségét jelenti, hogy az általa kutatott legfontosabb területeken elért eredményeinek bemutatására a Springer Verlag négy különböző könyvbe (Potato 1987, Rice 1991, Cryopreservation 1993, Somaclonal Variation II., 1994) kérte fel önálló fejezetek írására a Biotechnology in Agriculture and Forestry c. sorozatban.

Ajánlók: *Bócsa Iván, Dohy János, Dudits Dénes, Kurnik Ernő*

Horváth József

1936-ban, Keszthelyen született. Tudományos munkásságának fő területei: növényvirologia, vírusdiagnosztika, vírusedifferenciálás, vírusrezisztencia. A mezőgazdasági tudományok doktora fokozatot 1977-ben, a Vírus-gazdanövénykörök és vírusedifferenciálás c. értekezésével nyerte el. Jelenleg a Pannon Agrártudományi Egyetem Növényvédelmi Intézetének (Keszthely) igazgatója, tanszékvezető egyetemi tanára.

1987-ben Eötvös Loránd-díjat, 1991-ben Akadémiai Díjat kapott. 1958—1994 között megjelent összes publikációjának száma 445. Ezek közül 117 közlemény 19 ország folyóirataiban, kiadványaiban jelent meg, főleg angol és német nyelven. Magyarországon kiadásra kerülő 21 kiadványban 198 dolgozata és 5 idegen nyelvű folyóiratban 130 dolgozata jelent meg. Eddig 22 országban megrendezett nemzetközi kongresszuson tartott előadást. Tudományos dolgozataira történt külföldi hivatkozások száma 510. Társnemesítővel öt új növényfajta előállításában vett részt.

Tudományos tevékenysége a növényvirologia területén igen széles körű. A burgonyavírus-kutatás, a vírus-gazda- és gazda-növénykór kutatás, a vírusedifferenciálás, a rezisztenciakutatás, a vízi növényvírusok és a vizekben, mocsarakban élő növények vírusainak kutatása során elért eredményei világszerte elismertté tették.

A tudományra nézve új növényvírusokat írt le, valamint számos vírus és mikoplazma hazai első előfordulását állapította meg. Az általa Magyarországon először izolált DNS vírust (cauliflower mosaic Caulimovirus) és egy RNS vírust (potato Y Potyvirus-TNRD törzs) a hazai és a külföldi génebézési kutatásokban modellvírusként használják. Számos vírus természetes és kísérleti gazdanövénykórét állapította meg és kidolgozta differenciálásuk lehetőségét. Új vírusdiagnosztikai tesztnövények megállapításával világviszonylatban kiemelkedő eredményeket ért el.

Új kutatási irányt teremtett a vizekből és a mocsarakból izolálható növényvírusok meghatározásával. Vírus-szimbiolumrendszert, vírus-gazda-kódrendszert fejlesztett ki a vírusok nyilvántartásának számítógépes feldolgozásához, és a világon elsőként tárt fel olyan differenciáldiagnosztikai lehetőségeket, amelyekkel a különböző vírusok és víruscsoportok meghatározhatók és szétválaszthatók.

Hat nemzetközi tudományos szervezet tagja (Európai Burgonyakutató Társaság, Európai Pázsítífűfélék Viruskutató Társaság, Európai Zöldségnövény Viruskutató Társaság, Indiai Burgonyakutató Társaság, Bonni Egyetem Tudományos Tanácsa, Burgonya Y-vírus NTNR-Munkacsoport. Tanácskozó testületi tagja az MTA Agrártudományok Osztályának, tagja (1990-től alelnöke) az MTA Növényvédelmi Bizottságának, a Pécsi Akadémiai Bizottságnak, a Magyar Biológiai Társaságnak, a Magyar Mikrobiológiai Társaságnak, az FM Növényvédelmi Szakértői Munkacsoportnak, az Agrár-felsőoktatási Intézmények Doktori Tanácsának és vezetője a PATE Növényvírusok biológiája c. akkreditált doktori (PhD) alprogramnak. Tagja az Acta Phytopath. et Entomol., a Georgicon for Agriculture és a Kertészeti Tudomány (Hort Sci. Hung.) c. tudományos folyóiratok szerkesztőbizottságainak.

Legfontosabb tudományos könyvei, publikációi: Növényvírusok, vektorok, vírusátvitel. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1972; Hosts and Non-Hosts of Plant Viruses. Today and Tomorrow's Printers and Publ., New Delhi 1982; Host Plants in Diagnosis (Ed.: Matthews, R. E. F., Diagnosis of Plant Virus Diseases). CRC Press, Boca Raton, Florida 1993. Separation and determination of viruses pathogenic to potatoes with special regard to potato virus Y (Acta Phytopath. 2:319—360, 1967); Symptomless Lycopersicon host plants for potato virus S (American Potato J. 49:339—342, 1972); Hosts and non-hosts in the diagnostic strategy of plant viruses (Acta Phytopath. 28:257—354, 1993); Beet necrotic yellow vein Furovirus. II. New resistant Beta sources (Acta Phytopath. 29: in press, 1994).

Ajánlók: *Bócsa Iván, Horn Péter, Király Zoltán, Klement Zoltán, Rajki Sándor, Sáringer Gyula*

Kecskés Mihály

Vasmegyeren született 1931-ben, Fehér Dániel tanítványa. 1977-ben nyerte el a biológiai tudományok doktora címet. A GATE mikrobiológia tanszékének egyetemi tanára.

A hazai mezőgazdasági talajok biológiai dinamikájának több évtizedes tanulmányozása során alkotó módon egyesítette az európai rangú soproni talajmikrobiológiai iskola általános elméleti szemléletmódját a Sydney Egyetem (Ausztrália) Rhizobium-kutatócsoportjának talajtani-növénytermesztési gyakorlati célkitűzéseivel. Kutatási eredményeit több mint száz, jórészt angol nyelvű értekezésében tette közzé. Az utóbbi tíz évben 3 könyvrészletet, 21 megjelent, 7 közlésre elfogadott tudományos cikket (20 idegen nyelvűt, 8 magyart) írt. Eredeti kísérletes módszereket alkalmazva nyújtott nemzetközileg is elismert betekintést a pillangós virágú és más haszonnövények gyökérszónájába, csakúgy mint a gyökérmentes talajhorizontokban végbemenő bonyolult és gyorsan változó anyag-, ill. energiaforgalmi rendszerekbe (Nature, 18, 251, 1960; Acta Agron. 23, 456, 1974; Rhizobium Newsl. Sydney 25, 151, 1980; World Fert. Cong. Proc. Goltze-Druck, Göttingen 3, 159, 1985). Úttörő módon analizálta a talajmikrobák és a növényvédőszeres terméseredményeket is meghatározó, komplex egymásra hatását (Naturwiss., 47, 162, 1960; Canad. J. Microbiol., 8, 157, 1962; Zbl. Bakt., 115, 716, 1962; Meded. Fac. Landb. Gent., 35, 505, 1970; Acta Agric. Scand., 32, 283, 1982; FAO/IAEA 1990 stb.). Mint a Gödöllői Egyetem tanára és a Melbourne-i Egyetem vendégprofesszora, a mezőgazdasági mikrobiológia művelésére iskolát hozott létre (PhD mikrobiológiai alprogram vezetője), és számos tanítványa szerzett kandidátusi fokozatot. Eredményeit a kiterjedt szakirodalmi idézettségén túlmenően, tan- és szakkönyvek is méltányolják. Kiváló és fáradhatatlan szervező egyéniség. Kezdeményezője, szervezője és elnöke az MTA Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei Tudományos Testületének. Létrehozta és 1975 óta elnöke a Magyar Mikrobiológiai Társaság Mezőgazdasági és Élelmiszer-mikrobiológiai Szekciójának. A SCOPE Magyar Nemzeti Bizottságának elnöke. Számos más hazai és nemzetközi tudományos szervezet, ill. társaság tagja, vezetőségi tagja vagy elnöke.

Ajánlók: *Bartha Adorján, Berényi Dénes, Cselőtei László,
Magyar János, Szabó István Mihály*

Papp János

1938-ban, Szakolyban született. Szakterülete a gyümölcsstermesztés. A Kertészeti és Élelmiszeripari Egyetem gyümölcsstermesztési tanszékének tanszékvezető egyetemi tanára. 1989-ben nyerte el a mezőgazdasági tudomány doktora fokozatot.

Tudományos kutató munkájának főbb eredményeit az elmúlt 10 évben egy tudományos könyvben, 4 tudományos könyv 15 önálló fejezetében, 3 egyetemi jegyzet 12 önálló fejezetében, továbbá 17 magyar és 16 idegen nyelvű tudományos közleményben foglalta össze. Hivatkozásainak száma 86.

Tudományos tevékenysége középpontjában a gyümölcsstermő növények tápanyagigényének és a gyümölcsösök tápanyagszükségletének meghatározása, valamint azok ellenőrzésére szolgáló módszerek továbbfejlesztése áll. Diszciplína teremtő tudományos munkássága első szintézisének tekinthető a Gyümölcsösök talajművelése és tápanyagellátása c. könyv (Mg. Kiadó, Bp., 1979), amely napjainkban is alapvető forrásmunkának számít. A bogoroggyümölcsűekkel végzett tápanyagellátási kísérletek céljára világviszonylatban is újdonságértékű tenyészedenyes vizsgálati módszert dolgozott ki, amely segítségével feltárta a málna és piros ribizske makroelem-ellátottságának alapösszefüggéseit (Kert. Egyet. Közl. XXXV. 177—187.,

1971, *Le controle de l'alimentation des plantes cultivées II.* 957—965. 1975, Akadémiai Kiadó, Bp., *Acta Agr. Hung.* 33, 337—343. 1984, *Kert. Tud.-Hort.Sci.*, 1, 16—20, (1994). Kutatómunkájának legkiterjedtebb területe az almafák nitrogénigényének vizsgálata, összefüggésben a gyümölcsminőség és tárolhatóság alakulásával. Meghatározta a fontosabb fenotázisokban az almafák nitrogén-ellátottságát jelző levéldiagnosztikai határértékeket (4th Int. Coll. of Plant Nut. Proc. 1, 150—159, 1976, *Acta Agr. Hung.* 36, 225—229. 1987). Kidolgozta a savanyú homoktalajon álló almaültetvények magnéziumellátottsága javításának módszerét hazai dolomitörlemény felhasználásával (*Acta Hort.* 274, 377—382, 1990). Tudományos eredményei és termelésfejlesztési tevékenysége keretében elvégezte a hazai gyümölcsstermesztés tápanyag-gazdálkodásának kritikai értékelését. Eredményei hozzájárultak ahhoz, hogy hazai gyümölcsösök tápanyag-gazdálkodásában az utóbbi két évtizedben szemléletváltozás következett be (*Kert. Élelm. Egyetem Kiadv.* 114—117, 1988, *Kertgazdaság* 1, 57—67, 1990).

A gyümölcsstermesztés két területén, a gyümölcsstermő növények tápanyagellátása és a bogósgyümölcsűek termesztése témakörökben nemzetközileg is elismert szaktekintély.

Ájánlók: *Balázs Sándor, Kozma Pál, Tamássy István*

Sass Pál

1937-ben született Jászfelsőszentgyörgyön. Tudományos munkásságának fő területe a gyümölcsstermesztésben az érés utáni, ún. postharvest szakasz kutatása. E témakörben (*Az alma tárolhatóságát meghatározó törvényszerűségek a fajta, a termőtáj és a tárolási mód-szerek összefüggései alapján*) nyerte el 1983-ban a mezőgazdasági tudomány doktora fokozatot. A KÉE kecskeméti Főiskolai Karának tanszékvezető egyetemi tanára és főigazgatója.

Az elmúlt 10 évben egy magyar és egy angol nyelvű könyvet, 5 könyvrészletet írt és kétkötetes angol nyelvű ISHS-kiadványt szerkesztett; magyar nyelven 18, idegen nyelven 20 tudományos közleményt jelentetett meg. Cikkeire való hivatkozások száma 179. Az USA-ban töltött vendégprofesszorsága idején folytatott kutatásaival elsőként határozta meg a Jonatán alma kalciumtartalmát Ca-ionszelektív elektróddal (*Technic. Inform., MSU*, 1—12.). Vezetője, ill. tagja annak a kutató csoportnak, amelyben a gyümölcs érési és utóérési folyamatában jelentős összefüggéseket tártak fel a peroxidáz, a polifenoloxidáz-komplex, az almasavdehidrogenáz, az almasavdehidrogenáz-dekarboxiláz, a NAD, ill. NADP-specifikus izocitromsavdehidrogenáz, a pektinészteráz, valamint a poligalakturonáz aktivitás vonatkozásában (*Chem. Mikrobiol. Technol. Lebensm.*, 1981, 7, 77—86; 1984, 9, 34—47; 1985, 9, 97—104; *Gyümölcstárolás*, 1986, 207—213; *Acta Alimentaria* 1985, 14, 68—69.). Újabb eredményeik közé tartozik a sejtfalmembrán ionkiáramlási sebességének mérése (*Acta Hort.* 1994, N° 368, 285—290), az alma érésének megállapítása NIT-technikával (*Acta Hort.*, 1994, N° 368, 276—280.). A csoport elmúlt évek legrelevánsabb kutatási eredményei közé tartozik a természetes mátrixok karbonsav és szacharid tartalmának egy oldatból, egyetlen gázkromatográfiás felvétel alapján történő meghatározása (*J. of Chromatogr.* 1991, 552. Vol. 337—344; 1993, Vol. 636, 203—206; 1994, Vol. 76, 466—468.). Nevéhez fűződik többek között a tárolási veszteségek előrejelzési módszerének kidolgozása (*Acta Horticulturae*, 1988, N° 259, 465—480.), a veszteségösszetevők Step Wise és Path-analízissel történő összefoglalása (*Fruit Storage*, 1993, 72—279; *Acta Agr. Hung.* 1989, 38, 37—43.), az alma héjszerkezete és tárolási veszteségek kapcsolatrendszerének kimutatása (*Act. Agr. Hung.* 1984, 33, 41—50.), a tárolás alatti tömegvesztés és nagyságrétegződés mértékének megállapítása, a tárolási veszteségek értéktranszformációs kidolgozása. Mindezek a termés-, ill. árufiziológiai alapú kuta-

tások döntő összetevői az ágazati marketinglogisztika, ill. értékesítési stratégia meghatározásának.

1991 és 1994 között részt vett a Cost 94-es EU kutatási programban. 16 évig folytatott a hallei egyetemmel közös kutatásokat, 5 évig nemzetközi kutatási témakoordinátori teendőt látott el. A mintegy 40 ország részvételével megrendezett Postharvest 93 Nemzetközi Szimpózium összehívójaként az előkészítő és rendező bizottság elnöke volt. Megválasztották az 1995-ös Élelmiszertudományi Világkongresszus Postharvest Szekciójának társelnökévé.

Ajánlók: *Balázs Sándor, Király Zoltán, Tomcsányi Pál*

Orvosi Tudományok Osztálya

RENDES TAGSÁGRA

Hász Mihály

1931-ben, Vaszaron született. Főbb kutatási területe a gyomor funkcionális sebészete és a vékonybél sebészeti pathofiziológiája. A SOTE III. sz. Sebészeti Klinikájának tanszékvezető egyetemi tanára. 1990 óta az Akadémia levelező tagja.

Levelező tagsága óta is jelentős tudományos munkát fejtett ki a funkcionális gyomorsebészet hosszú távú eredményeinek értékelése, továbbfejlesztése terén. Hazánkban részben nevéhez fűződik a laparoszkópos műtėti technika bevezetése (1990), amelyet ma már országosan végeznek. Levelező taggá választása óta két könyve jelent meg, amelyeknek szerkesztője és társszerzője. (A máj betegségeinek diagnosztikus problémái, Akadémiai Kiadó 1993, Nyombélfekély, Springer Kiadó 1993.) Hűsz tudományos közleménye jelent meg (6 megjelenés alatt), és 61 tudományos előadást tartott különböző hazai és külföldi kongresszusokon.

Vezetőségi tagja a Magyar Sebész- és Gastroenterológiai Társaságnak, a Magyar Orvosi Laser és Optikai Egyesületnek. Szerkesztőségi tagja két hazai és egy külföldi folyóiratnak. Főszerkesztője az Acta Chir. Hung. című folyóiratnak. Az MTA II. Klinikai (operatív) Bizottság elnöke. Tagja az Országos Sebészeti és az Országos Onkológiai Kollégiumnak, az International College of Surgeons, a Collegium Internationale Chirurgiae Digestivae, az International Gastro-Surgical Club, a Worldwide Hungarian Medical Academy, a World Association of Hepato-Pancreato-Biliary Surgery, valamint a Society of American Gastrointestinal Endoscopic Surgeons Társaságnak. Tudományos kitüntetései: Madzsar-díj, Kiváló Orvos.

Ajánlók: *Eckhardt Sándor, Gáti István, Lapis Károly, Petrányi Gyula*

Magyar Kálmán

1933-ban, Szentlőrincán született. Szűkebb szakterülete: farmako-biokémia, farmakokinetika. Akadémiai levelező tag 1987-ben lett. Székfoglaló előadásának címe: Biokémiai farmakológia, hazai gyógyszerkutatás. A SOTE Gyógyszerhatástani Intézet tanszékvezető egyetemi tanára, a SOTE Központi Izotóp Laboratórium mb. vezetője.

Levelező taggá választása óta eltelt időben folytatta a (-)-deprenyl hatásmódjának feltárására vonatkozó nemzetközileg elismert kutatásait. Kimutatta, hogy a (-)-deprenyl előkezelés kivédi a noradrenerg rendszer DSP-4-gyel indukált szelektív károsodását. Ez a hatás első-

sorban a vegyület metabolitjainak a noradrenalin felvételét gátló hatásán alapul és független a MAO-B bénító hatástól (J. Neural Transm., 41: 167—175, 1994). Bizonyította a (-)-deprenyl intenzív „first pass” metabolizmusát és ennek csökkentése érdekében a már több országban regisztrált tablettá helyett új gyógyszerforma kimunkálásán dolgozik. Az 1993-ban megjelent *Inhibitors of monoamine oxidase B* c. könyvben (Birkhäuser Verlag, Basel) őt kérték fel a *Pharmacology of monoamine oxidase type B inhibitors* c. összefoglaló fejezet megírására. Behatóan foglalkozik a membrán ion-biogénamin transzport összefüggésével (J. Physiol. 393, 107—112, 1987) és az antidepresszív gyógyszerek hatásmódjának tanulmányozásával (Pharmacol. Res. Commun. 20, 41—43, 1988). Több, fejlesztés alatt álló originális magyar gyógyszermolekula farmakokinetikai vizsgálatát végzi.

A MAO témakörben rendezett nemzetközi szimpóziumok rendszeresen meghívott előadója. Tagja a Magyar Farmakológiai Társaság vezetőségének, a SOTE Doktori Tanácsának, az MTA Orvosi Tudományok Osztálya Gyógyszerésztudományi Bizottságának elnöke, a TMB Plénum tagja, ahol az elméleti orvostudomány referense. Tudományos kitüntetései: Jend-rassik-emlékérem (1977), Akadémiai Díj (1981).

Ajánlók: *Gáti István, Knoll József, Lapis Károly*

Méhes Károly

1936-ban, Budapesten született. Szűkebb szakterülete: gyermekgyógyászat, klinikai genetika. Akadémiai levelező tag 1990-ben lett. Székfoglaló előadásának címe: A centromérasztévválás sorrendje. A Pécsi Orvostudományi Egyetem Gyermekklinikájának tanszékvezető egyetemi tanára.

Széles körű nemzetközi együttműködéssel munkahelyén külföldön is jól ismert klinikai genetikai iskolát alakított ki; az elmúlt öt évben korszerű molekuláris biológiai módszereket honosított meg. Újabb vizsgálataival megerősítette azt a korábbi megfigyelését, hogy a kromoszómák hasadási sorrendjének megváltozása szerepet játszhat a kromoszóma-rendellenességek (*Hum Genet* 1990, 85:379 és 1992, 88:477), valamint egyes veleszületett immunhiányos és rosszindulatú folyamatok kialakulásában (*Am J Med Genet* 1994, 49:374). Családvizsgálatokkal összefüggést mutatott ki a gyermekkori leukémiák és több öröklődő alkati variáns között (Chapter 25, in Bartsocas [Ed]: *Dysmorphology*, HTA Med Publ, Athen, 1994).

Összesen 3 monográfiát, 19 könyvfejezetet és 168 közleményt publikált. Ezek kumulatív impakt faktora 164,4 (ebből első szerzőként 84,1; levelező taggá választása óta éves átlaga 4,15); összes idézettsége 770.

A Deutsche Akademie der Naturforscher Leopoldina tagja (1994).

Ajánlók: *Bálint Péter, Donhoffer Szilárd, Gáti István*

Muszbec László

1942-ben, Sárrétudvariban született. Szűkebb szakterülete: trombózis és hemosztázis kutatás. Akadémiai levelező tag 1990-ben lett. Székfoglaló előadásának címe: A XIII-as véralvadási faktor celluláris úpusa. A SOTE Klinikai Kémiai Intézetének egyetemi tanára, intézetigazgató.

Levelező taggá választása óta korábbi munkáját folytatva a trombózis és hemosztázis kutatás több területén nemzetközileg is kiemelkedő eredményeket ért el. Kimutatták, hogy

a trombocita fehérjék — és általában a fehérjék — zsírsavakkal történő poszttranszlációs kovalens módosítása nem palmitinsav specifikus, abban egyéb telített, sőt többszörösen telítetlen zsírsavak is részt vehetnek, s ezzel a módosított fehérjék hidrofób kölcsönhatásai szintjén egy új regulációs mechanizmust tártak fel (J. Biol. Chem. 268, 8251, 1993; 268, 11 394, 1993; 268, 18 243, 1993; 269, 4713, 1994). Kimutatták, hogy trombocita aktiváció során a vinkulin és a tirozin kináz pp60^{c-src} transzlokálódnak a citoskeletonba, s ez különböző szinten szerepet játszik az aktiváció mechanizmusában (Cell Motil. Cytoskeleton 21, 123, 1992; EMBO J. 11, 855, 1992). Felfedezték a XIII-as véralvadási faktor aktivációjának egy új, intracellulárisan működő mechanizmusát, mely során a zimogén faktor proteolízis nélkül alakul át aktív enzimmé (Biochem. J. 267, 557, 1990; Thrombos. Haemostas. 69, 282, 1993). Egy új bázikus heparinkötő thrombocyta fehérjét indentifikáltak és izolálták (Biochem. Biophys. Res. Commun. 174, 70, 1991).

A Szent-Györgyi Albert-díj kitüntetettje (1994), az Academia Europaea és a New York Academy of Sciences tagja.

Ajánlók: *Eckhardt Sándor, Gáti István, Hollán Zsuzsa*

Palkovits Miklós

1933-ban, Budapesten született. Szűkebb szakterülete: neuroanatómia, neuroendokrinológia, anatómia-szövettan. Akadémiai levelező tag 1990-ben lett. Székfoglaló előadásának címe: Kémiai neuroanatómia: kérdések és újabb kérdések. Jelenlegi munkahelye: SOTE I. sz. Anatómiai Intézet.

1990 óta 2 könyvfejezete és 71 tudományos közleménye jelent meg. Eredményei közül kiemelendő a központi idegrendszer neuropeptid-tartalmú idegsejtjei plaszticitásával kapcsolatos vizsgálatai, melyek igazolják, hogy egyes neuroendokrin regulációban részt vevő sejtszövetek működésének kiesését más idegsejtek pótolni képesek (Palkovits M. et al.: (1991) *Corticotropin-releasing hormone-containing neurons in the hypothalamo-hypophyseal system in rats six weeks after bilateral lesions of the paraventricular nucleus*, *Neurosci* 42:841—851). Neuroanatómiai (pályakutatási) és neuroendokrin módszerekkel bizonyította az atrial natriuretic polypeptid (ANF) szerepét a só- és vízháztartás központi szabályozásában, valamint e hormon hatását az agyi vasopressin és angiotensin rendszerre (Palkovits M. et al.: (1990) *Atrial natriuretic factor in central nervous system regulatory mechanisms: Effect of experimental alterations in water and salt homeostasis and blood pressure*, *Miner Electrolyte Metab* 16:42—47). In situ hibridizációs módszerekkel kimutatták a klasszikus neurotranszmitter receptorok mRNS-einek jelenlétét a gyomor-bél rendszer immunsejtjein. Ez a megfigyelés új megvilágításba helyezi a gyomor-bél nyálkahártya szekréciós tevékenységének idegi és hormonális szabályozásának mechanizmusát (Mezey É. & Palkovits M.: (1992) *Localization of targets for anti-ulcer drugs in cells of the immune system*, *Science* 258:1662—1665).

Tudományos közleményeinek száma 545 (ebből 220-ban volt első szerző), közleményeinek kumulatív impakt faktora 1113,4, össz-idézettsége 19 376. A legutóbbi nemzetközi felmérés szerint az élő és élettelen természettudományok valamennyi ágában dolgozó kutatók közül — egyetlen magyarként — a legtöbbet idézett 150 között szerepel. Tudományos kitüntetései: Akadémiai Díj, 1976. Széchenyi-díj, 1991. Rinecker-díj és Aranyérem (Németország), 1993.

Ajánlók: *Gáti István, Pásztor Emil, Szentágothai János, Vizi E. Szilveszter*

Telegdy Gyula

1935-ben, Nagyszebenben született. Szűkebb szakterülete: neuroendokrinológia. Akadémiai levelező tag 1990-ben lett. Székfoglaló előadásának címe: Neuropeptidok szerepe a központi idegrendszer működésében. A SZAOE Kóréletani Intézetének tanszékvezető egyetemi tanára.

Levelező tagsága óta megjelent 112 idézhető tudományos munkája, amelyből öt könyvrészlet és egy szabadalom.

Ebben a periódusban az alábbi legfontosabb tudományos megállapításokat tette: kimutatta, hogy az atriális nátriuretikus peptid (ANP) az idegrendszerben fontos szerepet játszik a tanulási és memória folyamatokban. Mind a tanulást, mind a memóriarögzülést elősegíti (Pharm. Biochem. and Behav. 1991, 40, 61, Brain Res. Bull. 1991, 26, 177.) Kivédi az elektrokonvulzív sokk által létrehozott amnéziát (Neuropeptides 1991, 19, 103). Ezekben a hatásokban neurotranszmitterek játszanak szerepet közvetítőként (Eur. J. Phar. 1992, 211, 411). Az időközben felfedezett agyi nátriuretikus peptid (BNP) sok tekintetben hasonló biológiai hatást mutat (Eur. J. Phar. 1993, 232, 305). Számos további vizsgálattal bizonyította, hogy az addikcióval járó folyamatok szerveződésében a neuropeptidok is fontos szerepet játszanak. A hatások közvetítésében transzmitter-mechanismusok működnek közre (Neuropharmacology 1992, 31, 593., Neuroendocrinology 1992, 55, 9., Neuropeptides 1991, 19, 51).

Új neuropeptidnek, a CGRP-nek a vizsgálatát kezdte meg. Az eddig elvégzett vizsgálatok egy biológiai szempontból fontos idegrendszeri neurohormonnak a jelentőségét ígérik. (Neuropeptides 1994, 26, 233., Pharmacol. Biochem. and Behav. 1994, 47, 121).

Tudományos kitüntetései: Moszkvai Egyetem Szecsenov-érem (1984), Moszkvai Egyetem Anochin-érem (1988), Karolinska Intézet, Stockholm, Diczfalusy-érem (1988), Helsinki Egyetem-érem (1990).

Ajánlók: *Donhoffer Szilárd, Gáti István, Pásztor Emil*

LEVELEZŐ TAGSÁGRA

Bánóczy Jolán

1929-ben, Budapesten született. Szűkebb szakterülete: Orális medicina, szájüregi prekancerózisok klinikó-patológiája, klinikai és experimentális kariológia, szájbetegségek prevenciója. A SOTE Konzerváló Fogászati Klinikáján egyetemi tanár. Doktori értekezését „A leukoplakia klinikó-patológiai jelentősége” címmel 1977-ben védte meg.

A szájüregi prekancerózus léziók területén 670 leukoplakiás beteg longitudinális vizsgálatának adatairól számolt be, 30 éves megfigyelési idő után, mely világviszonylatban a legnagyobb és leghosszabb időn keresztül ellenőrzött beteganyag. („Oral Leukoplakia”, Akadémiai Kiadó — Martinus Nijhoff Publishers, 1982; „Oral Leukoplakia” Ishiyaku Publishers, 1986; Int. J. Oral Maxillofac. Surg. 15: 790—798, 1986; Community Dent. Oral Epidemiol. 19: 265—267, 1991) A klinikai és experimentális kariológia területén finn együttműködésben, WHO támogatással több éven keresztül végzett közös kutatásokat a cukorpótló szerek (xilit) cariesreduktív hatásáról (Acta Odontol. Scand. 43: 321—388, 1985; Internat. Dent. J. 38: 179—189, 1988; Internat. Dent. J. 42: 291—304, 1992).

Az elmúlt tíz évben 11 könyve és könyvrészlete jelent meg, ebből öt magyar nyelvű szerkesztett könyv, kettő könyvrészlet, egy japán nyelvű monográfia, két angol és egy francia nyelvű könyvrészlet. Tíz év alatt megjelent tudományos közleményeinek száma 173, 93 idegen (78 angol, 10 német, 2 lengyel, 3 francia) nyelven jelent meg. A hivatkozások száma az utolsó 10 évben 549, egy cikk átlagos idézettsége 6,967, összes cikkeinek átlagos idézettsége 7,444. Impakt faktorának értéke összes közleményeire vonatkozóan 112,843.

Tudományos elismerései: Semmelweis Tudományos Díj 1970, MTA jutalom 1972, Árkóvy Emlékérem 1979, Markusovszky-díj 1980, a német, finn és amerikai (USA) Fogorvosegyesület tiszteletbeli tagja, a Zágrábi Egyetem vendégprofesszora.

Iskolateremtő egyéniség, tudományos közéleti tevékenységét hazai és nemzetközi orvostársaságokban betöltött tisztségei igazolják.

Ajánlók: *Eckhardt Sándor, Knoll József, Nász István, Petrányi Gyula, Stark Ervin*

Besznyák István

1931-ben, Egerben született. Szűkebb szakterülete: onkológia, sebészet. Az Országos Onkológiai Intézet sebészeti osztályának osztályvezető főorvosa, 1993 óta a HIETE klinika onkológiai tanszékének egyetemi tanára.

Doktori értekezését daganatsebészetből 1982-ben védte meg.

Kiterjedt tudományos munkásságát 254 dolgozat és 7 könyv bizonyítja. Kiemelkedő értékű vizsgálatokat végzett a mediastinális tumorokkal kapcsolatban. Jelenleg a Magyar Sebész Társaság elnöke és az ETT-ben a Szakmai Kollégiumok Bizottságát vezeti.

Fontosabb közleményei: 87 tudományos közlemény (ebből 45 külföldi), 7 könyv (vagy fejezet) szerzője (ebből 2 külföldi, 4 magyar). *Nature*, 183, 395—396, 1959; *A. M. A. Arch. Surg.* (Chicago), 91, 1023—1025, 1965.; *Ann. Surg.* 163, 553—558, 1966.; *J. Thorac. Cardiovasc. Surg.* 89, 462—465, 1985.; *New Engl. J. Med.* 312, 1259, 1985.; *Arch. Pathol. Lab. Med.* 110, 893—896, 1986.; *J. Surg. Oncol.* 41, 19—21, 1989.; *Cell. Prolif.* 25, 569, 1992.; *Ann. Oncol.* 5, 83—85, 1994.; *Eur. J. Surg. Oncol.* 20, 193—195, 1994.

Számos nemzetközi társaság tagja (Royal Society of Medicine, American College of Surgeons, etc.), az ESSO Elnökségi tagja, a TMB Klinikai Szakbizottságának aktív tagja. Több tudományos folyóirat szerkesztőbizottságában vesz részt.

Tudományos kitüntetései: Balassa emlékérem (1989), Krompecher és Markhot emlékérem (1991), New York Academy of Sciences tagság (1993).

Ajánlók: *Eckhardt Sándor, Ihász Mihály, Petrányi Győző*

de Châtel Rudolf

1938-ban, Budapesten született. Belgyógyász egy. tanár a Semmelweis OTE I. sz. Belklinikájának igazgatója.

A veseműködés élet- és kórtanával kapcsolatos kutatásait Bálint professzor, majd Forgách docens munkacsoportjában végezte. 1969-től az I. sz. Belklinikán dolgozik, 1973-tól osztályvezetőként és a nephrológia-hipertónia szakrendelés vezetőjeként. 1974—75-ben egyéves tanulmányúton volt Reubi professzor mellett Bernben. A vérnyomásreguláció és a hipertónia patogenezisével kapcsolatos kutatási eredményeit foglalta össze az 1978-ban megvédett kandidátusi disszertációban. Az 1992-ben megvédett akadémiai doktori munkájának alapja egy,

az 1978-ban történt publikáció óta tankönyvi adattá vált megfigyelése volt: a világirodalomban elsőként mutatta ki a nátrium retenció szerepét a diabetes mellitushoz társuló hipertónia patogenezisében. E közleményére több mint 140 nemzetközi hivatkozás történt, köztük a Joslin's Diabetes két kiadása, Handbook of Hypertension stb. A Heidelbergi Egyetemen történt együttműködés keretében ezen eltérés okait tanulmányozta, melynek során ugyancsak elsőként mutatta ki a pitvari natriuretikus hormon elválasztás zavarát diabetesben. Munkásságát 1992-ben Gömöri Pál-éremmel és díjjal, 1994-ben Akadémiai Díjjal jutalmazták. Két kiadást megérintő kismonográfiája jelentősen befolyásolta a hipertónia kezelésével kapcsolatos hazai szakmai normákat; két, társszerkesztésében megjelenő könyve mellett 6 könyvrészletet, 66 közleményt publikált. Az elmúlt tíz évben 2 könyvet (1 önálló monográfia, 1 könyvben társszerkesztő; mindkettő magyar nyelven); 4 könyvrészletet (3 idegen nyelven), 19 közleményt (10 idegen nyelven), 25 idézhető abstractot (19 idegen nyelven) publikált. Kumulatív impakt faktora 55,732, a hivatkozások száma 380 felett van.

Legfontosabb tudományos munkái (társszerzőkkel): *Kidney International* 12: 412—421 (1978); *Hipertónia: Medicina Könyvkiadó, Budapest* 1983 és 1987. A két kiadást megérintő kismonográfia a magasvérnyomás betegség hazai ellátását mélyrehatóan befolyásolta.

Ájánlók: *Bálint Péter, Eckhardt Sándor, Petrányi Győző, Petrányi Gyula*

Czeizel Endre

1935-ben, Budapesten született. Szűkebb szakterülete: orvosi genetika, epidemiológia. A Johan Béla Országos Közegészségügyi Intézet humángenetikai és teratológiai osztályának főorvosa, a WHO Collaborating Center for the Community Control of Hereditary Diseases igazgatója. Akadémiai doktori értekezését orvosi genetika-epidemiológia témában 1978-ban védte meg.

A fejlődési rendellenességek genetikai- és teratopidemiológiai kutatásairól három angol nyelvű monográfiában (*Aetiological Studies of Isolated Common Congenital Abnormalities in Hungary*, 1984; *Multiple Congenital Abnormalities*, 1988; *Congenital Limb Deficiencies in Hungary*, Akadémiai Kiadó, 1994) számolt be. Elsőként igazolta a terhesség alatti cigarettázás terminalis transvers végtaghiányt okozó hatását. Az ún. kísérletes epidemiológiába bevezette az önmérgezéses modellt, amely révén a nagy dózisú kemikáliák teratogén és mutagén hatása emberben vizsgálható. A nemzetközi megítélés szerint az általa létrehozott Veleszületett Rendellenességek Felügyelet világviszonylatban a legszínvonalasabb közegészségügyi surveillance-ok közé tartozik. Elsőként valószínűsítette egy kemikália (triklorfon) humán terminális mutagén hatását. Így a mutagenesis epidemiológia és a teratopidemiológia egyik megalapítójának tekintik. A magyar etnikumok és referencia népeségek első korszerű népességgenetikai vizsgálatának eredményeit „*Genetics of the Hungarian Population*” (Springer Verlag, 1990) címen tették közzé. Kidolgozta a genetikai tanácsadás „információval irányított” módszerét és az etikai problémákat több nyelven, így angolul kiadott könyvében (*The Right To Be Born Healthy*, A. R. Liss, New York, 1988) összegezte. A WHO megbízásából kidolgozta az Optimális Családtervezési Modellt és ennek keretében igazolta, hogy egy specifikus multivitamin képes az anencephalia—spina bifida első előfordulásának kivédésére. Végül is ennek alapján vezették be az USA-ban ezt a preventív módszert. E kutatásával elsőként bizonyította, hogy ezzel az elsődleges megelőzési módszerrel más fejlődési rendellenességek is kivédhetők. 4 angol, 6 magyar könyv, 28 idegen nyelvű könyvrészlet, 287 idegen nyelvű, 359 magyar nyelvű közlemény szerzője. Nemzetközi hivatkozásainak száma 1265.

Az Európai Mutagén Társaság és az International Clearinghouse for Birth Defects Monitoring Systems elnökének választották, 1991-ben a washingtoni Humán-genetikai Világkongresszus alelnöke volt. Tagja az American Journal of Medical Genetics és a Journal of Medical Genetics szerkesztő bizottságának.

Kétszer tüntették ki Markusovszky-díjjal.

Ajánlók: *Alföldy Lajos, Eckhardt Sándor, Kondorosi Ádám, Pásztor Emil*

Frang Dezső

1932-ben született Répceszemerén. Kutatási területe az urolithiasis, valamint az urológiai onkológia. A SOTE Urológiai Klinikájának tanszékvezető egyetemi tanára. „A vesék korallkövei és műtéti megoldásuk módjai” c. doktori értekezését 1981-ben védte meg.

1983 óta 6 könyvet, 3 könyvrészletet írt, kettőt szerkesztett. Két szabadalom tulajdonosa. Az utóbbi 10 évben 66 magyar nyelvű és 28 idegen nyelvű tudományos közleménye jelent meg.

Legfontosabb művei: Frang D., Babics A.: „Lymphography in urogenital diseases” című könyv, amely 1992-ben elnyerte az Akadémia nivódíját; Organ-preserving Surgery in Kidney Tumors. International Urology and Nephrology 19, 363, 1987; Frang D., Czvalinga I., Polyák L.: A New Approach to the Treatment of Polycystic Kidneys. International Urology and Nephrology 20, 14–21. 87–88. 1988.

Az MTA Orvosi Tudományok Osztálya tanácskozási jogú tagja, elnöke az MTA Urológiai Kutatásokkal foglalkozó Bizottságnak, a Tudományos Minősítő Bizottság referense. Az MTA tisztségeire 1990-ben kapta megbízatását. Hét külföldi tudományos társaság tiszteletbeli tagja. 1992-ben tagjává fogadta a The New York Academy of Sciences.

Gyógyító munkásságát 1982-ben Kiváló Orvos kitüntetéssel jutalmazták, az Illyés Géza emlékérem tulajdonosa, a SOTE Kiváló Oktatója.

Szakmai tudományos munkásságát a hazai és nemzetközi orvostársaságokban, bizottságokban betöltött eddigi tisztségei igazolják.

Ajánlók: *Ihász Mihály, Knoll József, Nász István, Stark Ervin*

Juhász-Nagy Sándor

1933-ban született Debrecenben. Szűkebb szakterülete a keringéskutatás. 1966-tól dolgozik a Semmelweis Orvostudományi Egyetemen. 1982-ben nevezték ki itt egyetemi tanárrá, az Ér- és Szívsebészeti Klinika kutató-professzora.

Fő működési területe a keringési rendszer klinikó-fiziológiai kutatása, ezen belül is elsősorban a szív és a koszorúerek kórtani szabályozásának vizsgálata. Doktori címét 1977-ben nyerte el „A funkcionális coronaria elégtelenség kísérletes modelljei” c. disszertációjával. A keringéskutatás terén 209 közleményt publikált, melyekre 600 nemzetközi folyóirat-hivatkozás, továbbá nagyszámú hazai és kézikönyvi hivatkozás található az irodalomban. Az utóbbi évtizedben megjelent közléseinek száma 96, a vonatkozó időszakra eső hivatkozásoké 278.

Munkásságához kapcsolódik a koszorúeres sympathicus (érszükitő) innerváció modern felfogásának alapjaiban ma is érvényes első kidolgozása, mely már kutatói pályafutásának első fázisában számottevő nemzetközi érdeklődést irányított tevékenységére. Szakítva a közvetlen koszorúér-beidegzés jelentőségét (sőt létét) akkortájt tagadó nézetekkel, ő és munkatársai kimutatták, hogy a koronáriáknak a myocardium beidegződésétől független, funkci-

onálisan jelentős saját adrenerg vazokonstriktor ellátása van (Am. J. Physiol. 200: 125, 1961; Quart. J. Exp. Physiol. 48: 93, 1963), mely az értágító, főként humorálisan közvetített indirekt értágító hatásokkal éles kompetícióban áll: szokványos feltételek közepette általában az utóbbi effektus kerül fölénybe, ám patológiás vérellátási viszonyok mellett az előbbi predominanciájával kell számolni (Jpn Heart J. 15: 289, 1974; Physiologist 19: 245, 1976; Adv. Physiol. Sci. 27: 245, 1981).

Sokoldalú munkásságából kiemelkedik az ischaemiás és postischaemiás szív erei módosult reaktivitásának elsők között történt felismerése és értelmezése, melynek kapcsán — többek között — az ép szívműködés számára létfontosságú metabolikus éradaptáció (autoreguláció) és a myocardium oxigénigénye közti szoros fiziológiás kölcsönhatás „szétkapcsolásán” alapuló út típusú kísérletes angina modelleket írt le, s az ennek megfelelő kóros állapot felléptét és kialakulásának veszélyfeltételeit emberi szívműtétek során is igazolta. — (J. Cardiovasc. Surg. 13: 568, 1972). Miután a nagy szívműtétek biztonságos végzését alapvetően meghatározó sebészi kardioprotekció továbbfejlesztése kapcsán a szív vérellátásának és anyagcsere-állapotának nagyfontosságú noninvazív és dinamikus (folyamatos) nyomonkövetésére merült fel sürgős igény, az e célra alkalmas eljárás híján munkatársaival az elméleti megalapozástól a gyakorlati alkalmazásig bezáróan a 80-as években kidolgozta az operáció során exponált szív kvantitatív termográfias analízisét melyet az általa vezetett kutatói iskola azóta sokoldalúan használt fel és terjesztett el. Ezen eredményei hozzájárultak ahhoz, hogy a szívserkentő ágensek (főként a catecholaminok) hatását a kardiológiai és szívsebészeti veszélyállapotokban újszerű módon értelmezni lehessen (Arch. Int. Pharmacodyn 293: 109, 1988; Jpn Heart J. 30: 709, 1989). A vonatkozó jelenség által felvetett és kidolgozott teoretikus (katasztrófa-elméleti) modelljének gyakorlati adaptálása (Cardiopharmacology 87: 343, 1988) pedig döntő szerephez jutott abban, hogy a vele együttműködő sebészi csoport műtéti beavatkozásainak eredményessége ugrásszerűen javuljon — ami a letalitás kevesebb mint 1/3-ára való csökkentésével volt lemérhető (I. Orv. Htűp. 132: 2769, 1991). Munkássága emellett a klinikai indíttatású keringéskutatás számos további területére is kiterjed: példaként említhető annak a komplex eljárásnak a kidolgozása, melynek révén bebizonyosodott, hogy a koronária vénák felől az ischaemiás szívizomgöccök tápellátása eddig nem is sejtett mértékben jótékonyan befolyásolható (J. Mol. Cell. Cardiol. 22: 30, 1990). Alap kutatásbeli érdeklődése legújabbban a vazoaktív peptidek szív és koszorúeres effektusainak felderítése felé fordult: nemzetközi figyelmet keltenek az ANP-vel és az endotelinekkel kapcsolatos eredményei.

A hazai és nemzetközi tudományos közélet aktív résztvevője, több magyar és nemzetközi tudományos társaság tagja, illetve vezetőségi tagja. Számos alkalommal szerepelt nemzetközi kongresszusok felkért előadójaként, valamint az ezekhez csatlakozó szimpóziumok vagy szekciók szervezőjeként, illetve elnökeként. Az International Workshop for Coronary Interventions 1986-ban igazgatósági tagjává választotta. A FEBS (Európai Élettani Unió) 1993-ban elsőnek neki ítélte újonnan alapított évi díját és előadás tartására kérte fel. 1994-ben Szent-Györgyi Albert-díjjal tüntették ki.

Korábban több akadémiai bizottságnak volt tagja; jelenleg az MTA V. Osztályának tanácskozási jogú tagja, és a keringéstudományi bizottság tagja. A tudományos minősítésben legtöbbet foglalkoztatott magyar kutatók egyike, tagja a TMB Szakbizottságának. Önállóan akkreditált PhD programot irányít. 1991 óta elnöke az OTKA Élettudományi Szakkollégiumának.

Ajánlók: *Gáti István, Pásztor Emil, Spät András.*

Kovács László

1939-ben, Sátoraljaújhelyen született. Szűkebb szakterülete az élettan, membrán elektrofiziológia. A DOTE Élettani Intézetének tanszékvezető egyetemi tanára. 1987-ben védte meg doktori értekezését „Az intracelluláris kalcium koncentráció változások szabályzásának mechanizmusa harántcsikolt izmon” címmel.

Tudományos munkája során elsőként dolgozta ki és alkalmazta rutinszerűen a sejten belüli kalcium koncentráció kvantitatív mérésének technikáját (J. Physiol. 343. 161, 1983). Bizonyította a töltésmozgás szerepét a szarkoplazmatikus retikulum kalcium csatornáinak megnyílásában, leírta az izomsejtek elektromechanikai kapcsolatában szerepet játszó pozitív és negatív visszacsatolások mechanizmusát (Nature 279. 391, 1979 és J. Physiol. 390. 213, 1987, J. Gen. Physiol. 97. 897, 1991). Intakt sejteken meghatározta a troponon-C kalcium kötőhelyeinek kinetikai sajátosságait (Biophys. J. 51. 521, 1987). Megállapította, hogy a kalcium pumpa funkcionális alapegysége a dimér, melynek négy, kölcsönhatásban levő kötőhelye van (J. Physiol. 414. 639, 1991). Kísérletesen kimutatta a diabeteszes kardiomyopathiáért felelős ioncsatorna változásokat (J. Mol. Cell. Cardiol. 24. 841, 1992).

Az elmúlt tíz évben egy magyar nyelvű könyvrészlete és tizenegy angol nyelvű tudományos közleménye jelent meg, melyek impakt faktorának összege 41,0. Munkáira eddig 444 hivatkozás történt. 1994-ben Szent-Györgyi Albert díjat kapott.

Ájánlók: *Muszbek László, Papp Gyula, Spät András, Stark Ervin*

Kovács László

1934-ben született Szombathelyen. Szűkebb szakterülete a perinatológia, humán reprodukció kutatás. Doktori értekezését 1987-ben védte meg. A Szent-Györgyi Albert Orvostudományi Egyetem Szülészeti és Nőgyógyászati Klinikájának tanszékvezető egyetemi tanára.

A progesteron antagonisták klinikai felhasználása területén nevéhez fűződik az első dóziskereső vizsgálat az RU 486 (mifepriston) és a ZK 98734 (lilopriston) alkalmazásával. Elsők között foglalkozott az anti-progessogének contraceptios lehetőségeivel is.

Az elmúlt 10 évben 115 tudományos publikációja jelent meg, köztük magyar nyelven hat könyvrészlet, 47 tudományos cikk, idegen nyelven egy könyv, 15 könyvrészlet és 46 tudományos cikk. Ezekre a publikációkra 401 hivatkozás történt, összes citációinak száma 583. Impakt faktorainak összesített értéke 65, 967. Legfontosabb munkái: Termination of very early pregnancy by RU 486 — an antiprogestational compound. Contraception, 29, 399—410, 1984; Kovács L. et al.: Termination of early pregnancy with ZK 98.734: clinical evaluation In: Ch. Puri, P. F. A. Van Look (Eds): Hormone antagonists for fertility regulation. Bombay, 1989, 155—161, Indian Society for the Study of Reproduction and Fertility. Luteal contraception. Human Reproduction 3, 169—171, 1988.

Számos hazai és külföldi tudományos társaság rendes, illetve tiszteletbeli tagja, többnek tisztségviselője. Több hazai és nemzetközi kongresszus elnöke volt. Különösen kiemelkedő nemzetközi munkásságából együttműködése az Egészségügyi Világszervezet Humán Reprodukció Kutató Programjával. A WHO több tudományos bizottságának tagja és több multicentrikus nemzetközi projekt vezető kutatója.

Tudományos kitüntetései: Semmelweis-emlékérem (1991), Jancsó Miklós-emlékérem (1992).

Ájánlók: *Gáti István, Papp Gyula, Telegdy Gyula*

Monos Emil

1935-ben, Csabán született. Szakterülete az orvosi fiziológia, ezen belül a vérkeringési rendszer élet- és kórtana (artériák és vénák biomechanikája, normális és kóros működése, az értónus szabályozásának celluláris mechanizmusai), valamint a rendszerélettan. A SOTE Klinikai Kísérleti Kutató — II. sz. Élettani Intézetében egyetemi tanár (1983—), igazgató (1990—). Doktori értekezését *Biomechanikai tényezők az artériás rendszer működésében* címmel, 1982-ben védte meg.

Az artériás hemodinamika fiziológiai kontrolljának több új, fontos mechanizmusát ismerte fel. Sokoldalúan feltárta a vénás tónus normális és kóros szabályozási folyamatait; elsőként bizonyította, hogy egészséges végtagi vénák különböző mechanikai terhelésre miogén kapacitás-autoregulációval, illetve érszűkület ellen védő mechanizmusokkal reagálnak. Az érku-tatásban iskolát teremtett.

Az elmúlt tíz évben magyar nyelven 2 könyvet, két könyvrészletet magyar és hetet idegen nyelven, 7 magyar nyelvű és 93 idegen nyelvű (ebből abstract: 62) cikket jelentetett meg. A hivatkozások száma: 420.

Legfontosabb tudományos munkái: Az érfal biomechanikája, *Medicina*, 1986; A vénák fiziológiai funkciói és intrinszc szabályozásuk. *Orvosi Hetilap* 133/27: 1673—1684, 1992; How does the vein wall respond to pressure? *News in Physiol. Sci.* 8: 124—128, 1993; Monos E., S. J. Cowley, G. Dörnyei, A. W. Cowley, W. J. Stekiel: Hyperpolarization of in situ rat saphenous vein in response to axial stretch. *Am. J. Physiol.* 265: H857—H861, 1993.

Tudományos kitüntetés: Jendrassik Ernő Emlékérem és Díj (SOTE, 1978).

Alkotó módon, vezető funkciókban vesz részt a hazai és a nemzetközi tudományos közéletben. Két európai Akadémia választotta tagjai sorába.

Ajánlók: *Nász István, Palkovits Miklós, Papp Gyula, Telegdy Gyula*

Romics László

1936-ban született Érden. Fő kutatási területe az ateroszklerózis patogenezeise, a zsír- és szénhidrátanyagcsere kóros állapotai. A SOTE III. sz. Belgyógyászati Klinikájának tanszékvezető egyetemi tanára.

Doktori értekezését 1994-ben védte meg, melynek címe: „Az atherogenesis és zsíranyagcsere-zavarok összefüggése: érfali elváltozások, lipoproteinek és macrophagok anyagcseréjének eltérései”.

Fő kutatási területe a hiperlipoproteinémiák genetikájának vizsgálata (*Clin. Chem. Enzym. Comm.* 1988, 1: 35) és a lipoprotein(a) tanulmányozása, különböző kórképekben történő megjelenése volt (*Biochem. Biophys. Acta* 1988, 960, 91; *Clin. Chem.* 1989, 35, 2121; Tokai J. (társ szerző) *Exp. Clin. Med.* 1990, 15: 149, *Diabetologia*, 1994, 36: 47). Nevéhez fűződik hazánkban több olyan modern módszer bevezetése, amely hozzájárult a klinikai lipoprotein-kutatás fejlődéséhez.

Az utolsó évtizedben 7 könyvrészlete (ebből 3 jelenleg is forgalomban lévő belgyógyászati tankönyvekben van), 53 tudományos közleménye jelent meg, melyek közül 20 idegen nyelven került publikálásra.

Tudományterületén iskolát teremtett, melyet az utóbbi években minősítést nyert munkatársainak száma tanúsít. Az általa létrehozott kutatócsoport nemzetközileg is elismert és számos új megfigyelést tett. Széles körű tudománypolitikai és tudományszervezési tevékenységet végez, több külföldi és hazai tudományos társaság tagja, illetve vezetőségi tagja.

Kiváló Orvos és Pro Diabetologia Hungarica kitüntetésben részesült.

Ajánlók: *Gáti István, Lapis Károly, Magyar Kálmán*

Ribári Ottó

1932-ben, Budapesten született. Szűkebb szakterületei: fül-orr-gégészet, audiológia. Jelenlegi munkahelye és beosztása: SOTE Fül—orr-gégeklinika, egyetemi tanár, klinikai és intézeti igazgató. Doktori értekezését a fül-orr-gégészet területén, 1986-ban védte meg.

Klinikai farmakológiai munkásságából kiemelendő, hogy ő vezette be a Cavinton-infúziót, elsőként írta le az acetazolamid belső fülre gyakorolt hatását, valamint az Ipriflavon hatását az otoszklerotikus csontra. Új módszert dolgozott ki a hallásadaptáció és a hallásfáradás vizsgálatára. Módszereit mind külföldön, mind belföldön évtizedek óta alkalmazzák, magyar és külföldi tankönyvek rutin-módszereknek írják le. Több új módszert dolgozott ki a hallásjavítás területén. Hazánkban elsőként végzett középfül átültetést és Közép-Kelet-Európában elsőként végzett cochlearis implantációt. Műtéti eredményei nemzetközi színvonalúak. A hallásjavító műtétek terén nemzetközileg elismert szaktekintély. A fül-orr-gégészet területén elsőként foglalkozott a kisteljesítményű lézerek hatásával állatkísérletekben, majd később emberen. Bebizonyította a hélium-neon lézersugár hámosító hatását.

273 közleményt, ebből 61 könyv- ill. könyvrészletet publikált, az utolsó 10 évben 147 publikációja jelent meg. 1979-ben jelent meg első, 1986-ban a második és 1990-ben a jelenleg is érvényben lévő egyetemi tankönyve. 365 cikk idézi műveit, ebből 186 külföldi citáció.

A MOTESZ választott elnöke, az Egyetemi Klinikák Szövetségének Elnöke, az Európai Fül-orr-gége Egyesület vezetőségi tagja, a Nemzetközi Otoneurológiai Társaság alelnöke. Több nemzetközi folyóirat szerkesztőbizottságának tagja és számos külföldi tudományos társaság, ill. egyesület tiszteletbeli tagja.

Tudományos kitüntetései: Kiváló Orvos, Miniszteri Dicséret, Európai Tudományos és Művészeti Akadémiai tagság, MOTESZ Nagydíj, Ludwig Türck-érem (osztrák).

Ajánlók: *Ihász Mihály, Knoll József*

Schaff Zsuzsa

1943-ban, Budapesten született. Szakterülete a patológia, onkológia. Egyetemi tanár a SOTE I. sz. Patológiai és Kísérleti Rákkutató Intézetében.

Pályafutása kezdetén bekapcsolódott az intézet humán és kísérletes májpatológiai kutatásaiba, és különös felkészültségre tett szert az elektronmikroszkópos, majd az immunhisztokémiai, újabban pedig a molekulárbiológiai vizsgáló módszerek terén. Elsősorban a vírus—sejt kölcsönhatás tanulmányozása képezte kutatásainak területét, eredeti megfigyeléseket tett az onkogén vírusok hatására kialakuló sejtelváltozásokra vonatkozóan, és az Interferon sejtmembránra gyakorolt hatásainak megismerése terén. Az Interferon daganatgátló hatását Ha-RAS transzfektált sejtvonalakon igazolta és a gátlást csupasz egereken végzett in vivo kísérletekkel is bizonyította. E kísérletsor képezte alapját egy feltehetően új tumor-suppresszor gén, az rrg felismerésének. Külföldi intézettel együttműködve az Interferon vírusexpresszió gátló hatását in vivo körülmények között is igazolták, és pedig hepatitis C vírussal fertőzött májbetegség májszövetében. Az Interferon hatás morfológiai jeleit mutatta ki, s betegekben a HCV-RNS csökkenését detektálták polimeráz chain reakció (PCR) módszerével. A májpatológia terén az elsők között volt, akik a non-A, non-B, ill. C. vírus okozta hepatitiszrel kapcsolatban a vírusfertőzés kritériumait meghatározták. Munkásságával hozzájárult a hepatitisz C patomechanizmusának megismeréséhez. Újabban különböző növeke-

dési faktorok, a TGF α és β májszövetben való expresszióját tanulmányozza normális és kóros körülmények között, s megállapította, hogy a TGF fokozottan termelődik a dagana-
tokban és cirózisban, és az epeút proliferáció egyik fontos stimulánsa. Elsőként publikálta munkacsoportjával, hogy a TGF β expressziója párhuzamos a gyulladásos májbetegség aktivitásával. Progrediáló májbetegségekben vizsgálta a tumorsuppresszor gének közül a p53 RB, valamint az rrg szerepét, s igazolta, hogy a p53 mutáció hazánkban a májrákok kb. 40 %-ában kimutatható. Májpatológiai vizsgálatai révén a májbetegségek nemzetközileg is egyik nagyrebecsült szakértőjévé vált.

Közleményeinek száma: 137, könyvfejezetek száma: 30. Munkásságára történő hivatko-
zások száma: 780. Közleményeinek kumulatív impakt faktora: 119,583, az utolsó 10 év éves
átlaga: 7,6236.

A kórszövettani diagnosztika területén is elismert szakember, ugyanakkor tapasztalt ok-
tató, csaknem 30 éve oktat magyar és külföldi hallgatókat, emellett igen intenzív szakmai
közéleti tevékenységet is végez, a Magyar Onkológusok Társaságának 10 éven át titkára, 2
évig pedig elnöke volt.

Tudományos kitüntetései: Per Hedlum-émlékérem (Svédország, Göteborg) 1985; Kiváló
Munkáért 1981; Felsőoktatási Tanulmányi Érdemrend 1968; Jendrassik-émlékérem 1987.

Ajánlók: Eckhardt Sándor, Ihász Mihály, Lapis Károly, Magyar Kálmán

Szegedi Gyula

1936-ban, Újszászon született. Szűkebb szakterülete: klinikai immunológia. A DOTE III. sz.
Belgyógyászati Klinikáján tanszékvezető egyetemi tanár. Doktori értekezését a klinikai im-
munológia témában, 1990-ben védte meg.

Tudományos munkássága a poliszisztémás autoimmun betegségek, ezen belül is első-
sorban a systemas lupus erythematosus (SLE) patomechanizmusának kutatásával kapcsolo-
latos. Figyelemre méltó megfigyeléseket tett a hydantoin készítmények SLE-t kiváltó hatásáról
és annak mechanizmusáról. Elsők között számoltak be az SLE és egyes HLA antigének és
Gm allotípusok fokozottabb asszociációjáról és az SLE-s betegek klaszteranalízisével eltérő
prognózissal bíró alcsoportok klinikai és immunológiai sajátosságait írták le. Eredeti meg-
figyelésekkel jellemezték az SLE-s betegek monocytáinak funkcionális rendellenességeit, és
megállapították, hogy ezek előidézői elsősorban a betegséghez társuló immunológiai abnor-
malitások. Az SLE-s betegek limfocita szubpopulációit vizsgálták, és komplex celluláris és
humorális immunológiai paraméter változásokkal monitorozták az SLE-s betegek körlefo-
lyását. Az SLE-s betegek betegségének aktivitási, prognosztikai, túlélési adatait elemezték és
eredeti megfigyeléseket tettek az SLE és egyéb autoimmun, továbbá lymphoproliferatív kör-
képek társulásai vonatkozásában. Több mint 100 000 lakosra kiterjedő epidemiológiai meg-
figyeléseik hazai vonatkozásában az immunológiai természetű betegségek előfordulási gya-
koriságának az alapadatait jelentik.

Nemzetközi vonatkozásban is tekintélyes számú, általuk gondozott egyéb poliszisztémás
betegek (kevert kötőszöveti betegség; Sjögren-szindróma; nem differenciált kollagenózis; der-
mato/polimiozitisz; progressiv systemas sclerosis) betegségének tanulmányozása során is
több eredeti, nemzetközileg is elismert megfigyelést tettek. Kiemelésre érdemesnek az MCTD-s
betegek endothel sejt ellenes antitest vizsgálataik és a betegség klinikai alcsoportokra való
bontásuk, a primer Sjögren-szindrómás betegek nyálmirigy biopsziás anyagának immu-
nológiai feldolgozása során nyert értékes megfigyeléseik, továbbá a dermato- és polymo-

sitises betegek eltérő klinikai sajátosságainak jellemzése, valamint a Cyclosporin A polymyositisben való kedvező terápiás hatásának leírása.

Az utolsó 10 évben közleményeinek száma: 200 (68 külf. folyóiratban), a közleményeire való hivatkozások: 296, közleményeinek impakt faktora: 134,359. Irányítása mellett 15 kandidátusi és 3 orvostudomány doktora fokozat született. Könyvek, könyvrészletek: 8 könyvben írt és 3 könyvet szerkesztett, és azokba több részt írt.

Tudományos kitüntetései: Akadémiai Díj 1972, Markuszovszky Díj 1985.

Ajánlók: *Muszbek László, Petrányi Győző, Petrányi Gyula*

Szende Béla

1936-ban, Budapesten született. Szűkebb szakterülete a humán patológia, kísérletes patológia. A SOTE I. sz. Patológiai és Kísérleti Rákkutató Intézet egyetemi tanára, intézeti igazgató.

Doktori értekezését 1982-ben, a kísérletes onkológia, ezen belül sejtproliferáció szabályozása témában védte meg.

Évtizedek óta a kísérletes daganatkutatás területén dolgozik, elsősorban az aminosavak daganatnövekedésre kifejtett hatását tanulmányozta. Megállapította, hogy ugyanazon aminosav D és L formája ellentétesen befolyásolja egyes daganatfajták növekedését. Későbbiekben a Kisfaludy akadémikus által szintetizált thymopoeitin fragmensek immunstimuláns hatását vizsgálta, s munkássága nagyban hozzájárult, hogy 2 thymopeptid már a klinikai kipróbálás fázisában van. A Nobel-díjas Schally professzor intézetében vendégprofesszorként töltött esztendő során alkotó módon bekapcsolódott az LH-RH agonisták és antagonisták, valamint Somatostatin analógok daganatnövekedést gátló hatásának vizsgálatába. Ennek során elsőként mutatott rá az irodalomban, hogy ezek a peptidek a programozott sejthalál (apoptosis) fokozott indukálása révén fejtik ki hatásukat, éspedig a daganatsejtekben található receptorokon keresztül.

Tudományos tevékenységének másik fontos területét kísérletes májpatológiai kutatások képezik, a krónikus májkárosodás kísérletes modelljének különböző formáit dolgozta ki, s ennek kapcsán rámutatott a glikózaminoglikán tartalmú mesenchymalis sejtek jelentőségére a májzsugor, májcirrózis keletkezésében. A kísérletes daganatkutatás mellett a humán patológia terén is eredményes kutatómunkát végez, elsőként írta le a pvc porbelégzés által kiváltott körképet. A gyakorlati patológiai munkában is kiváló, kitűnő diagnoszta, elsők között dolgozta ki a patológiai adatok komputeres rögzítésének és tárolásának módszerét. 1958 óta oktatja a patológiát, 1987 óta német és angol nyelven is rendszeresen tart tantermi előadásokat.

Jelentős a tudománypolitikai ténykedése is. Neves nemzetközi társaságok megbecsült tagja. Több folyóirat szerkesztőbizottsági tagja. Tudományos eredményeit 241 dolgozatban, 17 könyvfejezetben és 2 könyvben tette közzé. 7 szabadalomban szerepel feltalálóként. Közleményeinek idézettsége: 677, közleményeinek kumulatív impakt faktora: 233,652. Tudományos és oktató munkájáért kapott kitüntetései: Oktatásügy Kiváló Dolgozója: 1976; Munka Érdemrend ezüst fokozat: 1987; Miniszteri Dicséret: 1989; Huzella Emlékérem: 1992; Baló József Emlékérem: 1994; New York-i Tud. Akad. tagja: 1994.

Ajánlók: *Lapis Károly, Magyar Kálmán, Nász István, Petrányi Gyula*

Szolcsányi János

1938-ban, Budapesten született. Szűkebb szakterülete: farmakológia, fiziológia. A POTE Gyógyszertani Intézetének tanszékvezető egyetemi tanára, tudományos rektorhelyettes.

Doktori értekezését 1987-ben védte meg.

Legfontosabb tudományos munkái: Szolcsányi, J., Barthó, L.: New type of nerve-mediated cholinergic contractions of the guinea pig small intestine and its selective blockade by capsaicin. *Naunyn-Schmiedeberg's Arch Pharmacol.* 305, 83–90, 1978; Capsaicin-sensitive chemoceptive neural system with dual sensory-efferent function. In: *Antidromic Vasodilatation and Neurogenic Inflammation.* Chahl, L. A., Szolcsányi, J., Lembeck, F. (eds.) Akadémiai Kiadó, Budapest, 27–55, 1984; Selective responsiveness of polymodal nociceptors of the rabbit ear to capsaicin, bradykinin and ultra-violet irradiation. *J. Physiol.* 388, 9–23, 1987.

A capsaicínre érzékeny szenzoros idegvégződések efferens funkciójának első bizonyítéka in vitro körülmények között a klasszikus vegetatív efferensektől független idegszabályozási rendszer feltárásához vezetett, mely nemzetközileg új kutatási irányt indított el (l. Maggi, C. A., and Meli, A. (1988) The sensory-efferent function of capsaicin-sensitive sensory neurons. *Gen. Pharmacol.* 19, 1–43). Elektrofiziológiai eredmények alapján ezek az idegvégződések a bőrben a polimodális nociceptorokkal azonosíthatók.

Az elmúlt tíz évben megjelent közleményei: egy könyv (szerkesztés); 11 könyvrészlet; 33 angol nyelvű, 1 magyar nyelvű tudományos cikk. A hivatkozások száma az utolsó tíz évben: 2132. Az összes hivatkozások száma önidézet nélkül több mint 3000.

Tudományos kitüntetései: Szent-Györgyi Albert-díj

Ájánlók: *Bálint Péter, Knoll József, Méhes Károly, Spät András*

Műszaki Tudományok Osztálya

RENDES TAGSÁGRA

Gyulai József

1933-ban, Hódmezővásárhelyen született. Akadémiai levelező tag 1990 óta. Szűkebb szakterülete: vékonyréteg-anyagtudomány, félvezetők fizikája és technológiája. Az MTA KFKI Anyagtudományi Intézetének és a Bay Z. Anyagtudományi és Technológiai Intézet igazgatója, a BME–KFKI kísérleti fizika tanszékén tanszékvezető tanár.

Levelező taggá választása óta tovább folytatta kutatásait az ionimplantáció atomisztikus modelljének kidolgozása céljából és — szélesebb csoportmunkában — a félvezetők technológiai defektjei témakörében. Tovább folytatta egyetemi tanítását — ezzel együtt a KFKI és BME új közös tanítási és PhD-képzési folyamatának kialakítását — az alkalmazott fizika és az anyagtudomány területén. Meghatározó szerepe volt e tudományterület új feltételeknek megfelelő hazai és nemzetközi orientációinak hatékony első lépéseiben: a fenti munkahelyeken, egy EUREKA JESSI programban, és nem kis részben az erlangeni Fraunhofer Intézetben végzett vendégprofesszorságai alatt és között.

1990 óta 34 kutatási cikke jelent meg a témakör rangos nemzetközi folyóirataiban, ezekben 1957-től 1993-ig 205 tudományos cikke jelent meg. Ezekre összesen 943 (míg 1970-től 1992-ig megjelent 47 cikkére 1990-től 180) hivatkozást kapott.

Három példa 1990 óta publikált kulcseredményeinek jellemzésére (társ szerzőkkel): (1) Influence of oxide thickness on ion-beam induced and thermal CoSi_2 formation. *Applied Surface Science* 73 (1993) 268—276, North-Holland [202]. (2) Formation and contact properties of Ti-silicided shallow junctions. *Applied Surface Science* 53, 313 (1991) [178]. (3) Effect of oxygen on the formation of end-range-disorder in implantation amorphized silicon. *J. Material Research* 6, 1965 (1991) [177].

A hazai egyetemi életben általa bevezetett és tanított új tantárgyak: (a) „Mikroelektronikai technológiák anyagtudománya” 1989-től, (b) „Anyagtudomány” 1991-től (mindkettő BME villamosmérnöki szak), (c) több új tantárgy a BME alkalmazott fizika szakán (eredményeit nézve az egyik leghitelesebb professzor e szak — és az ezzel kapcsolatos PhD-program — akkreditációjához). Kutató és tanító munkájáért, szakterületén végzett szervező-formáló tevékenységéért 1993-ban Széchenyi-díjjal tüntették ki.

Ajánlók: Csibi Sándor, Vámos Tibor

Kaliszky Sándor

1927-ben, Diósgyőrben született. Szűkebb szakterülete: műszaki mechanika. Akadémiai levelező tag 1990-ben lett. Székfoglaló előadásának címe: Tartószerkezetek optimális tervezése. A BME Építőmérnöki Kar mechanika tanszékének egyetemi tanára; az MTA Műszaki Mechanikai Tanszéki Kutatócsoport vezetője.

A nemlineáris anyagmodellel jellemezhető tartószerkezetek statikai és dinamikai vizsgálatának, matematikai modellezésének és numerikus kezelésének nemzetközileg ismert, és elismert kutatója. Csupán 1990 óta tiz alkalommal tartott előadásokat külföldi konferenciákon, tudományos intézetekben, és 1986 óta a mechanikai tudomány nemzetközi központjának (CISM, Udine) rektora. Ebben az időszakban három dolgozatot magyarul idehaza, nyolcat idegen nyelven külföldön publikált; közülük legjelentősebbnek a következőket tartjuk: Kaliszky, S.: Multiconstraint optimization of elasto-plastic structures subjected to static and dynamic loads. In : *Inelastic solids and structures*. (eds) M. Kleiber, J. A. König. Pineridge Press, Swansea, UK (1990), pp. 301—310.; Kaliszky, S., Lógó, J.: Optimal design of dynamical loaded reinforced concrete frames under displacement and rotation constraints. *Journ. of Structural Optimization*, (1991), pp. 121—131.; Kaliszky, S., Lógó, J.: Mixed extremum principles for the analysis of trusses with bilinear force-deformation characteristics. *Journ. of Mechanics of Structures and Machines*, (1994), Vol. 22. No. 4.

Tudományos kitüntetései: Akadémiai Díj (1966); Lengyel Tudományos Akadémia Kopernikusz érdemrendje (1984).

Ajánlók: Finta József, Michelberger Pál, Szabó János

Kollár Lajos

1926-ban, Budapesten született. Szűkebb szakterülete: tartószerkezetek statikája és dinamikája. Akadémiai levelező tag 1990-ben lett. Székfoglaló előadásának címe: Műszaki tudomány — mérnöki közelítés. A BME Építőmérnöki Kar magasépítési tanszékének egyetemi tanára.

A mérnöki tartószerkezetek stabilitásának, tervezésük és számításuk pontos és közelítő módszerei összehasonlításának, a szerkezetek tervezési elveinek és esztétikájának nemzet-

közileg ismert és elismert kutatója. Csupán 1990 óta két könyvet, három idegen nyelvű és négy magyar nyelvű dolgozatot publikált, kilenc alkalommal tartott neves fórumokon tudományos előadást (közülük nyolcat külföldön).

Publikációi közül legjelentősebbeknek a következőket tartjuk: A mérnöki stabilitáselmélet különleges problémái. (Társszerzőkkel.) Akadémiai Kiadó, Budapest, 1991.; Entwurfsfragen von raumlichen Tragwerken 66 (1991) 559—562; Prinzipien für den Entwurf einiger Räumlichen Tragwerke. Bauingenieur 67 (1992) 339—346.

Tudományos kitüntetései: Széchenyi-díj (1992); a Braunschweigi Műegyetem díszdoktora (1991).

Ajánlók: *Finta József, Michelberger Pál, Szabó János*

Nagy Elemér

1920-ban született. 1956-ban lett a fizikai tudományok doktora. 1973-ban az MTA levelező tagjává választották a Matematikai és Fizikai Tudományok Osztálya keretében. Osztályközi megegyezés alapján 1985 óta a Műszaki Tudományok Osztályának tagja. A Miskolci Nehézipari Egyetemen 1952-től 1956-ig, az ELTE-n 1956-tól 1974-ig tanszékvezető egyetemi tanár volt. 1987-től 1990 júniusáig ismét az ELTE-n tanított mint egyetemi tanár.

1974-től 1987-ig mint igazgató szerteágazó tevékenységet folytatott az MTA Műszaki Fizikai Kutató Intézetében. Az Intézet hagyományos kutatási profilját kibővítette, mind a témaválasztás, mind a kutatási megvalósítás tekintetében. Vezetése alatt az intézetben a hangsúly olyan alkalmazott kutatásokra irányult elsősorban, ahol komoly alapkutatási igény is felmerült, továbbá a kutatási eredmény kisebb léptékű technológiák, esetleg műszerek kidolgozásához vezetett. Kiterjedt nemzetközi kapcsolatokat alakított ki, elsősorban német területeken. Lényeges szerepe volt az intézeti munkának az acélkutatásba történő bekapcsolásában, elsősorban a Dunai Vasművel történő együttműködésben. Itt a kísérletek megtervezését, az eredmények kiértékelését személyesen vezette.

Átlagosnál nagyobb szerepét kell megemlíteni az acéllemezek sík kiféktetésére vonatkozó, valamint acélfürdők oxigénion-tartalmának mérésére szolgáló munkákban.

Számos előadása közül kiemelkedik a „Szilárdtestfizika gyakorlati alkalmazásai” című 1978-ban Tokióban, valamint az UNESCO felkérésére 1979-ben Prágában tartott „Az innováció szerkezete és szervezése” című előadások.

Ötözetek fázisátalakulására vonatkozó munkáiért 1970-ben Állami Díjat kapott.

Ajánlók: *Lukács József, Pál Lénárd*

Páczelt István

1939-ben, Nyirparasznyán született. Szűkebb szakterülete: műszaki mechanika, szilárdságtan, végeelem-módszer. Akadémiai levelező tag 1987 óta. A Miskolci Egyetem tanszékvezető egyetemi tanára.

Levelező taggá választása óta figyelmét a numerikus mechanika alábbi fontosabb problémái felé fordította: 1. Általános rendeltetésű FEM-3D nevű alszerkezetes végeelemes programrendszer kifejlesztése, kidolgozásának vezetése; 2. Alszerkezeteknél jelentkező sávcök-kentési igény megoldása hőtani analógia felhasználásával (társszerző: Szabó T., Acta Technica Acad. Sci. Hung. 102 (3—4), (1989), p. 315—325); 3. Rüdszerkezetek számítása p verziójú

elemekkel, illetve a keresztmetszeti jellemzők egységes alapú, végeelem-módszerrel történő meghatározása (1-st Int. Sci. Conf. on Achievements in the Mechanical and Material Engineering, Gliwice, 28—30. Sept. 1992, p. 143—154); 4. Új típusú érintkezési nyomás lefutását vezérlő optimalizációs feladat felállítása, annak csapágygörgők tervezéséhez való felhasználása, többfajta megoldási módszer kidolgozása (társszerző: Szabó T., *Structural Optimization* 7 (1/2), (1994), p. 66—75); 5. Érintkezési optimalizációs feladatok vizsgálata Augmented Lagrangian technikájú végeelem-módszerrel; 6. Alakítástechnológiai folyamatok vizsgálata végeelem-módszerrel.

A fentiekkel kapcsolatosan idegen nyelvű folyóiratokban, nemzetközi konferenciák, szemináriumok kiadványaiban 23 közleménye jelent meg, kutatási eredményeit 15 külföldi és 28 hazai tudományos rendezvényen ismertette. Munkáira 28 külföldi hivatkozás ismeretes.

Tudományos kitüntetései: Szent-Györgyi Albert-díj (1993); a Harkovi Műszaki Egyetem díszdoktora (1994).

Ajánlók: *Czibere Tibor, Michelberger Pál, Prohászka János*

Reményi Károly

1934-ben, Pestszenterzsébeten született. Akadémiai levelező tag 1987 óta. A Villamosenergiaipari Kutató Intézet Rt. kutatóprofesszora, és a BME energetika tanszékének egyetemi tanára. Szakterületén, az energetikában és ezen belül a tüzeléstechnika tudományában hazailag és nemzetközileg is elismert tudós.

Tizenkét könyv, ill. jegyzet magyar, angol és egy kínai nyelven írt fejezet önálló szerzője vagy társszerzője. Kiemelhetők a *Combustion Stability, Clean Combustion, utilizing fluidized-bed boilers, Dynamical behaviour of coal char partille combustion* munkái. Huszonnyolc MTA, OMFB és tájékoztató tanulmány elkészítését vezette, vagy vett részt elkészítésében. Megjelent cikkeinek, tanulmányainak és előadásainak száma 162, melyből közel 60 1987 után került ismertetésre. Egyénileg vagy tásszerzőkkel készített szabadalmainak száma 12. Szakmai eredményei számos esetben alkalmazást is nyertek erőművi üzemviteli problémák megoldásában, ill. új konstrukciók kifejlesztésében. Az új konstrukciók közül kiemelhető egy új malomtípus és egy új égő kifejlesztése. Különösen kiemelt hazai és nemzetközi elismerést vívott ki a munkatársaival kifejlesztett új magyar hibrid-fluid tüzelési eljárás, amely a legfejlettebb államokban is szabadalmi oltalmat kapott.

Aktívan részt vesz a tudományos közélet formálásában, jelenleg a TMB Plenumának tagja. Számos hazai és külföldi aspiráns tudományos vezetője volt. Igen sok hazai és nemzetközi tudományos bizottságban volt vagy jelenleg is tag, ill. tisztségviselő.

Tudományos kitüntetései: „Segner Hungarus”, Munka Érdemrend arany fokozata.

Ajánlók: *Lévai András, Michelberger Pál, Prohászka János*

Szabó Ferenc

1926-ban született Gyomán. Szűkebb szakterülete: reaktorfizika és -technika. Akadémiai levelező tag 1982 óta. Jelenleg nyugdíjas.

1978-tól 1989-ig a KFKI főigazgatója. Munkásságának kiemelkedő eredménye, hogy több mint három évtizedes kutatói és vezetői pályája során alkotó kollektívákat tudott létrehozni,

ezeket egységes egészzé összefogva, megteremteni egy olyan belső igényességet, amely a hazai kutatások nemzetközi elismertségéhez vezetett.

Főigazgatói tevékenysége időszakában a kutatóközpont jelentős szerepet vállalt a Paksi Atomerőmű biztonságának tökéletesítésében. A modern számítógépes irányítórendszer létrehozásáért Szabó Ferenc vállalta a felelősséget, s ezt sikeresen teljesítette. Nem utolsósorban az irányítórendszernek köszönhető a két blokk világviszonylatban is kiemelkedő üzembiztonsága.

A KFKI Atomenergiakutató Intézete — amelynek létrehozásában döntő szerepe volt és vezetését 1978-ig ellátta — annak köszönhetően, hogy vezetői és munkatársai mindig magas mércét állítottak maguk elé, tevékenységüket ismerik és elismerik a világ legnevesebb nukleáris központjai.

Meghatározó szerepe volt abban, hogy a magyar kutatók bekapcsolódtak a Halley üstökös kutatására indított Interkozmosz programba, a VEGA űrmisszióba. Vállalták, hogy az űrszonda televíziós rendszere, a fedélzeti adatgyűjtő rendszer, és egyes részecske-detektorok hazánkban épüljenek meg.

A program végrehajtásának fázisában teljes felelősséget viselt a hazánkban folyó tevékenységért, egyben megnöke lett a programot irányító Nemzetközi Tudományos és Műszaki Tanácsnak. Egyes műszaki feladatok közvetlen megoldásában személyesen is részt vett.

Szabó Ferenc munkásságát két ízben Állami Díjjal ismerték el, a Szovjetuniótól magas kormánykitüntetéssel, az Amerikai Űrkutatási Hivataltól pedig a tudományos együttműködés tevékeny fejlesztéséért díszoklevelet kapott.

Ajánlók: *Michelberger Pál, Pál Lénárd, Prohászka János*

Terplán Zénó

Született: 1921, Hegyeshalom. Szűkebb szakterülete: gépszerkeztan (fogaskerék-bolygómű), a módszeres géptervezés. Levelező tag 1990 óta.

A fogaskerék-bolygóművek tudományágában folytatódott a körülötte kialakult iskola kutatómunkája. Ennek eredményeként néhány munkatársa tudományos fokozatot nyert.

Folytatta a tudomány- és technikatörténeti elemzéseit, elsősorban a hazai kiemelkedő gépész-szakemberek életpályájának feldolgozásával. Az Akadémiai Kiadó „Magyar Nagylexikon” 1. (1993), illetve a „Magyar Életrajzi Lexikon” 4. (1994) kötetei számára számos gépész-szakember életrajzi adatait gyűjtötte össze és írta meg. A Miskolci Akadémiai Bizottság (MAB) elnökeként kiemelkedő a tudányszervezési munkája Észak-Magyarországon: — „Sorsdöntő fordulatok az MTA 166 évében” című előadása a MAB-klubban Miskolcon 1991. jún. 11-én; — Az MTA 153. Közgyűlése programjában megszervezte Budapesten a MAB-ot bemutató tudományos ülésszakot 1993. május 11-én, amelyen öt előadás hangzott el, közte ő számolt be a MAB munkásságáról. — A MAB-székház fennállása 10. évében jubileumi tudományos ülést rendezett, amelyen Kosáry Domokos MTA-elnök, Szentágothai János volt MTA-elnök, Zambó János volt MAB-elnök és az ő előadása hangzott el 1994. április 8-án.

Az MTA-val kapcsolatos közreműködései: Gépszerkeztani Akadémiai Bizottság tagja (1970—85 között elnöke); TMB Gépészeti-Kohászati Szakbizottságának tagja 1963-tól (1985-től elnöke); Az IFTOMM (International Federation for the Theory of Machines and Mechanisms) Magyar Nemzeti Bizottságának elnöke (1971-től); az MTA Tudomány- és Technikatörténeti Komplex Bizottságának tagja; Az OTKA Élettelen Természettudományi Szakkollégiumának tagja volt (1991—93 között).

Idegen nyelvű folyóiratokban, nemzetközi tudományos ülések kiadványaiban 66 tanulmánya jelent meg (köztük 25 társszerzővel), kutatási eredményeit 54 külföldi és 275 hazai tudományos rendezvényen ismertette. Munkáira 43 külföldi hivatkozás ismert.

Jellemző művei: Fonó Albert élete „A múlt magyar tudósai” sorozatban. Akadémiai Kiadó. Bp., 1991. 203 oldal. „Bánkitól Pattantyusig — tizenegyen a magyar gépípar jelesei közül.” (Előadás a zürichi ETH-n a Magyar Mérnökök és Építészek svájci egyesülete rendezésében 1993. május 18-án.)

Tudományos kitüntetései 1990 óta: Leobeni Montanuniversität tiszteletbeli doktora (1991); Széchenyi-díj (1994). Egyéb elismerések: MTESZ-emlékérem (1990); „Pro Comitatu” Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Közgyűléstől (1992); BME aranydiplomája (1993); GTE Egyesületi Érme (1993); EUR. ING. (1994).

Ajánlók: *Czibere Tibor, Michelberger Pál, Prohászka János*

LEVELEZŐ TAGSÁGRA

Arató Péter

1942-ben, Budapesten született. A BME folyamatszabályozási tanszékének egyetemi tanára, tanszékvezető. Doktori értekezését műszaki (digitális technika, logikai szintézis) tudományterületen, 1985-ben védte meg.

Új elvi módszert dolgozott ki a nem teljesen határozott sorrendi hálózatok szintézisére, amely nem igényli az állapotok előzetes definícióját és csupán az előírt bemeneti kimeneti viselkedésből kiindulva, nem összefüggő részletekben megadott specifikáció (pl. idődiagrammok) esetén is képes az egyes tervezési lépésekben az optimalizálásra. Új eljárást dolgozott ki pipeline működésű célarchitektúrák magas szintű logikai szintézisére, amely képes előre megadható újraindítási idő beállítására, elvégzi az ütemezést és az allokációt a kívánt újraindítási időhöz tartozó lehető legkevesebb művelettöbbszörözés mellett.

A legfontosabb tudományos munkái: Vezérlő egységek logikai tervezése előírt bemeneti és kimeneti változások alapján. Doktori értekezés. Budapest, 1984; Logikai rendszerek tervezése. Egyetemi tankönyv. 1985; Specification and Realisation of Logic Control Procedures on the Basis of Prescribed Input-Output Changes, Periodica Polytechnica El. Vol. 31. Nos 3—4. 1987.; P. Arató, I. Béres, A. Rucinski, R. Davies, R. Torbert: A High-Level Datapath Synthesis Method for Pipelined Structures. Microelectronics Journal, Elsevier Science, Vol. 25, No. 3. 1994.

Az elmúlt tíz évben 1 könyvet, 10 idegen nyelvű, 2 magyar nyelvű tudományos cikket jelentetett meg. A hivatkozások száma: 16. Tudományos kitüntetések, külföldi akadémiai tagság: New York Academy of Sciences.

Ajánlók: *Tuschák Róbert, Vajda György*

Bakondi Károly

1925-ben, Felnémeten született. Szűkebb szakterülete: gépgyártástechnológia. Doktori tudományos fokozatot 1980-ban szerzett. A BME Közlekedésmérnöki Kar gépipari technológia tanszékén egyetemi tanár (1981—1991).

Főbb kutatási területe forgácsolásméleti vizsgálatok, szerszámtervezés, profiltorzulások geometriai számítása, célgépek tervezése.

Az utóbbi évtizedben eredményes oktató, kutató munkát és irodalmi tevékenységet fejtett ki a „Nagy energiasűrűségű megmunkálások” technológiája területén, a célra orientált tulajdonságú alkatrészek felületi rétegének átalakítása révén. A hazai gépgyártástechnológiai oktatás egyik alapítója és a szerszámtervezés iskolateremtője. 176 publikációjából 26 tankönyv, egyetemi jegyzet, illetve könyvrészlet. Szabadalmainak száma 12.

Ajánlók: *Michelberger Pál, Prohászka János*

Bokor József

1948-ban, Tiszadobon született. Szűkebb szakterülete: rendszer- és irányításmélet. Az MTA SZTAKI tudományos laboratórium vezetője. Doktori értekezését Dinamikus rendszerek modellezése és megváltozásainak detektálása témában, 1990-ben védte meg.

Az elmúlt tíz évben 78 publikációja jelent meg idegen nyelven, kandidátusi értekezése magyar nyelvű. Munkáira 93 hivatkozás található.

Elméleti eredményeit sikeresen alkalmazzák járműszerkezetek, járműdinamikai modellek identifikációjára, új gépjármű-felfüggesztési és -kormányzási rendszerek irányításának tervezésénél, továbbá az MVM munkatársaival együtt kidolgozott villamosenergia-igény előrejelző és a paksi atomerőmű részére kidolgozott diagnosztikai rendszerben.

Legfontosabb publikációi: Bokor, J., Veres, S. and Nagy, I.: Reactor noise analysis applying multivariable AR and ARMA methods in NPP Paks. In: Singh, M. G., Hindi, K. S., Schmidt, G. and Tzafestas, S. (eds.), Fault Detection and Reliability: Knowledge Based on Other Approaches, International Series on Systems and Control, 9, Pergamon Press, 207–214 old. 1988; Bokor, J., Tanyi, M. and Terdik, Gy.: Forward and backward Markovian state space models of second order processes. Computers Math. Applic. 19. No. 1, 21–29 old. 1990; Bokor, J. and Keviczky, L.: Parametrizations of linear stochastic systems. Topics in Stochastic Systems; Modeling, Estimation and Adaptive Control (eds. L. Gerencsér and P. E. Caines). In Lecture Notes in Control and Information Sciences Series (ed. by M. Thoma and A. Wyner), Springer Verlag, 47–65 old. 1991. Tudományos kitüntetése: Akadémiai Díj, 1987.

Ajánlók: *Keviczky László, Michelberger Pál, Vámos Tibor*

Büki Gergely

1932-ben, Ozmánbükön született. Szűkebb szakterülete: energetika. A műszaki tudomány doktora 1984-ben lett. A BME energetika tanszékén tanszékvezető egyetemi tanár.

Az energetika szerteágazó tudományának legmagasabb szintű hazai képviselői közé tartozik, aki országszerte elismert sikerrel dolgozik elsősorban hő- és atomerőművek, a távhőszolgáltatás területén, folyamatosan összekapcsolva az elméletet a gyakorlattal, az oktatást a kutatással. Graduális és posztgraduális egyetemi előadásai során kiemelten foglalkozik az elméleti anyagok mellett a műszaki megoldások gazdasági hatásaival. Jellemző példa erre a hőmérséklet/entrópia-szemléletnek általa kidolgozott továbbfejlesztése, amivel a folyamat során bekövetkező entrópia-növekedést gazdaságilag is értékelni tudja. Tudományszervező tevékenysége, részvétele a nagyszámú társadalmi fórum munkáiban, szoros kapcsolata a termelő iparral további fontos jellemzői működésének.

Teljes szakirodalmi tevékenysége eddig 132 tételből áll, ezekből az elmúlt 10 évben 1 szakkönyv, 14 szakcikk és tanulmány jelent meg (közülük 3 idegen nyelven). Munkáira — főképpen az 1980-as évek elején — számos hivatkozás található. Az 1980 utáni hivatkozások száma — nyilvánvalóan nem teljes körű felmérés alapján — 32, amiből külföldi 8.

Ajánlók: *Lévai András, Reményi Károly*

Géher Károly

1929-ben, Derecskén született. Szűkebb szakterülete a hálózatelmélet, a számítógépes áramkörtervezés és a híradástechnika. A BME távközlés és telematika tanszékén egyetemi tanár. Doktori értekezését *Lineáris hálózatok érzékenysége* címmel 1973-ban védte meg.

Négy évtizede kutat és tanít a Budapesti Műszaki Egyetemen. Eddig egy monográfiája, három egyetemi tankönyve, hét egyetemi jegyzete, összesen hatvannyolc tudományos publikációja jelent meg (az utóbbiak közül tizenegy 1981 óta). Az érzékenységi és tolerancia analízissel kapcsolatos nemzetközi publikációira 1965 és 1991 között összesen 114 idézetet kapott külföldi szerzőktől, nagyrészt a hálózatelmélet neves külföldi művelőitől. *Theory of Network Tolerances* című monográfiája 1971-ben jelent meg az Akadémiai Kiadónál angol, 1973-ban Moszkvában orosz és 1976-ban Varsóban lengyel nyelven. *Lineáris hálózatok* című egyetemi tankönyve 1960 és 1979 között összesen négy kiadást ért meg. 1992-ben jelent meg ennek — a témakör fejlődésének megfelelően átdolgozott — utóda. *Lineáris áramkörök tervezése* címmel, Solymosi Jánossal társszerzésben, 1993-ban pedig egy további egyetemi tankönyv, *Híradástechnika* címmel (amelynek főszerkesztője és 22 társszerzőjének egyike). 1957-től 1967-ig a hazai szélessávú rádiórendszerek létrehozásában vett részt a Távközlési Kutató Intézetben, a hetvenes és nyolcvanas években pedig áramkörti tervezési szolgáltatások hazai kidolgozásában. Hálózatelméleti szemináriumai évek hosszú során át kritikus pontokon segítettek alakítani a hazai ipar és az egyetem közös szellemi életét. Irányításával összesen nyolcan szereztek műszaki tudomány kandidátusa fokozatot, négyen egyetemi doktorátust.

Legfontosabb tudományos cikkei 1981 óta: *Design of electronic circuits for optimal production yields*. *Per. Polyt. EE*, 1986, Vol. 28, No. 1, 67—82; (társszerzőkkel): *New algorithms and computer programs for design centering, tolerancing, and tuning under environmental influence*, 1981, 696—703, In: Boite, R., Dewilde, P. (eds.), *Circuit Theory and Design*. Delft U. Press, North-Holland Publ. Co.; *Analyse and Synthese von SC-Filtern*, *Nachrichtentechnik und Elektronik*, Vol. 35, No. 6, pp. 224—227, 1985.

Az MTA 1994-es rendkívüli közgyűlésére küldötté választották. A Műszaki Tud. Osztály tanácskozó tagja, az URSI MNB elnöke, az MTA MTO Távk. R. Biz. tagja (korábban — több perióduson át — elnöke). 1981—1984 az URSI Jelek és Rendszerek Biz. alelnöke, 1984—1987 elnöke. 1987—1990 az URSI Award Com., ma a St. Com. Fincs. elnöke. Elnöke a Távk. Mern. Min. Bizottságnak. Kítüntetései: Pollák—Virág Díj 1962, Puskás Díj 1967, HTE Aranyjelvény 1989, Akadémiai Díj 1985, Eötvös Koszorú 1993.

Ajánlók: *Csibi Sándor, Vámos Tibor*

Györfi László

1947-ben, Mezőfalván született. A BME Villamosmérnöki és Informatikai Karán a matematika és számítástudomány tanszék egyetemi tanára. A matematikai tudomány doktora fokozatot 1988-ban nyerte el a statisztikai becslések és az alakfelismerés témakörében.

1970-től mindmáig folyamatosan a statisztikai alakfelismerésben, 1980 óta pedig a többszörös hozzáférés kódolási és sorbanállási módszereiben ér el tudományos eredményeket.

Lényeges új összefüggések sorát tárta fel az univerzális döntési módszerek területén. Ezek többek között az informatika és a távközlés új alakfelismerési, adattömörítési irányzatai szempontjából fontosak. A nemparaméteres sűrűségfüggvénybecslés irodalmában egyik alapkönyv a Devroye—Györfi (Nonparametric Density Estimation, Wiley, 1985). További példa idevágó kulcseredményeire: Barron, Györfi, v. d. Meulen: „Nonparametric estimation consistent in information divergence”. IEEE Trans. Info. Thy., 1992.

Cellás rádiószolgálatok és a személyi kommunikáció most kibontakozóban lévő irányzataiban fontos a többszörös hozzáférés gyors visszacsatolás nélkül. Ebben a vonatkozásban Györfi és Massey (Constructions of cyclically permutable codes, IEEE Trans. Info. Thy., 1992) mutatta meg először hogyan lehet Reed—Solomon kódból ugrássorozat-készletet generálni általános feltételek mellett egyszerűen, és ha szükséges gyorsan.

1985 óta 2 monográfiája jelent meg a Wileynél, illetve a Springernél társszerzővel. 1972 és 1994 közepe között 54 (1984 óta 27) kutatási publikációja rangos nemzetközi archív folyóiratokban (nagy részét neves külföldi társszerzőkkel). Mindezekre eddig összesen 214 (1984 óta 152) hivatkozást kapott, ugyanezekben a helyeken.

A 70-es évek közepétől hozzájárulásaira, kezdeményezéseire támaszkodva és a csoportmunkában való rendszeres részvételével valósult meg számos közös hazai szolgáltatásfejlesztési-egyetemi projekt (kerültek megvalósításra ezek vizsgáló rendszerei), a szabad hozzáférést hálózatok, a hálózat tervezés, a 70-es évek második felében pedig a kardiológiai tömegszűrés területén.

Tanulságos és vonzó előadásaiival, egy kulcsjegyzet és egy tankönyv társszerzésével, doktoranduszok gondolatébresztő irányításával, új tanítási folyamatok kialakításával évek óta a Kar aktív, meghatározó személyisége. 1978—1991 a Probl. Contr. and Info. Theory. nemzetközi szakbizottságának tagja, a '91 és '94. évi IEEE Internat. Symp. Info Theory. szervezője. A Nemzetközi Rádiótudományos Unio MNB, a TMB Elektronikai Szakbizottságának, a BME Villamos és Informatikai, valamint Alkalmazott Mat. Habilitációs Bizottságának, a BME Mat. Tanszékcsoport Tanácsának tagja, nyártól a Kar tudományos dékánhelyettese (elsősorban az új PhD-folyamat kialakítására). A Bolyai János Mat. Társulat Farkas-díjának kitüntetettje (1975).

Ajánlók: *Csibi Sándor, Csiszár Imre, Vámos Tibor*

Hajnóczy Gyula

Született Baján, 1920-ban. Szűkebb szakterülete: építésztörténet. A műszaki tudomány doktora (1977). A BME nyugdíjas egyetemi tanára.

Az elmúlt négy évtized építész-oktatásának, hazai műemlékvédelmünknek, az építészet-történet-tudománynak és -szakirodalomnak kimagasló alkotó személyisége, nemzetközileg elismert szakértő, s valamennyi terület fáradhatatlan közéleti tényezője.

Tudományos (kutató-kutatásszervező) és oktatói tevékenysége, ennek „léptéke” messze túlnő publikációkkal mérhető „kontúrjain”, a ma dolgozó építészgenerációk mindegyikére, pályaorientáló morális és szakmai hatással volt és van. Térelmélete (Vallum und intervallum) nemzetközi és hazai szinten egyaránt igen nagy elismeréssel fogadtatott, s az építészeti tér jövőjének formálásában jelentős befolyásoló tényező lehet.

Szakirodalmi, tudományos tevékenységét számos hazai és németországi kiadású, magyar és német nyelvű könyv jelzi (Egyiptom építésze, 1970; Irak építésze, 1974. Corvina; Az építészet története, Ókor 1967. Tankönyv. Az építészet története Ókor I. Közél-Kelet, Egyiptom, II. Hellas,

Róma 1992. Tankönyv; Ursprünge der europäischen Architektur I. II. 1986, 1992. Berlin; Pannónia római romjai 1987, Műszaki; Vallum und intervallum, 1988. Akadémiai; magyarul mint egyetemi jegyzet 1991, kéziratban: Magyarország római rom-émlékeinek itineráriuma.)

Ajánlók: *Finta József, Szabó János*

Imre László

1929-ben született Apátfalván. Egyetemi tanár a BME energetika tanszékén. Szakterülete: a szimultán átviteli (transzport) folyamatok és rendszerek elmélete, szimulációja, optimalizálása és alkalmazása megújuló energetikai technológiák, elsősorban a szoláris technológiák területén.

Doktori értekezését a hő- és tömegtranszport folyamatok villamos olajtranszformátorokban témában 1985-ben védte meg.

Legfontosabb tudományos munkássága: a hő- és tömegtranszport folyamatok hálózatos modellezési és szimulációs módszereinek továbbfejlesztése és alkalmazásai az összetett szerkezetekben zajló hőátviteli folyamatokra (Hőátvitel összetett szerkezetekben, Akadémiai Kiadó, 1983). A „Time-Boundary Separation Method” néven ismert numerikus szimulációs módszer kidolgozása nevéhez fűződik. További megvalósult alkalmazások: szalámi tartósító szárításának mikroprocesszoros irányítása; nagy olajtranszformátorok termikus méretezése; komplex szoláris szárító rendszerek számítógépes irányítása.

Az elmúlt tíz évben négy könyv (3 idegen nyelvű) társszerzője volt, 64 tudományos cikket írt (38 idegen nyelvű), 7 szabadalma született. Közleményeire a külföldi hivatkozások száma: 7.

Jelentős gazdasági eredményt adó szabadalmáiért 1971-ben a Kiváló Feltaláló kitüntetés arany fokozatában részesült. Iskolateremtő tevékenységéért 1984-ben Akadémiai Díjat kapott.

Ajánlók: *Czibere Tibor, Vajna Zoltán*

Kozák Imre

1930-ban, Góron született. Szűkebb szakterülete: műszaki mechanika, kontinuummechanika, héjak elmélete. A Miskolci Egyetem mechanika tanszékének egyetemi tanára. Doktori értekezését Vékony héjak feszültségmezővel felépített elmélete témában, 1981-ben védte meg.

Az elmúlt tíz évben megjelent 2 könyv társszerzője (60 %-ban szerző), és 7 tudományos cikk (4 magyar, 3 idegen nyelvű) szerzője.

Jelentősebb tudományos eredményei: Az alakváltozási tenzormező független kompatibilitási feltételeinek tisztázása. A rugalmasságtan duál egyenletrendszerének módosítása és peremfeltételeinek kiegészítése. (Notes on the field equations with stresses and the boundary conditions in the linearized theory of elastostatics, Acta Technica 90. 3—4., 1980, 221—245.) Új feszültségmezővel felépített általános héjelmélet kidolgozása. (Construction of an approximate linear shell theory by asymptotic integration of elasticity in terms of stresses. Advances in Mechanics Vol. 6. 1/2, 1983, 91—110.) A kontinuummechanika időben változó tenzormezőinek vizsgálata egymáshoz képest tetszőlegesen mozgó (alakváltozást mutató) koordináta-rendszerekben. (Physikalisch objektive Änderungsgeschwindigkeiten der Tensoren der Kontinuums bei nicht orthogonalen Transformationen, Seminar für Mechanik und Schadenskunde, Universität Karlsruhe, 1992 (kézirat 30 o.).)

Ajánlók: *Czibere Tibor, Michelberger Pál, Páczelt István*

Nyíri András

1931-ben, Budapesten született. Szűkebb szakterülete: Áramlástechnikai gépek, numerikus alkalmazott matematika. A Miskolci Egyetem áramlás- és hőtechnikai gépek tanszékének tanszékvezető egyetemi tanára. Doktori értekezését *Vízgépek áramlástanában*, 1991-ben védte meg.

Tudományos eredményeit a vízgépek forgó járókerekekében végbemenő áramláselméleti vizsgálata témakörében érte el. A háromdimenziós áramlást előbb két kétdimenziós áramlási feladat megoldására vezette vissza. Ezt követően a járókerék lapátözése körüli háromdimenziós potenciáláramlási feladatot oldotta meg. Az áramlástan feladatokhoz kapcsolódó olyan numerikus matematikai problémák megoldása, mint diszkrét ponthalmazra való simított görbe illesztése, szinguláris integrálegyenlet numerikus megoldása is tudományos eredményeinek minősülnek.

Ezeket az eredményeket összefoglaló három legfontosabb cikk a következő: *Potential Flow around the Blades of Hydraulic Machines*; *The Second International JSME Symposium Fluid Machinery and Fluidics*, Tokyo, 1972. Vol. 1. pp. 61—70., Vol. 4. 44—45. old.; *Numerical Method for Calculation the Flow around a Cascade of Aerofoils* *Proceedings of the Seventh Conference on Fluid Machinery*, Budapest, 1983. 623—632 old. (Társszerző: Baranyi László); *Three Dimensional Potential Flow around the Blades of a Hydraulic Machine* 6. *Symposium Pumpen und Verdichter*, Magdeburg, 1989.

Az elmúlt 10 évben magyar és nemzetközi tudományos konferenciák kiadványában 4 magyar és 9 angol nyelvű cikke jelent meg. A publikációira 39 hivatkozás történt, amelyből 17 külföldi szerzőké.

Tudományos kitüntetése: Akadémiai Díj, 1977.

Ajánlók: *Czibere Tibor, Vajna Zoltán*

Schanda János

1932-ben született Budapesten. Szakmai munkája kezdetén az elektrolumineszcencia kutatásával foglalkozott, ezen belül elektromos tereknek lumineszkáló kristályok abszorpciójára és lumineszcenciájára gyakorolt hatásával, majd ezt követően fényforrások szintani kérdéseivel, elsősorban a színvisszaadás jellemzésével, jelenlegi kutatási területe a képmegjelenítők látás-ergonómiája. A műszaki tudomány doktora 1982-ben lett.

A fényforrások színvisszaadása területén született dolgozataiban a színvisszaadás új számítási módszerét dolgozta ki. A képernyők látás-ergonómiája területén elsősorban a színméτρikának a számítógépes képmegjelenítés területén való alkalmazásával foglalkozik. Eredményei beépültek a nemzetközi szabványosítási gyakorlatba is.

1974 és 1986 között az MTA Műszaki Fizikai Kutató Intézetének optikai-elektronikai főosztályát vezette. Közvetlen irányítása alá tartoztak az Intézet fotometriai és szintani kutatásai, így mind alapkutatási szinten, mind az NDK-beli Werk für Fernseh-elektronik számára végzett alkalmazott kutatási szinten irányította a világító diódák fotometriai-szintani jellemzésével kapcsolatos munkákat. Vezetésével számos szabadalommal is védett, részben az Intézet, részben külső vállalat által gyártott optikai műszer került kidolgozásra (pl. LED-anomáloszkóp, megvilágításmérők, gonio-fotoméτerek). Az MTA Kiváló Feltalálója ezüst fokozatot 1974-ben, az arany fokozatot 1981-ben kapta meg.

Jelenleg a Veszprémi Egyetem Műszaki Informatika szakán egyetemi tanár, ahol Magyarországon elsőként megszervezte az informatikai képmegjelenítők látás-ergonómiai ismereteinek oktatását, és ehhez kapcsolódó szintani laboratóriumot hozott létre.

Több mint 300 előadást tartott, illetve dolgozata jelent meg, zömmel idegen nyelven. Rendszeres felkért előadója a fény- és szintan nemzetközi konferenciáinak. Dolgozataira több mint 40 hivatkozásról tudunk.

Lumineszcencia kutatásaiért 1968-ban az Eötvös Loránd Fizikai Társulattól Selényi díjat kapott. A Magyar Elektrotechnikai Egyesület 1983-ban Zipernowszky-, 1986-ban Urbanek-díjjal tüntette ki.

A színvisszaadás és a képmegjelenítők szintani kérdéseinek tanulmányozása területén elért eredményeiért a Nemzetközi Szín Bizottság (AIC) az 1977—81-es periódusában, a Nemzetközi Világítástechnikai Bizottság (CIE) az 1979—86-os időszakra alelnökévé választotta. Ezen belül 1979 és 1983 között a szervezet kutatási programjainak vezetését (Chairman of the Action Committee) látta el. 1987 óta a CIE ügyvezető igazgatója.

Ajánlók: *Csurgay Árpád, Roska Tamás*

Sitkei György

1931-ben, Orosházán született. Szűkebb szakterülete: talaj-jármű mechanika, a mezőgazdasági anyagok mechanikája. A EFE faipari géptani tanszékének egyetemi tanára, tanszékvezető. Doktori értekezését Dízelmotorok keverékképzési és égési folyamatai témában, 1964-ben védte meg.

Tudományos eredményei: a talajok teherbírása és összenyomhatósága, talaj-jármű modell, a mezőgazdasági anyagok ismételt igénybevételének törvényszerűségei, a faforgácsolás mechanikája és energetikája, nemlineáris reológiai módszer a tömörítési folyamatok leírására, faipari szerszámok hőterhelése.

Az elmúlt tíz évben egy angol, két magyar nyelvű könyvet és 16 idegen nyelvű közleményt jelentetett meg. A hivatkozások száma százon felüli.

Kiemelkedő értékű a *Mechanics of Agricultural Materials*. Elsevier, 1986 könyv, amely a világ számos egyetemén tankönyvként szolgál. Saját kutatási eredményekre támaszkodik a Mezőgazdasági és erdészeti járművek modellezése. Akadémiai K. 1986 c. könyv.

Kitüntetései: Munka Érdemrend bronz, 1964; Szent-Györgyi Albert Díj, 1993.

Ajánlók: *Prohászka János, Vajna Zoltán*

Tarnai Tibor

1943-ban született Hatvanban. Főbb kutatási területei: szerkezeti mechanika, szerkezeti topológia, diszkrét geometria. A Budapesti Műszaki Egyetem Építőmérnöki Mechanika Tanszékének egyetemi tanára. 1991-ben a kinematikailag határozatlan szerkezetekkel és szerkezeti topológiával foglalkozó értekezésével nyerte el a műszaki tudomány doktora fokozatot.

Kutatómunkásságának területe módfelett gazdag, és eredményeit az igen jelentős nemzetközi visszhang is elismerően minősíti. A dolgozatai iránti érdeklődés részben azzal magyarázható, hogy a szerkezeti mechanikát interdiszciplináris összefüggéseiben is műveli, keresvén a klasszikus mérnöki területeken kívüli (matematikai, szerkezeti kémiai, molekuláris biológiai, krisztallográfiai stb.) alkalmazás lehetőségeit is.

Legfontosabbnak ítélt eredményei: a kinematikailag határozatlan szerkezetek alaptulajdonságainak feltárása (Int. J. Solids and Structures 16 [1980], 347—359; Struct. Topology 4 [1980], 61—66; Proc. Roy. Soc. Lond. A423 [1989], 419—442, Makai Endrével közösen), lokálisan optimumot adó körelhelyezések és fedések mechanikai elven alapuló „melegítési” és „hűtési” módszerének kidolgozása (Gáspár Zsolttal közösen, Mat. Proc. Camb. Phil. Soc. 93 [1983], 1991—218 és 110 [1991], 71—89; ZAMM 70 [1990], T741—T742; Proc. Roy. Soc. Lond. A433 [1991], 257—267), biológiai és diszkrét geometriai struktúrák közötti analógiák felállítása (Acta Cryst. A43 [1987], 612—616, Gáspár Zsolttal közösen; J. Mol. Biol. 218 [1991], 485—488). Ezekon túl jelentős eredményeket ért el a stabilitáselmélet és a héjszerkezetek terén is. A magyar szerkezeti topológiai kutatások elindítója.

Az utóbbi tíz évben egy könyvrészletet, 40 idegen és 9 magyar nyelvű dolgozatot publikált, valamint egy idegen nyelvű konferencia-kötetet és egy nemzetközi folyóirat különszámát szerkesztette. Publikációira 296 hivatkozást kapott.

Munkásságáért 1988-ban Akadémiai Díjban részesült.

Ajánlók: *Gáspár Zsolt, Kaliszky Sándor, Kollár Lajos, Michelberger Pál, Szabó János*

Zombory László

1942-ben született Budapesten. Szűkebb szakterülete az elektromágneses terek elmélete, mikrohullámú híradástechnika. A BME mikrohullámú híradástechnika tanszékének tanszékezető egyetemi tanára.

A műszaki tudomány doktora 1989-ben lett.

Tanulmányainak és kutatásainak homlokterében az anyagok és az elektromágneses terek kölcsönhatása áll. Dolgozataiban új számítási eljárások sorát közölte az aktív és anizotróp közegekben, plazmában és félvezető anyagokban terjedő elektromágneses hullámok analízisére. Újszerű és méretezésre alkalmas modelleket adott félvezető lézerekre, tömb-effektusú eszközökre, majd az integrált áramkörök építőelemeire. Munkássága során a terek és anyagok kölcsönhatásának számítógépes analízisét mint módszert avatottan alkalmazta és sok eredeti ötlettel gazdagította. Elektromágneses terek gépi analízise című, 1979-ben megjelent könyve a hazai szakirodalomban elsőként adott átfogó képet a módszerekről.

1988-tól 1993-ig két cikluson át, a BME Villamosmérnöki Kar dékánjaként, 1990 óta pedig a mikrohullámú híradástechnika tanszék vezetőjeként sokat tett a villamosmérnöki, és azon belül különösen a híradástechnikai és informatikai képzés megújításáért.

Tudományos közéleti tevékenységével is hozzájárult szakterülete, különösen a szakma ifjúságának fejlődéséhez. Az MTA Távközlési Rendszerek Bizottságának tagja, az URSI Young Scientist Standing Committee tagja, az URSI Magyar Nemzeti Bizottság titkára, a COST TCT magyar képviselője, az OMF B Tanács tagja, az Institute of Electrical Engineers, IEE (Nagy-Britannia) Honorary Officerje, a HUNGARNET Egyesület elnöke és az OTKA Élettelen Természettudományi Szakbizottságának tagja.

Ajánlók: *Csurgay Árpád, Meskó Attila, Roska Tamás*

RENDES TAGSÁGRA

Bartók Mihály

1933-ban született Szegeden. Szűkebb szakterülete a szerves kémia, heterogén katalízis. 1987 óta az Akadémia levelező tagja. Székfoglaló előadásának címe: A szénvegyületek heterogén katalitikus átalakulásainak újabb eredményei. Jelenleg a JATE szerves kémiai tan-
székének egyetemi tanára.

A szerves vegyületek kontakt katalizátorok — különösen a fémkatalizátorok — hatására végbemenő átalakulásának kémiája területén új jelentős eredményekkel gazdagította ismereteinket. Jelentős szerves reakciók mechanizmusát tisztázta, valamint új katalitikus átalakulásokat ismert fel a szénvegyületek kémiája területén. 1987 óta új kutatási témákat indított el, nevezetesen az aszimmetrikus katalitikus hidrogénezés vizsgálatát, katalizátorok jellemzésére szolgáló kémiai módszerek kidolgozását, valamint új katalizátorrendszerek (fémüvegek, graphimetek, Cu-tartalmú szupravezető oxidok) tanulmányozását (Á. Molnár, M. Bartók, J. Tamás, G. Czira: *A new metal catalysed reaction: isomerization of 1,3-oxazacycloalkanes to carboxamides on palladium*. *J. Mol. Catal.*, 57, 1 (1989); Á. Molnár, G.V. Smith, M. Bartók: *New catalytic materials from amorphous metal alloys*. *Adv. Catal.*, 36, 329—381 (1989); Á. Molnár, Á. Mastalir, M. Bartók: *1,2-Bond shift isomerization of oxiranes on copper-graphimete*. *J. C. S., Chem. Commun.*, 124 (1989); F. Notheisz, A. Zsigmond, D. Ostgard, M. Bartók, G.V. Smith: *Structure sensitive hydrogen effect during Pt/SiO₂ catalyzed hydrogenolysis of methyl-oxirane: absence of effect with EuroPt-1*. *Catal. Lett.*, 26, 315 (1994).

1987 óta 54 dolgozatot (elismert nemzetközi szaklapokban) és 20 könyvfejezetet publikált. Felkérésre több összefoglaló tanulmányt írt monográfia sorozatok számára (legutóbb 1993-ban: M. Bartók: *Rearrangements of open-chain and cyclic ethers. The chemistry of functional groups*. Szerk. Patai, 1993, Wiley, 843—903 old.). A fémkatalízis sztereokémiájáról készült monográfiája (*Stereochemistry of Heterogeneous Metal Catalysis*, Wiley, 1985) nagy nemzetközi elismertségre tett szert.

A kutatócsoport sikeres nemzetközi együttműködésekét folytat amerikai, francia, orosz és svéd kutatókkal. Magyar részről vezetője volt két NSF—MTA projektnek. Folyamatosan vesz részt nemzetközi kongresszusok és szimpóziumok szervező és tudományos bizottságainak munkájában. Vezeti a JATE PhD képzésének kémiai programját.

Ajánlók: *Burger Kálmán, Fodor Gábor, Hargittai István, Holló János, Markó László, Márta Ferenc, Nagy Ferenc, Szántay Csaba, Tétényi Pál, Tüdős Ferenc*

Görög Sándor

1933-ban született, Szombathelyen. 1987-ben lett az Akadémia levelező tagja. Kémiai analitikával, gyógyszeranalitikával foglalkozik, jelenleg a Richter Gedeon Vegyészeti Gyár Rt. főosztályvezetője.

Levelező taggá választása óta töretlenül folytatja egyre nagyobb nemzetközi elismerést kiváltó gyógyszeranalitikai munkásságát. Sztteroid analitikai kutatásain túlmenően (46. közleménynél tartó sorozat) kutatómunkájának fő területe gyógyszerek szennyezésprofiljának meghatározása kromatográfias módszerek (vékonyréteg- és gázkromatográfia, analitikai és preparatív HPLC) és spektroszkópiás (diódasoros UV, MS, NMR) technikák együttes alkal-

mazásával (12. közleménynél tartó sorozat). Főbb eredményei ezen a téren szteroidok totálszintézise több mellékreakciójának (J. Chromatogr. 400, 177 (1987)), a Darzens-reakció egy melléktermékének (J. Pharm. Biomed. Anal. 7, 1527 (1989)) felismerése, trimerizált acetilcsoport jelenlétének kimutatása etinodiol-diacetát szennyezéseiben, 2',3'-dehidropipecuronium-bromid kimutatása pipecuronium-bromidban, fordított izoxazol gyűrűzárási mellékreakció leírása danazol szintézisében (J. Pharm. Biomed. Anal. 9, 829 (1991), 11, 1219 (1993)). Jelentősek a királis kromatográfia területén elért eredményei is (J. Chromatogr., 353, 417 (1986), 592, 297 (1992), J. Pharm. Biomed. Anal. 8, 837 (1990), 10, 831 (1992)) stb.

Élénk tevékenységet fejt ki a hazai és nemzetközi tudományos életben. 1989 óta a Kémiai Tudományok Osztályának elnökhelyettese, a Magyar Kémikusok Egyesülete Analitikai Szakosztályának elnöke, A Magyar Gyógyszerészeti Társaság alelnöke, a Symposia on the Analysis of Steroids elnöke, az International Symposia on Drug Analysis és az International Symposia on Pharmaceutical and Biomedical Analysis tudományos bizottságainak tagja.

Számos szakmai folyóirat szerkesztőbizottságainak tagja. Levelező taggá választása óta 30 közleménye jelent meg a legrangosabb folyóiratokban; három könyvfejezetet írt és négy könyvet szerkesztett. 1994-ben angol és magyar nyelven adták ki a spektrofotometriás gyógyszeranalízissel foglalkozó monográfiáját. A dolgozataira történt hivatkozások és a könyveiről írt recenziók száma meghaladja az ötszázat. 1987 óta 32 előadást (köztük 5 plenáris előadást) tartott nemzetközi konferenciákon.

Jelentős az oktatási tevékenysége is. A SOTE Gyógyszerésztudományi Kar c. egyetemi tanára; speciális előadásokat tart az ELTE Természettudományi Karán vegyészhallgatók számára is.

Ajánlók: Beck Mihály, Burger Kálmán, Hargittai István, Holló János, Kőrös Endre, Markó László, Márta Ferenc, Szabó Zoltán Gábor, Szántay Csaba, Tüdős Ferenc

LEVELEZŐ TAGSÁGRA

Bajusz Sándor

Bajusz Sándor (Magyaróvár, 1931) a kémiai tudomány doktora (1980), az évtizedek óta nemzetközi hírnevű magyar peptidkémiai iskola egyik megalapítója. A Gyógyszerkutató Intézet tudományos osztályvezetője. Első munkáját, az oxitocin kémiai szintézisét 1959-ben fejezte be, alkalmazva az Intézetben kifejlesztett aktív észterezési technikát.

Az oxitocin szintézisét a hatvanas évek nagyszabású peptidkémiai munkája követte, az adrenokortikotrop hormon teljes aktivitású fragmenseinek, majd magának az emberi hormonnak első szintézise. E munkában, melynek elismeréseként 1970-ben a három együttműködő csoport vezetőit Állami Díj I. fokozatával tüntették ki, Bajusz Sándornak oroszlánrésze volt.

Későbbi kutatásai során nagy jelentőségűnek bizonyult a véralvadásgátlás mechanizmusának, s az e folyamatban szerepet játszó enzimeknek vizsgálata. A trombin specifikus gátlására számos kísérlet után 1974-re elkészült egy tripeptidaldehid, mely eddig nem ismert szelektivitással és hatékonysággal gátolta a véralvadási kaszkád talán legfontosabb enzimjét. A vegyület világsikernek számít, egyik származéka —D-MePhe-Pro-Arg-H, EFEGATRAN — klinikai kipróbálás alatt álló gyógyszerjelölt az Eli Lilly (Indianapolis, USA) cégnél. E munkáért Bagdy Dániellel megosztva 1992-ben Széchenyi-díjat kapott.

A Nobel-díjas Schally professzorral közösen végzett kutatások során az ötletek jelentős része Bajusz Sándortól származott. 1985-től kezdve ebből az együttműködésből született egy LHRH antagonistá (SB-75, CETRORELIX), mely ugyancsak klinikai kipróbálás alatt van.

Bajusz Sándornak az utolsó tíz évből 50, zömében külföldi folyóiratban megjelent közleménye van, melyekre eddig 173 független hivatkozást kapott. Hét könyvrészlet és számos szabadalom szerzője.

Jelenleg az MTA Peptidkémiai Munkabizottságnak elnöke, tagja számos magyar és külföldi tudományos társaságnak, az European Peptide Society vezető testületének Magyarországot képviselő tagja.

Ajánlók: *Medzihradzky Kálmán, Náray-Szabó Gábor, Lipták András, Szántay Csaba, Teplán István, Tőke László*

Bazsa György

Bazsa György (Debrecen, 1940) okl. vegyész 1989-ben lett a kémiai tudomány doktora. 1990 óta tanszékvezető egyetemi tanár a KLTE fizikai kémiai tanszékén.

Tudományos tevékenységét pályája kezdete óta az oldatreakciók kinetikája területén fejtette ki. Az utóbbi évtizedben az *autokatalízis* jelenségét tanulmányozta — különböző körülmények között. Megállapította a különböző szubsztrátumok esetén lejátszódó autokatalitikus salétromsavas oxidációk közös, jelleg-meghatározó lépését, az autokatalízis általános mechanizmusát. Kimutatta, hogy nyílt rendszerben folyamatosan táplált, kevert tanreaktorban — milyen esetekben lép fel, és milyenekben nem lép fel *bistabilitás és hiszterézis*, valamint rámutatott az oszcilláció fellépésének lehetséges feltételeire. Ugyanezen reakciócsoportban — inhomogén körülmények között — létrehozott és tanulmányozott *kémiai hullámokat (mozgó reakciófrontokat)* vizsgálta, azok terjedési sebességének és koncentrációprofiljának reaktánsfüggését. Elsőként észlelte és értelmezte a jelentős szakmai visszhangot kiváltó *gravitációs hatást* a hullámok terjedésében. Részt vett más egzotikus reakciók — Belousov—Zsobotyinszkij reakció, autokatalitikus polimerizációs hullámok — vizsgálatában is.

Tizenkét tudományos közleménye jelent meg magyar, harminckettő idegen nyelven. Munkáira 156 esetben hivatkoztak. Húsz nemzetközi konferencián volt előadó vagy mutatott be posztert. A kémia oktatásáról, felsőoktatási kérdésekről közel húsz cikket írt különböző lapokban, tíznél több előadást tartott nemzetközi fórumokon.

Az utóbbi évtizedben számottevő tudományos szervező tevékenységet fejt ki: korábban a KLTE TTK dékánja, négy éve az egyetem tudományos rektorhelyettese. Aktív részese volt az akkreditáció hazai megszervezésének, a doktori programok kialakításának. Az Országos Doktori és Habilitációs Tanács elnöke, továbbá a Reaction Kinetics and Catalysis szerkesztőbizottságának tagja. Kezdeményező szerepet vállalt és visz a közoktatási kémia tantárgy szemléletének átalakításában: egy élet- és anyagszerűbb, kísérletező és gyakorlatias kémiaoktatás kialakulását katalizálja. A Magyar Kémikusok Egyesülete oktatási bizottságának elnöke, a IUPAC oktatási bizottságában magyar nemzeti képviselő. Második ciklusban tanácskozási jogú tagja az MTA Kémiai Tudományok Osztályának.

Ajánlók: *Bérces Tibor, Lipták András, Beck Mihály, Burger Kálmán, Kőrös Endre, Vértés Attila*

Blaskó Gábor

1950-ben Szombathelyen született. Főbb kutatási területei: a természetes szerves anyagok szerkezetfelfedezése, szintézise; potenciális farmakonok szintézise, szerkezet-hatás összefüggéseinek vizsgálata. Jelenleg az EGIS Gyógyszergyár Rt. kutatási igazgatója, a Budapesti Műszaki Egyetem címzetes egyetemi tanára. Doktori értekezését 1984-ben védte meg (Izokinolinvázas alkaloidok izolálása, szerkezetfelfedezése és totálszintézise). 1983-ban Zemplén Géza-díjban részesült. Kutatói pályafutásából egy évet a Pennsylvania State University-n, három évet pedig a University of Illinois-n töltött.

Kutatási eredményeit 85 közleményben tette közzé és 8 könyvfejezetet jelentetett meg (ebből ötöt szakterületének vezető monográfiájában, a The Alkaloids-ban). Igen ritkán fordul elő, hogy a Tetrahedron Letters c. folyóirat — mely minden egyes kéziratához a sürgős megjelenés indoklását is kéri — egyetlen számában, ugyanattól a szerzőtől öt közleményt nyomtasson ki, ahogyan ez Blaskó Gábor esetében megtörtént (T. L. 1981. 3127, 3131, 3135, 3139, 3143). Közleményeire 392 idegen nyelvű hivatkozás található. 27 szabadalmi bejelentés társszerzője.

Legjelentősebb tudományos eredményei: 1. az indenobenzazepinvázas alkaloidok felfedezése, szerkezetigazolása és szintézise; 2. ftalidizokinolin alkaloidok konformációinak, szerkezet-hatás összefüggéseinek tanulmányozása; 3. a spirobenzilizokinolin alkaloidok szintézise, sztereoselektív transzformációinak megvalósítása; 4. nitrogén-, illetve oxigén-heterociklusos természetes anyagok szintézise oxidatív kapcsolási reakcióval; 5. természetes szerves anyagok szerkezetfelfedezése egy- és kétdimenziós NMR spektroszkópiával; 6. konformációsán mobilis kondenzáltvázas alkaloidok sztereoselektív szintézise és reakcióinak vizsgálata; 7. központi idegrendszerre ható vegyületek, ill. vérnyomáscsökkentő hatású vegyületek szintézise; 8. vérlemezke aggregáció gátló hatású heterociklusos vegyületek szerkezet-hatás összefüggéseinek vizsgálata.

Ajánlók: *Lipták András, Szántay Csaba, Bartók Mihály, Görög Sándor, Holló János, Lempert Károly, Magyar Kálmán, Markó László, Márta Ferenc, Medzihradzsky Kálmán, Tétényi Pál, Töke László, Vizi E. Szilveszter*

Joó Ferenc

1949-ben született Tótkomlóson. Kutatási területe a fémorganikus katalízis. A debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem fizikai-kémiai tanszékén egyetemi tanár. 1982-ben lett kandidátus, doktori értekezését 1991-ben védte meg.

Publikációinak száma 76, ezekre több mint 320 független hivatkozást kapott. Konferenciákon és egyetemi, kutatóintézeti szemináriumokon mintegy 80 előadást tartott. Hat ízben volt meghívott előadó nemzetközi konferenciákon, legutóbb a fémorganikus kémiai Gordon-konferencián (Holderness, NH; 1994). Társszerzője a „Homogeneous Hydrogenation” c. monográfiának (Kluwer, 1994), emellett két könyvfejezetet írt. Számos alkalommal töltött hosszabb időt neves külföldi kutatóhelyeken (1983—85 Ottawa; 1987 London; 1989 Austin), témavezetője egy MTA—NSF együttműködéssel folytatott kutatásnak (College Station, TX, 1990-tól) és Lady Davis vendégprofesszor volt a Héber Egyetemen (Jeruzsálem, 1993/94).

A szulfonált trifenilfoszfin ligandumú, vízdoldható átmenetifém komplexekkel katalizált reakciók kutatása terén elért eredményei széles körű nemzetközi visszhangot váltottak ki [a J. Molecular Catalysis, 8 (1980) 369 dolgozatára eddigiekben 61 független hivatkozást kapott]. Kimutatta, hogy a közfelfogással ellentétben a fémorganikus kémia számos folyamata

(hidrogénezés, izomerizáció, karbonilezés, hidroformilezés stb.) vizes közegben is megvalósítható. Részletesen vizsgálta a vizes közeg hatását több ilyen folyamat mechanizmusára. Ezek az eredmények megvetették egy új tudományos diszciplína: a *vizes közegű fémorganikus kémia* alapjait. Társigazgatója volt a Debrecenben 1994-ben szervezett „Aqueous Organometallic Chemistry and Catalysis” c. NATO Advanced Research Workshop-nak, melynek keretében az ipari és akadémiai kutatóhelyeken elért eredmények összegzésére került sor.

A vizoldható hidrogénező katalizátorokkal szerzett tapasztalatait sikerrel hasznosította biológiai membránok hidrogénezés révén történő módosításában. Az MTA SZBK Biokémiai Intézet munkatársaival elsőként valósították meg élő sejtek membránjainak szelektív hidrogénezését. E módszer révén lehetővé vált olyan folyamatok molekuláris szintű tanulmányozása, mint a növényi sejtek hőmérséklet-érzékelése és -adaptációja, a fotoszintézis és membránfluiditás összefüggése, a trombocita-aggregálódás és a plazmamembrán-aszimmetria kapcsolata stb. Az utóbbi időben a topológiailag szelektív katalízis területét kutatja, elsősorban vizes közegben aktív heterogén katalizátorok (rögzített fémkomplexek és fémkolloidok) felhasználásával. A membránhidrogénezés a biokémia értékes módszerévé vált. Ezek a kutatások rendkívül pozitív nemzetközi visszhangot váltottak ki [Nature, 365 (1993) 606]. Kutatómunkájában szerencsésen ötvöződik az új tudományos eredmények elérésére való törekvés és a gyakorlati hasznosítás igénye.

A Magyar Kémikusok Egyesülete, az American Chemical Society és a Magyar Természettudományi Társulat tagja. Tagja az MTA Szervetlen és Fémorganikus Kémiai, valamint a Koordinációs Kémiai Munkabizottságának. Munkásságáért az Oktatásügy Kiváló Dolgozója (1975) kitüntetésben és az MTA Buzágh Aladár-díjban (1980) részesült. Egyetemi hallgatók tudományos munkájának irányításáért elnyerte az OTDK/OMFB „Tanár mester” kitüntető címét (1993).

Ajánlók: *Hargittai István, Markó László, Beck Mihály, Burger Kálmán, Kőrös Endre, Lipták András*

Kálmán Alajos

1935-ben született Rákoskeresztúron. Főbb kutatási területei a kémiai krisztallográfia és a röntgendiffrakciós szerkezetmeghatározások. Munkahelye az MTA Központi Kémiai Kutató Intézete, ahol 1976 óta a Röntgendiffrakciós Osztály vezetője. 1981-től 1990-ig „kémiai krisztallográfia” címmel főkéllégiumot oktatott az ELTE vegyész szakos hallgatóinak; jelenleg a szakirányú oktatásban vesz részt. 1984-től a Nemzetközi Krisztallográfiai Unió (IUCr) VB tagja, 1990-től 1993-ig alelnöke. 1990-től az Acta Crystallographica c. nemzetközi folyóirat társszerkesztője. Az atomcsoportok és molekulák szerkezetének röntgendiffrakciós meghatározásával foglalkozó disszertációjával nyerte el a kémiai tudomány doktora fokozatot 1975-ben. Tevékenységét 1975-ben Akadémiai Díjjal, 1986-ban a Munka Érdemrend arany fokozatával, 1994-ben Széchenyi-díjjal ismerték el.

Legjelentősebb tudományos eredményei a tetraédes oxianionokra vonatkozó általános érvényű törvény felismerése a periódusos rendszerben, valamint a kénorganikus vegyületek szisztematikus vizsgálata. Szerkezetmeghatározásai elősegítették a hipervalens kötések természetének felderítését. Legújabb jelentős eredménye a szerves vegyületek kristályai között fellépő izostrukturalitási formák meghatározása és osztályozása.

1985—1994 között 112 új közleménye jelent meg. Eredeti közleményeinek száma 250. Ezek „idegen” idézettsége több mint 1350. Öt szabadalom társtulajdonosa. Tudományos tevékenységéből kiemelkednek az alábbi munkái: 1. Mean X-O bond length of the XO_4^{n-}

tetrahedral oxyanions: *J. Chem. Soc., (A)* 1857—1859 (1971); 2. Conformational Characteristics of Anhydrous Sulphaguanidine: Computer Retrieval and Analysis of N-Substituted Arylsulfonamides: *Acta Cryst.*, B37, 868—877 (1981); 3. On the Nature of Hypervalent S-O Bonds in Sulfoxanes: *Croat. Chem. Acta*, 66, 519—530 (1993); 4. Classification of the Isostructurality of Organic Molecules in the Crystalline State: *Acta Cryst.*, B49, 1039—1049 (1993).

Ajánlók: *Márta Ferenc, Solymosi Frigyes, Bérces Tibor, Görög Sándor, Holló János, Inczédy János, Medzihradsky Kálmán, Náray-Szabó Gábor, Vértés Attila*

Orbán Miklós

1939-ben született Ászáron. Fő kutatási területe a kémiai oszcilláló és disszipatív rendszerek viselkedésének tanulmányozása, továbbá új oszcilláló rendszerek szisztematikus tervezése. Jelenleg az ELTE szervetlen és analitikai kémiai tanszékének tanszékvezető egyetemi tanára. A kémiai tudomány doktora fokozatot 1984-ben szerezte meg „Kémiai disszipatív szerkezetek: oszcilláció, multistabilitás és mozgó térbeli struktúrák kémiai rendszerekben” című értekezésével. 1990-ben Széchenyi-díjjal tüntették ki.

Összes közleményeinek száma 94 és ezek közül 1983—93 között 37 jelent meg nemzetközi folyóiratokban. Publikációira más kutatóktól 1018 hivatkozást kapott. 1979 óta minden jelentős, az oszcilláló rendszerekkel foglalkozó konferenciának előadója volt. Magyar részről vezetője egy NSF—MTA projektnek. 1984 óta vendégprofesszora a Brandeis Egyetem kémiai tanszékének, ahol eddig tíz alkalommal összesen 25 hónapot töltött el. 1978-tól szerkesztőbizottsági tagja a *Scientometrics* c. nemzetközi folyóiratnak, valamint 1991-től az *Acta Chimica Hungarica*-nak. 1993-tól az MTA Kémiai Tudományok Osztálya tanácskozási jogú tagja, továbbá tagja két akadémiai bizottságnak és két munkabizottságnak.

Legjelentősebb tudományos eredményei új kémiai oszcilláló rendszerek tervezéséhez, jellemzéséhez és mechanizmusuk tisztázásához kapcsolódnak (52 közlemény, 981 hivatkozás). Szerzőtársaival felfedezte nem-katalizált bromátoszcillátorokat (*J. Phys. Chem.* 83, [1978] 3056); megtervezett számos oszcillátorcsaládot, pl. a klorit-, bromit-, a kén és a mangán-kémiján alapuló reagáló rendszereket és a pH-oszcillátorokat. (*Nature*, 292 [1981] 816); *J. Am. Chem. Soc.*, 108 [1986] 6893; *Accts. Chem. Res.*, 23 (1990) 258; *J. Am. Chem. Soc.*, 113 (1991) 1978). Stacionáris szerkezetek és kémiai hullámok kialakulását figyelte meg egyes redoxireakciókban (*J. Am. Chem. Soc.* 102 [1980] 4311).

Ajánlók: *Kőrös Endre, Nagy Ferenc, Bérces Tibor, Burger Kálmán, Inczédy János, Markó László, Márta Ferenc, Medzihradsky Kálmán, Náray-Szabó Gábor, Szabó Zoltán Gábor, Vértés Attila*

Ötvös László

1929-ben született Pécsen. 1966 óta a kémiai tudomány doktora, az MTA Központi Kémiai Kutató Intézetének tudományos igazgatóhelyettese. Szakterülete a szerves kémia. Alábbiakban vázolt kutatásaiból 204 közlemény készült — többségükben rangos idegen nyelvű folyóiratok számára —, 90 az utóbbi 10 évben jelent meg. Több mint 810 alkalommal idézték. Szabadalmainak száma 53.

Tudományos munkásságát a karbonsavak és a szénhidrátok konformáció-analízise területén kezdte. Ennek egyik kiemelkedő eredménye a D-glükózamin konformációjának iga-

zolása, valamint a szorbit, a galaktit és mannit konformációjának meghatározása (1952—1960). A glükózaminnal végzett vizsgálatok közben ismerte fel a nitrogén közreműködéses reakciókat észterek és savamidok hidrolízisében, amelyek az enzimatikussá hidrolitikus átalakulások alapjait is képezik (Chem. Ber. 1956, Ann. 1960, Tetrahedron Lett. 1992).

1958—1965 között kifejlesztette a radioaktív vegyületek szerves kémiáját Magyarországon, és e módszerrel számos tankönyvi anyagot képező szerves reakció mechanizmusát tisztázta (Fodor: Szerves Kémia [1960], Raaen-Ropp-Raaen: Carbon-14 [1968], Barton & Ollis: Comprehensive Organic Chemistry [1979] kézikönyvekben). Felismerte szénizotópopokat tartalmazó csoportok (karboxil, acil, nitril stb.) kicserélődési lehetőségeit, és ezzel a csoportcsere fogalmát vezette be jelzett vegyületek általános előállítására.

Alapvető tudományos tevékenységet fejtett ki a hazai bioorganikus kémia megteremtésében. Az „orientációs és kompressziós szterikus effektus elmélet” kidolgozásával első ízben nyílt alkalom az enzimakatalizálta reakciókban és receptorokban végbemenő átalakulásokban döntő jelentőségű sztereospecificitás általános értelmezésére. (Tetrahedron Lett. 1975.) Úttörő szerepet vállalt a nukleozidok és nukleotidok kémiájának meghonosításában, felhasználva korábbi szénhidrátkémiai eredményeit. Ezen kutatások gyakorlati eredménye az első eredeti hazai antivirális szer (Hevizos) létrehozása. Jelenleg a géninhibíciós (antisense) oligonukleotidok kémiájával, bioorganikus és gyógyszerkémiai kutatásával foglalkozik. Ez a vegyület-típus a jövő század kemoterápiájának a legnagyobb ígérete. 1989-től a nem természetes oligonukleotidok szintetikus és bioorganikus kémiáját több alapvető megismeréssel bővítette. Ennek gyakorlati eredménye az eddig megismert (egyik) leghatékonyabb HIV-ellenes anyag (Drug & Market Development 1993). Az oligonukleotid pro-drogok felfedezésével elvileg új gyógyszerkutatási irányt indított el. Titkára, majd elnöke lett a Biológiai Aktív Vegyületek Kutatása MTA OTTKT-nek, elnöke A kémiai szerkezet és biológiai hatás közötti kapcsolatok törvényszerűségeinek kutatása c. MTA programnak. Megalapítója és elnöke az MTA Bioorganikus Kémiai Munkabizottságának, az MTA Szerves Kémiai Bizottságának 1959 óta tagja. A Magyar Chemoterápiai Társaság alelnöke. A nevét viselő alapítvány jelentős évenkénti juttatással a gimnáziumi kémiaoktatást segíti szülővárosában.

Kitüntetései: Akadémiai Díj (1961), Széchenyi-díj (1990), Kiváló Feltaláló arany fokozat (1980, 1982, 1988), Munka Erdemrend ezüst (1971) és arany fokozat (1977).

Ajánlók: *Fodor Gábor, Tőke László, Bartók Mihály, Bérces Tibor, Holló János, Lipták András, Márta Ferenc, Szántay Csaba, Tüdős Ferenc*

Paál Zoltán

1936-ban, Budapesten született. Szűkebb szakterülete a heterogén katalízis. Az MTA Izotópkutató Intézetének igazgatója. 1978-ban védte meg doktori értekezését.

Tevékenysége 1984—1993 között: 72 dolgozat tudományos folyóiratban (ebből 3 magyar nyelvű) 5 könyv, ill. könyvrészlet, 2 monográfia szerkesztése, 57 előadás, ill. poszter nemzetközi tudományos rendezvényeken (ebből 6 plenáris, ill. meghívott előadás), mintegy 60 szeminárium a világ számos országának egyetemén, kutatóintézeteiben. Összesen 224 publikációja jelent meg (ebből 157 dolgozat folyóiratban, 15 referált konferenciakiadványban); ezeket (1994 szeptemberéig) összesen 1109 alkalommal hivatkozták, ebből több mint 700 hivatkozás 1984 és 1994 közötti.

Legfontosabb munkái: The Mechanism of Aromatization on Platinum Black Catalyst; Dehydrocyclization of Hexadienes and Hexatrienes. *J. Catal.*, 30, 350 (1973); A New Clas-

sification of Metal Catalysts in Skeletal Reactions of Hydrocarbons, *Nature*, 267, 234 (1977); Metal Catalyzed Cyclization Reactions, *Advances in Catalysis* Vol. 29, pp. 273—334 (1980), Hydrogen Effects in Metal Catalysis, *Catal. Rev. — Sci Eng.*, 25, 229 (1983); *Hydrogen Effects in Catalysis* (Paál, Z., Menon, P.G. Editors), Marcel Dekker, New York, 1988, 784 o. E könyvben 2 fejezet szerzője: Hydrogen-Induced Sintering of Unsupported Metal Catalysts, pp. 293—309; Hydrogen Effects in Skeletal Reactions of Hydrocarbons over Metal Catalysts, pp. 449—467; Photoelectron Spectroscopy of Disperse Platinum Catalysts *J. Chem. Soc. Faraday Trans.*, 88, 1179 (1992).

Fő kutatási eredményei: a fémeken lejátszódó paraffin → aromás átalakulás és a váz-izomerizáció mechanizmusának tisztázása; a hidrogén sokirányú szerepének értelmezése katalitikus szénhidrogén-reakciókban; Pt katalizátorok felületi spektroszkópiás elemzése, a platina morfológiája és felületi összetétele, valamint egyes szénhidrogén-reakciókban mutatott katalitikus tulajdonságai közti összefüggések tisztázása.

1983-ban Állami Díjat kapott.

Ajánlók: Nagy Ferenc, Tétényi Pál, Bartók Mihály, Bérces Tibor, Gál Sándor, Holló János, Markó László, Márta Ferenc, Szántay Csaba, Töke László, Tüdös Ferenc, Vértés Attila

Pálinkás Gábor

1941-ben született Budapesten. Kutatási területe a folyadékok szerkezetének és molekuláris dinamikájának vizsgálata. Munkahelye az MTA Központi Kémiai Kutatóintézete. 1987 óta az Oldatkémiai és Korrosziós Osztály vezetője, 1993 óta az intézet tudományos igazgatóhelyettese. 1987—1991 között folyadékelméleti speciál kollégiumot tartott az ELTE vegyész szakos hallgatóinak. 1984-ben lett tagja a német Bunsen Társaságnak és az Európai Fizikai Társaság Molekuláris Folyadékok munkacsoportjának. 1988 óta tagja a Nemzetközi Elektrokémiai Társaságnak.

A víz és vizes elektrolitoldatok röntgendiffrakciós és molekula-dinamikai szerkezetvizsgálataival foglalkozó disszertációjával nyerte el 1987-ben a kémiai tudomány doktora címet. Tudományos tevékenységét a Magyar Tudományos Akadémia 1992-ben Akadémiai Díjjal ismerte el.

Legjelentősebb tudományos eredményei a víz és a vizes elektrolitoldatok szerkezetének felderítésére végzett kísérleti és elméleti munkáiból születtek. Elsőként határozta meg a víz hidrogénjeinek molekuláris eloszlásfüggvényeit, kísérleti diffrakciós adatok alapján és szerkezetű modelleket dolgozott ki az ionok hidrátszférájának és azok szimmetria-torzulásainak jellemzésére. Munkássága hozzájárult a diffrakciós és molekula-dinamikai szerkezetvizsgáló módszerek fejlődéséhez. Újabb jelentős eredménye az alkohol-víz elegyek többlettulajdonságainak és szerkezetük közötti összefüggések felismerése.

Eredeti közleményeinek száma 74. Ezek idegen idézettsége több mint 800. 1993-ban munkáit 52 dolgozatban idézték. Őt szabadalom társtulajdonosa.

Tudományos tevékenységét jellemző néhány munkája:

1. Analytical Approximations for the Incoherent X-ray Intensities of the Atoms from Calcium to Americium: *Acta Cryst.* A29, 10 (1973),
2. Experimental Atom Pair Correlation Functions of Liquid D₂O: *Mol. Phys.* 34 525 (1977),
3. The Structure of Aqueous Ammonium Chloride Solution: *J. Chem. Phys.* 74 3522 (1981),
4. Hydration Shell Structure of the Ca ions: *Chem. Phys. Lett.*, 126 251 (1986),
5. The Effect of Pressure on the Hydrogen Bond Structure of Liquid Water, *Z. Naturforsch.*, 39a 179 (1984),
6. Molecular Dynamics Investi-

gation of the Inter- and Intramolecular Motions in Liquid Methanol and Methanol-Water Mixtures: *Mol. Phys.*, 73 897 (1991), 7. Reverse Monte Carlo Simulation of Liquid Water: *Chem. Phys. Lett.*, 221 183 (1994).

Ajánlók: *Gyarmati István, Márta Ferenc, Bérces Tibor, Gál Sándor, Holló János, Nagy Ferenc, Náray-Szabó Gábor, Tétényi Pál, Vértés Attila*

Schiller Róbert

1935-ben született Budapesten. A Központi Fizikai Kutató Intézetben dolgozik 1958 óta. Jelenleg a KFKI Atomenergia Kutató Intézet tudományos tanácsadója, az ELTE címzetes egyetemi tanára. Fő kutatási területe a sugárzások fizikai kémiai hatásainak kísérleti és elméleti vizsgálata. Doktori értekezését, amely a folyadékokban létrehozott felesleg elektronokról szól, 1974-ben védte meg. Főbb eredményei az elektron rekombináció és a dielektrikus relaxáció közti összefüggésekkel (*J. Chem. Phys.* 43, 2760 [1965]; 47, 2278, 2281 [1967]; *Nature* 217, 141 [1968]; *Chem. Phys. Letters* 5, 176 [1970] valamint a termodinamikai fluktuációknak az elektrontranszportra gyakorolt hatásával (*J. Chem. Phys.* 57, 2222 [1972]; 69, 2401 [1978]; 71, 565 [1979]; 72, 2245 [1980]; 76, 678 [1982]; 92, 5527 [1990]; 96, 6531 [1992]; *J. Phys. Chem.* 81, 267 [1977]; *Nucl. Inst. Methods Phys. Res.* A327, 37 [1993]) kapcsolatosak. Foglalkozott szilárd fázisú diffúzióval (*J. Appl. Phys.* 57, 199 [1983]) és félvezetők fotoelektrokémiájával (*J. Electrochem. Soc.* 135, 3022 [1988]) is: ez utóbbi területen kimutatta és értelmezte a szublineáris fotoeffektus jelenségét.

Tudományos közleményeinek száma 75, ezen felül írt 6 könyvfejezetet, 2 tankönyvet (egyiket társszerzőkkel), szerkesztett 4 konferencia-kiadványt. Publikációinak összesített impakt faktora 83,245. Munkáira összesen 310 független hivatkozást kapott.

Nemzetközi konferenciákon többször vett részt meghívott előadóként vagy szekcielnökként (pl. Gordon konferenciák, Int. Congr. Radiat. Res., NATO Advanced Study Inst., IAEA Advisory Group, Solvated Electron jubileumi konf.). Tagja a Miller Trust for Radiat. Chem. tanácsának, az 1987-es Miller Konferencia szervező elnöke volt. A Kémiai Osztály tanácskozási jogú tagja 1990 óta, a Sugárkémiai Munkabizottság elnöke.

Ajánlók: *Tétényi Pál, Vértés Attila, Bérces Tibor, Burger Kálmán, Kőrös Endre*

Simándi László

1935-ben, Budapesten született. Kutatási területe a koordinációs kémia és homogén katalízis, ezen belül elsősorban az O_2 , H_2 és CO aktiválása átmenetifém-komplexekkel, valamint gyors oldatreakciók kinetikai vizsgálata. Az MTA Központi Kémiai Kutató Intézetének tudományos osztályvezetője, az ELTE címzetes egyetemi tanára. Doktori értekezését a fizikai-kémia területén készítette és 1977-ben védte meg.

Egy angol nyelvű monográfia és négy könyvfejezet szerzője, 3 általa szervezett nemzetközi konferencia kiadványának szerkesztője. 132 tudományos dolgozatot publikált, többségében nemzetközi folyóiratokban és ezekre 630 független hivatkozást kapott. Kilenc alkalommal volt meghívott előadó nemzetközi konferenciákon és közel 200 egyéb előadást tartott hazai és külföldi rendezvényeken, egyetemi tanszékeken és kutatóintézetekben. A Reaction Kinetics and Catalysis Letters szerkesztője. Az MTA Koordinációs Kémiai Munkabizottságának és a COST Biokoordinációs Kémiai Bizottságának elnöke. Az Országos Akkreditációs Bizottság,

az ELTE TTK és a VE Habilitációs Bizottságainak tagja. Kétszer volt vendégprofesszor a Texasi Egyetemen, egyszer pedig a Tohoku Egyetemen.

Legfontosabb tudományos eredményei: gyors oldatreakciók vizsgálatának bevezetése Magyarországon, rövid életű oldható mangán(IV) első kimutatása (J. Am. Chem. Soc., 98, 1995, 1976), a kobaloxim(II)-komplexek reakciója molekuláris hidrogénnel (J. Chem. Soc. Dalton, 276, 1980), ill. oxidációs katalizátorként történő alkalmazásuk (Inorg. Chim. Acta, 44, L107, 1980), mangán(V) köztütermék képződésének első kísérleti bizonyítása (J. Am. Chem. Soc., 106, 6866, 1984; *ibid.* 107, 4220, 1985), új izocianátszintézis kidolgozása katalitikus karbonilezéssel (Angew. Chem. Int. Ed. English, 29, 1147, 1990). E munkái élénk nemzetközi érdeklődést váltottak ki.

Ájánlók: Bérces Tibor, Kőrös Endre, Bartók Mihály, Beck Mihály, Burger Kálmán, Holló János, Markó László, Márta Ferenc, Nagy Ferenc, Szántay Csaba, Tétényi Pál, Töke László, Tüdös Ferenc, Vértés Attila

Szabadváry Ferenc

1923-ban született Kőszegen. Az Országos Műszaki Múzeum ny. főigazgatója, a kémiai tudomány doktora (1971). 1949-ben kezdett el analitikai kémiai kutatásokkal foglalkozni a Budapesti Műszaki Egyetemen. Fotometriás és radioanalitikai mikroeljárásokat dolgozott ki, e kérdésekről írta kandidátusi értekezését 1965-ben.

Érdeklődése már az ötvenes évek végétől a kémiatörténet felé fordult. 1960-ban jelent meg Az analitikai kémia módszereinek kialakulása c. könyve, melyet 1966-ban német és angol, 1984-ben orosz, 1988-ban pedig japán nyelven is kiadtak. Mi sem bizonyítja jobban e munka különleges értékét, mint hogy reprint kiadása most jelent meg a Classics of History and Philosophy of Sciences című sorozatban. Ezt a könyvét az American Chemical Society Dexter-díjával tüntették ki.

Ugyancsak rendkívül igényes és sikeres vállalkozása volt a Szókefalvi-Nagy Zoltánnal társszerzőségben írt, A kémia története Magyarországon c. könyve. Ennek a könyvnek Szabadváry Ferenc által írt része az előző évben megvédett doktori értekezésében összefoglalt eredeti kutatásokon alapul.

Nagyszámú dolgozatot írt a hazai és a nemzetközi kémiatörténet számos kérdéséről, behatóan foglalkozott a magyar műszaki értékek muzeális megőrzésének kérdéseivel. Munkásságáról 25 könyvben, több mint 300 közleményben és San Franciscótól Szöulig a világ szinte minden részén tartott mintegy 200 előadásban számolt be.

Munkásságát számos elismeréssel illették. Ezek közül a jelentősebbek: 1970-ben a már említett Dexter díjjal, 1991-ben Széchenyi-díjjal tüntették ki. 1984-ben választotta levelező tagjává a Nemzetközi Tudománytörténeti Akadémia, melynek azóta is ő az egyetlen magyar tagja.

Ájánlók: Beck Mihály, Inczedy János, Gál Sándor, Görög Sándor, Náráy-Szabó Gábor, Szabó Zoltán Gábor

Tóth Klára

Nagykanizsán született 1939-ben. A BME általános és analitikai tanszékén egyetemi tanár. A kémiai tudomány doktora fokozatot 1991-ben nyerte el. Szakterülete az elektroanalitika. A IUPAC Elektroanalitikai Albizottságának és az MTA Elektroanalitikai Munkabizott-

ságának titkára, az MKE Elektroanalitikai Szakcsoportjának elnöke, az MTA Kémiai Tudományok Osztályának tanácskozási jogú tagja. Elnyerte az Akadémiai Díjat.

2 könyv, 3 könyvrészlet és mintegy 260 tudományos dolgozat szerzője (ebből 22 a doktori fokozat megszerzése óta). A munkáira történt független hivatkozások száma 950.

Az ionszelektív membránelektrodok kutatásának meghatározó személyisége. Jelentős szerepe volt abban a kutató-fejlesztő munkában, ami az első nem-üveg alapú ionszelektív elektrodok ipari méretű gyártását tette lehetővé. Az első időszakból származó halogenid-, és pszeudohalogenid-szelektív szilikongumi hordozó fázisú elektrodok után előnyösebb tulajdonságú elektrodmembrán anyagok bevezetésével réz-, kadmium-, ólom-, kalcium, magnézium-, kálium-, és cink-szelektív elektrodokat fejlesztett ki. Az utóbbi kettő a biológiai analízisben, a vízkeménység mérésére szolgáló elektrod pedig a környezetvédelemben talált gyakorlati alkalmazásra.

A gyakorlati elektrod-kutatási tevékenység mellett nagy teret szentelt az ionszelektív elektrodok sajátságai, működési mechanizmusuk, a működés elméleti alapjai kutatásának. Kidolgozta a kevert oldatos szelektivitási tényező meghatározási módszert, valamint az elektrodok dinamikus sajátságainak vizsgálatára az aktivitás perturbációt alkalmazó módszert. Új típusú kombinált technikákat vezetett be a membrán tömb anyag, ill. a membrán/oldat határfelületek jellemzésére (elektrokémiai módszer + XPS, *in-situ* FTIR-ATR).

Legújabb kutatásai a potenciometrikus pásztázó elektrokémiai mikroszkópia továbbfejlesztését és analitikai alkalmazásának kibővítését célozzák.

Ajánlók: *Gál Sándor, Pungor Ernő, Burger Kálmán, Görög Sándor, Hargittai István, Holló János, Inczédy János, Kőrös Endre, Tőke László*

Biológiai Tudományok Osztálya

RENDES TAGSÁGRA

Fekete Gábor

1930-ban született Budapesten. Szűkebb szakterülete a növényökológia, vegetációtan. Az MTA Ökológiai és Botanikai Kutatóintézetének kutatóprofesszora, a Növényökológiai Osztály vezetője. Akadémiai levelező tagsága elnyerésének éve 1987. A populáció a növénytársulásban: ökológiai aspektusok címmel tartott székfoglaló előadást.

A levelező taggá választás óta született novumok: új elméletet dolgozott ki xerotherm gyepek primér szukcessziójának értelmezésére; kimutatta, hogy a szukcessziós gráfok szerkezete, olyan tulajdonságai, mint: az átmenetek determinisztikus vagy sztochasztikus jellege, a direkcionalitás, a fázisok ún. habitat-komprimáltsága stb. nagymértékben függenek a vegetáció klimazonális jellegétől (Fekete G., *Coenoses* 7:21—29). Modelllezve a reprodukció alokációt befolyásoló külső és belső hatásokat, munkatársaival kimutatta, hogy a szukcesszió előrehaladtával a reprodukció külső (cönológiai) befolyásoltsága nő (Fekete G., *Tuba Z. & Melkó E., Vegetatio* 77:33—41). A dolomit-növények specializációjának kérdését újszerűen, a kation-akkumuláció oldaláról közelítették meg (Fekete G., *Tölgyesi Gy. & Horánszky A., Flora* 183:337—348).

Ajánlók: *Jakucs Pál, Jermy Tibor, Zólyomi Bálint*

Ferenczy Lajos

1930-ban, Kisújszálláson született. Szűkebb szakterülete a mikrobiológia, mikrobiális genetika. Akadémiai levelező tagságát 1987-ben nyerte el. Tulajdonságátvitel protoplaszt fúzióval mikroszkopikus gombákban címmel tartotta meg szélfoglaló előadását. A József Attila Tudományegyetem mikrobiológiai tanszéke tanszékvezető egyetemi tanára.

Mikroszkopikus gombákkal megvalósított protoplaszt fúziós génátviteli és szomatikus hibridizációs úttörő eredmények a jelölt nevéhez kötődnek. Mostani munkássága is a transz-génikus mikroszervezetek létrehozására, tanulmányozására és gyakorlati felhasználására irányul. E szakterület nemzetközileg elismert vezető egyénisége.

Hazai és nemzetközi iskolateremtő tevékenysége példamutató. Tudományos közéleti, tudományszervező munkája kiemelkedően széles körű és eredményes.

A levelező tagság óta született és legfontosabbnak ítélt tudományos közleményei:

Ferenczy L., Bradshaw, R. E., Kevei F., and Peberdy, J. F. (1987). Biochemical alternative to mutagenesis: model experiments with auxotrophic strains of *Aspergillus nidulans*. In Proc. 4th European Congress on Biotechnology 1987, O. M. Neijssel, R. R. van der Meer, and K. Ch. A. M. Luyben, eds. (Amsterdam: Elsevier), 505. — Ferenczy L. (1990). Protoplast fusion in modern biotechnology. In 20th Meeting of the FEBS, Budapest 1990, Abstracts 226. — Vágvölgyi Cs., and Ferenczy L. (1991). Isolation of nuclei from *Aspergillus nidulans* protoplasts. FEMS Microbiology Letters 82, 247—252. — Vágvölgyi Cs., and Ferenczy L. (1992). Transfer of isolated nuclei into protoplast of *Aspergillus nidulans*. Experimentia 48, 271—272.

Tudományos kitüntetései: Akadémiai Díj, Állami Díj, Manninger-díj, Pro Sanitate érem, Szent-Györgyi Albert-díj.

Ajánlók: *Alföldi Lajos, Szabó Gábor*

Teplán István

1932-ben, Magyarkeszin született. Szakterülete fízológiaiilag aktív peptidek kémiája és biológiája. Akadémiai levelező tagságát 1987-ben nyerte el. Szélfoglaló előadását „A gonadolibérinek szerepe, hatásmechanizmusa és alkalmazása a szaporodási folyamatokban” címmel tartotta. Az Akadémiai Díj (1983), a Munka Érdemrend ezüst (1970), illetve arany (1976) fokozat birtokosa. A Semmelweis Orvostudományi Egyetem c. egyetemi tanára, az I. sz. Biokémiai Intézet Peptidkémiai Kutatócsoportjának vezetője, kutatóprofesszora, továbbá az MTA Természettudományi Főosztályának vezetője.

Levelező taggá választása óta munkatársaival jelentős előrehaladást értek el a gonadotropin releasing hormon (GnRH), [BBRC 114 1214 (1987); Pept. Res. 3 142 (1990)] a növekedési hormon releasing faktor (GRF), [BBRC 150 1017 (1987); J. Endocrinol. Invest. 16 793 és 799 (1993)], valamint a szomatosztatin [BBRC 191 681 (1993); Pept. Res. 6 281 (1993)] analógok előállítására, szerkezet-hatás összefüggéseinek [Peptides 10 925 (1989); J. Neuroendocrinology 4 565 (1992) és 5 603 (1993)] vizsgálata terén. Kutatásai során előállított nagyszámú analóg a ma ismert legjobb hatású inhibitorok és szuperaktív agonisták közé tartozik. Közülük többet alkalmaznak is az állatgyógyászatban, szaporodási rendellenességek korrigálására (pl. Ovurellin).

Különösen jelentősek azon kutatási eredményeik, amelyek a GnRH [J. Steroid Biochem. Molec. Biol. 38 119 (1991); J. Cancer Res. Clin. Oncol. 120 578 (1994)], illetve a szomatosztatin [Tumor Biol. 9 315 (1988) és 12 61 (1991), J. Steroid Biochem. Molec. Biol. 43 105 (1992)] analógok antitumor aktivitásával kapcsolatosak. Közöttük számos igen remény-

teljes gyógyszer-jelölt található. Ezekről a kutatási eredményekről a levelező tagsága elnyerése óta mintegy 50, nemzetközileg is elismert folyóiratban megjelent közleményben számoltak be és számos nemzetközi tudományos rendezvényen adtak róluk számot. A legjobb hatású analógok több mint 10, az elmúlt 6—7 év során bejelentett és elfogadott találmány alapján számos országban szabadalmi oltalmat élveznek.

Ajánlók: *Dénes Géza, Flerkó Béla, Jermy Tibor*

Venetianer Pál

Budapesten, 1935-ben született. Szűkebb szakterülete a molekuláris biológia. A biológiai tudomány doktora fokozatot 1975-ben szerezte meg. Levelező taggá történő választásának éve 1987. Az MTA Szegedi Biológiai Központjának főigazgatója.

Levelező taggá történt választása óta az alábbi fontosabb tudományos eredményeket érte el munkatársaival:

1. A humán proinzulint termelő baktériumtörzs előállításánál számos új, nagy hatékonyságú, sokoldalúan felhasználható, szabadalommal védett idegen génkifejezésre szolgáló expressziós vektort fejlesztettek ki. — 2. Új módszert dolgoztak ki létfontosságú bakteriális gének mutáns génnel történő helyettesítésére. — 3. Jellemeztek egy új, ismeretlen funkciójú bakteriális gént, megállapították, hogy annak működése létfontosságú a baktérium számára, a gén termékét génmanipuláció segítségével túltermelték és homogenitásig tisztították. A közelmúltban egy külföldi munkacsoport megállapította, hogy ez a fehérje azonos a D-glutamát racemáz enzimmel. — 4. Felfedeztek és jellemeztek két új restriktív endonukleáz enzimet. — 5. Klónozták a BepI, KpnI, EcaI., Sau96I modifikációs metiláz és a Sau96I restriktív endonukleáz enzimeket meghatározó géneket és meghatározták szekvenciájukat. — 6. Meghatározták az M. KpnI modifikációs metiláz bázisspecifitását. — 7. Tisztították, biokémiaileg és kinetikailag jellemezték az M. EcaI modifikációs metiláz enzimet. — 8. Leírták és jellemezték az *in vivo* biokémiai komplementáció jelenségét a modifikációs metiláz enzimnél. — 9. Megállapították, hogy idegen géneket nagymértékben kifejező *E. coli* tenyészetekben megnő a mutációs ráta. — 10. Felfedezték és jellemezték a modifikációs metiláz enzimek önmetilációjának jelenségét.

Fontosabb tudománypolitikai tevékenysége: az EMBO (European Molecular Biology Organization) (1991), az EMBO Council (1992), az EMBO Commission of East-European Fellowships, az Academia Europaea (London) (1992), az IUBMB-IUPAC Joint Commission on Biochemical Nomenclature, a European Federation of Biotechnology, Working Party on Applied Molecular Genetics tagja. A European Congress of Biotechnology, Budapest, 1996, tudományos programbizottság elnöke. A European Journal of Biochemistry szerkesztőbizottság tagja. Az Akadémiai Kutatóintézetek Tanácsának elnöke, az Akadémiai Kutatóhelyek Bizottságának tagja.

Ajánlók: *Alföldi Lajos, Straub F. Brunó*

LEVELEZŐ TAGSÁGRA

Csányi Vilmos

1935-ben, Budapesten született. Az ELTE etológia tanszékének tanszékvezető egyetemi tanára. Tudományos pályáját biokémikusként kezdte, értékes eredményeket ért el a penicillináz molekuláris biológiája területén, e tárgykörben készült kandidátusi (1965), majd

doktori értekezése (1970) is. Az ELTE professzoraként 1973-tól megszervezte a hazai etológiai kutatásokat és az etológia egyetemi oktatását.

Vezetésével több új magatartásgenetikai módszert dolgoztak ki, többek között gynogenezis segítségével állítottak elő rekombináns beltenyésztett hal törzseket (Theor. Appl. Genet. 1984 67, 485). Szellemi alapítója és elnöke a Magyar Etológiai Társaságnak. Etológiai munkájának egyik jelentős eredménye a kulcsingerek szerepének kimutatása a tanulási és ragadozófelismerési folyamatokban. (How genetics and learning make a fish an individual: a case study on the paradise fish. In: P. P. G. Bateson, P. H. Klopfer and N. S. Thompson (eds.); Perspectives in Ethology. Vol. 10. Behaviour and Evolution. Plenum Press, New York, pp. 1—52, 1993.) 1993-tól posztgraduális etológia kurzus programvezetője. A tanszék kutatási színvonalát nemcsak a hosszú publikációs lista jellemzi, hanem az is, hogy egyes eredményeik bekerültek kurrens etológia tankönyvekbe.

A kísérleti munka mellett elméleti biológiával is sikeresen foglalkozik, elsősorban a biológiai rendszerelmélet területén. Számos cikke, könyvfejezete tárgyal evolúciós és rendszerelméleti kérdéseket. Nemzetközi elismerést aratott könyve az Evolutionary Systems and Society: a general theory (Duke University Press, Durham, pp. 304, 1989).

Alapító tagja egy nemzetközi evolúciós kutatási csoportnak, a General Evolution Research Group-nak. Társszerkesztő az amerikai kiadású (Gordon and Breach) World Future: Journal of General Evolution című szakfolyóiratnál. Tagja az MTA Neurobiológiai szakbizottságának, a Magyar Genetikai Társaság elnökségének, az OAB biológiai tudományági szakbizottságának, továbbá az Acta Biologica szerkesztőbizottságának, a Neurobiology Editorial Advisory Board-jának. Ugyancsak tagja a Biológiai Társaságok Nemzetközi Uniója (IUBS) oktatási szakbizottságának; az idén pedig az Academia Scientiarum et Artium Europaea (Salzburg) választotta tagjai sorába. Számos könyvet írt, tudományos publikációinak száma 180 körül van, a teljes citációs száma 622.

Ajánlók: *Ferenczy Lajos, Hámori József, Pataki Ferenc,
Salánki János, Székely György, Vámos Tibor*

Eiben Ottó

1931-ben született Szombathelyen. Szakterülete az antropológia/humánbiológia. 1989-ben „Szekuláris növekedésváltozások Magyarországon” c. disszertációjával szerezte meg a biológiai tudomány doktora fokozatot. Tanszékvezető egyetemi tanár az ELTE embertani tanszékén, ahol kiterjedt és iskolateremtő oktatómunkát folytat. Megszervezte és eredményesen vezeti a hazai posztgraduális antropológus/humánbiológus szakképzést. Számos külföldi egyetemen tartott vendégprofesszori előadásokat, ill. vezetett humánbiológiai kurzusokat.

Fő kutatási területe a gyermekek növekedése, érése és a szekuláris trend, valamint a testalkati variációk. E multidiszciplináris szemlélettel végzett kutatásaiba több klinikai szakmát, ill. bizonyos társadalomtudományokat is bekapcsolt. Tudományos munkásságából kiemelkedik az 1958 óta folyó „Körmendi növekedésvizsgálat”-a, amely mint a szekuláris trend hazai jelenségeinek nyomkövetése is, nagy nemzetközi elismerést hozott számára (Humanbiol. Budapest, Supp. 6). Az 1980-as években a magyar ifjúság biológiai fejlettségére és fizikai erőnlétére vonatkozó országos reprezentatív vizsgálata alapján kidolgozta és közreadta az első hazai növekedési standardokat (Humanbiol. Budapest, 21. kötet). Vezető szerepe volt a Budapesti longitudinális növekedésvizsgálat lebonyolításában (Humanbiol. Budapest, 23. kötet). — Új multivariációs módszert dolgozott ki, ill. alkalmazott a testalkati variációk kutatásában (The Physique of Woman Athletes, Bp., 1972). Megindította hazánkban

a szomatotípus-elmélet, a testösszetétel vizsgálatokat és bevezette a kinantropometriai szemléletet. Mindezzel új lehetőségeket nyitott meg több klinikai szakma (elsősorban a gyermekgyógyászat, szülészet-nőgyógyászat), ill. a testnevelés- és sporttudományos kutatásokban.

Szakmai eredményeit 15 könyvben és 240 tanulmányban publikálta. Munkáira mintegy 460 esetben hivatkoztak. Nemzetközi elismertségét jelzi, hogy a francia, a spanyol és a portugál antropológiai társaság külső, a horvát és a lengyel antropológiai társaság tiszteleti tagjává választotta őt. Több nemzetközi humánbiológiai projektet indított el, ill. koordinál, sikeres nemzetközi kongresszusokat szervezett. Szerkeszti az *Anthropologiai Közleményeket*, és hét nemzetközi szakfolyóirat szerkesztőbizottságának tagja. A *European Anthropological Association* elnöke (1986–88), majd alelnöke.

Ajánlók: *Ádám György, Flerkó Béla, Székely György*

Falus András

1947-ben született Budapesten. Érdeklődése elsősorban az immunológia és a molekuláris genetika határterületeire irányul. Főbb kutatási területe a citokinek hatásmechanizmusának és a citokinreceptorok molekuláris szerveződésének tanulmányozása. A biológiai tudomány doktora címet 1990-ben szerezte meg Komplementgének polimorfizmusa és termelődésük szabályozása c. értekezésével.

Legfontosabb tudományos eredményei közé tartozik, hogy 1984–86 közötti amerikai tanulmányútja (Harvard Medical School) során és ezt követően itthon a fő hisztokompatibilitási komplexben lokalizált komplementgéneket klónozott, szekvenált és jellemezte azok szövetspecifikus és citokin-indukált kifejeződését (*J. of Immunology*, 138:856–860, 1987, *Immunogenetics*, 25:290–298, 1987, *Immunology*, 68, 133–136, 1989). Bizonyította a hisztamin szerepét egyes citokinek és receptoraik kifejeződésében (*Immunology Today*, 13:154–156, 1992, *Immunology*, 60:547–551, 1987). Vizsgálta az ún. közös citokinreceptorláncok (pl. gp 130) szerepét az IL-6 jelátvitelben és bizonyította egy konzervált pentapeptid motívum központi jelentőségét a citokinreceptorok jelátvitelében (*Cytokine*, 4:495-499, 1992), továbbá kortikoszteroid receptorok kifejeződésének citokinszabályozását tárta fel (*The Immunologist*, 1:40–42, 1993, *Scand. J. Immunology*, 37:684–689, 1993) és ezzel a neuroendokrin és immunológiai szabályozás egy közös útjának lehetőségét vetette fel.

Jelenleg a Semmelweis Orvostudományi Egyetem Biológiai Intézetének tanszékvezető egyetemi tanára, a Magyar Immunológiai Társaság elnöke. Több nemzetközi projekt elindítója és koordinátora.

Az elmúlt tíz évben 64 idegen (angol), 16 magyar nyelvű közleménye, egy angol nyelvű könyve, 6 magyar könyvfejezete, egy magyar könyve jelent meg. Munkáira 1993-ig mintegy 600 hivatkozás történt.

Ajánlók: *Ádám György, Damjanovich Sándor, Venetianer Pál*

Fésüs László

1947-ben született Hernádnémetiben. Sejtbiológusként kezdetben immunmediátorok molekuláris hatásmechanizmusát tanulmányozza, majd tudományos munkásságának fő területe a természetes sejthalál (apoptózis) vizsgálata. A szöveti transzglutamináz biológiai funkciója c. tézisével 1988-ban szerezte meg a biológiai tudomány doktora fokozatot. Jelenleg a DOTE tanszékvezető egyetemi tanára.

Leírta a trombocita aktiváló faktor (PAF) meghatározó szerepét IgE-közvetített in vivo immunreakciókban (Clin. Exp. Immunol. 27, 512—515, 1977). Laki Kálmánnal dolgozva antitestekkel a transzglutaminázok aktiválódása során bekövetkező jelentős szerkezeti változásokat mutatott ki (Biochemistry 16, 4061—4066, 1977). Elsőként bizonyítja, hogy a szöveti transzglutamináz extracelluláris környezetben is működik β_2 -mikroglobulint, Fc receptort, illetve fibronektint, kollagént használva szubsztrátként (Biochim. Biophys. Acta 616, 4061—4066, 1980; Mol. Immunol. 18, 633—638, 1981; J. Cell Biology 89, 706—710, 1981; Eur. J. Biochem. 154, 371—374). Fehérjék új poszttranszlációs módosítását, γ -glutamilhisztamin képződését írja le (J. Biol. Chem. 260, 13 771—13 778, 1985). A transzglutaminázok regulációjában részt vevő retinsav receptor géneket klónoz és szekvenál (Biochem. Biophys. Res. Commun. 179, 32—38, 1991). Munkatársával a jelenleg legpontosabb mikroanalitikai módszert dolgozza ki a transzglutaminázok által létrehozott keresztkötés mérésére (Anal. Biochem. 186, 135—140, 1990); ennek segítségével egy sor biológiai rendszerben válik bizonyíthatóvá a keresztkötés jelenléte (Lab. Investig. 66, 774—777, 1992; Neuroscience 43, 331—334; FEBS Letts. 284, 109—112). Az elmúlt évek során különösen nagy nemzetközi visszhangot váltottak ki azok az eredményei, amelyek a szöveti transzglutamináz indukálódását és aktiválódását bizonyítják az apoptózis molekuláris történései során (FEBS Letts. 224, 104—108, 1987; 245, 150—154, 1989; European J. Cell Biology 56, 170—177, 1991; J. Biol. Chemistry 267, 25 648—25 651, 1992; J. Cell Biol. 119, 463—474, 1992).

Eddig megjelent 7 könyvrészlete, közel 80 közleménye, amelyek összesített impakt faktora meghaladja a 200-at, az azokra fellelt idézetek száma több mint 1000. Az utóbbi tíz évben rendszeresen meghívott előadó a sejtbiológia és a biokémia európai és világkongresszusain, Gordon-konferenciákon, nemzetközi apoptózis tanácskozásokon.

Az Akadémia Sejt- és Fejlődésbiológiai Bizottságának titkára, az MBT Sejtbiológiai Szakosztályának 1993-ban elnöke, Sejt- és Molekuláris Biológia c. akkreditált PhD-program irányítója. 25 éve oktát egyetemen, iskolát teremt. Több nemzetközi projekt elindítója, koordinátora. A houstoni és a római egyetemek vendégprofesszora. A Debreceni Universitas új molekuláris biológiai oktatási programjának irányítója.

Ajánlók: *Damjanovich Sándor, Friedrich Péter, Gráf László, Muszbek László*

Lénárd László

1944-ben született Pécsen. A POTE és a JPTE egyetemi tanára, a POTE Élettani Intézetének igazgatója és az intézetben működő Akadémiai Idegéletani Kutatócsoport vezetője. Szakterülete a neurobiológia és a magatartástudomány.

Fő kutatási területei a motiváció és tanulás kérdésköre, az éhség-motiválta magatartás központi idegrendszeri szabályozása és a szenzoros-percepciók folyamatok vizsgálata.

Az elmúlt tíz évben magyar nyelven 6 könyvrészletet és 1 cikket, angol nyelven 8 könyvrészletet és 30 cikket, valamint 91 angol nyelvű összefoglalót jelentetett meg. Emellett mintegy 50 előadást tartott hazai vagy külföldi kongresszusokon és egyéb rendezvényeken. Az elmúlt tíz évben munkáira mintegy 350 hivatkozást kapott. 4 nemzetközi kongresszus, illetve szimpózium szervezésében vett részt, megrendezte a Magyar Idegtudományi Társaság első kongresszusát.

Kimutatta, hogy a korábban kizárólag motoros struktúrának tartott globus pallidus alapvető szerepet játszik a szenzoros-motoros és metabolikus integráció folyamataiban. (Physiology and Behavior 15:389—397, 1975; Brain Research 128:559—568, 1977). Igazolta, hogy a laterális hypothalamus és az amygdala sejtes elemei, valamint az e struktúrákat innerváló

katecholaminergitás pályák egy egységes rendszert képviselnek az éhség motiválta magatartás szabályozása szempontjából (Brain Research Bulletin 20:847—856, 1988; 26:141—148, 1991). A részmechanizmusok vizsgálata során bizonyította a dopaminergias és noradrenergias rendszerek működési egyensúlyának jelentőségét a testsúly szabályozásában (Brain Research 233:115—132, 249:95—101, 1982). Részt vett az agyi kémiai öningerlés jelenségének egyik legelső leírásában, utat nyitva egy új, az addikciót és a megerősítés folyamatait vizsgáló kutatási irányzatnak (Proc. IUPS, 14:545, 1980; Psychopharmacology 81:158—164, 1983). Kimutatta, hogy a mezolimbikus dopaminrendszer interface szerepet játszik a limbikus és extrapyramidális kapcsolatokban és működése kulcsfontosságú a szenzoros események alapján szerveződő adaptív motoros válaszok elindításában. Igazolta az agyi ópiát mechanizmusok és a laterális hypothalamus, valamint az amygdala katecholamin és acetylcholin rendszereinek jelentőségét a tanulási-jutalmazási folyamatban (Brain Research 365:335—339, 1986; Emotions: Neuronal and Chemical Control, Karger, Tokyo, 1986, pp. 45—53; J. Neurophysiology 51:72—91, 1987; Brain Research 500:359—368, 1989). Glukóz-érzékeny neuronok létét igazolta majmon a hypothalamus, az amygdala és a globus pallidus „éhség-központjaiban” és leírta működési jellemzőiket. Eredményei alapján az éhség-motiválta magatartás szabályozásának egységes értelmezését adta. E teória kulcseleme hierarchikusan szervezett glukóz-analizáló rendszer, amely a viszerális, endogén neurokémiai, valamint az íz- és szagíngerek hatását integrálja.

Több, jelentős technikai fejlesztést hajtott végre. Mikroiontoforetikus léziós technikát dolgozott ki neurotoxinok központú idegrendszeri alkalmazására. Az egysejtműködés vizsgálatára sikerrel alkalmazza a multibarrel elektroforetikus technikát éber majmokon, tanulási kísérletek során. Az eljárás a gyógyszeripar fontos vizsgáló módszerévé válhat. Magyarországon ugyancsak elsőként adaptálta a retrográd, intraaxonálisan terjedő fluoreszcens festékek és a katecholamin autofluoreszcencia együttes kimutatására alkalmas agyszövetteni technikákat. A Janus Pannonius Tudományegyetemen megszervezte az egyetemi szintű élettan oktatást az idegtudományi PhD program vezetője. Oktatási munkájáért többször is magas szintű kitüntetéssel jutalmazták.

A magyar és a nemzetközi tudományos közelet aktív résztvevője. A Magyar Idegtudományi Társaság elnöke, a Magyar Élettani Társaság alelnöke, a Magyar IBRO Bizottság tagja, több akadémiai bizottság, illetve idegtudományi kuratórium tagja vagy elnöke. 1992-ben az International Behavioral Neuroscience Society vezetőségi tagjává és eurázsiai képviselőjévé, 1993-ban az IUPS Food and Water Commission tagjává választották és megbízták az 1997-ben rendezendő Élettani Világkongresszus Táplálkozási Szatellita Kongresszusának szervezésével. Jelenleg 3 angol nyelvű folyóirat szerkesztőbizottságának tagja.

Ajánlók: *Ádám György, Flerkó Béla, Hámori József, Teplán István*

Mahunka Sándor

1937-ben született Budapesten. A Magyar Természettudományi Múzeum főigazgató-helyettese. A biológiai tudományok doktora fokozatot 1981-ben nyerte el. Főbb kutatási területei: atkák taxonómiája, állatföldrajz, faunagenezis, talajzoológia, természetvédelmi zoológia.

Az utóbbi tíz évben 127 (1961 óta 392) tudományos publikációt jelentetett meg, csaknem kivétel nélkül angol és német nyelven, alig kevesebb mint felét külföldön, az USA-tól Ausztráliáig. Egyike a legidézettebb acarológusoknak, munkáit több mint 1600 esetben idézték, s 10—20 év elteltével is szerepelnek az idézett művek között. Az atkák világszerte ismert specialistája, közel 3000 új atkaxont fedezett fel és írt le, elsősorban trópusi (dél-amerikai, afrikai és távol-keleti) területekről. Munkái közül kiemelhetők a különböző atkacsoportokról

írott összefoglaló dolgozatok, monográfiák (pl. *Acta zool. hung.* 11:353—401, 16:137-174, Magyarország Állatvilága, XVIII/9, XVIII/16). Jelentős eredményei vannak az Oribatida-k világszintű feltárásában is (pl. *Revue suisse zool.* 85:177—236, 307—340, 95:817—888). Több genus vagy család monográfiája mellett (pl. *Acta Zool. Hung.* 32:73—135, 33:399—443) az egyik legelső hazai kladisztikus feldolgozás (*Folia Ent. Hung.* 51:37—80) is a nevéhez fűződik. Több könyve (Akadémiai Kiadó, Budapest, 1970, 1972 és 1983, utóbbi Balogh Jánossal társszerzőségben) külföldön is használt kézikönyv. Alapvető munka a szintén Balogh Jánossal írt *The Primitive Mites of the Palaearctic Region* (Akadémiai Kiadó, Budapest) is. Jelentős tudományos eredményei vannak a parazita és foréta atkák, valamint a polimorfizmus tanulmányozásából. Elméleti vonatkozásban is foglalkozik természetvédelem és a tudomány kapcsolatával (pl. *The Bátorliget nature reserves — after forty years: 13—18, 49—54*). Talajzoológiai vonatkozású eredményeiről is sok dolgozatban számolt be (pl. *IUCN, Tanzania 1989:345—346*, Hedberg and Persson eds. *Research for conservation forests*. Uppsala 1990:108—112).

Tudományszervezői, szerkesztői munkássága jelentős. számos trópusi expedíció (Afrika, DK-Ázsia, Dél-Amerika) résztvevője, ill. vezetője. Kezdetől fogva szervezi a magyarországi nemzeti parkok élővilágának tudományos feltárását és az eredményekről szerkesztésében eddig 7 kötet jelent meg a Hortobágyi, Kiskunsági és Bükk Nemzeti Parkok faunájáról, valamint a Bátorligeti Természetvédelmi Területről. Megindítója a *Studia Naturalia* c. könyvsorozatnak, főszerkesztője a Magyarország Állatvilága c. akadémiai könyvsorozatnak. 1975 óta szerkeszti a *Folia Entomologica Hungarica* c. lapot, több hazai és 2 külföldi szakfolyóirat (USA, Lengyelország) szerkesztőbizottsági tagja.

A magyar biológiai társaságokban számos tisztséget viselt és visel (pl. MBT Állattani Szakosztály titkára majd elnöke, MRT vezetőségi tagja stb.), 1985 óta titkára a SIEEC nemzetközi rovarani társaságnak. A tudományos továbbképzésben 1980 óta mint a TMB Biol. (I) szakbizottság tagja, és mint 6 sikeresen védő aspiráns, 10 egyetemi doktori disszertáns szakmai vezetője, valamint nagyon sok esetben mint opponens vett részt. 1975 óta tagja, 1993-tól elnöke az MTA Zoológiai Bizottságának, 1993-tól az osztály tanácskozó tagja.

Tudományos munkásságát a Frivaldszky Imre emléklappal arany fokozatával, a Herman Ottó-díjjal és a Pro natura kitüntetéssel ismerték el.

Ajánlók: *Balogh János, Berczik Árpád, Jermy Tibor, Papp László*

Orosz László

1943-ban született Kotlinán. Tudományos munkásságának fő területe a genetikai rekombináció és a genetikai szabályozás, amely iskolateremtő egyetemi oktatással párosul. A tudomány doktora fokozatot 1983-ban nyerte el. 1988-ban kezdte el az MBK Molekuláris Genetikai Intézetének kiépítését Gödöllőn, ahol újabb kutatási irányokat alapozott meg (összehasonlító géntérképezés, transzgenikus állatok és növények, transzpozonok). Jelenleg ezen intézet igazgatója és egyben a GATE tanszékvezető professzora. 1988-ban Akadémiai Díjat kapott.

Részt vett egy új Rhizobium bakteriofág felfedezésében és jellemzésében. Ebből a fágból kísérleti rendszert fejlesztett ki, amely a genetika alapvető kérdéseinek vizsgálatára lett alkalmas (*Molec. Gen. Genet.* 125, 341—350, 1973; 176, 439—448, 1979, *Gene* 119, 9—15, 1992). A genetikai térképezés több szabályát a rekombinálandó DNS molekulák szerkezeti sajátágaival magyarázni tudta (*Genetics* 94, 249—276, 1980, *Molec. Gen. Genet.* 179, 163—167, 1980). Amerikai tanulmányútja során, Sankar Adhya munkatársaként nagy feltűnést

keltő közleményt publikált (Cell 32, 783—788, 1983). E közleményt a Science c. folyóirat (220, 294, 1983) külön méltatta, és kiindulópontja lett az azóta általánosan elfogadott szabályozási modellnek („DNA looping”). Munkájukat a genetika klasszikus cikkei közé válogatták az Egyesült Államokban és része lett a kurrens tankönyveknek. Jelenleg is folyó kutatásai során a szabályozó fehérje és a DNS molekuláris illeszkedését vizsgálja, amelynek során kifinomult modern génszabályozási technikák felhasználásával általános érvényű következtetéseket vonnak le a génműködés szabályozásáról (Nature 330, 318—401, 1987; Mol. Gen. Genet. 227, 106—113, 1991; 240, 258—264, 1993). E munkákról nagy visszhangot kiváltó előadásokat tartott a Cold Spring Harbor-i szabályozási szimpóziumokon.

Tudományos közleményeinek száma 60, amelyekre ez ideig 429 idegen hivatkozást kapott. Munkássága külön fejezetet kapott német és amerikai egyetemi tankönyvekben (Bakterienviren, 1992, G. F. Verlag, Jena — Stuttgart; The Power of Bacterial Genetics, 1992, Cold Spring Harbor Laboratory Press). A genetika egyesített szemléletmódját megvalósítva egyetemi tankönyvnek használt tanulmánykötetet szerkesztett és írt a genetika alapvető kérdéseiről (Klasszikus és Molekuláris Genetika, Akadémiai Kiadó 1980).

Az Akadémia Genetikai Bizottságának elnöke, a Magyar Genetikai Egyesület elnökségi tagja, az OKKFT Biológiai alapkutatások (1986—90) és az OTKA Infraindividuális (Molekuláris) Biológiai Szakzsűri elnöke (1991—94), programvezető a GATE és az ELTE doktori iskolákban, bizottsági tag a Felsőoktatási és Tudományos Tanácsban, az European Federation of Biotechnology-ban, titkára a Magyar EMBO bizottságnak.

Ajánlók: *Alföldi Lajos, Kondorosi Ádám, Szabó Gábor*

Patthy László

1943-ban született Sopronban. Tudományos munkásságának fő területe a fibrinolízisben és tumormetasztázisban szerepet játszó proteolitikus rendszer molekuláris biológiája. E témával foglalkozó értekezésével 1989-ben nyerte el a biológia tudomány doktora fokozatot. 1988-ban Akadémiai Díjban részesült. Az MTA SZBK Enzimológiai Intézetének igazgatóhelyettese, az Extracelluláris Proteolízis Csoport vezetője, a Biokémiai és Molekuláris Biológiai Bizottság elnöke, az OTKA Élettudományi Szakkollégiumának tagja.

Munkatársaival feltárta a fibrinolízis szabályozásában kulcsszerepet játszó fehérje-fehérje kölcsönhatások szerkezeti alapjait és ezáltal alapvetően hozzájárult a fibrinolízis molekuláris mechanizmusának megismeréséhez. A plazminogén-plazminogén aktivátor rendszer vizsgálata során tett felfedezései laboratóriumának nemzetközi elismertséget szereztek, eredményei nagy hatással voltak a szöveti plazminogén aktivátor trombolitikus gyógyszerre fejlesztését célzó kutatásokra. Munkája elismeréseként a Genentech, Inc. tudományos tanácsadónak kérte fel. Tagja az International Committee on Fibrinolysisnak (1991-től), valamint a Fibrinolysis (1987-től), Thrombosis Research (1986—1991), a Current Opinion in Structural Biology (1995-) tudományos folyóiratok vezetőségének.

A fibrinolízisben és vérárvadásban szerepet játszó proteázok evolúciójának vizsgálata során a fehérjeevolúció néhány új, általános törvényszerűségét ismerte fel (Evolution of the proteases of blood coagulation and fibrinolysis by assembly from modules. Cell, 41, 657—663, 1985; Intron-dependent evolution. Preferred types of exons and introns. FEBS Letters, 214, 1—7, 1987; Modular exchange principles in proteins. Current Opinion in Structural Biology, 1, 351—361, 1991; Introns and exons. Current Opinion in Structural Biology, 4, 383—392, 1994). Munkája elismerését jelzi, hogy az elmúlt években szakterületének több jelentős konferenciáján meghívott előadó volt, számos alkalommal kérték fel nemzetközi folyóiratok

tudományos összefoglaló tanulmányok írására. Tudományos közleményeire 1993-ig 2242 alkalommal hivatkoztak.

Ajánlók: *Friedrich Péter, Kondorosi Ádám, Straub F. Brunó, Venetianer Pál*

Pócs Tamás

1933-ban, Budapesten született. Szűkebb szakterülete a bryológia, trópusi ökológia, növényföldrajz, természetvédelem. Az egri Eszterházy Károly Tanárképző Főiskola növénytani tanszékének főiskolai tanára. Doktori értekezését, amely a trópusi ökológia és növényföldrajz területén készült, 1977-ben védte meg. Tudományos kitüntetései: Akadémiai Díj, az Oktatásügy kiváló dolgozója, a Magyar Földrajzi Társaság Teleki Sámuel-érme. A Norvég Tudományos Akadémia tagja.

Az elmúlt tíz évben 10 angol nyelvű tudományos könyvben és három magyar nyelvű felsőoktatási tankönyvben jelent meg könyvfejezete, 30 angol nyelvű tudományos cikket közölt, két kongresszusi kiadványt szerkesztett. Legfontosabbnak ítélt munkái: *Distribution and dispersal of bryophytes*. In Schultze-Motel, W. (ed.): *Advances in Bryology* 1. Cramer, Vaduz, 1981, 479—562. (B. O. van Zanten-nel társszerző); *Tropical Forest bryophytes*. In Smith, A. J. E. (ed.): *Bryophyte Ecology*. Chapman and Hall, London, 1982. 59—104.; *Vegetation mapping in the Uluguru Mountains (Tanzania, East Africa)*. In Miede, J. and Stork, A. (eds.) *Boissera* 1976, 24b, 477—498.; *The epiphytic biomass and its effect on the water balance in two rain forest types in the Uluguru Mountains (Tanzania, East Africa)*. *Acta Bot. Acad. Sci. Hung.* 1980. 26, 143—167.

Ajánlók: *Fekete Gábor, Jakucs Pál, Szabó István Mihály, Zólyomi Bálint*

Polgár László

1930-ban született Budapesten. Az MTA SZBK Enzimológiai Intézetének tudományos tanácsadója. 1970 óta a biológiai tudomány doktora. A proteázok hatásmechanizmusának több alapvető sajátosságát tisztázta.

Nevéhez fűződik az első enzim helyspecifikus mutagenézisének megvalósítása, amit — még a hatvanas évek végén — egy szerin proteáz aktiv centrumának kémiai módosításával végzett el. Ezt a munkát még ma is, a genetikai mérnökség korában, a terület úttörő munkájaként számosan idézik. Az enzim hatásmechanizmus alapjait érintő felfedezése volt, hogy a szerin proteázok működéséhez nem az eddig feltételezett, tankönyvi adatként kezelt töltés-átviteli (charge relay), hanem egy töltésstabilizáló rendszer szükséges. Kimutatta, hogy a cisztein proteázoknál az acil-enzim képződése során nincs báziskatalízis, hanem egy tiolát-imidazolium ionpár reagál a szubsztráttal. Ezzel megdöntötte azt a korábbi felfogást, mely szerint a szerin és cisztein proteázok azonos mechanizmussal működnek. Vizsgálatait kiterjesztve az aszpartát és metallo-proteázokra, kidolgozta a proteázkatalízis általános elméletét, amelyet a legújabb tankönyvek is tárgyalnak. A közelmúltban tett nagy érdeklődést keltő felfedezése, hogy a korábban ismert két szerin proteáz család mellett (tripszin, szubtilizin), a prolil oligopeptidáz több más enzimmel együtt egy harmadik evolúciós proteáz családot alkot.

Munkáiból eddig több mint 100 közlemény jelent meg (összesített impakt faktor 285), köztük 3 *Nature*, 11 *Biochemistry* cikk, review-k, könyvfejezetek (*Adv. Enzymol.*, *Methods Enzymol.*, *New Comprehensive Biochem.*) és egy könyv, melyet az amerikai CRC Press kiadó *Mechanisms of protease action* címmel publikált. Munkáira több mint 1400 hivatkozás

történt az irodalomban, melynek mintegy 90 %-a Magyarországon végzett munkát érint. Több mint 20 nemzetközi konferenciára hívták meg előadónak, köztük Gordon-konferenciákra és FEBS Kongresszusokra, ahol vitavezetőként is szerepelt. 1981—88 között a *Biochemical Journal* tanácsadó testületének tagja. Jelenleg az *Enzyme Nomenclature* egyik bizottságában (Expert Panel on Peptidase Nomenclature) dolgozik. Hosszú ideig volt a Magyar Biokémiai Egyesület Fehérje Szakosztályának elnöke. Jelenleg a Biokémiai Egyesület elnökségi tagja. Ugyancsak tagja az MTA Biológiai Osztályához tartozó Biokémiai és Molekuláris Biológiai Bizottságnak. Az elmúlt 20 év során meghívott előadóként rendszeresen részt vett az ELTE biokémiai tanszékének oktató munkájában. Az ELTE elmúlt évben akkreditált Szerkezeti Biokémia című doktori programjának egyik vezető oktatója és témavezetője. Munkásságának elismeréseként Akadémiai Díjat és Straub-plakettet kapott.

Ájánlók: *Friedrich Péter, Gráf László, Náray-Szabó Gábor*

Sarkadi Balázs

1948-ban, Budapesten született. Szűkebb szakterülete a biokémia és a sejtbiológia, elsősorban a biológiai membránok szerkezetének és működésének vizsgálata. 1986-ban védte meg doktori értekezését. Az Országos Haematológiai, Vértranszfúziós és Immunológiai Intézetben a Membrán és Izotópdiagnosztikai Osztály vezetője, az intézet Tudományos Bizottságának elnöke. A Magyar Biokémiai Egyesület alelnöke, tagja az MTA biokémiai, biofizikai és immunológiai bizottságának, valamint több nemzetközi tudományos társaságnak. Szerkesztőbizottsági tagja a *Biochimica Biophysica Acta* c. nemzetközi folyóiratnak, két magyar és három idegen nyelvű könyv szerkesztője, ill. társszerzője, több nemzetközi tudományos kongresszus és tanfolyam szervezője. Tizenkét könyvfejezet, ill. áttekintő cikk, valamint 68 nemzetközi folyóiratokban megjelent önálló közlemény szerzője. Munkáira az idegen hivatkozások száma több mint 2100.

Tudományos munkája során a vérésejtek kalcium-függő kálium transzportjának (Sarkadi és mtsai, *J. Membrane Biol.* 26:357—370, 1976), Na/Li cseretranszportjának (Sarkadi és mtsai, *J. Gen. Physiol.* 72:249—265, 1983), térfogatszabályozásának (Sarkadi és mtsai: *J. Gen. Physiol.* 83:497—512, 1984), valamint aktív kalcium transzportjának (Sarkadi és mtsai: *Biochim. Biophys. Acta*, 598:326—338, 1980; Sarkadi és mtsai, *Cell Calcium*, 3:163—182, 1982) vizsgálatában ért el eredményeket. Hozzájárult a plazmamembrán kalcium pumpa molekuláris mechanizmusának és szabályozásának tisztázásához (Sarkadi és mtsai, *J. Biol. Chem.* 261:9552—9557; Papp B. és mtsai: *J. Biol. Chem.* 264:4577—4582). Fluoreszcens indikátorok alkalmazásával vizsgálta a limfoblasztok aktivációját, a kalcium mozgások szabályozását (Sarkadi és mtsai: *Mol. Immunol.* 27:1297—1306, 1990; *J. Membrane Biol.* 123:9—21, 1991).

Jelenleg elsősorban a cisztás fibrózisban valamint a daganatok multidrogezisztenciájában szerepet játszó, újonnan felismert membrán transzport ATPázok kutatásával foglalkozik. Munkatársaival molekuláris biológiai és biokémiai módszerekkel vizsgálják a fehérjék szerkezete és működése közötti kapcsolatot (Sarkadi és mtsai: *J. Biol. Chem.* 267:2087—2095, ill. 4854—4858, 1992; Johnson és mtsai: *Nature Genet.* 2:21—25, 1993), diagnosztikus módszert dolgoztak ki felismerésükre (Homolya L. és mtsai: *J. Biol. Chem.* 268:21 493—21496, 1994; Holló és mtsai: *Biochim. Biophys. Acta*, 1191:384—388, 1994), valamint olyan új molekulákat fejlesztenek, amelyekkel a tumorok drogezisztenciája remélhetően meggátolható (Sarkadi és mtsai: *FASEB Journal*, 8:766—770, 1994).

Ájánlók: *Dénes Géza, Friedrich Péter, Teplán István*

Simon Tibor

1926-ban, Debrecenben született. Szakterülete: növényföldrajz, cönológia, ökológia, természetvédelem. Jelenleg az ELTE növényrendszertani és ökológiai tanszékének egyetemi tanára, az MTA Ökológiai-Modellező Tanszéki Kutató Csoportjának vezetője. A biológiai tudományok doktora fokozatot a Vegetációtanulmányok a Zempléni hegységben c. értekezésével 1972-ben védte meg.

1980 óta három magyar nyelvű, négy idegen nyelvű (ebből két külföldön) kötetben szerepel szerzőként, társszerzőként és szerkesztőként. A tudományos természetvédelmet szolgálja a Kárpátok védett ökoszisztémaival foglalkozó ukrán kiadású kötet, amelyben az Északi-középhegység biológiai értékeit és természetvédelmét foglalta össze (Sztójko, Sz. — Hadac, E. — Simon, T. — Mihalik, Sz.: Protected ecosystem in the Carpathians, Lvov, 1991, 248 o.). Jelentős műve az új hazai edényes flóra-határozó, amelyben jelenlegi ismereteinket az európai flórával hozza szinkronba. E munkában a műfajban először szerepelnek a minden fajt felölelő: areálgeográfiai, cönológiai, ökológiai és természetvédelmi mutatókat tartalmazó értéktáblázatok (Tankönyvkiadó, 1992, 870 o.). Egyéb publikációi (25) közül több foglalkozik ökológiai indikátor csoport- és természetvédelmi értékelemzéssel. Így pl. munkatársaival megállapította, hogy dunántúli (BIOS-Thessaloniki, 1989:231—244), csarodai (Acta Soc. Bot. Pol. 61, 1992) és bátorligeti (in Mahunka S. szerk.: Bátorliget nature reserve after forty years 1991:19—24, 57—118) lápok, szigetközi füzesek (Abstracta Bot. 17, 1993) fajcsoportdiverzitási és equitabilitási 30—50 éves változásai indikációjukkal szárazodásra és a degradálódásra utalnak.

Munkáira mintegy 500 hivatkozás történt.

Oktató- és kutatómunkásságért nyert elismerései: Akadémiai Díj (1973), Munka Érdemrend ezüst (1976), arany (1986) fokozata, Herman Ottó-díj (1985), Pro Natura Emlékérem (1985), Budapestért emlékérem (1989), ELTE Pro Universitate Emlékérem (1991), Magyar Felsőoktatásért Emlékplakett (1994), Eötvös József-koszorú (1994). A Nemzetközi Növényrendszertani- és a Nemzetközi Bryológiai Társaság tagja. Az első nemzetközi bryológiai konferencia társrendezője (Budapest, 1985).

Ájánlók: *Jakucs Pál, Szabó István Mihály*

Sipiczki Máttyás

Békéscsabán, 1948-ban született. Szűkebb szakterülete a mikrobiális genetika és a molekuláris biológia. A DOTE Biológiai Intézetének és a KLTE genetikai tanszékének tanszékvezető egyetemi tanára. Doktori értekezését 1993-ban védte meg.

Az elsők között volt, akik megoldották az élesztőgombák szomatikus hibridizációját. Az utóbbi évtizedben végzett kutatásai közül a sejtciklus és a sejtszintű differenciálódás szabályozásának vizsgálatában elért eredményei váltottak ki jelentős nemzetközi visszhangot.

Az elmúlt tíz évben egy könyvet, 3 egyetemi jegyzetet, 3 könyvrészletet és 21 tudományos cikket jelentetett meg, ebből csak az egyetemi jegyzetek és egy cikk magyar nyelvű. A hivatkozások száma 516. Három legjelentősebb tudományos munkája: Sipiczki M., Ferenczy L.: Protoplast fusion of *Schizosaccharomyces pombe* auxotrophic mutants of identical mating type. *Molecular and General Genetics*, 151:77—81, 1977. — Sipiczki M.: The role of sterility genes (ste and aff) in the initiation of sexual development in *Schizosaccharomyces pombe*. *Molecular and General Genetics*, 213:529—534, 1988. — Hermann-Le Denmat, S., Sipiczki

M., Thuriaux, P.: Suppression of yeast RNA polymerase III mutations by the URP2 gene encoding a protein homologous to the mammalian ribosomal protein S20. *Journal of Molecular Biology*, (in press), 1994.

Ajánlók: *Borhidi Attila, Ferenczy Lajos*

Szabad János

1945-ben született Nagykállóban. Az SZBK Genetikai Intézetének munkatársa (1973—1993), a SZOTE Orvosi Biológiai Intézetének tanszékvezető egyetemi tanára (1993-tól). 1990-ben lett a biológiai tudomány doktora.

Kutatási területe a fejlődésgenetika, közelebbről az anyai hatás: milyen tényezőket tartalmaz a petesejtek citoplazmája, és hogyan szabályozzák e tényezők az embrionális sejtek differenciációját? Módszere a „genetikai boncolás”, a genetikai mozaikosság, a sejtek leszármazási viszonyai és a molekuláris biológia. Kísérleti objektuma a muslica (*Drosophila melanogaster*). Alapvető munkái kézi- és tankönyvek részei. Jellemezték a szelvényezetttség kialakulását (*Dev. Biol.* 73, 256, 1969; *Nature* 335, 275, 1988), az ősvarsejtek osztódását (*Dev. Biol.* 68, 29, 1969; *Dev. Biol.* 131, 1, 1989), a gonádok kialakulását (*Development* 115, 395, 1993 és 115, 527, 1993). Nőtény-sterilitást okozó mutánsokkal tanulmányozza az oogenezist és az embriogenezist (*Genetics* 100, 61, 1982; 122, 111, 1989; 122, 823, 1989; 127, 525, 1991; *Dev. Genet.* 10, 87, 1989). Jelentősek a sejtosztódás genetikai szabályozására vonatkozó közleményei (*Nature* 262, 136, 1976; *Dev. Biol.* 93, 240, 1982; *Mol. Gen. Genet.* 209, 545, 1987; *Cell* 76, 775, 1994). Nemzetközileg elismertek a környezeti mutagének a karcinogének kimutatására kidolgozott és alkalmazott módszerek (*Mutat. Res.* 113, 117, 1983; 144, 177, 1985; 164, 305, 1986; 180, 201, 1987). Nemzetközi tudományos konferenciák szervezője, rendszeres előadója. Svájcban (1975/76; 1990), az USA-ban (1981/82 és 1988/89) és Németországban (1985) dolgozott, tanított. Tudományos közleményeinek száma 61, összesített impakt faktora 167, hivatkozásainak száma 645.

Biofizikát, genetikát és orvosi biológiát tanított, tanít. Ötvözi a klasszikus és molekuláris genetikát, sejtbiológiát. Célja a molekuláris szemléletmód kialakítása a jövő orvosaiiban. Fejlődésgenetikai speciálkollégiumokat tart. A doktori iskola programvezetője, a SZOTE dékánhelyettese. A tudományos ismeretterjesztés művelője.

A Magyar Genetikusok Egyesületének főtítkára, tagja az MTA Genetikai és a Sejtbiológiai Bizottságainak, részt vállal az Országos Akkreditációs Bizottság, az Országos Tudományos Kutatási Alap, valamint a Felsőoktatási és Tudományos Tanács Tudományos Kutatás Bizottsága munkájában. Tagja a Society for Developmental Biology-nak (USA), valamint az Európai Molekuláris Biológiai Organizációnak is.

Ajánlók: *Alföldi Lajos, Kondorosi Ádám*

Trón Lajos

1941-ben, Debrecenben született. Szűkebb szakterülete a biofizika, immunológia, molekuláris és sejtbiológia. A Debreceni Orvostudományi Egyetem Pozitron Emissziós Tomográf Centrumának igazgatója. Doktori értekezését 1985-ben védte meg.

Az elmúlt tíz évben 52 tudományos közleményt jelentetett meg (ebből 44 idegen nyelvű), szerkesztője volt három angol nyelven megjelent könyvnek, 12 könyvrészletnek, amelyek

közül kilenc angol nyelvű. Ugyanezen időszakban egy szabadalma született, a közleményeire történő hivatkozások száma 519.

Tudományos munkásságát az atommagfizika terén kezdte, majd a klasszikus enzimológia szabályozási mechanizmusainak vizsgálatán át jutott el a citoplazma membrán dinamikai sajátosságainak és szupramolekuláris szerkezetének tanulmányozásához. Hazánkban ő végzett először áramlási citometriás méréseket és döntő szerepe volt más, korszerű sejtbiológiai mérések bevezetésében is.

1980-ban feltételezte, hogy a sejtfelszíni fehérjék a korábban véletlenszerűnek vélt eloszlás helyett genetikailag is meghatározott, kétdimenziós topológiával jellemezhetők a citoplazma membránban (Adv. Physiol. Sci. 30. 9. 1981). Igen nagy jelentőségű a sejtfelszíni antigének távolságának mérésére kifejlesztett módszere (Biophys. J. 45. 939. 1984), amelynek segítségével receptorok és antigének asszociációja és alegység-struktúrája tanulmányozható. A fő hisztokompatibilitási antigén komplex szerkezetéről (Proc. Natl. Acad. Sci. 80. 5983. 1983), számos receptorról (Immunol. Letters, 16. 1. 1987): Quart. Rev. Biophys. 21. 479. 1988; J. Immunol. 143.208.1989) nyert adatai időtálló megállapítások, amelyek nagymértékben befolyásolják a transzmembrán jelátvitel mechanizmusáról és a sejtek közötti kommunikációról kialakított felfogásunkat (Immunol. Today, 13. A12. 1992). Patch clamp vizsgálatai segítségével új típusú ioncsatornák létezését bizonyította emberi és egér limfociták membránjában. Ezek a feszültség és ligand kapuzott csatornák a transzmembrán jelátvitelt, azok típusától függően, mind negatív, mind pozitív irányba képesek befolyásolni. Sejtfelszíni molekulák dinamikáját analizáló, társszerzőkkel írt könyve a közelmúltban jelent meg a CRC Press gondozásában az USA-ban (Mobility and Proximity of Macromolecules in Biological Membranes, CRC Press Inc. 1994).

Az ő irányítása alatt helyezték üzembe 1994-ben Közép-Európa első pozitron emissziós tomográf (PET) kameráját. A PET módszer meghonosításával a magyar agykutatás művelői számára is rendelkezésre áll az a szöveti biokémia tanulmányozására alkalmas technika, amely funkcionális adatokkal egészíti ki az eddig elérhető anatómiai információkat, és egyéb módszerekkel el nem érhető ismereteket szolgáltat az élő rendszerek működéséről.

Ajánlók: *Damjanovich Sándor, Keszthelyi Lajos, Székely György, Tigyi József*

Udvardy Andor

Budapesten, 1938-ban született. Szűkebb szakterülete a molekuláris biológia. A biológiai tudomány doktora fokozatot 1987-ben nyerte el. Az MTA Szegedi Biológiai Központ Biokémiai Intézetének tudományos tanácsadója.

Már egyetemi hallgató korában, majd 1968-ig egy kórház kórboncnokaként olyan színvonalú biokémiai kutatómunkát végzett, amely két Nature és két Cancer Res. közleményt eredményezett. Emellett esti egyetemen matematikusi diplomát is szerzett és kvantumbiokémia aspirantúrára vették fel. A SOTE Orvosi Vegytani Intézetében, majd a meginduló SZBK-ba került. Itt — a rekombináns DNS technika kialakulása előtti — egyik első génizolálás fűződik a nevéhez. A rekombináns DNS technika hazai bevezetésében játszott úttörő szerepéért negyedmagával 1981-ben Akadémiai Díjban részesült.

1978-tól önálló munkacsoportot vezet. Induló célkitűzése az SZBK genetikusaival kooperációban egy *Drosophila* hősokk gén molekuláris szintű jellemzése. Ennek során behatárolták a gén promoter régióját és klónozták, majd szekvenálták a gén egy addig ismeretlen kópiáját. 1980—85 között két ízben töltött hosszabb időt a princetoni egyetemen. Itt először felfedezett és jellemezett egy olyan új típusú kromatinstruktúrát (scs), amely elválasztja a különböző

kromatindoméneket (méltatása: Eisenberg and Elgin, Trends in Gen. 7, 335, 1991). Másik fontos felfedezése: a topoizomeráz II enzim lokalizált elrendezésének és a génaktiválásban játszott specifikus szerepének igazolása (méltatása: Nature, 316, 394, 1985).

Hazatérése után az eukariota sejt endogén szabályozott fehérjelebontásának mechanizmusát és szabályozását kezdte vizsgálni. Elsőként, homogenitásig tisztította azt a multiprotein komplexet, amely a fehérjelebontásért felelős 26S proteáz specificitását meghatározza, azaz biztosítja, hogy csak az ubiquitinált fehérjék kerüljenek lebontásra (méltatta a Nature 366, 211, 1993). Másik fontos friss eredménye a nukleáris fehérjetranszportért felelős egyik citoplazmatikus receptor tisztítása és jellemzése.

(Az utolsó öt évben megjelent 14 cikkének impakt-faktor átlaga 5,07, ebből az 5 1993-ban megjelenté 8,73). Idegen idézeteinek száma 635.

Ezen impresszív, a legmagasabb nemzetközi színvonalat elérő tudományos teljesítmény ellenére a hazai tudományos közéletben — a szoroson vett szakmán kívül — kevésbé ismerik Udvardy munkásságát. Ennek oka, az a szinte fanatikus koncentráció, amivel Udvardy egész életét kizárólag a szorosabb értelemben vett tudománynak, azaz laboratóriumának és dolgozószobájának szenteli, a közéletben nem forog, alig utazik. Eme elzárkózás alól egyetlen kivételt tesz: noha soha nem dolgozott oktató intézményben, szívesen ad elő, a JATE és az ELTE hallgatói megtanulták őt tisztelni kiváló, dinamikus és lelkes előadásaiért, amely mögött óriási tudásfedezet van. Ugyanilyen tisztelet övezi kollégái részéről, akik tudják, hogy baráti tanácsaira, eligazítására, óriási experimentális tapasztalatára mindig számíthatnak.

Ajánlók: *Keszthelyi Lajos, Kondorosi Ádám, Venetianer Pál*

Varga Zoltán

1939-ben született Debrecenben. A Kossuth Lajos Tudományegyetem tanszékvezető egyetemi tanára. Fő kutatási eredményei a biogeográfia és az evolúciókutatás határterületeire esnek, de jelentős állatrendszertani (rovartani) alapkutatásokat és természetvédelmi célú ökológiai vizsgálatokat is folytat. A biológiai tudomány doktora fokozatot 1982-ben nyerte el.

Eddig 107 tudományos dolgozata jelent meg (52 az utóbbi 12 évben, ebből 41 idegen nyelvű, 21 külföldön, 16 MTA-actában). Két önálló könyvet, három nagyobb könyvrészletet és négy egyetemi jegyzetet írt. Szerkesztőbizottsági tagja egy nemzetközi monográfia-sorozatnak és az Acta Zoologica Hungarica-nak. 1990—93 között az MTA Zoológiai Bizottságának elnöke volt. 1972-ben a Magyar Rovartani Társaság Frivaldszky-plakettel, 1988-ban a Magyar Biológiai Társaság Herman Ottó-díjjal, 1991-ben a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület Petényi János Salamon-émlékéremmel tüntette ki. 1980-ban Kiváló Munkáért, 1981-ben Emberi Környezetért kitüntető jelvényben részesült. Állatismeret c. nivódíjas könyve eddig 12 kiadást ért meg. 1972—73-ban és 1989-ben Humboldt-ösztöndíjas. Meghívások alapján főleg németországi és skandináv egyetemeken volt vendégelőadó, nemzetközi kongresszusokon többször volt meghívott plenáris előadó, ill. szekcióelnök.

Alapvető eredményei: a száraz magashegységek sajátos, önálló (xeromontán) faunatípusának felismerése, elterjedési és evolúciós gócterületeinek bizonyítása, a palaearktikus arid területek faunatorfénetének új értelmezése (Verh. 6. Int. Symp. Entomofaun. Junk, Hague, 1975., Zhurn. Obsch. Biol. 17, 1976., Entomol. General. 9, 1983., Düsseldorf. Geobot. Koll. 6, 1989.); a disszimmetrizációs jellegű evolúciós trendek jelentőségének bizonyítása a faji sokféleség kialakulásában, a genitális struktúrák „zár-kulcs” jellegeinek és evolúciós tendenciáinak új értelmezése, a bagolylepkék több csoportjának monografikus feldolgozása,

több mint 100 új taxon leírásával (*Acta Zool. Hung.* 33—40, 1987—94., *Esperiana* I—V, 1990—94. stb.).

A Kárpát-medencei erdőössztyepp-tájak biogeográfiai alapvetésével (Düsseldorf. *Geobot. Koll.* 6, 1989., *Verh. Int. Kongr. Entomofaun.* München, 1994.) és a veszélyeztetett rovarfajok élőhelyeinek, életmenetének feltárásával (Vörös Könyv, Akadémiai Kiadó, 1990:171—244), az új természetvédelmi koncepció kidolgozásában való részvételével hatékonyan szolgálta természetvédelmünk megújulását. Három évtizedes egyetemi oktatómunkájával, új kutatási irányok kezdeményezésével és a zoológia szakmai utánpótlásának nevelésében iskolateremtő munkát végzett.

Ajánlók: *Balogh János, Jermly Tibor*

Közgazdasági és Jogi Tudományok Osztálya

RENDES TAGSÁGRA

Mátyás Antal

1923-ban, Budapesten született. Szűkebb szakterülete a közgazdasági elméletek története. Akadémiai levelező tag 1990-ben lett, székfoglaló előadásának címe: A makroökonómia fejlődése a monetarista és a neokeynesianus közgazdák közötti vitában. A BKE tanszékvezető egyetemi tanára.

A levelező taggá választás óta született legfontosabb munkája: A modern közgazdaságtan története, Aula Kiadó 1993, 578 old.; Keynes in the changing world of today, in *Festschrift in honour of Lazaros Th. Houmanidis*, The University of Piraeus, Piraeus, 1991; Az osztrák iskola tanításainak tükröződése a magyar közgazdasági irodalomban, *Gazdaság és Társadalom* 1994/2. 62—71. old., megjelenik Ausztriában is a folyó évben az Egyetemi Kiadónál stb.

Tudományos kitüntetése: Állami Díj (1988, osztatlan).

Ajánlók: *Csikós-Nagy Béla, Falusné Szikra Katalin, Sipos Aladár*

Szelényi Iván

1938-ban, Budapesten született. Szűkebb szakterülete: szociológia. Akadémiai levelező tag 1990-ben lett, székfoglaló előadásának címe: Politikai mezők a posztkommunista átmenetek korszakában. A University of California, Los Angeles tanszékvezető egyetemi tanára.

Levelező taggá választása óta megjelent könyvei, *Szocialista vállalkozók. Polgárosodás a vidéki Magyarországon* (Budapest, 1992) és a *Social Conflicts of Post-Communist Transitions* (Budapest, 1992) előre jelezték azt a nagyarányú nemzetközi összehasonlító kutatást, amely irányítása alatt több volt „szocialista” országban tárja fel a régi és az új elit helyzetét. Ez a munka az egyik legnagyobb méretű, empirikus adatfelvételeken alapuló összehasonlító kutatás, amelynek eredményei — angol nyelven — rövidesen napvilágot látnak. A magyarországi polgárosodás folyamatának vizsgálata — vezetése alatt — az MTA Politikai Tudományok Intézetének ugyancsak rendkívül fontos vállalkozása, amelyről eddigi könyvei, cikkei fontos előzetes eredményeket tartalmaznak.

Ajánlók: *Bognár József, Kulcsár Kálmán*

Vékás Lajos

1939-ben, Kolozsvárott született. Szűkebb szakterülete: polgári jog, nemzetközi magánjog. Akadémiai levelező tag 1990-ben lett. Székfoglaló előadásának címe: A magánjog gazdasági elemzése. Az ELTE Állam- és Jogtudományi Kar tanszékvezető egyetemi tanára.

Levelező taggá választása óta kifejtett tudományos munkásságának két kiemelkedő eredménye: Nemzetközi magánjog és a nemzetközi gazdasági kapcsolatok joga (Bp., Tankönyvkiadó, ELTE, 1992. 642 old.), valamint A Bécsi Vételi Egyezmény in: A külkereskedelmi tevékenység jogi kézikönyve (ELTE JOTKI, Bp. 1994. 378 p.) című monográfiák. E művek tudományos értékét jelzik a jogi oktatásban és joggyakorlatban jelentős funkciójuk és hasznosságuk.

Ajánlók: *Mádl Ferenc, Peschka Vilmos*

LEVELEZŐ TAGSÁGRA

Augusztinovics Mária

1930-ban született Budapesten. Szűkebb szakterülete: matematikai közgazdaságtan. Doktori tudományos fokozatát Az emberi gazdaság leíró modellje témában 1980-ban szerezte. Az MTA Közgazdaságtudományi Intézetének tudományos tanácsadója.

Az elmúlt 10 évben kutatásainak középpontjában főleg az emberi életpálya makroökonomiai elméletének kidolgozása és empirikus vizsgálata állt. Ezen kívül kutatómunkája kiterjedt a magyar gazdaság növekedésével összefüggő kérdésekre is. A fenti témákban három könyvet, illetőleg könyvrészletet és 19 tudományos cikket jelentetett meg. Ezek túlnyomó többségét angol nyelven is publikálták. Munkáira mintegy 80 magyar és idegen nyelvű hivatkozás történt.

Augusztinovics Mária aktívan vesz részt a nemzetközi és magyar tudományos közéletben. Többek között tagja volt a Nyugdíjbiztosítási Alap Felügyelő Bizottságának, 1979-ben az Econometric Society-ben fellow-vá választották. 1988-ban egyetemi tanárrá nevezték ki a Budapesti Közgazdaságtudományi Egyetemen, ahol 1991 óta a közgazdasági elméleti szakirány Az emberi életpálya makroökonomiája c. tantárgyát oktatja.

Ajánlók: *Erdős Tibor, Sipos Aladár*

Bródy András

1924-ben, Budapesten született. Szűkebb szakterülete: matematikai gazdaságtan, gazdasági növekedés és cikluselmélet. Az MTA Közgazdaságtudományi Intézetének tudományos tanácsadója, osztályvezető (ez év augusztusától nyugdíjas). Doktori tudományos fokozatát Input-output elmélet, a munkaérték-elmélet matematikai alakjának megfogalmazása témában 1969-ben szerezte.

A nemzetközi és hazai tudós-körökben mint a Neumann János-féle növekedési és árelmélet kutatóját, a ciklus- és káoszelmélet művelőjét és az input-output elemzés szakértőjét ismerik. „Érték és újratermelés” c. doktori értekezését több kiadásban angolra és németre is lefordították. A téma folytatása a „Ciklus és szabályozás” c. könyvben jelent meg (Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1980. 271 old.). A lassuló idő c. műve sikerkönyv lett (Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1983. 166 old.), magyarul két kiadást ért

meg, az angol és lengyel kiadás mellett. 1987 óta négy könyvrészlet jelent meg tollából, ebből egy idegen nyelvű könyvben, Írt 32 tudományos cikket, ebből 11-et idegen nyelvű folyóirat részére, 10 alkalommal jelent meg cikke, illetve vele készített interjú újságokban.

Néhány fontosabb publikációja: A termelés intenzifikálásának problémái. Műszaki fejlődés — közgazdasági feltételrendszer. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1986; 153—165. old. Defence of the realm. Acta Oeconomica, 1991/1—2. 167—176. old.; A pénzforgalom egy input-output modellje: Kísérlet a multiplikatorelmélet általánosítására és a multiplikatörök kiszámítására. Közgazdasági Szemle, 1992/3. 197—207. old.

Bródy András a Sigma c. folyóirat egyik alapító tagja, 4 éve az Economic System Research, a Nemzetközi Input-Output Társaság negyedéves periodikájának szerkesztője. Magyar munkatársa a "New Palgrave" közgazdasági enciklopédiájának. A hatvanas évek óta az Economic Society választott fellow-ja. Számos külföldi egyetemen folytatott oktató- és kutatómunkát. 1980-ban az amerikai Battelle Laboratories vendége; közreműködik az amerikai indukativ tervezés (redevelopment) kialakításában. Jelenleg az MTA Közgazdaságtudományi Bizottságának választott elnöke.

Ajánlók: *Erdős Tibor, Sipos Aladár*

Ferge Zsuzsa

1931-ben, Budapesten született. Szűkebb szakterülete: szociológia, szociálpolitika. Az ELTE szociálpolitikai tanszékének egyetemi tanára. Doktori értekezését a szociológia területén készítette el és védte meg 1982-ben.

Az elmúlt 10 év alatt 15 könyvet publikált, ebből hármat angolul, mintegy 150 cikket jelentetett meg, a felét idegen nyelven.

Főbb kutatási területe az 1960-as években a társadalom szerkezetének problematikája, a társadalmi struktúra és rétegződés, a társadalmi integráció, illetve dezintegráció bizonyos folyamatai, majd a társadalmi újratermelés, ide értve a társadalmi egyenlőtlenségek, előnyök és hátrányok újratermelődését. Ugyancsak ide kapcsolódnak a jövedelemeloszlással, illetve a szegénységgel foglalkozó munkák. Az említett területek többsége olyan, amelyek hazai művelésében a kezdeményezők között volt. Ezekből a kezdeményezésekből alakult ki a nyolcvanas évek közepén a szociálpolitika egyetemi oktatása, majd a rendszerváltás után a szociálpolitika és a szociális munka egyetemi diplomát nyújtó szakként való megjelenése. Munkájának nemzetközi elismertségét tanúsítja, hogy 1994-ben tanszéke ún. Európa Tanszék lett.

Számos tudományos és kulturális funkciója volt, illetve van. Ezek közül néhány hazai: a Magyar Szociológiai Társaság elnökségi tagja, a Hilscher Rezső Szociálpolitikai Egyesület örökös elnöke, a Nyugdíjbiztosítási Önkormányzat képviselője, a Népjóléti, ill. jelenleg a Művelődési és Közoktatási Minisztérium mellett működő Szakképzési Bizottság elnöke, az ESÉLY szerkesztőbizottsági tagja, a Felsőoktatási és Tudományos Tanács Társadalomtudományi Felsőoktatási Bizottság tagja, a Soros Alapítvány Help to Help szakkuratóriumának elnöke, az Európai Kulturális Alapítvány Magyarországi Bizottságának elnöke, az Autonómia Alapítvány kuratóriumának elnöke, az International Sociological Association 19. (szegénység, szociálpolitika) kutatóbizottságának alelnöke, a FISS elnökségi tagja, az European Cultural Foundation vezető tisztségviselője, a (British) Journal of Social Policy és a Human Resources Abstract szerkesztőbizottsági tagja.

Több ízben oktatott külföldi vendégtanárként: Essex University (UK) Columbia University és New York (USA), Institut für Höhere Studien (Ausztria), Edinburgh University

(UK), Institut für die Wissenschaften vom Menschen (IWM) (Ausztria). Számos esetben kérte fel az ENSZ, az OECD, a Világbank, az Európai Parlament szakértői munkákra, előadások tartására.

Ajánlók: *Andorka Rudolf, Cseh-Szombathy László, Huszár Tibor, Szelényi Iván*

Gidal Erzsébet

1940-ben született Budapesten. Kutatási területe a jövőkutatás, a makrogazdasági és szociális előrejelzések elméleti, módszertani megalapozása, alternatív prognózismodellek kidolgozása. 1988-ban a közgazdaságtudomány doktora fokozatot nyerte el a társadalmi-gazdasági folyamatok alternatív előrejelzése c. témában írt értekezésével, amely 1990-ben könyv formájában is megjelent az Akadémiai Kiadónál. A Társadalomkutató és Előrejelző Intézet igazgatója, a Semmelweis Orvostudományi Egyetem c. egyetemi tanára. A hazai jövőkutatás és -oktatás alapító tagja. Iskolateremtő munkásságot fejtett ki a gazdasági előrejelzések módszertani továbbfejlesztésében és a jövőkutatás interdiszciplináris művelésében. Elsőként foglalkozott az alternatív előrejelzések készítésével Magyarországon és nevéhez fűződik a szakértői véleményezés és az idősorok elemzésének kombinációjából továbbfejlesztett prognosztikai eljárás kidolgozása. E témakörökben nemzetközileg is elismert eredményei születtek. Tudományos eredményeit az egyetemi oktatásban rendszeresen hasznosította.

Üttörő tevékenységet végzett az egészség-gazdaságtan oktatásában és az egészségügyhöz kapcsolódó előrejelzések kimunkálásában. Kezdeményezője volt az egészségügyi közgazdász posztgraduális egyetemi szak beindításának 1994-ben. A vezetése alatt álló intézet több alkalmazott kutatási pályázatot nyert el.

Tudományos pályafutása során 7 közgazdasági-prognosztikai szakkönyvet írt, több mint 100 tudományos közleménye van, ennek egyharmada idegen nyelven. 1972-ben prognosztikai témájú pályamunkája akadémiai díjat kapott, 1978-ban szerzőtársakkal megjelentetett prognosztikai-módszertani könyve a Közgazdasági- és Jogi Könyvkiadó nivódijában részesült.

Alapító tagja az MTA Jövőkutatói Bizottságának, 1986 óta elnöke. Több hazai és nemzetközi tudományos szervezet tagja, többek között a TMB Közgazdasági Szakbizottságának. 1988–1993-ig a Jövőkutatói Világszövetség Európai Tagozatának elnöke, 1989-től az Alternatív Gazdasági Modellek Nemzetközi Alapítvány (Salzburg) kuratóriumának tagja.

Mintegy 30 hazai és külföldi aspiráns tudományos vezetője volt. Rendszeresen részt vesz szakmai bírálóbizottságban, kandidátusi és doktori értekezések védésénél, valamint külföldi és hazai tudományos konferenciákon és szakmai rendezvényeken előadóként és vitavezetőként. 1977-ben a Frankfurti Goethe Egyetemen végzett kutatói és oktatói munkát.

Ajánlók: *Bognár József, Ihász Mihály, Szabó Kálmán*

Inotai András

1943-ban, Szombathelyen született. Szűkebb szakterülete: világgazdaság, nemzetközi gazdasági kapcsolatok. Az MTA Világgazdasági Kutató Intézetének igazgatója. Doktori értekezését A működőtoke a világgazdaságban témában, 1991-ben védte meg.

Különlegesen fontos eredményeket ért el: a monetáris és a kereskedelmi szféra mozgásrendszerének elemzésében, a versenyképesség feltételrendszerének kidolgozásában, valamint a világgazdaság és a nemzeti gazdaságok új struktúráinak feltárásában, hiszen azok — az

előzetes feltételezésektől eltérően — a kvalifikált szakmunka felértékeléséhez és nem a be-
tanított munkásokkal is megoldható tömegtermeléshez vezettek.

Az elmúlt tíz évben megjelent könyvei: *A regionális integrációk az új világgazdasági
helyzetben* (1980); *Regional Integrations in the New World Economic Environment* (1986);
Válaszúton az Európai Gazdasági Közösség (1985); *Az NSZK a változó világgazdaságban*
(1986); *A működőtöke a világgazdaságban* (1989); *International Competitiveness of CMEA
countries* (1987); *The Hungarian Enterprise in the CMEA Context* (1986).

Ajánlók: *Bognár József, Csikós-Nagy Béla, Falusné Szikra Katalin,
Mátyás Antal, Szentés Tamás*

Kádár Béla

1934-ben, Pécsen született. Főbb kutatási területe a világgazdaság és szerkezeti átala-
kulása, a történelmileg megkésett modernizáció és az 1989 utáni átalakulás külgazdasági
problémái. 1980-ban a világgazdaság szerkezeti változásaival foglalkozó disszertációjával
nyerte el a közgazdaság-tudomány doktora fokozatot.

Érdeklődése a 80-as években egyre inkább a magyar gazdaságpolitika kérdéseire irányult.
Ez magyarázza, hogy 1989-ben az akkori két ellenzéki párt Kádár Bélát kérte fel a Híd-csoport
vezetésére. Ez a csoport a szociális piacgazdaságra való szakaszos áttérés koncepcióját dol-
gozta ki.

Eddigi tudományos pályafutása során 8 közgazdasági szakmai könyvet írt, kettő
nyelven is kiadásra került. Tudományos kutatási eredményeit több mint 400 közleményben
publikálta. Ebből 145 írás idegen nyelven jelent meg. 1990. május — 1994. július között
az Antal-(Boross-)kormány külgazdasági minisztere volt. Jelenleg országgyűlési képviselő,
és ebben a minőségében az Országgyűlés Költségvetési Bizottságának elnöke.

A Magyar Tudományos Akadémia 1985-ben Akadémiai Díjjal tüntette ki.

Ajánlók: *Andorka Rudolf, Bognár József, Csikós-Nagy Béla, Erdős Tibor*

Kolosi Tamás

1946-ban, Budapesten született. Szűkebb szakterülete: szociológia, struktúrakutatás, mód-
szertan. A TÁRKI igazgatója. Doktori értekezését szociológia témában 1985-ben védte meg.

Az elmúlt 10 évben 9 könyvet jelentetett meg magyar, három idegen nyelven, 20 könyv-
részletet magyar, 27-et idegen nyelven és 35 tudományos cikket magyar, 11-et idegen nyelven.
Publikációi közül a legnagyobb hatású és legtöbbet idézett Tagolt társadalom c. könyve
(1985), amely nemcsak az egyenlőtlenségi rendszer matematikai modellezésének nyitott új
távlatokat, hanem a Kolosi-féle „L-modell” kialakításával a szocialista társadalmi szerkezet
nemzetközileg is elfogadott elméleti leírása lett. Tudományos munkásságának elismerését
fejezte ki, hogy Szelényi Ivánnal közösen kérték fel a magyar szociológia bemutatására az
európai szociológiát elemző kötetbe (*Sociology in Europe*. B. Nedelmann, P. Sztompka eds.
Walter de Gruyter. Berlin, New York 1993). Legutóbbi kutatásai az egyenlőtlenség-tudattal
és az életstílussal foglalkoztak, amelyekről az *American Sociological Review*-ben, illetve az
Eastern European Societies on the Threshold of Change (Eds. Szmátka, Mach, Mucha) című
kötetben számolt be.

Már a hetvenes évek második felében jelentős tudományos szervező tevékenységet végzett. Ennek csúcspontja, hogy 1985-ben megalakította a TÁRKI-t, amely mind a mai napig a térség egyetlen nyilvános társadalomtudományi adatbankja és meghatározó szerepet játszik a hazai empirikus társadalomtudományok módszertani és informatikai kultúrájának fejlődésében. Igen aktív szerepet játszott a hazai tudományos közéletben. Alapító titkára volt a Magyar Szociológiai Társaságnak. Jelenleg elnöke az MTA Szociológiai Bizottságának. Az ELTE egyetemi tanára, címzetes egyetemi tanár a BKE-n, s vendégprofesszor volt a darmstadti és a mannheimi egyetemen.

Ajánlók: *Andorka Rudolf, Cseh-Szombathy László, Szelényi Iván*

Palánkai Tibor

1938-ban, Jakabszálláson született. Szűkebb szakterülete: világgazdaságtan, nemzetközi integráció és Európa-tanulmányok. A Budapesti Közgazdaságtudományi Egyetem tanszékvezető egyetemi tanára. Doktori értekezését a közgazdaságtudomány tudományterületen 1986-ban védte meg.

Legjelentősebb tudományos eredményei: az integrációelmélet továbbfejlesztése, az európai integráció új jelenségeinek elemzése, valamint javaslatok kidolgozása a magyar EU-társulással és teljes jogú tagsággal kapcsolatban.

Legfontosabb tudományos munkái: *Az európai integráció gazdaságtana*. Aula. Budapest. 1994; *European Community and Central European Integration. The Hungarian Case*. Institute for East-West Security Studies. Westview Press. New York-Pague. 1991; *La Hongrie dans une union européenne*. Des accords européens à une „Europe à géométrie variable: aspects financiers et budgétaires” *L'Europe à géométrie variable. Transition vers l'intégration*. (185—206 old.) Ed. Pierre Maillet, Dario Velo. L' Harmattan. Paris. 1994.

Ajánlók: *Andorka Rudolf, Cseh-Szombathy László, Kulcsár Kálmán, Mátyás Antal, Sipos Aladár, Szelényi Iván, Szentes Tamás*

Román Zoltán

Budapestben, 1924-ben született. Többek között a termelékenység nemzetközi összehasonlításáról, a gazdaságossági számítások módszertanáról, az ágazati kapcsolati mérlegekről írt és publikált nagyobb tanulmányokat.

1977-ben szerzett közgazdaság-tudományok doktora fokozatot. 1968 januárjától 1988 végéig az MTA Ipargazdaságtani Kutatócsoportjának igazgatója volt. Vezetése alatt a Kutatócsoport kis létszáma ellenére komoly hazai és nemzetközi tekintélyt szerzett. Maga kérte nyugdíjaztatása óta változatlan aktivitással folytatja kutatói munkáját és a tudományos közéletben való részvételét. Az elmúlt tíz évben magyar nyelven 4 könyve, 4 könyvrészlete és 29 tudományos cikke, idegen nyelven 18 könyvrészlete és 14 tudományos cikke jelent meg.

Sok száz magyar és idegen nyelvű publikációja közül nemzetközileg a legnagyobb elismerés a „Termelékenység és gazdasági növekedés” c. munkáját (magyarul: KJK — Kossuth K., 1977, 466 oldal, angolul: Akadémiai Kiadó, 1982, 276 oldal), hazai körökben „Iparpolitika” c. munkáját (KJK, 1981, 323 oldal) fogadta. Előbbi műve Akadémiai Díjat, az utóbbi kiadói nívódíjat nyert. A Magyar Közgazdasági Társaság 1986-ban a Közgazdász Díj I. fokozatával, 1994-ben jubileumi aranyérmével tüntette ki. A BKE 1991-ben címzetes egyetemi tanár

címmel ismerte el tudományos munkássága mellett az egyetem oktató munkájában való részvételét.

Az utóbbi években elsősorban a kisvállalatokról írt munkáival, cikkeivel, előadásaival vált a téma nemzetközileg is jegyzett szaktekintélyévé. Számos tanulmánya segíti a magyar vállalati méret- és tulajdonstruktúra átalakulását. Úttörő, iskolát teremtő, nemzetközileg is nagyra értékelt szerepet játszott a termelékenység, nemzetközi összehasonlítás, iparpolitikai, szervezeti, vállalati magatartási és struktúra kutatásokban. A vállalatok, a magyar ipar és a magyar gazdaság valós helyzetét mindig is igen kritikusan elemző és a piacgazdasági tapasztalatok átültetését segítő munkáira a gyakorlati szakemberek széles köre is odafigyel.

Mint sok ciklusban az MTA IX. Osztályának tanácskozási jogú tagja, Ipargazdasági Bizottságának alelnöke, majd elnöke, számos hazai és nemzetközi tudományos társaság tisztségviselője, hazai és nemzetközi tudományos folyóiratok szerkesztőbizottságának tagja-elnöke, nagy nemzetközi konferenciák szervezője, a tudományos közélet igen aktív, kezdeményező, nagy hatású résztvevője.

Jelenleg is tanácskozási jogú tagja az MTA IX. Osztályának, elnöke az MTA Ipargazdasági Bizottságának, tiszteleti tagja a Vezetés- és Szervezéstudományi Bizottságnak, tagja az UNIDO Magyar Nemzeti Bizottságnak; az EARIE elnökségi tagja; a Magyar Kisvállalati Társaság elnöke, az ICSB alelnöke, a WASME Kormányzó tanácsának tagja, a Journal of Economics of Business nemzetközi tudományos folyóirat szerkesztőbizottságának tagja.

Ajánlók: *Falusné Szikra Katalin, Mátyás Antal*

Sajó András

1949-ben, Budapesten született. Szűkebb szakterülete: jogfilozófia és jogszociológia. Az MTA Állam- és Jogtudományi Intézetének tudományos tanácsadója, egyetemi tanár. Doktori értekezését az állam- és jogtudomány tudományterületen 1982-ben védte meg.

1982 és 1994 között 10 magyar nyelvű könyve jelent meg, 80 tanulmányt, ill. könyvrészletet írt. Idegen nyelven ugyanezen időszakban 50 cikke és könyvrészlete jelent meg. A műveire való hivatkozások száma kb. 70. Legfontosabb publikációi: Jogkövetés és társadalmi magatartás (Akadémiai Kiadó, 1980, 344 old.); Látszat és valóság a jogban (KJK, 1986, 396 old.); Társadalmi-jogi változás (Akadémiai Kiadó, 1988, 211 old.), valamint a Gazdaság és jog kapcsolata — jogelméleti szempontból (Akadémiai Kiadó, Bp., 1989, 211 old.).

Tudományos munkásságának színvonalát és eredményességét mutatja, hogy az empirikus szociológiai vizsgálata alapján írt monográfiájában olyan általános jogelméleti és jogszociológiai koncepciókat dolgozott ki, amelyeket a társadalmi-jogi gyakorlat rendre igazolt.

Tudományos kitüntetése: Akadémiai Díj (1987).

Ajánlók: *Harmathy Attila, Kulcsár Kálmán, Mádl Ferenc, Peschka Vilmos, Vékás Lajos*

Sólyom László

1942-ben, Pécsen született. Szűkebb szakterülete: magánjogtudomány. A Magyar Köztársaság Alkotmánybíróságának elnöke. Doktori értekezését magánjogtudomány tudományterületen 1980-ban védte meg.

Az elmúlt tíz évben két könyve magyar, egy könyve idegen nyelven; 17 tanulmánya magyar, 16 tanulmánya idegen nyelven jelent meg.

Legfontosabb tudományos munkái: *The Decline of Civil Law Liability*. Sijthoff and Noordhoff, Alphen an den Rijn — Akadémiai Kiadó, Budapest, 1980, 252 old. c. könyvében a szerző — világviszonylatban is elsők között — szembeesíti a deliktuális kártérítési jog klasszikus megoldásait a 20. század társadalmi-gazdasági változásaival; *Die Persönlichkeitsrechte. Eine vergleichend-historische Studie über ihre Grundlagen*. Carl Heymanns Verlag, Köln — Akadémiai Kiadó, Budapest, 1984, IX, 228 old., amely a szerző tudományos kutatásainak monografikus összefoglalása az emberi személyiség jogi védelmének lehetőségeiről; *Emberi jogok és az alkotmánybíráskodás*, in: *A jogállamiság útján — felzárkózás Európához*. Budapest, 1992, 24–30. old.

Ajánlók: *Harmathy Attila, Mádl Ferenc, Vékás Lajos*

Szabó András

1928-ban, Radnóton született. Szűkebb szakterülete: kriminológia, büntetőjog. A Magyar Köztársaság Alkotmánybíróságán alkotmánybíró, a József Attila Tudományegyetemen egyetemi tanár. Doktori értekezését kriminológia tudományterületen 1983-ban védte meg.

Módszertanilag és eredményeiben is különösen fontosak a "Társadalmi-gazdasági fejlődés és a fiatal korosztályok bűnözése (Budapest, 1972), a „Bűnözés — ember — társadalom” (Budapest, 1980), valamint „A büntetőjog reformja” (Budapest, 1993) c. munkái, amelyekben Magyarországon először tárta fel modern módszerekkel a bűnözés társadalmi összefüggéseit, alapozta meg az „alkotmányos büntetőjog” fogalmát és vont le annak büntető-elméleti következményeit.

Az elmúlt tíz évben két könyve, 39 tudományos cikke magyar nyelven, 10 idegen nyelven jelent meg.

Tudományos kiténtetése: két ízben kapott Akadémiai Díjat.

Ajánlók: *Király Tibor, Kulcsár Kálmán*

Tímár János

1921-ben, Békéscsabán született. A BKE egyetemi tanára. Doktori értekezését munkagazdaságtan tudományterületen 1988-ban védte meg.

Az elmúlt tíz évben 16 könyv, ill. könyvrészlet (ebből 13 idegen nyelven) és 21 tudományos cikk (ebből 7 idegen nyelven) szerzője.

A társadalmi idő fogalmának keretében mutatja be a lineáris idő egyéni döntések alapján történő allokációjának következményeit a makrogazdaságban. Kvantifikálja a társadalmi újratermelés időalapjának alakulását Magyarországon az elmúlt negyedszázad alatt (Idő és munkaidő, KJK, 1988, 297 old.). A történelmi oknyomozás módszereivel kíséri végig az elmúlt négy évtized oktatáspolitikáját és oktatástervezését, elemzi a képtelen döntésektől a döntésképtelenségig vezető folyamatot, vázolja a kibontakozás útját (Hatalom és döntésképtelenség, KJK, 1989, p. 166.: angol nyelven: *Planning and educational policy: methods and experiences in Hungary 1948–1988*. International Institute of Educational Planning/UNESCO, Paris, 1990. 117 old.). Legújabb kutatásának eredményeként a nemzetközi összehasonlító gazdaságtan módszereivel elemzi a posztiszocialista régió munkaerőpiacainak a fejlett piac-

gazdaságoktól eltérő lényegi sajátosságait; vázolja a foglalkoztatáspolitikai szükséges változtatásait (A munkaerőpiac és a munkanélküliség sajátosságai a poszt-szocialista országokban, Közgazdasági Szemle, 1994. július—augusztus, pp. 633—648. angol nyelven: Europe-Asia Studies, Glasgow, megjelenés alatt).

Tudományos kitüntetései: Akadémiai Díj (1991), „Munkaügyért” Díj (1992), Szent-Györgyi Albert-díj (1992).

Ajánlók: *Falusné Szikra Katalin, Mátyás Antal*

Zalai Ernő

1943-ban, Budapesten született. Szűkebb szakterülete: közgazdaságtan (matematikai közgazdaságtan, makroökonómia, gazdasági modellezés). A BKE tanszékvezető egyetemi tanára.

A gazdasági egyensúly matematikai modelljei rendszerezett feldolgozásának eredményeként jelent meg Hegedűs Miklóssal közösen írt könyvük „Fixpont és egyensúly a gazdasági modellekben” címmel 1978-ban a KJK kiadásában. 1980-ban védte meg az „Adalékok az értéknagyság elemzéséhez” c. kandidátusi értekezését, amelynek átdolgozott és kibővített változata „Munkaérték és sajátérték” címen könyv formájában is megjelent 1987-ben az Akadémiai Kiadó gondozásában, és több angol nyelvű publikációban is közzétette főbb eredményeit (pl. Eigenvalues and labor values, Economic Systems Research, Vol. 1, No. 3, 1989).

1981 augusztusától 1984 végéig tudományos kutatóként a Nemzetközi Alkalmazott Rendszerelméleti Intézetben (IIASA, Ausztria) dolgozott. Kutatómunkája itt elsősorban egy újszerű többszektoros makrogazdasági modellezési területre, az alkalmazott általános egyensúlyi modellezésre és az ilyen típusú modellek gazdaságpolitikai elemzési célú felhasználására irányult. Az irányítása mellett kialakított számítógépes modellt az Országos Tervhivatal, az Ipari Minisztérium és a Magyar Nemzeti Bank hasznosította többszektoros gazdaságpolitikai elemzések céljából. Számos intézeti tanulmányban, könyvrészletben és folyóiratcikkekben számolt be ez irányú kutatásairól.

1984 és 1992 között az egyetem Makrotervezési és -modellezési Intézetének igazgatója, s egyúttal a Kvantitatív közgazdaságtan intézeti tanszék vezetője volt, 1988 óta egyetemi tanár.

A Képzéskorszerűsítési Bizottság elnökeként az 1980-as évek második felében az egyik fő irányítója és formálója volt a Közgazdaságtudományi Egyetem oktatási reform folyamatának, és meghatározó szerepet játszott az egyetem nemzetközi kapcsolatainak kiszélesítésében és megszervezésében is.

1990-ben sikeresen megvédte a „Többszektoros makrogazdasági modellek elmélete” című akadémiai doktori értekezését. Disszertációja részét képezte az 1989-ben a KJK által megjelentetett „Bevezetés a matematikai közgazdaságtanba” c. könyvének.

1990-ben a CMSU (Missouri) egyetem nyári szemeszterén tanított vendégoktatóként, 1991-ben a University of Texas (Austin) vendégprofesszora volt. Külföldi konzultánsként részt vett a ghánai tervezési rendszer (ENSZ 1986—87) és a kínai közgazdászokképzés (Világbank, 1988—1990) reformjának előkészítésében.

1992-ben nevéhez fűződött a közgazdaságtani PhD típusú képzési programjainak kidolgozása és megszervezése. Az egyetem Tudományos és Doktori Bizottságának elnöke és a közgazdaságtani PhD program vezetője. Az 1988—1991-es időszakra a Művelődési Minisztérium tanszékének, kiemelt kutatási műhelyként, külön kutatási támogatást nyújtott. Munkatársaival — EC/ACE támogatással — a gazdasági átalakulás kérdéseivel foglalkozó folyó nemzetközi kutatásokban vesz részt, amelynek keretében számos tanulmányt készített s

publikált (pl. Modeling an economy in transition: Trade adjustment policies for Hungary, co-authors: P. Hare, T. Révész, Journal of Policy Modeling, 1993, No. 5—6).

A „Közösségi politika és gazdálkodás” témájú TEMPUS-projekt pályázata elnyerte az EK támogatását s a 3 éves projekt koordinátora. Egyidejűleg a hasonló elnevezésű Alapítvány és Kutató Központ kuratóriumának elnökhelyettese.

Több nemzetközi tudományos konferencia és oktatási program szervezésében vett részt. Az egyik konferencia válogatott előadásaiból összeállított, 1990-ben megjelent angol nyelvű kötet társszerkesztője volt (General Equilibrium Modeling and Economic Policy Analysis, co-editors: Jorgenson, W. D., Bergman, L., Basil Blackwell, New York).

Magyar és idegen nyelvű publikáció között 5 könyv — amelynek (társ)szerzője vagy (társ)szerkesztője —, 5 önálló jegyzet, mintegy 40 cikk, könyvrész, konferenciadolgozat és számos tanulmány szerepel.

A már fent említetteken kívül is rendszeresen részt vállalt tudomány- és oktatásszervezési feladatokból, mind országos, mind nemzetközi szinten. Számos bizottság tagja, ill. volt tagja, így többek között az MTA Közgazdaságtudományi Bizottságának. 1990-ben bevásztották az EAIE végrehajtó bizottságába. Több — közöttük nemzetközi — folyóirat szerkesztőségi bizottságának tagja. Kítüntetései között szerepel egyebek között: Apáczai Csere János-díj (1991) és Akadémiai Díj (1992).

Ajánlók: *Falusné Szikra Katalin, Mátyás Antal*

Földtudományok Osztálya

RENDES TAGSÁGRA

Detrekői Ákos

1939-ben, Budapesten született. Szakterülete a geodézia, geoinformatika. 1990-ben lett az Akadémia levelező tagja. Székfoglaló előadását Geodézia és ürteknika címmel tartotta. A Budapesti Műszaki Egyetem fotogrammetria tanszékének tanszékvezető tanára.

Levelező taggá választása óta aktív tudományos, oktatói és tudományszervezési munkát végez. Tudományos munkája hagyományosan kapcsolódik a mérési eredmények matematikai feldolgozásához. A témában megjelent könyve (Detrekői Á.: Kiegyenlítő számítások, Tankönyvkiadó, 1991) a témakör magyar nyelvű alpműve. Az elmúlt időszakban érdeklődése fokozatosan a geoinformatika felé fordult. Sokat tett a témakör elméleti alapjainak tisztázásáért, s a geoinformációs rendszerek hazai elterjesztéséért. Ezen a területen elsősorban a geoinformációs rendszerek adatminőségének problémáival összefüggő kutatásokat végzett (Detrekői, Á.: Data Quality Management in GIS Systems, *Comput. Environ. and Urban Systems*, Vol. 18 No. 2.p. 5. 1994). Kutatási eredményeit felhasználták az 1991—1993 között létrehozott több millió adatot tartalmazó magyarországi digitális magassági modell létrehozásakor is (Detrekői Á. et. al.: Accuracy and Reliability of the Hungarian DEM *International Archives of Photogrammetry and Remote Sensing*, Vol. XXX. Part. 3, pp. 179—183. 1994). Levelező taggá választása óta tudományos eredményeiről 2 könyvben 9 külföldi, 11 hazai tudományos dolgozatban számolt be.

1990 óta elnöke az MTA Geodéziai tudományos bizottságának, tagja az MTA Informatikai bizottságának. Elnöke a Budapesti Műszaki Egyetem Doktori és Habilitációs bizottságának, valamint ugyanazon egyetem Építőmérnöki Kara Doktori bizottságának. Alelnöke a Magyar

Földmérési, Térképészeti és Távérzékelési Társaságnak. Több nemzetközi szervezetben tevékenykedik. Elnöke a Nemzetközi Fotogrammetria és Távérzékelési Szövetség (ISPRS) magyar nemzeti bizottságának, tagja a Nemzetközi Geodéziai Szövetség (IAG) oktatási bizottságának. 1991-ben az Európai Építőmérnöki Karok Szervezete (AECEF) alelnökévé választották.

Tevékenységét több hazai és nemzetközi szervezet is elismerte. 1990-ben elnyerte a Földmérők Nemzetközi Szövetsége (FIG) bronzérmét. 1993-ban a Magyar Földmérési, Térképészeti és Távérzékelési Társaság Lázár-deák emlékéremmel tüntette ki. 1993-ban a Bajor Tudományos Akadémia mellett működő Német Geodéziai Bizottság (DGK) levelező tagjává választotta.

Ajánlók: *Ádám Antal, Biró Péter, Hazay István*

Meské Attila

1940-ben, Budapesten született. Szűkebb szakterülete: geofizika, környezetfizika. Az ELTE TTK környezetfizikai tanszékcsoportján vezető, a geofizikai tanszék tanszékvezetője. Az MTA Geofizikai Tanszéki Kutatócsoport vezetője. A szeizmikus kutatómódszer fejlődése és perspektívái címmel tartott székfoglaló előadást.

Levelező taggá választása (1990) óta egy könyvet, 2 egyetemi jegyzetet és 12 tanulmányt írt; munkatársaival közösen 4 nemzetközi konferenciát szervezett. Folytatta a spektrális módszerek alkalmazásának vizsgálatát a geofizikai terek és idősorok feldolgozásában és értelmezésében. Kidolgozta annak módszerét, hogyan következtethetünk a gravitációs anomáliák alapján a törésvonalak jelenlétére. Vizsgálta a szeizmikus kutatómódszer különböző új eljárásait: a transzformációk alkalmazását, az amplitúdó-offset analízist és a statisztikus módszerek alkalmazásának lehetőségeit. A környezeti geofizika területén főként földrengésveszélyeztetettségi vizsgálatokkal foglalkozott, az OAB által felkért Tudományos Koordináló Bizottság elnökeként (1991 szeptember — 1993 február), illetve szakértőként. A közölhető tudomány részeredmények publikálása most kezdődött meg.

Az Akadémia keretében működő bizottságokon (Geofizikai Tudományos Bizottság, Könyvés és Folyóiratkiadási Bizottság, IUGG mnb, IGBP mnb) kívül részt vett, illetve részt vesz az IOAB majd az OAB, a Földtani Tudományos Tanács (1991—1993), a Felsőoktatási Tudományos Tanács, és más szervezetek munkájában. Szerkesztőbizottsági tagja az *Acta Geodesia et Geophysica* akadémiai folyóiratnak, a *Geophysical Transaction*-nak, tiszteleti tagja a Magyar Geofizikusok Egyesületének, tagja a IAG Optimization of spectral gravimetric technique munkacsoportjának és a Society of Environmental Geophysics tudományos társaságnak. Az Állami Díj (1978) és az Eötvös Loránd-emlékérem (1993) kitüntetettje.

Ajánlók: *Ádám Antal, Biró Péter*

Pantó György

1936-ban, Budapesten született. 1990-ben lett az Akadémia levelező tagja. Az MTA Geokémiai Kutatólaboratóriumának tudományos igazgatója és ellátja a kutatóközpontként működő MTA Természettudományi Kutatólaboratóriumai intézet-igazgatói feladatait is.

Levelező taggá választása óta 12 tanulmánya jelent meg, számos van előkészületben. A ritkaföldfémek geokémiája területén folytatta és Angliában könyv fejezeteként összefoglalta a mediterrán térség bauxit és laterites nikkal érc telepeiben végzett kutatásait, a ritkaföldfém

eloszlás szabályszerűségeire és ásványtanára vonatkozóan. Értékelt a granitoid kőzetek akcesszórius ritkaföldfém ásványainak genetikai jelentőségét spanyolországi előfordulásokban és eredményeit összevetette korábbi hazai és szerb vizsgálatainak eredményeivel. A környezettudomány területén foglalkozott a bioesszenciális nyomelemek szerepével a kőzet-talaj-ember rendszerben, különös tekintettel a szelén szerepére. Új kutatási területe a stabil izotóp geokémia, amelyet 1991—94 között OTKA témaként művelt, különös figyelmet fordítva a hazai mészkáli vulkanizmus és a hozzátartozó ércesedések eredetére. Eredményeinek elérésében jelentős szerepet játszottak nemzetközi kapcsolatai (Calgary Egyetem, University of London, MIT, Madridi Egyetem és National University of Athens).

A szakmai közéletben széles körű tevékenységet folytat: elnöke a Geokémiai és Ásvány-Kőzettani Tudományos Bizottságnak, a TMB bányászati, földtani, geodéziai és geofizikai szakbizottságának és az IAGC (International Association of Geochemistry and Cosmochemistry) nemzeti bizottságának; tagja az IUGG (International Union of Geodesy and Geophysics) nemzeti bizottságának, ahol a Nemzetközi Vulkanológiai Asszociáció (IAVCEI) hazai feladatait látja el, az Országos Akkreditációs Bizottság földtudományi szakbizottságának, az MTA Ideiglenes Doktori Tanácsának, az ELTE TTK földrajz-földtudományi szakterület habilitációs bizottságának, az Acta Geologica Hungarica szerkesztőbizottságának és az Akadémiai Kutatóhelyek Bizottságának.

Ajánlók: *Ádám Antal, Kliburszkyné Vogl Mária, Nemezc Ernő*

LEVELEZŐ TAGSÁGRA

Ádám József

1950-ben született Kocséron. Főbb kutatási területei: felsőgeodézia és kozmikus geodézia. A BME Építőmérnöki Kar felsőgeodézia tanszékének egyetemi tanára, tanszékvezető-helyettes. 1977-ben summa cum laude eredménnyel doktorált. A műszaki tudomány doktora fokozatot 1991-ben nyerte el.

Az elmúlt tíz évben eredményeit 39 idegen nyelvű és 26 magyar nyelvű szakirodalmi tanulmányban adta közre. Ezekre az ismert hivatkozások száma: 142. Figyelmet keltettek a doppleres műhold-megfigyelésekből meghatározott álláspont-koordináták fizikai és geometriai tartalmának vizsgálatával elért tudományos megállapításai (On the Consistency of the Station Coordinates Derived from Satellite Doppler Observations. Sch.reihe des Wis.chen Studiengangs Vermessungswesen, Nr. 20—1, pp. 123—144, München, 1985). A funkcionál-analízis segítségével rávilágít a geodéziai mérések matematikai feldolgozására szolgáló kiegyenlítési eljárások kapcsolására és szintetizálva ad új értelmezést a kiegyenlítési csoportok belső összefüggéseire (A Detailed Study of the Duality Relation for the Least Squares Adjustment in Euclidean Spaces. Bulletin Géodésique, 56/1982, pp. 180—195.). Világviszonylatban elsőként végezte el az űr-VLBI mérések matematikai-geodéziai modelljének részletes szerkezeti vizsgálatát és megadja a mérésekből becsülhető paraméterek körét (Estimability of Geodetic Parameters from Space VLBI Observables. Report No. 406, p. 108+8, Dept. of Geod. Sc. and Surv., Ohio State Univ., 1990). Geopotenciál modellegyütthatók segítségével számszerűen elemezte a nehézségi erőter szerkezetét Magyarország térségében (Global Geopotential Models in the Region of Hungary. Per. Polyt. Ser. Civil Eng. Vol. 37, No. 2, pp. 69—90, 1993). — Behatóan foglalkozik az ország felsőgeodéziai alapjainak korszerű vizsgálataival és közreműködik azoknak a nemzetközi vonatkozási rendszerekbe történő bekap-

csolását célzó tudományos munkálatokban (Európa egységes geodéziai alapjainak létrehozása. *Geodézia és Kartográfia*, 45 [1993], 5, 265—274).

Szakmai és tudományos tevékenységét 1988-ban Szádeczky-Kardoss Elemér-díjjal, 1990-ben Nagy Ernő-emlékéremmel, 1992-ben Lázár-deák emlékéremmel ismerték el. Számos hazai és nemzetközi tudományos és szakmai testületnek tagja. A Nemzetközi Geodéziai Szövetség (IAG) 1991. évi közgyűlésén az űr-VLBI mérések alkalmazása az asztrometria és a geodinamika területén nemzetközi munkacsoport vezetésével bízta meg. Többször volt külföldi egyetemeken kutatómunka végzése és meghívott szemináriumi előadások tartása céljából.

Ajánlók: *Ádám Antal, Biró Péter, Detrekői Ákos, Hazay István*

Árkaí Péter

1944-ben született Budapesten. Fő kutatási területe a metamorf képződmények földtana, ásvány-kőzettana és geokémiája. A földtudomány doktora fokozatot 1993-ban szerezte meg. 1967 óta az MTA Geokémiai Kutatólaboratóriumának munkatársa, ahol jelenleg az Ásvány-Kőzettani Osztály vezetője.

Az elmúlt tíz évben 37 tudományos közleménye jelent meg, ebből 35 angol nyelven, 22 külföldön szerkesztett kiadványban. Kutatásai a polimetamorfózis és a kishőmérsékletű (kezdeti) metamorfózis kérdéseire koncentrálnak. A metamorf ásványok összetétel-zónasság típusai és különböző geotermo- és geobarométerek felhasználásával elkülönítette az alföldi és a dél-dunántúli metamorf aljzat progresszív és regresszív átkristályosodási szakaszait, és meghatározta azok fizikai paramétereit. Filloszilikát „kristályossági” mutatókon alapuló módszert dolgozott ki a polimetamorf aljzat kishőmérsékletű metamorf és mállási folyamatainak elkülönítésére, értékelve e folyamatok szénhidrogénföldtani kihatásait is.

A kishőmérsékletű metamorfózis vizsgálatához a klasszikus kőzettani módszereken kívül ásványkémiai, ásványszerkezeti, izotópgeokémiai, szénkőzettani és őslénytani módszereket is alkalmazott, ill. ezek eredményeit is integrálta. Regionális eredményeit a hazai szénhidrogénkutatás, valamint a Pannon-medence földtani-tektonikai modelljeit kialakító földtani alapkutatás hasznosította. Új módszertani eredményei: a különböző litotípusok kezdeti metamorfózisának korrelációja, az illit „kristályosság” mint empirikus mutató ásványtani értelmezése, valamint a klorit „kristályossági” index bevezetése és petrogenetikai alkalmazása. E módszerekkel a világ különböző metamorf övezeteiben (Dinaridák, Alpok, Kaledonidák, Kalifornia stb.) végzett, ill. végez vizsgálatokat.

A Földtani Tudományok Nemzetközi Uniója (IUGS) Metamorf Kőzettani Albizottságának (SCMR) tagja, az SCMR „Very low-grade metamorphic rocks” nemzetközi munkacsoport vezetője. Több IGCP projekt résztvevője, és a 294. sz. projekt magyar munkacsoportjának vezetője volt. A *Geologica Carpathica* (Pozsony) és a Földtani Közöny szerkesztőbizottságának tagja. Tagja több nemzetközi földtani szervezet (IUGS, IGCP, IAGC, ILP, KBGA) magyar nemzeti bizottságának, az MTA Geokémiai és Ásvány-Kőzettani Tudományos Bizottságának, a Magyarhoni Földtani Társulat választmányának, az Ásványtan-Geokémiai Szakosztály vezetőségének, az Ásvány-Kőzettani Albizottság elnöke. Részt vesz az OTKA és a TMB szakbizottságainak munkájában. Az ELTE TTK külső oktatója.

Tudományos munkásságáért 1980-ban Kiváló Munkáért kitüntetést, 1981-ben a Magyarhoni Földtani Társulattól „Vendl Mária Alapítvány” díjat, 1994-ben Akadémiai Díjat kapott.

Ajánlók: *Bárdossy György, Nemezc Ernő, Pantó György*

Berényi István

1934-ben, Jászladyban született. Akadémiai doktori fokozatát 1988-ban szerezte. Az MTA Földrajztudományi Kutatóintézetének 1968 óta munkatársa, 1990. óta igazgatója.

Kutatási eredményeit 8 könyvben (s könyvrészletben) és hatvannál több értekezésben tette közzé. Ez utóbbiak egyharmada külföldön jelent meg. Kutatási területe kezdetben az agrárföldrajz, mindenekelőtt a földhasznosítás problémái voltak, egyetemi doktori és kandidátusi értekezletét ebből írta. Vizsgálatai során hazánkban elsőnek alkalmazott légifényképezés-interpretációt gazdasági földrajz elemzésben (az 1970-es évek elején). Az 1970-es évektől fokozatosan a társadalomföldrajz felé fordult, s e tudományágban ért el eredményeket. A társadalomföldrajz (szociálgeográfia) ún. müncheni iskolájának irányzatát ő és Lettrich Edit vezette be Magyarországon. Berényi ezt az irányzatot lényegesen fejlesztette szociálökölógiai módszerek alkalmazásával, ezzel nevéhez egy új — nemzetközi elismerést szerzett — kutatási irányzat kialakítása fűződik.

Berényi iskolateremtő képességét bizonyítja, hogy volt debreceni egyetemi tanítványaiából kutató csapatot szervezett az MTA Földrajztudományi Kutatóintézetében, amely a nemzetközi szakmában jól jegyzett eredményeket ért el. Jelentős tudományos teljesítmény volt a Magyar Nemzeti Atlasz Mezőgazdaság és élelmiszeripar c. fejezetének szerkesztése, amely munkájáért 1990-ben (megosztott) Széchenyi-díjban részesült.

Nemzetközi kapcsolatai főleg a német nyelvterületen erősek. Vendégprofesszor volt Bécsben és (többször) Münchenben, szerkesztőbizottsági tagja a Petermanns Geogr. Mitteilungen (Gotha) és az Erdkunde (Bonn) tudományos folyóiratoknak. Széles körű tudományszervező tevékenysége is: társelnöke a Magyar Földrajzi Társaságnak; elnöke az MTA Földrajzi Tudományos Bizottságának; az OTKA földrajztudományi II. zsűrijének; tagja a TMB Földrajz-Meteorológiai Szakbizottságának.

Ajánlók: *Enyedi György, Pécsi Márton*

Kubovics Imre

1925-ben született Nagymácsédon. Tudományos munkássága a magmás és metamorf kőzetek petrológiájára, geokémiájára, valamint a petrurgiai kutatásokra terjed ki. Az ELTE egyetemi tanára. 1975-ben a petrurgiai kutatások eredményeit összefoglaló értekezésével elnyerte a földtudomány doktora fokozatot.

Kiemelten fontosnak tartjuk Mátrára vonatkozó vulkanológiai kutatásait, a bükki, a dunántúli-középhegységi, valamint a nyugat-magyarországi bázisos, ultrabázisos és alkálimagmatizmus összehasonlító vizsgálatával kapcsolatos tudományos eredményeit, továbbá számos ipari, szobrászati felhasználásra alkalmas, szabadalmaztatott szilikátanyagú ömlesztett termékek technológiájának kidolgozását.

Az elmúlt 10 évben egy kétkötetes tankönyve és (jelentős részben társszerzőkkel írt) 35 tudományos közleménye jelent meg, 32 idegen, 3 magyar nyelven (ezen belül 1 petrurgiai témájú szabadalom is).

Számos hazai és külföldi tudományos szervezetnek tagja, több külföldi egyetemmel kapcsolatos tudományos együttműködési program vezetője és résztvevője. Eddigi tevékenységéért többek között a Munka Érdemrend arany fokozata, Ifjúsági Érdemérem, az Egyetemi Tanácstól az Eötvös Emlékérem arany fokozata, a Pro Universitate Emlékérem és a Művelődési Minisztertől a Felsőoktatás Emlékplakett kitüntetésben részesült.

Ajánlók: *Kapolyi László, Nemező Ernő*

Marosi Sándor

Soltvadkerten született, 1929-ben. Szűkebb szakterülete a természetföldrajz, geomorfológia, negyedkorkutatás, tájföldrajz. Doktori értekezését 1980-ban védte meg. Az MTA Földrajztudományi Kutató Intézetnek alapító tagja, több mint két évtizeden át tudományos igazgatóhelyettese, jelenleg tudományos tanácsadója.

Jelentősek az általános természetföldrajzi, geomorfológiai, negyedkorkutatási, különösen lösz- és homokgenetikai-morfológiai kutatási eredményei, a valamennyi tényezőre kiterjedő komplex táj- és környezetkutatási eredményei. Nemzetközi szinten is úttörő a tájértékelés elvi-módszertani alapjainak megteremtésében és gyakorlati megvalósításában játszott szerepe. A tájtudományi és -tipológiai vizsgálatai, tematikus térképezései, nagy-, közép- és kistáji elemzései-feldolgozásai a többek közt általa irányított, szerkesztett, részben írt Magyarország tájföldrajza c. alapvető monográfia-sorozatban, Magyarország kistájainak katasztere, Magyarország Nemzeti Atlasza c. korszakos művekben és tanulmányok hosszú sorában valósultak meg, területfejlesztési, -rendezési, környezetvédelmi koncepciókba (pl. Balaton) épültek be. Több mint 5000 ívnyi szakszerkesztői tevékenységével, széles körű tudományszervezői munkásságával az egész tudományterületet szolgálta.

Az elmúlt tíz évben 7 magyar, 10 idegen nyelvű önálló és társszerzős könyv, könyvrészlet, 30 magyar és 11 idegen nyelvű tudományos cikk, 8 kötet tervtanulmány, 38 tudományos beszámoló jelent meg tollából; munkái visszhangjáról kerekén 50 recenzió, kb. 500 hivatkozás tanúskodik. Legfontosabb művei: Belső-Somogy kialakulása és felszínalakulása. Földrajzi Tanulmányok 11. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1970, 169; Tájkutatási irányzatok, tájértékelés, tájtípológiai eredmények különböző nagyságú és adottságú hazai típusúterületeken. Elmélet—Módszer—Gyakorlat 35. MTA Földrajtud. Kut. Int. 1985, 119; Magyarország Nemzeti Atlasza (szerk.biz. elnök Pécsi M.; társszerkesztő és társszerző Marosi S.). Kartográfiai Vállalat, Budapest, 1989, 395 o.

Tudományos munkásságáért Széchenyi-díjban (1990), Akadémiai Díjban részesült (1991), a Magyar Földrajzi Társaság Lóczy Lajos-érmével (1982) és tiszteleti tagsággal (1989) tüntette ki, 1993-ban pedig elnökévé választotta. Felsőoktatási tevékenységéért az ELTE c. egyetemi tanárává fogadta. Az MTA Földrajzi Tudományos Bizottságának évtizedeken át titkára, alelnöke, ill. elnöke volt. a TMB Földrajzi-Meteorológiai Szakbizottságának egy évtizede elnöke.

Ajánlók: *Eryedi György, Pécsi Márton, Stefanovits Pál, Zólyomi Bálint*

Márton Péter

1934-ben, Budapesten született. Szűkebb szakterülete az általános geofizika. Az ELTE TTK geofizikai tanszékének egyetemi tanára. Doktori értekezését 1985-ben védte meg.

Kiemelkedő tudományos eredményei vannak a paleomágnesség és archeomágnesség területén. A szakirodalomban legtöbbször idézett két dolgozata: A refined apparent polar wander curve for the Transdanubian Central Mountains. *Tectonophysics*, 1983, 98. 43—57 (18 hivatkozás), valamint Implications of a combined biostratigraphic and palaeomagnetic study of the Umbrian Maiolica Formation. *Earth Planet. Sci. Letters*, 1984, 69. 203—214 (20 hivatkozás).

21 magyar és 14 nemzetközi szakirodalomban megjelent tanulmány szerzője. Munkáira száznál több hivatkozás ismert és figyelembe véve a témakörben dolgozó kutatók számát ez nemzetközileg is kiemelkedő elismertséget jelez. A hazai korszerű paleomágneses kutatási bázis kifejlesztéséért és a nemzetközileg is számontartott eredményekért 1984-ben (megosz-

tott) Akadémiai Díjjal tüntették ki. 1992-ben kiemelkedő tudományos és oktatói munkája elismeréseként megkapta az ELTE Természettudományi Díját.

30 éves oktatói munkássága során geológusok és geofizikusok generációi kaptak tőle biztos ismereteket, az általa vezetett laboratórium nemzetközi megbecsülést vívott ki.

Ajánlók: *Ádám Antal, Meskó Attila*

Pápay József

1939-ben, Fűrön született. Szűkebb szakterülete: kőolaj- és földgáztelepek művelése. Doktori értekezését 1984-ben védte meg. Jelenleg a MOL Rt. Olaj- és Gázipari Laboratóriumának igazgatója.

Munkássága alapvetően a magyar kőolaj- és földgáztermeléshez kapcsolódik, amelyre jellemző, hogy 30 év alatt $2-3 \cdot 10^6$ t/év kőolajegyenértékről $8-10 \cdot 10^6$ t/év-re növekedett. Szakterületét a kőolaj- és földgáztelepeink művelési technológiájának kidolgozása, felülvizsgálata és ellenőrzése fedi le. 125 tanulmány készítésében vett részt. Irányítja a MOL Rt. Olaj- és Gázipari Laboratóriumát, amely feladata a magyar kőolaj- és földgáz kutatás tudományos művelési megalapozása. Ezek a tudományos értéket jelentő munkák a gyakorlatban maradéktalanul megvalósultak, alapját jelentve a hazai telepek hatékony művelésének.

Technológiai tervező és elemző munkássága mellett tudományos elméleti tevékenysége is hozzájárult ahhoz, hogy hazánkban korszerű szemléletű szénhidrogén-bányászat valósuljon meg. Elméleti munkásságának eredményeit Magyarországon bevált gyakorlatként alkalmazzák, és egyes tudományterületeit nemzetközileg is elismerik: kidolgozta a hazai éghajlati körülmények igényelte földgázkezelés mértékét, ami azóta hazai szabványelőírás (OGIL műsz.-tud. köz. Bp., 1967); egységes fluidumbányászati szemlélet alapján szerzőtársaival feldolgozta a rétegfluidumok fázisviselkedésének, termodinamikus tulajdonságainak kutatási eredményeit, amely összefoglaló munkát hazánkban és nemzetközileg is alkalmaznak (Fázis egy. és olajmérnök alk. NIMDOK, 1968); elsőként mutatott rá, hogy a gáztermelő berendezések üzemviszonyai, főmértelei nem függetleníthetők a rétegparamétereiktől és meghatározta azokat az algoritmusokat, amelyekkel ez figyelembe vehető; résztvevője és egyik kezdeményezője a következő kutatási témáknak: földgáztelepek kihozatali tényezőjének növelése (Kőolaj és Földgáz (K&F, 1986/9.), a CO₂-s kőolajtermelés hatásfokának javítása (K&F, 1985/4.), etánban dús gázok alkalmazása kőolajtermelésre (K&F, 1981/8.), számítógépes modellezés, elsősorban a kettős porozitású tárolókban történő szűrődés leképzésére (K&F, 1981/12, 1982/1.), a geotermikus energia, kutak és vezetékek termikus viszonyainak számítása (Szénhidrogénkutak hőm. OMBKE, 1984) stb. E tudományos eredmények az iparban hasznosulnak, alapját képezve 14 bejelentett és elfogadott szabadalomnak.

Eddigi tudományos munkásságát 63 publikáció, 47 előadás (26 külföldön) és 3 könyv (részben társszerzőkkel) tartalmazza, rendszeres előadója a mérnöktovábbképző kurzusoknak. Ezekre 63 irodalmi hivatkozás (79 forrást idézve) van, ebből 24 külföldi. KGST, ENSZ, IGU szakértő, a leobeni (Ausztria) egyetem tudományos tanácsadója. Hét jelentős líbiai mező művelés-technológiáját dolgozta ki mint konzulens, továbbképző tanfolyamokat tartott Japánban, Líbiában és Ausztriában.

Háromszoros vállalati Kiváló Dolgozó, Bányászati Kiváló Dolgozó, Bányászati Szolgálati Érdemérem bronz-, ezüst fokozat, KGST, SZKFI emlékplakett tulajdonosa, az OMBKE csoport vezetőségi, a Kőolaj és Földgáz c. lap szerkesztőbizottsági, az MTA-BTB és az MTA Földtudományok Osztálya tanácskozási jogú tagja, a BTB elnökhelyettese. 1968 óta oktat a Miskolci Egyetemen, 1992-től egyetemi tanár.

Ajánlók: *Kapolyi László, Kovács Ferenc*

Varga Péter

1942-ben született Budapesten. Geofizikus. Szűkebb szakterülete: általános geofizika, geodinamika. Tudományos munkásságának fő területe a Föld belső és külső erők hatására bekövetkezett deformációinak vizsgálata. A tudomány doktora fokozatot 1986-ban nyerte el. Az MTA Geodéziai és Geofizikai Kutató Intézet igazgatója (1991 óta), címzetes egyetemi tanár. A Közép-európai Kezdeményezés Földtudományi Bizottságának titkára. Nemzeti képviselő a Nemzetközi Állandó Földárapály Bizottságban (NÁFB). A Nemzetközi Geodéziai Asszociáció két, a NÁFB egy munkacsoportjának meghívott tagja. 1982–83 és 1985. években Humboldt-ösztöndijas Németországban. Itthon a VEAB, a Geofizikai és Geodéziai Tudományos Bizottságok tagja, a TMB-ben szakbizottsági titkár, Habilitációs Bizottsági tag a BME földmérő és térinformatikai szakán, az Erdészeti és Faipari Egyetem Doktori Tanácsának tagja.

Hazánkban meghonosította a graviméterekkel és deformográfokkal végzett korszerű geodinamikai obszervatóriumi megfigyeléseket és az eredmények korszerű értelmezését. Nemzetközi viszonylatban is elismertek bolygónk rugalmas deformációi és a Föld szerkezete közötti kapcsolat kutatásában elért eredményei. Kimutatta, hogy a Föld tengely körüli forgásának árapálysűrűlódás okozta változásai nem lineárisak és hogy ezek hatással vannak a Föld alakjára és szeizmicitására. Graviméterek nagy pontosságú laboratóriumi hitelesítésére eljárást dolgozott ki. Az ennek alapján általa épített berendezés jelenleg nemzetközi viszonylatban is a legpontosabb műszervizsgálatokat tette lehetővé.

Tudományos kitüntetései: Földtani Kutatás Kiváló Dolgozója, Akadémiai Díj. 1970 óta összesen 145 — döntő mértékben idegen nyelvű — közleménye jelent meg. Három könyv megírásában vett részt. Varga P., Denis G. (1990): *Secular Variations of the Earth's Moment of Inertia and Related Quantities. Earth Rotation from Aeons to Day.* Springer-Verlag, Berlin, 163—174. Varga P. és mások (1993): *Study of the Extensometric Records of the Pannonian Basin in the Non-Tidal Frequency Domain. Marees Terrestres, Bulletin d'Information.* No. 116, 8537—8546. Varga P., Hajósy A., Csapó G. (1994): *Laboratory calibration of LaCoste-Romberg type gravimeters by using a heavy cylindrical ring.* *Geophysical Journal International* (in print). Több dolgozatot írt szakterületének legismertebb nemzetközi szaktekintélyeivel közösen. Munkáira történt ismert külföldi hivatkozások száma 150.

Ájánlók: *Ádám Antal, Detrekői Ákos*

Verő József

1933-ban született Sopronban, 1975-ben lett a földtudomány (geofizika) doktora. Szakterületén belül elsősorban a geomágneses tér változásaival, a geomágneses pulzációkkal foglalkozik. 1957 óta dolgozik az MTA Geodéziai és Geofizikai Kutatóintézetében, jelenleg tanácsadó, a geomágneses osztály vezetője. Oktatott a Miskolci Egyetemen, illetve jogelődjénél, 1991 óta pedig a soproni Erdészeti és Faipari Egyetemen a fizika és elektrotechnika tanszék féléllású professzora.

Kutatói pályája kezdetén részt vett a Nagycenki Geofizikai Obszervatórium létrehozásában, az ott végzett mérések feldolgozási módszerének kialakításában. Ma ennek az obszervatóriumnak a pulzációs adatsora egyedülállóan hosszú a világon, olyan vizsgálatokat tesz lehetővé, amelyek máshol nem lehetségesek, mint például a közelmúltban 11 éves naptevékenységi ciklus hatásának kimutatása a geomágneses pulzációkra. Hosszabb ideig foglalkozott a Föld belső szerkezetének vizsgálatára alkalmas magnetotellurikus mérések számítástechnikai problémáival, a mérések szervezésével. Több hazai és külföldi mérőexpedícióban vett részt. Az irányításával készült programcsomagot külföldi intézmények is átvették.

Az elsők között mutatta ki a geomágneses pulzációknak a bolygóközi tér egyes fizikai paramétereivel való kapcsolatát, bizonyítva ezzel, hogy az ezeket a jeleket létrehozó hullámoknak a forrását a földi magnetoszférán kívül kell keresnünk. A bolygóközi mágneses tér térerőssége és a pulzációk periódusa közötti kapcsolatnak általa meghatározott alakját sokan idézték és alkalmazták. Több alkalommal szervezett nemzetközi együttműködést észak-déli állomásláncok létrehozására, amelyeknek segítségével sikerült a földi mágneses térben terjedő magnetohidrodinamikusan hullámok, a mágneses tér erővonalai mentén kialakuló rezonanciák számos tulajdonságát tisztázni. Erről a kérdéstről az illetékes nemzetközi szervezet 1985-ös konferenciájára áttekintő előadásra kérték fel. Ugyancsak áttekintő előadással szerepelt 1992-ben a williamsburgi Chapman-konferencián, amelynek anyagát Amerikában monográfiában jelentették meg. Összesen mintegy 180 tanulmánya jelent meg, ezekre évente átlagosan 10–12 hivatkozást kap, a vezető folyóiratokban is. Társszerzői között német, angol, finn, indiai, norvég, ausztrál, vietnami, orosz, bulgár, osztrák szakemberek vannak.

Foglalkozott a geomágnesség régészeti alkalmazásával, több dunántúli és ausztriai vas-olvasztó telep feltárásában vett részt.

Megindulása óta szerkeszti az *Acta Geodaetica et Geophysica Hungarica* című folyóiratot, jelenleg ennek főszerkesztője. Hosszabb ideig titkára volt az MTA Geofizikai Tudományos Bizottságának. Külföldi meghívással járt és előadást tartott Japánban, Németországban, Angliában, Ausztriában, a Szovjetunióban. Tevékenyen részt vesz a Nemzetközi Geomágneses és Aeronómiai Asszociáció munkájában mint a Magyar Nemzeti Bizottság vezetője.

1980-ban Akadémiai Díjat kapott, tulajdonosa a Magyar Geofizikusok Egyesülete Eötvös- és Egyed-érmének, a MTESZ-dijnak, a Magyar Asztronautikai Társaság Fonó Albert-érmének.

Ajánlók: *Ádám Antal, Biró Péter, Meskó Attila, Tarján Gusztáv*